कृष्णयजुर्वेद: तैत्तिरीय संहिता क्रमपाठः

।। ॐ श्रीगुरुभ्यो नमः ।। ।। हरिः ॐ ।। ।। अथ तैत्तिरीय संहिता ।।

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

युंजानः प्रथमं । प्रथमं मनः । मनस्तत्त्वाय । तत्त्वाय सविता । सविता धियः । दिय इति धियः ॥ अग्निं ज्योतिः । ज्योतिर्निचाय्य । निचाय्य पृथिव्याः । निचाय्येति नि-चाय्य । पृथिव्या अधि । अध्या । आ भरत् । अभरदित्यभरत् ॥ युक्ताय मनसा । मनसा देवान् । देवान्थ्सुवः । सुवर्यतः । यतो धिया । धिया दिवम् । दिवमिति दिवं ॥ बृहज्ज्योतिः । ज्योतिः करिष्यतः । करिष्यतः सविता । सविता प्र । प्रसुवाति । सुवाति तान् । तानिति तान् ॥ युक्तेन मनसा । मनसा वयं । वयं देवस्य । देवस्य सवितुः । सवितुः सवे । सव इति सवे ॥ सुवर्गेयाय शक्त्यै । सुवर्गेयायेति सुवः-गेयाय । शक्त्या इति शक्त्यै ॥ युंजते मनः । मन उत । उत युंजते । युंजते धियः । धियो विप्राः । विप्रा विप्रस्य । विप्रस्य बृहतः । बृहतो विपश्चितः । विपश्चित इति विपश्चितः ॥ वि होत्राः । होत्रा दधे । दधे वयुनावित् । वयुनाविदेकः । वयुनाविदिति वयुन-वित् । एक इत् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। इन्महि । महि देवस्य । देवस्य सवितुः । सवितुः परिष्टुतिः । परिष्टुतिरिति परि-स्तुतिः ॥ युजे वां । वां ब्रह्म । ब्रह्म पूर्व्यं । पूर्व्यं नमोभिः । नमोभिर्वि । नमोभिरिति नमः- भिः । वि श्लोकाः । श्लोका यंति । यंति पथ्या । पथ्येव । इव सूराः । सूरा इति सूराः ॥ शृण्वंति विश्वे । विश्वे अमृतस्य । अमृतस्य पुत्राः । पुत्रा आ । आ ये । ये धामानि

। धामा॑नि दि॒व्यानि॑ । दि॒व्यानि॑ त॒स्थुः । त॒स्थुरिति॑ त॒स्थुः ॥ यस्य॑ प्रया॒ण॑ । प्र॒या॒ण॒- मनु॑ । प्र॒या॒ण॒मिति॑ प्र-या॒न॑ । अन्वन्ये । अ॒न्य इत् । इद्ययुः । ययु॒र्देवाः । देवा॑ देव॒स्य॑ । दे॒व॒स्य॑ महि॒मान॑ । म॒हि॒मान॒मर्च॑तः । अर्च॑त॒रित्यर्च॑तः ॥ यः पार्थि॑वानि । पार्थि॑वानि विममे । वि॒म॒मे सः । वि॒मम इति॑ वि-ममे । स एत॑शः । एत॑शो रजा॑ꣳसि । रजा॑ꣳसि देवः । देवः स॑वि॒ता । स॒वि॒ता म॑हि॒त्व॒ना । म॒हि॒त्व॒नेति॑ महि-त्व॒ना ॥ देव॑ सवितः । स॒वि॒तः प्र । प्र सु॑व । सुव॒ य॒ज्ञं । य॒ज्ञं प्र । प्र सु॑व ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सुव॒ य॒ज्ञप॑तिं । य॒ज्ञप॑तिं भगा॑य । य॒ज्ञप॑तिमिति॑ य॒ज्ञ-प॑तिं । भगा॑य दि॒व्यः । दि॒व्यो ग॑न्ध॒र्वः । ग॒न्ध॒र्व इति॑ गन्ध॒र्वः ॥ के॒तपूः॑ केत॑ । के॒तपूरिति॑ केत-पूः । केत॑ नः । नः॒ पु॒ना॒तु । पु॒ना॒तु वा॒चः । वा॒चस्पतिः॑ । पति॒र्वाच॑ । वाच॑मद्य । अ॒द्य स्व॑दाति । स्व॒दा॒ति॒ नः॒ । न॒ इति॑ नः ॥ इ॒मं न॑ । नो॒ दे॒व॒ । दे॒व॒ स॒वि॒तः । स॒वि॒तर्य॒ज्ञं । य॒ज्ञं प्र । प्र सु॑व । सुव॒ दे॒वा॒यु॒व॑ । दे॒वा॒यु॒व॑ꣳ सखि॒विद॑ । दे॒वा॒यु॒वमिति॑ देव-यु॒व॑ । स॒खि॒विद॑ꣳ सत्रा॒जित॑ । स॒खि॒विद॒मिति॑ सखि-वि॒द॑ । स॒त्रा॒जित॑ धन॒जित॑ । स॒त्रा॒जित॒मिति॑ सत्र-जित॑ । ध॒न॒जित॑ꣳ सुवर्जि॒त॑ । ध॒न॒जित॒मिति॑ धन-जित॑ । सु॒व॒र्जि॒त॒मिति॑ सुवः-जित॑ ॥ ऋ॒चा स्तोम॑ । स्तोम॒ꣳ सं । सम॑र्धय । अ॒र्ध॒य॒ गा॒य॒त्रेण॑ । गा॒य॒त्रेण॑ रथं॒तर॑ । र॒थ॒न्त॒रमिति॑ रथं-त॒रं ॥ बृ॒हद्गा॑यत्रव॒र्तनि । गा॒य॒त्र॒व॒र्त॒नीति॑ गायत्र-व॒र्त॒नि ॥ देव॑स्य त्वा । त्वा॒ स॒वि॒तुः । स॒वि॒तुः प्र॑स॒वे । प्र॒स॒वेऽश्विनोः॑ । प्र॒स॒व इति॑ प्र-स॒वे । अ॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑ । बा॒हुभ्या॑ पू॒ष्णः । बा॒हुभ्या॒मिति॑ बा॒हु-भ्या॑ । पू॒ष्णो ह॒स्ता॑भ्यां । ह॒स्ता॑भ्यां गाय॒त्रेण॑ । गा॒य॒त्रेण॒ छन्द॑सा । छन्द॒सा । आ द॑दे । द॒दे॒ऽङ्गि॒र॒स्व॒त् । ङ्गि॒र॒स्व॒दभ्रिः॑ । अभ्रि॑रसि । असि॒ नारि॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नारिरसि । असि पृथिव्याः । पृथिव्याः सधस्थात् । सधस्थादग्निं । सधस्थादिति सध-स्थात् । अग्निं पुरीष्यँ ।
पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वदा । आ भर । भरत्रैष्टुभेन । त्रैष्टुभेन त्वा । त्वा छन्दसा । छन्दसा । आ ददे ।
ददेरंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्भ्रिः । बभ्रिरसि । असि नारिः । नारिरसि । असि त्वया । त्वया वयं । वयꣳ सधस्थे ।
सधस्थ आ । सधस्थ इति सध-स्थे । आग्निं । अग्निꣳ शकेम । शकेम खनितुं । खनितुं पुरीष्यँ । पुरीष्यं जागतेन ।
जागतेन त्वा । त्वा छन्दसा । छन्दसा । आ ददे । ददेऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्धस्तै । हस्त आधाय । आधाय सविता
। आधायेत्या-धाय । सविता बिभ्रत् । बिभ्रदग्निं । अग्निꣳ हिरण्ययीम् । हिरण्ययिमिति हिरण्ययी ॥ तया ज्योतिः ।
ज्योति रजस्रं । अजस्रमित् । इदग्निं । अग्निं खात्वी । खात्वी नः । न आ । आ भर । भराऽऽनु- ष्टुभेन ।
आनुष्टुभेन त्वा । आनुष्टुभेनेत्यानु-स्तुभेन । त्वा छन्दसा । छन्दसा । आ ददे । ददेंगिरस्वत् । अंगिरस्वदित्यंगिरस्वत् ()
॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इमामगृभ्णन् । अगृभ्णन्नृशनाम् । रशनामृतस्य । ऋतस्य पूर्वै । पूर्व आयुषि । आयुषि विदथेषु । विदथेषु कव्या ।
कव्येति कव्या ॥ तया देवाः । देवाः सुतम् । सुतमा । आ बभूवुः । बभूवुर् ऋतस्य । ऋतस्य सामन्न् । सामन्थ्सरम्
। सरमारपन्ती । आरपन्तीत्या-रपन्ती ॥ प्रतूर्तं वाजिन्न् । प्रतूर्तमिति प्र-तूर्तम् । वाजिन्ना । आ द्रव । द्रव वरिष्ठां ।
वरिष्ठामनु । अनु संवतं । संवतमिति सं-वतं ॥ दिवि तै । ते जन्म । जन्म परमम् । परममन्तरिक्षे । अन्तरिक्षे
नाभिः । नाभिः पृथिव्यां । पृथिव्यामधि । अधि योनिः । योनिरिति योनिः ॥ युंजाथाꣳ रासभं । रासभं युवं ।
युवमस्मिन्न् । अस्मिन्, यामै । यामे वृषण्वसू । वृषण्वसू इति वृषण्-वसू ॥ अग्निं भरतम् । भरतमस्मयुम् ।
अस्मयुमित्यस्म-युम् ॥ योगेयोगे तवस्तरं । योगेयोग इति योगे-योगे । तवस्तरं वाजेवाजे । तवस्तरमितितवः- तरं ।

वाजेवाजे हवामहे । वाजेवाज इति वाजे-वाजे । हवामह इति हवामहे ॥ सखाय इंद्र । इंद्रमूतये । ऊतय इत्यूतये ॥ प्रतूर्वन्ना । प्रतूर्वन्निति प्र-तूर्वन् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। एहि । इह्यवक्रामन् । अवक्रामन्नश्वस्तीः । अवक्रामन्नित्यव-क्रामन् । अश्वस्ती रुद्रस्य । रुद्रस्य गाणपत्यात् । गाणपत्यान्मयोभूः । गाणपत्यादिति गाण पत्यात् । मयोभूरा । मयोभूरिति मयः-भूः । एहि । इहीतीहि ॥ उर्वन्तरिक्षं । अन्तरिक्षमनु । अन्विहि । इहि स्वस्तिगव्यूतिः । स्वस्तिगव्यूतिरभयानि । स्वस्तिगव्यूतिरिति स्वस्ति-गव्यूतिः । अभयानि कृण्वन् । कृण्वन्निति कृण्वन् ॥ पूष्णा सयुजा । सयुजा सह । सयुजेति स-युजा । सहेति सह ॥ पृथिव्याः सधस्थात् । सधस्थादग्निं । सधस्थादितिसध-स्थात् । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वदच्छ । अच्छेहि । इह्यग्निं । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वदच्छ । अच्छेमः । इमोऽग्निं । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्भ- रिष्यामः । भरिष्यामोऽग्निं । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्व-द्भरामः । भराम इति भरामः ॥ अन्वग्निः । अग्निरुषसा । उषसामग्रं । अग्रमख्यत् । अख्यदनु । अन्वहानि । अहानि प्रथमः । प्रथमो जातवेदाः । जातवेदा इति जात-वेदाः ॥ अनु सूर्यस्य ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सूर्यस्य पुरुत्रा । पुरुत्रा च । पुरुत्रेति पुरु-त्रा । च रश्मीन् । रश्मीननु । अनु द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी आ । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । आ ततान । ततानेति ततान ॥ आगत्य वाजी । आगत्येत्या-गत्य । वाज्यध्वनः । अध्वनः सर्वाः । सर्वा मृधः । मृधो वि । वि धूनुते । धूनुत इति धूनुते ॥ अग्निꣳ सधस्थे । सधस्थे महति । सधस्थ

इति॑ स॒ध-स्थे॑ । म॒हति॑ चक्षु॑षा । चक्षु॑षा॒ नि । नि चि॑कीषते ॥ चि॒कीष॒त॒ इति॑ चिकीषते ॥ आ॒क्रम्य॑ वाजिन् ।
आ॒क्रम्येत्या॑-क्रम्य॑ । वा॒जि॒न्पृ॒थि॒वीम् । पृ॒थि॒वीम॒ग्निम् । अ॒ग्निमि॑च्छ । इ॒च्छ॒ रु॒चा । रु॒चा ब्रह्म॑ । ब्रह्मेति॒ ब्रह्म॑ ॥ भूम्या॑
वृ॒ब्राय॑ । वृ॒ब्राय॑ नः । नो॒ ब्रू॒हि॒ । ब्रू॒हि॒ यतः॑ । यतः॒ खना॑म । खना॑म॒ तं । तं व॒यम् । व॒यमिति॑ व॒यं ॥ द्यौस्ते॑ । ते॒
पृ॒ष्ठं । पृ॒ष्ठं पृ॑थि॒वी । पृ॒थि॒वी स॒धस्थ॑ँ । स॒धस्थ॑मात्मा । स॒धस्थ॒मिति॑ स॒ध-स्थ॑म् । आ॒त्मान्त॑रिक्षं । अ॒न्तरि॑क्षꣳ समुद्रः ।
स॒मु॒द्रस्ते॑ । ते॒ योनिः॑ । योनि॒रिति॒ योनिः॑ ॥ वि॒ख्याय॒ चक्षु॑षा । वि॒ख्यायेति॑ वि-ख्याय॑ । चक्षु॑षा ब्रह्मं । ब्रह्मभि । अ॒भिति॑ष्ठ
()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ति॒ष्ठ॒ पृ॒त॒न्य॒तः । पृ॒त॒न्य॒त इति॑ पृतन्य॒तः ॥ उत्क्रा॑म । क्रा॒म॒ म॒ह॒ते । म॒ह॒ते सौभ॑गाय । सौभ॑गाया॒स्मात् ।
अ॒स्मादा॒स्थान्॑ात् । आ॒स्थाना॒द्द्रवि॑णोदाः । आ॒स्थाना॒दित्या॑-स्थान्॑ात् । द्रवि॑णोदा वाजिन् । द्रवि॑णोदा इति॑ द्रविणः-दाः ।
वा॒जि॒न्नि॑ति॑ वाजिन् ॥ व॒यꣳ॑ स्याम । स्या॒म॒ सु॒म॒तौ । सु॒म॒तौ पृ॑थि॒व्याः । सु॒म॒ताविति॑ सु-म॒तौ । पृ॒थि॒व्या ॑अग्निं ।
अ॒ग्निं ख॑नि॒ष्यं॑तः । ख॒नि॒ष्यं॑त उ॒पस्थे॑ । उ॒पस्थे॑ अस्याः । उ॒पस्थ॒ इत्यु॒प-स्थे॑ । अ॒स्या॒ इत्य॑स्याः ॥ उद॑क्रमीत् ।
अ॒क्र॒मी॒द्द्रवि॑णोदाः । द्रवि॑णोदा वाजी । द्रवि॑णोदा इति॑ द्रविणः-दाः । वा॒ज्य॑र्वा॑ । अर्वाऽक॑ः । अक॒ः सः । स लो॒कं ।
लो॒कꣳ सुकृ॑तं । सुकृ॑तं पृथि॒व्याः । सुकृ॑त॒मिति॒ सु-कृ॑तं । पृ॒थि॒व्याः इति॑ पृथि॒व्याः ॥ ततः॑ खनेम । ख॒ने॒म॒ सुप्रती॑कं ।
सुप्रती॑कम॒ग्निं । सुप्रती॑क॒मिति॑ सु-प्रती॑कम् । अ॒ग्निꣳ सुवः॑ । सुवो॒ रुहा॑णाः । रुहा॑णा॒ अधि॑ । अधि॒ नाके॑ । नाक॑
उत्त॒मे । उ॒त्त॒म इत्यु॑त्-त॒मे ॥ अ॒पो दे॒वीः । दे॒वीरु॑प॑ । उप॑ सृज । सृ॒ज॒ मधु॑मतीः । मधु॑मतीरयक्ष्मा॑य । मधु॑मतीरिति॒
मधु॑-म॒तीः॑ । अ॒य॒क्ष्मा॑य प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र-जाभ्यः॑ ॥ तासा॒ꣳ स्थान्॑ात् । स्थाना॒दुत् । उज्जि॑ह- ताम् ।
जि॒ह॒ता॒मोष॑धयः । ओष॑धयः सुपिप्प॒लाः । सु॒पि॒प्प॒ला?इति॑ सु-पि॒प्प॒लाः ॥ जिघ॑र्म्य॒ग्निं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अग्निं मनसा । मनसा घृतेन । घृतेन प्रतिक्ष्यंतँ । प्रतिक्ष्यंतं भुवनानि । प्रतिक्ष्यंतमिति प्रति-क्ष्यंतँ । भुवनानि विश्वाँ । विश्वेति विश्वाँ ॥ पृथुं तिरश्चा । तिरश्चा वयसा । वयसा बृहंतँ । बृहंतं व्यचिष्ठं । व्यचिष्ठमन्नँ । अन्नꣳ रभसं । रभसं विदानं । विदानमिति विदानं ॥ आ ब्राँ । ब्रा जिघर्मि । जिघर्मि वचसा । वचसा घृतेन । घृतेना रक्षसाँ । अरक्षसा मनसा । मनसा तत् । तञ्जुषस्व । जुषस्वेति जुषस्व ॥ मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णः । मर्यश्रीरिति मर्य-श्रीः । स्पृहयद्वर्णो अग्निः । स्पृहयद्वर्ण इति स्पृहयत्-वर्णः । अग्निर्न । नाभिमृशैँ । अभिमृशे तनुवाँ । अभिमृश इत्यभि-मृशैँ । तनुवा जर्हृषाणः । जर्हृषाण इति जर्हृषाणः ॥ परि वाजपतिः । वाजपतिः कविः । वाजपतिरिति वाज-पतिः । कविरग्निः । अग्निर्हव्यानि । हव्यान्यक्रमीत् । अक्रमीदित्यक्रमीत् ॥ दधद्रत्नानि । रत्नानि दाशुषैँ । दाशुष इति दाशुषैँ ॥ परि त्रा । त्राऽग्ने । अग्ने पुरँ । पुर वयं । वयं विप्रँ । विप्रꣳ सहस्य । सहस्यधीमहि । धीमहीति धीमहि ॥ धृषद्वर्णं दिवेदिवे । धृषद्वर्णमिति धृषत्-वर्णं । दिवेदिवे भेत्तारँ । दिवेदिव इति दिवे-दिवे । भेत्तार भंगुरावतः । भंगुरावत इति भंगुर-वतः ॥ त्वमग्ने । अग्नेद्युभिः । द्युभिस्त्वं । द्युभिरितिद्यु-भिः । त्वमाशुशुक्षणिः । आशुशुक्षणिस्त्वं । त्वमद्भ्यः । अद्भ्यस्त्वं । अद्भ्य इत्यत्-भ्यः । त्वमश्मनः । अश्मन्स्परि । परीति परि ॥ त्वं वनैभ्यः । वनैभ्यस्त्वम् । त्वमोषधीभ्यः । ओषधीभ्यस्त्वं । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । त्वं नृणाम् । नृणां नृपते । नृपते जायसे । नृपत इति नृ-पते ॥ जायसे शुचिः । शुचिरिति शुचिः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

देवस्य त्रा । त्रा सवितुः । सवितुः प्रसवे । प्रसवेऽश्विनोः । प्रसव इति प्र-सवे । अश्विनोर्बाहुभ्याँ । बाहुभ्याँ पूष्णः । बाहुभ्यामिति बाहु-भ्यां । पूष्णो हस्ताँभ्यां । हस्ताँभ्यां पृथिव्याः । पृथिव्याः सधस्थैँ । सधस्थेऽग्निं । सधस्थ इति सध-स्थे । अग्निं पुरीष्यँ । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वत्खनामि । खनामीति खनामि ॥ ज्योतिष्मंतं त्रा । त्राग्ने । अग्ने

सुप्रतीकं । सुप्रतीकमजस्रेण । सुप्रतीकमिति सु-प्रतीकम् । अजस्रेण भानुना । भानुना दीद्यानम् । दीद्यानमिति दीद्यानम् ॥ शिवं प्रजाभ्यः । प्रजाभ्योऽहिꣳसंतं । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः । अहिꣳसंतं पृथिव्याः । पृथिव्याः सधस्थे । सधस्थेऽग्निं । सधस्थ इति सध-स्थे । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमंगिरस्वत् । अंगिरस्वत्खनामि । खनामीति खनामि ॥ अपां पृष्ठं । पृष्ठमसि । असि सप्रथाः । सप्रथा उरु । सप्रथा इति स-प्रथाः । उर्वग्निं । अग्निं भरिष्यत् । भरिष्यदपरावपिष्ठम् । अपरावपिष्ठमित्यपरा-वपिष्ठम् । वर्धमानं महः । मह आ । आ च । च पुष्करं । पुष्करं दिवः । दिवो मात्रया । मात्रया वरिणा । वरिणा प्रथस्व । प्रथस्वेति प्रथस्व ॥ शर्म च । च स्थः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। स्थो वर्म । वर्म च । च स्थः । स्थो अच्छिद्रे । अच्छिद्रे बहुले । अच्छिद्रे इत्यच्छिद्रे । बहुले उभे । बहुले इति बहुले । उभे इत्युभे ॥ व्यचस्वती सं । व्यचस्वती इति व्यचस्वती । सं वसाथां । वसाथां भर्तं । भर्तमग्निं । अग्निं पुरीष्यं । पुरीष्यमिति पुरीष्यं ॥ सं वसाथां । वसाथाꣳ सुवर्विदा । सुवर्विदा समीची । सुवर्विदेति सुवः-विदा । समीची उरसा । समीची इति समीची । उरसात्मना । त्मनेतित्मना ॥ अग्निमंतः । अंतर्भरिष्यंती । भरिष्यंती ज्योतिष्मंतं । भरिष्यंती इति भरिष्यंती । ज्योतिष्यंतमजस्रं । अजस्रमित् । इदीत् ॥ पुरीष्योऽसि । असि विश्वभराः । विश्वभरा इति विश्व-भराः ॥ अथर्वा ब्रा । ब्रा प्रथमः । प्रथमो निः । निरमन्थत् । अमन्थदग्ने । अग्न इत्यग्ने ॥ ब्रामग्ने । अग्ने पुष्करात् । पुष्करा दधिं । अध्यथर्वा । अथर्वा निः । निरमन्थत । अमन्थतेत्यमन्थत ॥ मूर्ध्नो विश्वस्य । विश्वस्य वाघतः ॥ वाघत इति वाघतः ॥ तमु । उ ब्रा । ब्रा दध्यङ् । दध्यङ्ङृषिं । ऋषिः पुत्रः । पुत्र ईधे ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ईऽधे अथर्वणः । अथर्वणः इत्यथर्वणः ॥ वृत्रहणं पुरंदरम् । वृत्रहणमिति वृत्र-हनँ । पुरंदरमिति पुरं-दरं ॥ तमु । उ त्वा । त्वा पाथ्यः । पाथ्यो वृषाँ । वृषा सं । समीधे । ईऽधे दस्युहंतमम् । दस्युहन्तममिति दस्यु-हन्तमम् । धनंजयꣳ रणेरणे । धनंजयमिति धनं-जयम् । रणेरण इति रणँ-रणे ॥ सीद होतः । होतः स्व । स्व उ । उ लोके । लोके चिकित्वान् । चिकित्वान्त्सा दय । सादया यज्ञं । यज्ञꣳ सुकृतस्य । सुकृतस्य योनौ । सुकृतस्येति सु-कृतस्य । योनाविति योनौ ॥ देवावीर्देवान् । देवावीरिति देव-अवीः । देवान्, हविषा । हविषा यजासि । यजास्यग्नँ । अग्नेऽ बृहत् । बृहद्यजमाने । यजमाने वयः । वयो धाः । धा इति धाः ॥ नि होताँ । होता होतृषदने । होतृषदने विदानः । होतृषदन इति होतृ-सदने । विदानस्त्वेषः । त्वेषो दीदिवान् । दिदीवाꣳ असदत् । असदथ्सुदक्षः । सुदक्ष इति सु-दक्षः ॥ अदब्दव्रत प्रमतिर्वसिष्ठः । अदब्दव्रतप्रमतिरित्यदब्दव्रत-प्रमतिः । वसिष्ठः सहस्रंभरः । सहस्रंभरश्शुचिजिह्वः । सहस्रंभर इति सहस्र-भरः । शुचिजिह्वो अग्निः । शुचिजिह्व इति शुचि-जिह्वः । अग्निरित्यग्निः ॥ सꣳ सीदस्व । सीदस्व महान् । महाꣳ असि । असि शोचस्व ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। शोचस्व देववीतमः । देव वीतम इति देव-वीतमः ॥ वि धूमम् । धूममग्ने । अग्ने अरुषम् । अरुषं मियेध्य । मियेध्य सृज । सृजि प्रशस्त । प्रशस्तदर्शतम् । प्रशस्तेति प्र-शस्त । दर्शतमिति दर्शतम् ॥ जनिष्वा हि । हि जेन्यः । जेन्यो अग्नँ । अग्ने अह्नाम् । अह्नाꣳ हितः । हितो हितेषु । हितेष्वरुषः । अरुषो वनेषु । वनेष्विति वनेषु ॥ दमेदमे सप्त । दमेदम इति दमँ-दमे । सप्त रत्नाँ । रत्ना दधानः । दधान्नोऽग्निः । अग्निर्होताँ । होता नि । निषसाद । ससादा यजीयान् । यजीयानिति यजीयान् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

सं तैँ । ते वायुः । वायुर्मातरिश्वाँ । मातरिश्वा दधातु । दधातूत्ता नायैँ । उत्तानाये हृदयं । उत्तानाया इत्युत्-तानायैँ । हृदयं यत् । यद्विलिष्टम् । विलिष्टमिति वि-लिष्टम् ॥ देवानां यः । यश्चरति । चरति प्राणथेन । प्राणथेन तस्मैँ । प्राणथेनेतिं प्र-अनथेन । तस्मैँ च । च देवि । देवि वषट् । वषडस्तु । अस्तु तुभ्यँ । तुभ्यमिति तुभ्यँ ॥ सुजातो ज्योतिषा । सुजात इति सु-जातः । ज्योतिषा सह । सह शर्म । शर्म वरूथं । वरूथ मा । आ सदः । असदः सुवः । सुवरिति सुवः ॥ वासो अग्ने । अग्ने विश्वरूपं । विश्वरूपꣳ सं । विश्वरूपमितिं विश्व-रूपं । सं व्ययस्व । व्ययस्व विभावसो । विभावसो इतिं विभा -वसो ॥ उदु । उ तिष्ठ । तिष्ठ स्वध्वर । स्वध्वराव । स्वध्वरेतिं सु-अध्वर । अवानः । नो देव्या । देव्या कृपा । कृपेतिं कृपा ॥ दृशे चं । च भासा । भासा बृहता । बृहता सुशुक्वनिः । सुशुक्वनि रा । सुशुक्वनिरितिं सु-शुक्वनिः ॥ आग्नैँ । अग्नेयाहि । याहिसुशस्तिभिः । सुशस्तिभिरितिं सुशस्ति-भिः () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऊर्ध्व उ । *ऊषुणः । सु नः । न ऊतयैँ । ऊतये तिष्ठ । तिष्ठा देवः । देवो न । न सविता । सवितेतिं स-विता ॥ ऊर्धो वाजस्य । वाजस्य सनिता । सनिता यत् । यदजिभिः । अजिभिर्वाघद्भिः । अजिभिरित्यजि-भिः । वाघद्भिर्विह्वयामहे । वाघद्भिरितिं वाघत्-भिः । विह्वयामह इतिं वि-ह्वयामहे ॥ स जातः । जातो गर्भः । गर्भो असि । असि रोदस्योः । रोदस्योरग्नैँ । अग्ने चारुः । चारुर्विभृतः । विभृत ओषधीषु । विभृत इति वि-भृतः । ओषधीष्वित्योषधीषु ॥ चित्रः शिशुः । शिशुः परिं । परि तमाꣳसि । तमाꣳस्यक्तः । अक्तः प्र । प्र मातृभ्यः । मातृभ्यो अधिं । मातृभ्य इतिं मातृ-भ्यः । अधि कनिक्रदत् । कनिक्रदद्गाः । गा इतिं गाः ॥ स्थिरो भव । भववीड्वंगः । वीड्वंग आशुः । वीड्वंग इतिं वीडु-अंगः । आशुर्भव । भव वाजी । वाज्यर्वन् । अर्वन्नित्यर्वन् ॥ पृथुर्भव । भव सुपदः । सुपदस्त्वम् । सुपद इतिं सु-सदः । त्वमग्नेः । अग्नेः पुरीषवाहनः । पुरीषवाहन इतिं पुरीष- वाहनः । शिवो भव ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। भव॒ प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्यो॒ मानु॑षीभ्यः । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र-जाभ्यः॑ । मानु॑षीभ्य॒स्त्वं । त्वम॑ङ्गिरः । अ॒ङ्गि॒र॒ इत्य॑ङ्गिरः ॥ मा द्यावा॑पृथि॒वी । द्यावा॑पृथि॒वी अ॒भि । द्यावा॑पृथि॒वी इति॒ द्यावा॑-पृथि॒वी । अ॒भिशू॑शुचः । शू॒शु॒चो॒ मा । माऽन्तरि॑क्षं । अ॒न्तरि॑क्षं मा । मा व॒न॒स्पती॑न् । व॒न॒स्पती॒निति॑ वन॒स्पती॑न् ॥ प्रेतु॑ । ए॒तु॒ वा॒जी । वा॒जी कनि॑क्रदत् । कनि॑क्रद॒न्नान॑दत् । नान॑द॒द्रास॑भः । रास॑भः पत्वा॑ । पत्वेति॒ पत्वा॑ ॥ भर॑न्न॒ग्निं । अ॒ग्निं पु॑री॒ष्य॑ं । पु॒री॒ष्य॑ं मा । मा पा॑दि । पा॒दा॒यु॒षः । आयु॑षः पु॒रा । पु॒रेति॑ पु॒रा ॥ रास॑भो वां । वा॒ं कनि॑क्रदत् । कनि॑क्रद॒थ्सु॒यु॒क्तः । सु॒यु॒क्तो वृ॑षणा । सु॒यु॒क्त॒ इति॒ सु-यु॒क्तः॒ । वृ॒ष॒णा॒ रथे॑ । रथ॒ इति॒ रथे॑ ॥ सवा॑ । वा॒मग्निं । अ॒ग्निं पु॑री॒ष्य॑ं । पु॒री॒ष्य॑मा॒शुः । आ॒शुर्दू॒तः । दू॒तो व॑हात् । व॒हा॒दि॒तः । इ॒त इ॒तीतः॑ ॥ वृषा॑ऽग्निं । अ॒ग्निं वृष॑णं । वृष॑णं भरन्न् । भर॑न्न॒पां । अ॒पां गर्भ॑ं । गर्भ॑ꣳ समु॒द्रिय॑म्॑ । स॒मु॒द्रिय॒मिति॑ समु॒द्रिय॑ं ॥ अग्न॒ आ । आ या॑हि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। या॒हि॒ वी॒तये॑ । वी॒तय॑ ऋ॒तं । ऋ॒तꣳ स॒त्यं । स॒त्यमिति॑ स॒त्यं ॥ ओष॑धयः॒ प्रति॑ । प्रति॑ गृह्णीत । गृ॒ह्णी॒ताग्निम् । अ॒ग्निमे॒तं । ए॒तꣳ शि॒वं । शि॒वमा॑यत॑ं । आ॒यन्त॑मभि । आ॒यन्त॒मित्या॑-यन्त॑ं । अ॒भ्य॑त्र । अत्र॑ युष्मान् । यु॒ष्मानिति॑ युष्मान् ॥ व्यस्य॒न्, विश्वा॑ं । व्यस्य॒न्निति॑ वि-अस्य॒न्न् । विश्वा॒ अम॑तीः । अम॑ती॒ ररा॑तीः । अरा॑तीर्नि॒षीद॒न्न् । नि॒षीद॒न्नः । नि॒षीद॒न्नि॒ति॑ नि-सीद॒न्न् । नो॒ अप॑ । अप॑ दुर्म॒तिं । दु॒र्म॒तिꣳ ह॑नत् । दु॒र्म॒तिमिति॑ दुः-म॒तिं । ह॒न॒दिति॑ हनत् ॥ ओष॑धयः प्रति॑ । प्रति॑ मोदध्वं । मो॒द॒ध्व॒मे॒न॒ं । ए॒न॒ं पु॒ष्पा॑वतीः । पु॒ष्पा॑वतीः सुपिप्प॒लाः । पु॒ष्पा॑वतीरिति॑ पुष्प॑वतीः । सु॒पि॒प्प॒ला

इति॑ सु-पिप्प॒लाः । अ॒यं व॑ः । वो॒ गर्भः॑ । गर्भ॑ ऋ॒त्वियः॑ । ऋ॒त्वियः॑ प्र॒त्नं । प्र॒त्नꣳ स॒धस्थ॑म् । स॒धस्थ॒ मा । स॒धस्थ॒मिति॑ स॒ध-स्थ॑ं । आऽस॑दत् । अ॒स॒ददित्य॑सदत् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

वि पाज॑सा । पाज॑सा पृ॒थुना॑ । पृ॒थुना॒ शोशु॑चानः । शोशु॑चानो॒ बाध॑स्व । बाध॑स्व द्वि॒षः । द्वि॒षो र॒क्षसः॑ । र॒क्षसो॒ अमी॑वाः । अमी॑वा॒ इत्यमि॑वाः ॥ सुश॑र्मणो बृ॒हतः॑ । सुश॑र्मण॒ इति॑ सु-श॑र्मणः । बृ॒हतः॑ श॑र्मणि । श॑र्मणि स्याम् । स्या॒मग्नेः॑ । अ॒ग्नेर॒हं । अ॒हꣳ सु॒हव॑स्य । सु॒हव॑स्य प्रणी॑तौ । सु॒हव॒स्येति॑ सु-हव॑स्य । प्रणी॑ताविति॒ प्र-नी॑तौ ॥ आपो॒ हि । हि ष्ठ । स्था म॑योभुवः॑ । म॒योभु॑वस्ताः । म॒योभु॑व॒ इति॑ मयः-भुवः॑ । ता नः॑ । न॒ ऊ॒र्जे । ऊ॒र्जे द॑धातन । द॒धा॒त॒नेति॑ दधातन ॥ म॒हे रणा॑य । रणा॑य चक्षसे । चक्ष॑स॒ इति॒ चक्ष॑से ॥ यो वः॑ । वः॒ शि॒वत॑मः । शि॒वत॑मो रसः॑ । शि॒वत॑म॒ इति॑ शिव-तमः॑ । रस॒स्तस्य॑ । तस्य॑ भाजयत । भा॒ज॒यते॒ह । इ॒ह नः॑ । न॒ इति॑ नः ॥ उ॒श॒तीरि॑व । इ॒व॒ मा॒तरः॑ । मा॒तर॒ इति॑ मा॒तरः॑ ॥ तस्मा॒ अर॑ं । अर॑ं गमाम । ग॒मा॒म॒ वः॒ । वो॒ यस्य॑ । यस्य॒ क्षया॑य । क्षया॑य॒ जिन्व॑थ । जिन्व॑थेति॒ जिन्व॑थ ॥ आपो॑ ज॒नय॑थ । ज॒नय॑था च । च॒ नः॒ । न॒ इति॑ नः ॥ मि॒त्र()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

स्स्ꣳ सृ॑ज्य॑ । स॒ꣳसृ॑ज्य॑ पृथि॒वीं । स॒ꣳसृ॒ज्येति॑ सं-सृज्य॑ । पृ॒थि॒वीं भूमि॑ं । भूमि॑ं च । च॒ ज्योति॑षा । ज्योति॑षा स॒ह । स॒हेति॑ स॒ह । सुजा॑तं जा॒तवे॑दसं । सुजा॑त॒मिति॒ सु-जा॒त॑ं । जा॒तवे॑दसमग्निं । जा॒तवे॑दस॒मिति॑ जा॒त-वे॒द॒सं । अग्निं वै॑श्वान॒रं । वै॒श्वा॒न॒रं वि॒भुं । वि॒भुमिति॑ वि-भुम् ॥ अ॒यक्ष्माय॒ ब्बा । ब्बा सं । सꣳ सृ॑जामि । सृ॒जा॒मि॒ प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र-जाभ्यः॑ ॥ विश्वै॑ ब्बा । ब्बा दे॒वाः । दे॒वा वै॑श्वान॒राः । वै॒श्वा॒न॒राः सं । सꣳ सृ॑जंतु । सृ॒जं॒ब्बानु॑ष्टुभेन ।

आनु॑ष्टुभेन॒ छन्द॑सा । आनु॑ष्टुभेनेत्यानु॑-स्तुभेन॒ । छन्द॑साऽऽगिर॒स्वत् । अ॒गिर॒स्वदित्य॑गिर॒स्वत् ॥ रु॒द्राः सं॒भृत्य॑ । सं॒भृत्य॑ पृथि॒वीं । सं॒भृत्येति॑ सं-भृत्य॑ । पृ॒थि॒वीं बृ॒हत् । बृ॒हज्ज्योति॑षः । ज्योति॒षा सं । समी॑धिरे । ई॒धि॒र इती॑धिरे ॥ तेषा॑ भा॒नुः । भा॒नुर॑जस्रः । अज॑स्र इत् । इच्छु॒क्रः । शु॒क्रो दे॒वेषु॑ । दे॒वेषु॑ रोचते । रो॒च॒त इति॑ रोचते ॥ स॒ꣳसृ॑ष्टा॒ वसु॑भिः । स॒ꣳसृ॑ष्टा॒मिति॑ सं-सृष्टाम् । वसु॑भीरु॒द्रैः । वसु॑भि॒रिति॒ वसु॑-भिः । रु॒द्रैर्धीरैः॑ । धीरैः॑ कर्म॒ण्या॑ । क॒र्म॒ण्या॑ मृद॑ । मृद॒मिति॒ मृद॑ ॥ हस्ता॑भ्यां मृ॒द्वीं । मृ॒द्वीं कृ॒त्वा । कृ॒त्वा सि॑नीवा॒ली । सि॒नी॒वा॒ली क॑रोतु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। क॒रो॒तु ताम् । तामिति॒ ताम् ॥ सि॒नी॒वा॒ली सु॑कपर्दा । सु॒क॒पर्दा सु॑कुरी॒रा । सु॒क॒पर्देति॑ सु-क॒पर्दा । सु॒कु॒री॒रा स्वौ॑पशा । सु॒कु॒री॒रेति॑ सु-कु॒री॒रा । स्वौ॑पशेति॑ सु-औ॑पशा ॥ सा तु॒भ्य॑ । तु॒भ्य॑मदिते । अदि॑ते म॒हे । म॒ह॒ आ । ओखा॑ । उ॒खां द॑धातु । द॒धा॒तु॒ हस्त॑योः । हस्त॑योरिति॒ हस्त॑योः ॥ उ॒खां क॑रोतु । क॒रो॒तु॒ श॒क्त्या॑ । श॒क्त्या॑ बा॒हुभ्या॑ । बा॒हु॒भ्या॒मदि॑तिः । बा॒हु॒भ्या॒मिति॑ बाहु-भ्याम् । अदि॑तिर्धि॒या । धि॒येति॑ धि॒या ॥ मा॒ता पु॒त्रं । पु॒त्रं यथा॑ । यथोपस्थ॑ । उ॒पस्थे॑ सा । उ॒पस्थ॒ इत्युप-स्थे॑ । साऽग्नि॑ं । अ॒ग्नि॑ं बि॑भर्तु । बि॒भ॒र्तु॒ गर्भ॑ं । गर्भ॒ आ । ए॒त्या ॥ म॒ख॒स्य॒ शिरः॑ । शिरो॑ऽसि । अ॒सि॒ य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ प॒दे । प॒दे स्थः॑ । प॒दे इति॑ प॒दे । स्थः॒ इति॑ स्थः ॥ वस॑वस्त्वा । त्वा॒ कृ॒ण्व॒न्तु । कृ॒ण्व॒न्तु॒ गा॒य॒त्रेण॑ । गा॒य॒त्रेण॒ छन्द॑सा । छन्द॑साऽऽगिर॒स्वत् । अ॒गिर॒स्वत्पृ॑थि॒वी । पृ॒थि॒व्यसि॑ । अ॒सि॒ रु॒द्राः । रु॒द्रास्त्वा॑ । त्वा॒ कृ॒ण्व॒न्तु । कृ॒ण्व॒न्तु॒ त्रैष्टु॑भेन । त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑सा । छन्द॑साऽऽगिर॒स्वत् । अ॒गिर॒स्वदा॑ंतरि॑क्षम् । अ॒न्तरि॑क्षमसि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अस्यादित्याः । आदित्यास्त्वाँ । त्वा कृण्वंतु । कृण्वंतु जागतेन । जागतेन छन्दसा । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्यौः । द्यौरसि । असि विश्वैँ । विश्वैँ त्वा । त्वा देवाः । देवा वैँश्वानराः । वैश्वानराः कृण्वंतु । कृण्वंत्वानुंष्टुभेन । आनुंष्टुभेन छन्दसा । आनुंष्टुभेनेत्यानुं-स्तुभेन । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्दिशः । दिशोऽसि । असि ध्रुवा । ध्रुवाऽसिं । असि धारयं । धारया मयिं । मयिं प्रजां । प्रजाꣳ रायः । प्रजामितिं प्र-जाम् । रायस्पोषँ । पोषं गौपत्यं । गौपत्यꣳ सुवीयँ । सुवीर्यꣳ सजातान् । सुवीर्यमितिं सु-वीयँ । सजातान्, यजंमानाय । सजातानितिं स-जातान् । यजंमानायादित्यै । अदित्यै रास्नाँ । रास्नाऽसि । अस्यदितिः । अदितिस्ते । ते बिलँ । बिलं गृह्णातु । गृह्णातु पात्रेंन । पात्रेंन छन्दसा । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वदित्यंगिरस्वत् ॥ कृत्वाय सा । सा महीं । मही मुखां । उखां मृन्मयीँ । मृन्मयीं योनिँ । मृन्मयीमितिं मृत्-मयीँ । योनिंमग्नयेँ । अग्नय इत्यग्नयेँ ॥ तां पुतेभ्यः । पुत्रेभ्यः सं । सं प्र । प्रायंच्छत् । अयच्छददितिः । अदितिः श्रपयान् । श्रपयानितिं । इतीतितिं () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

वसंवस्त्वा । त्वा धूपयंतु । धूपयन्तु गायत्रेणं । गायत्रेण छन्दसा । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्रुद्राः । रुद्रास्त्वाँ । त्वा धूपयन्तु । धूपयन्तु त्रैष्टुंभेन । त्रैष्टुंभेन च्छन्दसा । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वदांदित्याः । आदित्यास्त्वाँ । त्वा धूपयन्तु । धूपयन्तु जागतेन । जागतेन छन्दसा । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्विश्वैँ । विश्वैँ त्वा । त्वा देवाः । देवा वैँश्वानराः । वैश्वानरा धूंपयंतु । धूपयंत्वानुंष्टुभेन । आनुंष्टुभेन छन्दसा । आनुंष्टुभेनेत्यानुं-स्तुभेन । छन्दसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वदिंद्रः । इंद्रंस्त्वा । त्वा धूपयतु । धूपयत्वंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्विष्णुः । विष्णुंस्त्वा । त्वा धूपयतु । धूपयत्वंगिरस्वत् । अंगिरसद्वरुंणः । वरुंणस्त्वा । त्वा धूपयतु । धूपयत्वंगिरस्वत् । अंगिरस्वददितिः । अदितिस्त्वा । त्वा देवी । देवी विश्वदैँव्यावती । विश्वदैँव्यावती पृथिव्याः । विश्वदैँव्यावतीतिंविश्वदैँव्य-वती । पृथिव्याः सधस्थैँ । सधस्थैँऽगिरस्वत् । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अंगिरस्वत्खंनतु । खनत्वट । अवट देवानाँ । देवानाँ त्वा । त्वा पत्नीँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पत्नीर्दैवीः । देवीर्विश्वदैव्यावतीः । विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः । विश्वदैव्यावतीरितिं विश्वदैव्य-वतीः । पृथिव्याः सधस्थैं । सधस्थैंगिरस्वत् । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अंगिरस्वद्दधतु । दधतूखे । उखे धिषणाः । धिषणास्वा । बा देवीः । देवीर्विश्वदैव्यावतीः । विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः । विश्वदैव्यावतीरितिं विश्वदैव्य-वतीः । पृथिव्याः सधस्थैं । सधस्थैंऽगिरस्वत् । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अंगिरस्वदभि । अभीन्धंताम् । इन्धता-मुखे । उखे ग्नाः । ग्नास्वाँ । बा देवीः । देवीर्विश्वदैव्यावतीः । विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः । विश्वदैव्यावतीरितिं विश्वदैव्य-वतीः । पृथिव्याः सधस्थैं । सधस्थैंऽगिरस्वत् । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अंगिरस्वच्छ्रपयन्तु । श्रपयन्तूखे । उखे वरूत्रयः । वरूत्रयो जनंयः । जनंयस्वा । बा देवीः । देवीर्विश्व-दैव्यावतीः । विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः । विश्वदैव्यावतीरितिं विश्वदैव्य-वतीः । पृथिव्याः सधस्थैं । सधस्थैंऽगिरस्वत् । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अंगिरस्वत्पंचन्तु । पचन्तूखे । उख इत्युंखे ॥ मित्रेतां । एतामुखां । उखां पंच । पचैषा । एषामा । मा भेंदि । भेदीतिं भेधि ॥ एतां तैं । ते परिं । परिं ददामि । ददा-म्यभिंत्यै । अबिंत्या इत्यभिंत्यै ॥ अभीमां ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। इमां मंहिना । महिना दिवैं । दिवं मित्रः । मित्रो बंभूव । बभूव सप्रथाः । सप्रथा इतिं स-प्रथाः ॥ उत श्रवंसा । श्रवंसा पृथिवीं । पृथिवीमितिं पृथिवीं ॥ मित्रस्यं चर्षणीधृतः । चर्षणीधृतः श्रवः । चर्षणीधृत इतिं चर्षणि-धृतः । श्रवो देवस्यं । देवस्यं सानसिम् । सानसिमितिं सानसिम् ॥ द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् । चित्रश्रवस्तममितिं चित्रश्रवः-तमम् । देवस्त्वाँ । बा सविता । सवितोत् । उद्वंपतु । वपतु सुपाणिः । सुपाणिः स्वंगुरिः । सुपाणिरितिं सु-पाणिः । स्वंगुरिरितिं

सु-अंगुरिः । सुबाहुरुत । सुबाहुरितिं सु-बाहुः । उत शक्त्याँ । शक्त्येति शक्त्याँ ॥ अपंद्यमाना पृथिवि । पृथिव्याशाः । आशा दिशः । दिश आ । आ पृंण । पृणेतिं पृण ॥ उ तिंष्ठ । तिष्ठ बृहती । बृहती भंव । भवोर्ध्वा । ऊर्ध्वा तिंष्ठ । तिष्ठ ध्रुवा । ध्रुवा ब्रम् । ब्रमिति ब्रम् ॥ वसंवस्त्वा । त्वा । आ छृंन्दन्तु । छृन्दन्तु गायत्रेणं । गायत्रेण छन्दंसा । छन्दंसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्रुद्राः । रुद्रास्त्वाँ । त्वा । आ छृंन्दन्तु । छृन्दन्तु त्रैष्टुंभेन । त्रैष्टुंभेन छन्दंसा । छन्दंसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वदादित्याः । आदित्यास्त्वाँ । त्वा । आ छृंन्दन्तु । छृन्दन्तु जागंतेन । जागंतेन छन्दंसा । छन्दंसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्विश्वेँ । विश्वेँ त्वा । त्वा देवाः । देवा वैँश्वानराः । वैश्वानरा आ । आ छृंन्दन्तु । छृन्दंत्वानुंष्टुभेन । आनुंष्टुभेन छन्दंसा । आनुंष्टुभेनेत्यानुं-स्तुभेन । छन्दंसाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वदित्यंगिरस्वत् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

समाँस्त्वा । त्वाऽग्ने । अग्न ऋतवः । ऋतवो वर्धयन्तु । वर्धयन्तु संवथ्सराः । संवथ्सरा ऋषंयः । संवथ्सरा इतिं सं-वथ्सराः । ऋषंयो यानिं । यानिं सत्या । सत्येतिं सत्या ॥ सं दिव्येनं । दिव्येनं दीदिहि । दीदिहि रोचनेनं । रोचनेन विश्वाँः । विश्वा आ । आ भांहि । भाहि प्रदिशः । प्रदिशः पृथिव्याः । प्रदिश इतिं प्र-दिशः । पृथिव्याः इतिं पृथिव्याः ॥ सं चं । चेध्यस्वं । इध्यस्वाग्नेँ । अग्ने प्र । प्र चं । च बोधय । बोधयैनम् । एनमुत् । उच्चं । च तिष्ठ । तिष्ठ महते । महते सौभंगाय । सौभंगायेति सौभंगाय ॥ मा चं । च रिषत् । रिषदुपसत्ता । उपसत्ता तेँ । उपसत्तेत्युंप-सत्ता । ते अग्ने । अग्ने ब्रह्माणः । ब्रह्माणस्ते । ते यशसः । यशसः संतु । संतु मा । माऽन्ये । अन्य इत्यन्ये ॥ ब्रामंग्ने । अग्ने वृणते । वृणते ब्राह्मणाः । ब्राह्मणा इमे । इमे शिवः । शिवो अंग्ने ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अग्ने सं वरणे । संवरणे भव । संवरण इति सं-वरणे । भवा नः । न इति नः ॥ सपत्न हानः । सपत्नहेति सपत्न-हा । नो अभिमातिजित् । अभिमातिजिच्च । अभिमातिजिदित्यभिमाति-जित् । च स्वे । स्वे गयै । गये जागृहि । जागृह्यप्रयुच्छन् । अप्रयुच्छन्नित्यप्र-युच्छन् । इहैव । एवाग्नै । अग्ने अधि । अधि धारय । धारया रयिं । रयिं मा । मा बाँ । बा नि । नि क्रन्न् । क्रन्पूपूर्वचितः । पूर्वचितो निकारिणः । पूर्वचित इति पूर्व-चितः । निकारिण इति नि-कारिणः ॥ क्षत्रमग्ने । अग्ने सुयमँ । सुयममस्तु । सुयममिति सु-यमँ । अस्तु तुभ्यँ । तुभ्यमुपसत्ता । उपसत्ता वर्धतां । उपसत्तेत्युप-सत्ता । वर्धतां ते । ते अनिष्टृतः । अनिष्टृत इत्यनिष्टृतः ॥ क्षत्रेणाग्ने । अग्ने स्वायुः । स्वायुः सं । स्वायुरिति सु-आयुः । सꣳ रभस्व । रभस्व मित्रेण । मित्रेणाग्ने । अग्ने मित्रधेयै । मित्रधेये यतस्व । मित्रधेय इति मित्र-धेयै । यतस्वेति यतस्व ॥ सजातानाँ मध्यमस्थाः । सजातानामिति स- जातानाँ । मध्यमस्था एधि । मध्यमस्था इति मध्यम-स्थाः । एधि राज्ञाँ । राज्ञामग्ने । अग्ने विहव्यः । विहव्यो दीदिहि । विहव्य इति वि-हव्यः । दीदिहीह । इहेतीह ॥ अति ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

निहः । निहो अति । अति स्निधः । स्निधोऽति । अत्यचित्ति । अचित्तिमति । अत्यरांति । अरातिमग्ने । अग्न इत्यग्ने ॥ विश्वाहि । ह्यग्ने । अग्ने दुरिता । दुरिता सहस्व । दुरितेति दुः-इता । सहस्वार्थ । अथास्मभ्यँ । अस्मभ्यꣳ सहवीरां । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । सहवीराꣳ रयिं । सहवीरामिति सह- वीरां । रयिं दाः । दा इति दाः ॥ अनाधृष्यो जातवेदाः । अनाधृष्य इत्यना-धृष्यः । जातवेदा अनिष्टृतः । जातवेदा इति जात-वेदाः । अनिष्टृतो विराट् । विराडग्ने । विराडिति वि-राट् । अग्ने क्षत्रभृत् । क्षत्रभृद्दीदिहि । क्षत्रभृदिति क्षत्र-भृत् । दीदिहीह । इहेतीह ॥ विश्वा आशाः । आशाः प्रमुचन् । प्रमुचन्मानुषीः । प्रमुचन्निति प्र-मुचन् । मानुषीभ्यः । भ्यः शिवाभिः । शिवाभिरद्य । अद्य परि । परि पाहि । पाहि नः । नो वृधे । वृध इति वृधे ॥ बृहस्पते सवितः । सवितर्बोधय । बोधयैनं । एनꣳ सꣳशितं । सꣳशितं चित् ।

स꣡꣯शि꣡꣯तमि꣡꣯ति꣡꣯सं-शि꣡꣯तं । चि꣡꣯थ्स꣡꣯तरां । स꣡꣯तरा꣡꣯ꣳ सं । स꣡꣯तरामि꣡꣯ति꣡꣯ सं- त꣡꣯रां । स꣡꣯ꣳ शि꣡꣯शाधि । शि꣡꣯शाधी꣡꣯ति꣡꣯ शिशाधि ॥

व꣡꣯र्धयै꣡꣯नं । ए꣡꣯नं म꣡꣯हते । म꣡꣯हते सौभ꣡꣯गाय ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सौभ꣡꣯गाय꣡꣯ विश्वै꣡꣯ । विश्व꣡꣯ एनं । ए꣡꣯नमनु꣡꣯ । अनु꣡꣯ मदन्तु । म꣡꣯दन्तु दे꣡꣯वाः । दे꣡꣯वा इति꣡꣯ दे꣡꣯वाः ॥ अ꣡꣯मुत्र भूया꣡꣯दधः । अ꣡꣯मुत्रभूया꣡꣯दित्य꣡꣯मुत्र-भूया꣡꣯त् । अ꣡꣯ध यत् । यद꣡꣯मस्य꣡꣯ । य꣡꣯मस्य बृह꣡꣯स्पते । बृह꣡꣯स्पते अ꣡꣯भिशस्तेः । अ꣡꣯भिशस्तेरमु꣡꣯चः । अ꣡꣯भिशस्तेरि꣡꣯त्य꣡꣯भि-शस्तेः । अमु꣡꣯च इत्यमु꣡꣯चः ॥ प्रत्यौ꣡꣯हताम् । औ꣡꣯हताम꣡꣯श्विना꣡꣯ । अ꣡꣯श्विना꣡꣯मृत्युम् । मृ꣡꣯त्युम꣡꣯स्मात् । अ꣡꣯स्माद्देवा꣡꣯ना꣡꣯ । दे꣡꣯वाना꣡꣯मग्ने । अ꣡꣯ग्ने भि꣡꣯षजा꣡꣯ । भि꣡꣯षजा शचीभिः । शचीभि꣡꣯रिति꣡꣯ शचि꣡꣯-भिः ॥ उद्व꣡꣯यं । व꣡꣯यं तम꣡꣯सः । तम꣡꣯सस्परि꣡꣯ । परि꣡꣯ पश्य꣡꣯तः । पश्य꣡꣯तो ज्योतिः꣡꣯ । ज्योति꣡꣯रुत्त꣡꣯रम् । उत्त꣡꣯रमित्युत्-त꣡꣯रम् ॥ दे꣡꣯वं दे꣡꣯वत्रा । दे꣡꣯वत्रा सू꣡꣯र्यं । दे꣡꣯वत्रेति꣡꣯ देव-त्रा । सू꣡꣯र्यमग꣡꣯न्म । अग꣡꣯न्म ज्योतिः꣡꣯ । ज्योति꣡꣯रुत्त꣡꣯मम् । उ꣡꣯त्तममित्यु꣡꣯त्-त꣡꣯मम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऊ꣡꣯र्ध्वा अ꣡꣯स्य । अ꣡꣯स्य स꣡꣯मिधः꣡꣯ । स꣡꣯मिधो꣡꣯ भवंति । स꣡꣯मिध इति꣡꣯ सं-इधः꣡꣯ । भ꣡꣯वन्त्यू꣡꣯र्ध्वा । ऊ꣡꣯र्ध्वा शु꣡꣯क्रा । शु꣡꣯क्रा शो꣡꣯चीꣳषि꣡꣯ । शो꣡꣯चीꣳष्यग्नेः । अ꣡꣯ग्ने रित्यग्नेः ॥ द्यु꣡꣯मत्तमा सु꣡꣯प्रतीकस्य । द्यु꣡꣯मत्तमे꣡꣯ति द्यु꣡꣯मत्-तमा । सु꣡꣯प्रतीकस्य सू꣡꣯नोः । सू꣡꣯प्रतीकस्ये꣡꣯ति सु-प्रतीकस्य । सू꣡꣯नोरिति꣡꣯ सू꣡꣯नोः ॥ त꣡꣯नूनपादसु꣡꣯रः । त꣡꣯नूनपादिति꣡꣯ तनू꣡꣯-नपा꣡꣯त् । असु꣡꣯रो वि꣡꣯श्ववेदाः । वि꣡꣯श्ववेदा दे꣡꣯वः । वि꣡꣯श्ववेदा इति꣡꣯ वि꣡꣯श्व-वेदाः । दे꣡꣯वो दे꣡꣯वेषु꣡꣯ । दे꣡꣯वेषु꣡꣯ दे꣡꣯वः । दे꣡꣯व इति꣡꣯ दे꣡꣯वः ॥ प꣡꣯थ आ । आऽन꣡꣯क्ति । अ꣡꣯नक्तिमध्वा꣡꣯ । मध्वा꣡꣯ घृ꣡꣯तेन꣡꣯ । घृ꣡꣯तेने꣡꣯ति घृ꣡꣯तेन꣡꣯ ॥ मध्वा꣡꣯ य꣡꣯ज्ञं । य꣡꣯ज्ञं न꣡꣯क्षसे । न꣡꣯क्षसे प्रीणा꣡꣯नः । प्रीणा꣡꣯नो नराꣳस꣡꣯ः । नराꣳस꣡꣯ो अग्ने । अ꣡꣯ग्न इत्य꣡꣯ग्ने ॥ सुकृ꣡꣯देवः । सुकृ꣡꣯दि꣡꣯ति सु-कृत् । दे꣡꣯वः स꣡꣯विता । स꣡꣯वितावि꣡꣯श्ववारः । वि꣡꣯श्ववार꣡꣯ इति꣡꣯

विश्व-वारः ॥ अच्छायम् । अयमेति । एति शवसा । शवसा घृतेन । घृतेनेडानः । ईडानो वह्निः । वह्निर्नमसा । नमसेति नमसा ॥ अग्निः स्रुचः । स्रुचो अध्वरेषु । अध्वरेषु प्रयस्सु । प्रयस्त्वितिं प्रयत्-सु ॥ स यक्षत् । यक्षदस्य । अस्य महिमानँ । महिमानमग्नेः । अग्नेः सः । ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

स ईँ । ई मन्द्रासु । मन्द्रासु प्रयसः । प्रयस इतिं प्रयसः ॥ वसुश्चेतिष्ठः । चेतिष्ठो वसुधातमः । वसुधातमश्च । वसुधातम इतिं वसु-धातमः । चेतिं च ॥ द्वारो देवीः । देवीरनु । अन्वस्य । अस्य विश्वैँ । विश्वै व्रता । व्रता ददते । ददते अग्नेः । अग्नेरित्यग्नेः ॥ उरुव्यचसो धाम्नाँ । उरुव्यचस इत्युरु- व्यचसः । धाम्ना पत्यमानाः । पत्यमाना इति पत्यमानाः ॥ ते अस्य । ते इति ते । अस्य योषणे । योषणे दिव्ये । योषणे इति योषणे । दिव्ये न । दिव्ये इतिं दिव्ये । न योनौँ । योनावुषासानक्ताँ । उषासानक्तेत्युषासानक्ताँ ॥ इमं यज्ञं । यज्ञमवतां । अवतामध्वरं । अध्वरं नः । न इतिं नः ॥ दैव्या होतारो । होतारावूर्ध्वं । ऊर्ध्वमध्वरं । अध्वरं नः । नोऽग्नेः । अग्नेर्जिह्वाम् । जिह्वामभि । अभि गृणीतम् । गृणीतमितिं गृणीतम् ॥ कृणुतं नः । नः स्विष्टिम् । स्विष्टिमिति सु-इष्टिं ॥ तिस्रो देवीः । देवी र्बर्हिः । बर्हिरा । एदं । इदꣳ सदन्तु । सदन्त्विडाँ । इडासरस्वती ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सरस्वती भारती । भारतीति भारती ॥ मही गृणाना । गृणानेतिं गृणाना ॥ तन्नः । नस्तुरीपँ । तुरीपमद्भुतं । अद्भुतं पुरुक्षु । पुरुक्षु ब्रष्टाँ । ब्रष्टासुवीरँ । सुवीरमितिं सु-वीरँ ॥ रायस्पोषँ । पोषं वि । विष्यतु । स्यतु नाभिँ । नाभिमस्मे । अस्मे इत्यस्मे ॥ वनस्पतेऽवं । अवं सृज । सृजा ररांणः । ररांण-स्त्मनाँ । त्मना देवेषु । देवेष्वितिं

देवेषु ॥ अग्निर्हव्यं । हव्यꣳ शमिता । शमिता सूदयाति । सूदयातीति सूदयाति ॥ अग्ने स्वाहा॑ । स्वाहा॑ कृणुहि । कृणुहि जातवेदः । जातवेद इंद्राय । जातवेद इति॑ जात-वेदः । इंद्रा॑य हव्यम् ॥ हव्यमिति॑ हव्यम् । विश्वे॑ देवाः । देवा हविः । हविरिदं । इदं जुषंताम् । जुषन्तामिति॑ जुषंताम् ॥ हिरण्यगर्भः सं । हिरण्यगर्भ इति॑ हिरण्य-गर्भः । समवर्तत । अवर्तताग्रे॑ । अग्रे॑ भूतस्य॑ । भूतस्य॑ जातः । जातः पतिः । पतिरेकः । एक॑ आसीत् । आसीदित्या॑सीत् ॥ स दा॑धार । दाधार पृथिवीम् । पृथिवीं द्यां ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

द्यामुत । उते मां । इमां कस्मै॑ । कस्मै॑ देवाय॑ । देवाय॑ हविषा॑ । हविषा॑ विधेम । विधेमति॑ विधेम ॥ यः प्रा॑णतः । प्राणतो नि॑मिषतः । प्राणत इति॑ प्र-अनतः । निमिषतो म॑हित्वा । निमिषत इति॑ नि-मिषतः । महित्वैक॑ः । महित्वेति॑ महि-त्वा । एक इत् । इद्राजा॑ । राजा॒ जग॑तः । जग॑तो बभूव॑ । बभूवेति॑ बभूव॑ ॥ य ईशे॑ । ईशे॑ अस्य । अस्य द्विपदः॑ । द्विपदश्चतु॑ष्पदः । द्विपद॒ इति॑ द्वि-पदः॑ । चतु॑ष्पद॒ः कस्मै॑ । चतु॑ष्पद॒ इति॒ चतु॑ः- पद॒ः । कस्मै॑ देवाय॑ । देवाय॑ हविषा॑ । हविषा॑ विधेम । विधेमेति॑ विधेम ॥ य आ॑त्मदाः । आत्मदा बल॒दाः । आत्मदा इत्या॑त्म-दाः । बल॒दा यस्य॑ । बल॒दा इति॑ बल-दाः । यस्य विश्वे॑ । विश्व॑ उपास॑ते । उपास॑ते प्रशिषं॑ । उपास॑त॒ इत्यु॑प-आस॑ते । प्रशिषं॑ यस्य॑ । प्रशिषमिति॑ प्र-शिषं॑ । यस्य॑ देवाः । देवा इति॑ देवाः ॥ यस्य॑ छाया । छायाऽमृत॑ं । अमृत॑ं यस्य॑ । यस्य॑ मृत्युः । मृत्युः कस्मै॑ । कस्मै॑ देवाय॑ । देवाय॑ हविषा॑ । हविषा॑ विधेम । विधेमेति॑ विधेम ॥ यस्येमे । इमे हिमव॑न्तः । हिमव॑न्तो महित्वा । हिमव॑न्त॒ इति॑ हिम-वन्तः । महित्वा यस्य॑ । महित्वेति॑ महि-त्वा । यस्य॑ समुद्रं । समुद्रꣳ रसया॑ । रसया॑ सह ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सहाहुः । आहुरित्याहुः ॥ यस्येमाः । इमाः प्रदिशः । प्रदिशो यस्य । प्रदिश इतिप्र-दिशः । यस्य बाहू । बाहु कस्मै । बाहू इति बाहू । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम ॥ यं क्रंदसी । क्रंदसी अवसा । क्रंदसी इति क्रंदसी । अवसा तस्तभाने । तस्तभाने अभ्यैक्षेतां । तस्तभाने इति तस्तभाने । अभ्यैक्षेतां मनसा । अभ्यैक्षेतामित्यभि-एक्षेतां । मनसा रेजमाने । रेजमाने इति रेजमाने ॥ यत्राधि । अधि सूरः । सूर उदितौ । उदितौव्येति । उदितावित्युत्-इतौ । व्येति कस्मै । व्येतीति वि-एति । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम । येन द्यौः । द्यौरुग्रा । उग्रा पृथिवी । पृथिवी च । च दृढे । दृढे येन । दृढे इति दृढे । येन सुवः । सुवः स्तभितं । स्तभितं येन । येन नाकः । नाक इति नाकः ॥ यो अन्तरिक्षे । अन्तरिक्षे रजसः । रजसो विमानः । विमानः कस्मै । विमान इति वि-मानः । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम ॥ आपो ह । ह यत् । यन्महतीः । महतीर्विश्वे ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। विश्वमायन्न् । आयन्दक्षे । दक्षं दधानाः । दधाना जनयन्ती । जनयन्तीरग्निम् । अग्निमित्यग्निम् ॥ ततो देवानाम् । देवानां निः । निरवर्तत । अवर्ततासुः । असुरेकः । एकः कस्मै । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम ॥ यश्चित् । चिदापः । आपो महिना । महिना पर्यपश्यत् । पर्यपश्यद्दक्षे । पर्यपश्यदिति परि-अपश्यत् । दक्षं दधानाः । दधाना जनयन्तीः । जनयन्तीरग्निम् । अग्निमित्यग्निम् ॥ यो देवेषु । देवेष्वधि । अधि देवः । देव एकः । एक आसीत् । आसीत्कस्मै । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आकूंतिमग्निं । आकूंतिमित्या-कूतिम् । अग्निं प्रयुजँ । प्रयुजः स्वाहाँ । प्रयुजमितिं प्र-युजँ । स्वाहा मनः । मनो मेधां । मेधामग्निं । अग्निं प्रयुजँ । प्रयुजः स्वाहाँ । प्रयुजमितिं प्र-युजँ । स्वाहा चित्तं । चित्तं विज्ञातं । विज्ञातमग्निं । विज्ञातमिति वि-ज्ञातम् । अग्निं प्रयुजँ । प्रयुजः स्वाहाँ । प्रयुजमितिं प्र-युजँ । स्वाहा वाचः । वाचो विधृतिं । विधृतिमग्निं । विधृतिमिति वि-धृतिं । अग्निं प्रयुजँ । प्रयुजः स्वाहाँ । प्रयुजमितिं प्र-युजँ । स्वाहाँ प्रजापतये । प्रजापतये मनवे । प्रजापतय इतिं प्रजा-पतये । मनवे स्वाहाँ । स्वाहाऽग्नयेँ । अग्नयें वैश्वानरायं । वैश्वानराय स्वाहाँ । स्वाहा विश्वेँ । विश्वें देवस्यं । देवस्यं नेतुः । नेतुर्मर्तः । मर्तो वृणीत । वृणीत सख्यं । सख्यं विश्वेँ । विश्वें रायः । राय इंषुध्यसि । इषुध्यसि द्युम्नम् । द्युम्नं वृणीत । वृणीत पुष्यसेँ । पुष्यसे स्वाहाँ । स्वाहा मा । मा सु । सुमिंत्थाः । मित्था मा । मा सु । सु रिंषः । रिषो दृꣳहस्व । दृꣳहस्व वीडयंस्व । वीडयंस्व सु । स्विति सु ॥ अंबं धृष्णु । धृष्णु वीरयंस्व ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। वीरयंस्वाग्निः । अग्निश्चं । चेदं । इदं कंरिष्यथः । करिष्यथ इतिं करिष्यथः ॥ दृꣳहस्व देवि । देवि पृथिवि । पृथिवि स्वस्तयेँ । स्वस्तय आसुरी । आसुरी माया । माया स्वधयाँ । स्वधया कृता । स्वधयेतिं स्व-धयाँ । कृताऽसिं । असीत्यंसि ॥ जुष्टं देवानाँ । देवानामिदं । इदमंस्तु । अस्तु हव्यम् । हव्यमरिंष्टा । अरिंष्टा ब्रम् । ब्रमुत् । उदिंहि । इहि यज्ञे । यज्ञे अस्मिन् । अस्मिन्नित्यस्मिन् ॥ मित्रेतां । एतामुखां । उखां तंप । तपेषा । एषा मा । मा भेंदि । भेधीतिं भेधि ॥ एतां तेँ । ते परिं । परिं ददामि । ददाम्यभिंत्त्ये । अभिंत्त्या इत्यभिंत्त्ये ॥ द्वंन्नः सर्पिरांसुतिः । द्वंन्न इति द्व-अन्नः । सर्पिरांसुतिः प्रब्रः । सर्पिरांसुतिरितिं सर्पिः-असुतिः । प्रब्रो होताँ । होता वरेँण्यः । वरेँण्य इति वरेँण्यः

। सहसस्पुत्रः । पुत्रो अद्भुतः । अद्भुत इत्यद्भुतः ॥ परस्या अधि । अधि संवतः । संवतोऽवरान् । संवत इति सं-वतः । अवराꣳ अभि । अभ्या ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आतर । तरेति तर ॥ यत्राहं । अहमस्मि । अस्मि तान् । ताꣳ अव । अवेत्यव ॥ परमस्याः परावतः । परावतो रोहिदश्वः । परावत इति परा-वतः । रोहिदश्व ह्वह । रोहिदश्व इति रोहित्-अश्वः । ह्वहा । आ गहि । गहीति गहि ॥ पुरीष्यः पुरुप्रियः । पुरुप्रियोऽग्नै । पुरुप्रिय इति पुरु-प्रियः । अग्ने ब्वं । ब्वं तर । तरा मृधः । मृध इति मृधः ॥ सीद ब्वं । ब्वं मातुः । मातुरस्याः । अस्या उपस्थै । उपस्थे विश्वानि । उपस्थ इत्युप-स्थे । विश्वान्यग्ने । अग्ने वयुनानि । वयुनानि विद्वान् । विद्वानिति विद्वान् ॥ मैनाः । एनामर्चिषा । अर्चिषा मा । मा तपसा । तपसाऽभि । अभि शूशुचः । शूशुचोऽन्तः । अन्तरस्यां । अस्याꣳ शुक्रज्योतिः । शुक्रज्योतिर्वि । शुक्रज्योतिरिति शुक्र-ज्योतिः । वि भाहि । भाहीति भाहि ॥ अंतरग्ने । अग्ने रुचा । रुचा ब्वं । ब्व मुखायै । उखाये सदने । सदने स्वे । स्व इति स्वे । तस्यास्वं । ब्वꣳ हरसा । हरसा तपन्न् । तपन्नात- वेदः । जातवेदः शिवः । जातवेद इति जात-वेदः । शिवो भव । भवेति भव ॥ शिवो भूब्वा । भूब्वा मह्यै । मह्यमग्ने । अग्नेऽथौ । अथो सीद । अथो इत्यथौ । सीद शिवः । शिवस्त्वम् । ब्वमिति ब्वं ॥ शिवाः कृब्वा । कृब्वा दिशः । दिशः सर्वाः । सर्वाः स्वां । स्वां योनै । योनिमिह । ह्वहा । आसदः । असद इत्यसदः ॥ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

यदग्ने । अग्ने यानि । यानि कानि । कानि च । चा । आते । ते दारूणि । दारूणि दध्मसि । दध्मसीति दध्मसि ॥ तदस्तु । अस्तु तुभ्यं । तुभ्यमित् । इद्धृतं । घृतं तत् । तजुषस्व । जुषस्व यविष्ठ्य । यविष्ठेति यविष्ठ ॥ यदत्ति । अत्त्युपजिह्विका । उपजिह्विका यत् । उपजिह्वि केत्युप-जिह्विका । यद्वम्रः । वम्रो अतिसर्पति । अतिसर्पतीत्यति-सर्पति ॥ सर्वं तत् । तदस्तु । अस्तु ते । ते घृतं । घृतं तत् । तजुषस्व । जुषस्व यविष्ठ्य । यविष्ठेति यविष्ठ ॥ रात्रिꣳ रात्रिमप्रयावं । रात्रिꣳ रात्रिमिति रात्रिं-रात्रि । अप्रयावं भरतः । अप्रयावमित्यप्र-यावम् । भरतोऽश्वाय । अश्वायेव । इव तिष्ठते । तिष्ठते घासं । घासमस्मै । अस्मा इत्यस्मै ॥ रायस्पोषेण । पोषेण सं । समिषा । इषा मदन्तः । मदन्तोऽग्नै । अग्ने मा । माते । ते प्रतिवेशाः । प्रतिवेशा रिषाम । प्रतिवेशा इति प्रति-वेशाः । रिषामेति रिषाम ॥ नाभा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

पृथिव्याः । पृथिव्याः समिधानम् । समिधान-मग्निं । समिधानमिति सं-इधानं । अग्निꣳ रायः । रायस्पोषाय । पोषाय बृहते । बृहते हवामहे । हवामह इति हवामहे ॥ इरंमदं बृहदुक्थं । इरंमदमितीरं-मदं । बृहदुक्थं यजत्रं । बृहदुक्थमिति बृहत्-उक्थं । यजत्रं जेतारं । जेतारमग्निं । अग्निं पृतनासु । पृतनासु सासहिम् । सासहिमिति सासहिं ॥ याः सेनाः । सेना अभिभरीः । अभिभरीराव्याधिनीः । अभीभरीरित्यभि-इभरीः । आव्याधिनीरुगणाः । आव्यादिनीरित्याँ-व्याधिनीः । उगणा उत । उतेत्युत ॥ ये स्तेनाः । स्तेना ये । ये च । च तस्कराः । तस्करा तान् । ताꣳस्तै । ते अग्ने । अग्नेऽपि । अपि दधामि । दधाम्यास्यै । आस्य इत्यास्यै ॥ दꣳष्ट्राभ्यांमलिम्लून् । मलिम्लूञ्जम्भ्यैः । जम्भ्यैस्तस्करान् । तस्कराꣳ उत । उतेत्युत ॥ हनूभ्याꣳ स्तेनान् । हनूभ्यामिति हनु-भ्यां । स्तेनाञ्भगवः । भगवस्तान् । भगव इति भग-वः । ताꣳस्त्वं । त्वं खाद । खाद सुखादितान् । सुखादितानिति सु-खादितान् ॥ ये जनेषु । जनेषु मलिम्लवः । मलिम्लवः स्तेनासः । स्तेनासस्तस्कराः । तस्करा वने । वन इति वने ॥ ये ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

कक्षेषु । कक्षेष्वघायवः । अघायवस्तान् । अघायव इत्यघ-यवः । ताꣳस्तै । ते दधामि । दधामि जम्भयोः । जम्भयोरिति जम्भयोः ॥ यो अस्मभ्यँ । अस्मभ्यमरातीयात् । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । अरातीयादः । यश्च । च नः । नो द्वेषते । द्वेषते जनः । जन इति जनः ॥ निंदाद्यः । यो अस्मान् । अस्मान्दिप्सात् । दिप्साच्च । च सर्वं । सर्वं तं । तं मस्मसा । मस्मसा कुरु । कुरितिं कुरु ॥ सꣳशितं मे । सꣳशितमिति सं-शितम् । मे ब्रह्म । ब्रह्म सꣳशितं । सꣳशितं वीर्यँ । सꣳशितमिति सं-शितम् । वीर्यं बलम् । बलमिति बलँ ॥ सꣳशितं क्षत्रं । सꣳशितमिति सं-शितं । क्षत्रं जिष्णु । जिष्णु यस्य । यस्याहं । अहमस्मि । अस्मि पुरोहितः । पुरोहित इतिं पुरः-हितः ॥ उदेषां । एषां बाहू । बाहू अतिरं । बाहू इतिं बाहू । अतिर मुत् । उद्वर्चः । वर्च उत् । उदु । ऊबलँ । बलमिति बलँ ॥ क्षिणोमि ब्रह्मणा । ब्रह्मणाऽमित्रान् । अमित्रानुत् । उन्नयामि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नयामि स्वान् । स्वाꣳ अहं । अहमित्यहं ॥ दृशानो रुक्मः । रुक्म उर्व्या । उर्व्यावि । व्यद्यौत् । अद्यौदुर्मषँ । दुर्मर्षमायुः । दुर्मर्षमितिं दुः-मर्षँ । आयुः श्रिये । श्रिये रुचानः । रुचान इतिं रुचानः ॥ अग्निरमृतः । अमृतो अभवत् । अभवद्वयोभिः । वयोभिर्यत् । वयोभिरिति वयः-भिः । यदेनं । एनं द्यौः । द्यौरजनयत् । अजनयथ्सुरेताँ । सुरेता इतिं सु-रेताँ ॥ विश्वा रूपाणिं । रूपाणि प्रतिं । पतिं मुचते । मुचते कविः । कविः प्र । प्रासावीत् । असावीद्भद्रं । भद्रम् द्विपदे । द्विपदे चतुष्पदे । द्विपद इतिं द्वि-पदे । चतुष्पद इति चतुः-पदे ॥ वि नाकँ । नाकमख्यत् । अख्यथ्सविता । सवितावरेण्यः । वरेण्योऽनु । अनु प्रयाणँ । प्रयाणं मुषसः । प्रयाणमितिं प्र-यानँ । उषसो वि । वि राजति ।

राजतीतिं राजति ॥ नक्तोषासा समंनसा । समंनसा विरूंपे । समंनसेति स-मनसा । विरूंपे धापयेंते । विरूंपे इति वि-रूपे । धापयेंते शिशुँ । धापयेंते इतिं धापयेंते । शिशुमेकँ । एकꣳ समीची । समीची इतिं समीची ॥ द्यावा क्षामं । खांमा रुक्मः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। रुक्मो अंतः । अंतर्वि । वि भांति । भाति देवाः । देवा अग्निं । अग्निं धारयन्न् । धारयन्द्रविणोदाः । द्रविणोदा इतिं द्रविणः-दाः ॥ सुपर्णोंऽसि । सुपर्ण इतिं सु-पर्णः । असि गरुत्मान् । गरुत्मांन्त्रिवृत् । त्रिवृत्तैं । त्रिवृदितिं त्रि-वृत् । ते शिरः । शिरो गायत्रं । गायत्रं चक्षुः । चक्षुः स्तोमः । स्तोमं आत्मा । आत्मा सामं । सामं ते । ते तनूः । तनूर्वामदेव्यं । वामदेव्यं बृंहद्रथंतरे । वामदेव्यमितिं वाम-देव्यं । बृहद्रथंतरे पक्षौ । बृहद्रथंतरे इतिं बृहत्-रथन्तरे । पक्षौ यंज्ञायज्ञियँ । यज्ञायज्ञियं पुच्छँ । पुच्छं छन्दांꣳसि । छन्दाꣳस्यंगांनि । अंगांनि धिष्णियाः । धिष्णियाः शफाः । शफा यजूंꣳषि । यजूंꣳषि नामं । नामेति नामं ॥ सुपर्णोंऽसि । सुपर्ण इतिं सु-पर्णः । असि गरुत्मान् । गरुत्मान्दिवँ । दिवं गच्छ । गच्छ सुवः । सुवः पत । पतेतिं पत () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

अग्ने यं । यं यज्ञ । यज्ञमंध्वरं । अध्वरं विश्वतः । विश्वतः परिभूः । परिभूरसिं । परिभूरितिं परि-भूः । असीत्यसिं ॥ स इत् । इद्देवेषु । देवेषु गच्छति । गच्छतीतिं गच्छति ॥ सोम याः । यास्तैं । ते मयोभुवः । मयोभुव ऊतयः । मयोभुव इतिं मयः-भुवः । ऊतयः संतिं । संतिं दाशुषैं । दाशुष इतिं दाशुषैं । ताभिर्नः । नोऽविता । अविता भव । भवेतिं भव ॥ अग्नि र्मूर्धा । मूर्धाभुवः । भुव इति भुवः ॥ त्वं नः । नः सोम । सोम या । या तैं । ते धामांनि ।

ध्वामानीति धामानि ॥ तथ्सवितुः । सवितु- र्वरेण्यं । वरेण्यं भर्गः । भर्गो देवस्य । देवस्य धीमहि । धिमहीति धीमहि ॥ धियो यः । योनः । नः प्रचोदयात् । प्रचोदयादिति प्र-चोदयात् । अचित्ती यत् । यच्चकृम । चकृमा दैव्यै । दैव्ये जनै । जने दीनैः । दीनैर्दक्षैः । दक्षैः प्रभूती । प्रभूती पूरुषत्रता । प्रभूतीति प्र-भूती । पूरुषत्रतेति पूरुष-त्रता () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

देवेषु च । च सवितः । सवित र्मानुषेषु । मानुषेषु च । च त्रं । त्रं नः । नो अत्र । अत्र सुवतात् । सुवतादनागसः । अनागस इत्यनागसः । चोदयित्री सूनृतानां । सूनृतानां चेतती । चेतती सुमतीनाम् । सुमतीनामिति सु-मतीनाम् । यज्ञं दधे । दधे सरस्वती । सरस्वतीति सरस्वती ॥ पावीरवी कन्या । कन्या चित्रायुः । चित्रायुः सरस्वती । चित्रायुरिति चित्र-आयुः । सरस्वती वीरपत्नी । वीरपत्नी धियै । वीरपत्नीति वीर-पत्नी । धियं धात् । धादिति धात् ॥ ग्राभिरच्छिद्रं । अच्छिद्रꣳ शरणं । शरणꣳ सजोषाः । सजोषा दुराधर्षै । सजोषा इति स-जोषाः । दुराधर्ष गृणते । दुराधर्षमिति दुः-आधर्षै । गृणते शर्म । शर्म यꣳसत् । यꣳसदिति यꣳसत् ॥ पूषा गाः । गा अनु । अन्वेतु । एतु नः । नः पूषा । पूषा रक्षतु । रक्षत्रवर्तः । अवर्त इत्यवर्तः ॥ पूषा वाज । वाजꣳ सनोतु । सनोतु नः । न इति नः ॥ शुक्रं ते । ते अन्यत् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

अन्यद्यजतं । यजतं ते । ते अन्यत् । अन्यद्विपुरूपे । विपुरूपे अहनी । विपुरूपे इति विपु-रूपे । अहनीद्यौः । अहनी इत्यहनी । द्यौरिव । इवासि । असीत्यसि । विश्वाहि । हि मायाः । माया अवसि । अवसि स्वधावः । स्वधावो भद्राः । स्वधाव इति स्वधा-वः । भद्रा ते । ते पूषन्न् । पूषन्निह । इह रातिः । राति रस्तु । अस्त्वित्यस्तु ।

तेऽवर्धंत । अवर्धन्त स्वतवसः । स्वतवसो महिना । स्वतवस इति स्व-तवसः । महित्पना नाकँ । महिनेति महि-ना । आऽनाकँ । नाकं तस्थुः । तस्थुरुरु । उरु चक्रिरे । चक्रिरे सदः । सद इति सदः ॥ विष्णुर्यत् । यद्ध । हावत् । आव द्वृषणं । वृषणं मदच्युतँ । मदच्युतं वयः । मदच्युतमिति मद-च्युतँ । वयो न । न सीदन्न् । सीदन्नधि । अधि बर्?हिषि । बर्?हिषि प्रिये । प्रिय इति प्रिये ॥ प्र चित्रं । चित्रमर्कं । अर्कं गृणते । गृणते तुराय । तुराय मारुताय । मारुताय स्वतवसे । स्वतवसे भरध्वम् । स्वतवस इति स्व-तवसे । भरध्वमिति भरध्वम् ॥ ये सहाꣳसि । सहाꣳसि सहसा । सहसा सहते ()

काण्ड -4, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। सहन्ते रेजते । रेजते अग्ने । अग्ने पृथिवी । पृथिवी मखेभ्यः । मखेभ्यः इति मखेभ्यः ॥ विश्वे देवाः । देवा विश्वे । विश्वे देवाः । देवा इति देवाः ॥ द्यावा नः । नः पृथिवी । पृथिवी इमम् । पृथिवी इति पृथिवी । इमꣳ सिध्रं । सिध्रमद्य । अद्य दिविस्पृशँ । दिविस्पृशमिति दिवि-स्पृशँ । यज्ञं देवेषु । देवेषु यच्छताम् । यच्छतामिति यच्छताम् ॥ प्र पूर्वजे । पूर्वजे पितराँ । पूर्वजे इति पूर्वजे । पितरा नव्यसीभिः । नव्यसीभिर्गीर्भिः । गीर्भिः कृणुध्वं । कृणुध्वꣳ सदने । सदने ऋतस्य । सदने इति सदने । ऋतस्ये त्यृतस्य ॥ आ नः । नो द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी दैव्येन । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । दैव्येन जनेन । जनेन यातं । यातं महि । महि वां । वां वरूथम् । वरूथमिति वरूथं ॥ अग्निꣳ स्तोमेन । स्तोमेन बोधय । बोधय समिधानः । समिधानो अमर्त्यम् । समिधान इति सं-इधानः । अमर्त्यमित्यमर्त्यम् ॥ हव्या देवेषु देवेषु नः । नो दधत् । दधदिति दधत् ॥ स हव्यवाट् । हव्यवाडमर्त्यः । हव्यवाडिति हव्य-वाट् । अमर्त्य उशिक् । उशिग्दूतः । दूतश्चनोहितः । चनोहित इति चनोहितः ॥ अग्नि र्धिया । धिया सं । समृण्वति । ऋण्वतीतृण्वति ॥ शं नः । नो भवन्तु । भवन्तु वाजेवाजे । वाजेवाज इति वाजे-वाजे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे प्रथमप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः विष्णोः क्रमः । क्रमोऽसि । अस्यभिमातिहा । अभिमातिहा गायत्रं । अभिमातिहेत्यभिमाति-हा । गायत्रं छन्दः । छन्द आ । आ रोह । रोह पृथिवीं । पृथिवीमनु । अनु वि । वि क्रमस्व । क्रमस्व निर्भक्तः । निर्भक्तः सः । निर्भक्त इति निः-भक्तः । स यं । यं द्विष्मः । द्विष्मो विष्णोः । विष्णोः क्रमः । क्रमोऽसि । अस्यभिशस्तिहा । अभिशस्तिहा त्रैष्टुभं । अभिशस्तिहेत्यभिशस्ति-हा । त्रैष्टुभं छन्दः । छन्द आ । आ रोह । रोहान्तरिक्षं । अन्तरिक्षमनु । अनु वि । वि क्रमस्व । क्रमस्व निर्भक्तः । निर्भक्तस्सः । निर्भक्त इति निः-भक्तः । स यं । यं द्विष्मः । द्विष्मो विष्णोः । विष्णोः क्रमः । क्रमोऽसि । अस्यरातीयतः । अरातीयतो हंता । हन्ता जागतं । जागतं छन्दः । छन्द आ । आ रोह । रोह दिवं । दिवमनु । अनु वि । वि क्रमस्व । क्रमस्व निर्भक्तः । निर्भक्तः सः । निर्भक्त इति निः-भक्तः । स यं । यं द्विष्मः । द्विष्मो विष्णोः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। विष्णोः क्रमः । क्रमोऽसि । असि शत्रूयतः । शत्रूयतो हंता । शत्रूयत इति शत्रु-यतः । हन्ताऽऽनुष्टुभं । आनुष्टुभं छन्दः । आनुष्टुभमित्यानु-स्तुभम् । छन्द आ । आ रोह । रोह दिशः । दिशोऽनु । अनु वि । वि क्रमस्व । क्रमस्व निर्भक्तः । निर्भक्तः सः । निर्भक्त इति निः-भक्तः । स यं । यं द्विष्मः । द्विष्म इति द्विष्मः ॥ अक्रंददग्निः । अग्निः स्तनयन्न् । स्तनयन्निव । इव द्यौः । द्यौः, क्षामं । क्षामारेरिहत् । रेरिहद्वीरुधः । वीरुधः समंजन्न् । समञ्जन्निति सं-अञ्जन्न् ॥ सद्यो जज्ञानः । जज्ञानो वि । वि हि । हीम् । ईमिद्धः । इद्धो अख्यत् । अख्य दा । आ रोदसी । रोदसी भानुना । रोदसी इति रोदसी । भानुना भाति । भात्यंतः । अन्त-रित्यंतः ॥ अग्नेऽभ्यावर्तिन्न् । अभ्यावर्तिन्नभि । अभ्यावर्तिन्नित्यभि-आवर्तिन्न् । अभि नः । न आ । आ वर्तस्व । वर्तस्वायुषा । आयुषा वर्चसा । वर्चसा सन्या । सन्या मेधया । मेधया प्रजया । प्रजया धनेन । प्रजयेति प्र-जया । धनेनेति धनेन ॥ अग्ने ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अंगिरः । अंगिरः शतं । शतं तैँ । ते संतु । सन्ना वृतः । आवृतः सहस्रँ । आवृत इत्याँ-वृतः । सहस्रं ते । त उपावृतः । उपावृत इत्युप-आवृतः ॥ तासां पोषस्य । पोषस्य पोषेण । पोषेण पुनः । पुनर्नः । नो नष्टम् । नष्टमा । आ कृधि । कृधि पुनः । पुनर्नः । नो रयिं । रयि मा । आ कृधि । कृधीतिकृधि ॥ पुनरूर्जा । ऊर्जा नि । निवर्तस्व । वर्तस्व पुनः । पुनरग्ने । अग्न इषा । इषायुषा । आयुषेत्यायुषा ॥ पुनर्नः । नः पाहि । पाहि विश्वतः । विश्वत इतिं विश्वतः ॥ सह रय्या । रय्या नि । नि वर्तस्व । वर्तस्वाग्नैँ । अग्ने पिन्वस्व । पिन्वस्व धारया । धारयेति धारया ॥ विश्वफ्स्निया विश्वतः । विश्वफ्स्नियेतिं विश्व-फ्स्निया । विश्वतस्परिं । परीति परिं ॥ उदुत्तमं । उत्तमं वरुण । उत्तममित्युत्-तमम् । वरुण पाशँ । पाशमस्मत् । अस्मदवं । अवाधमं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अधमम् वि । वि मध्यमम् । मध्यमꣳ श्रथाय । श्रथायेतिं श्रथाय ॥ अथावयं । वयमादित्य । आदित्य व्रते । व्रते तवं । तवानागसः । अनागसो अदितये । अदितये स्याम । स्यामेतिं स्याम ॥ आ ब्राँ । ब्राऽहारुषम् । आहारुषमंतः । अंतरंभूः । अभूर्ध्रुवः । ध्रुवस्तिष्ठ । तिष्ठा विचाचलिः । अविचाचलिरित्यवि-चाचलिः ॥ विशस्त्वा । ब्रा सर्वाँः । सर्वावांछन्तु । वांछन्त्वस्मिन् । अस्मिन्राष्ट्रम् । राष्ट्रमधिं । अधिं श्रय । श्रयेतिं श्रय ॥ अग्रे बृहन्न् । बृहन्नुषसाँम् । उषसामूर्ध्वः । ऊर्ध्वो अस्थात् । अस्थान्निर्ज्रग्मिवान् । निर्ज्रग्मिवान्तमसः । निर्ज्रग्मिवानितिं निः-ज्रग्मिवान् । तमसो ज्योतिषा । ज्योतिषा । आगाँत् । अगादित्यगात् ॥ अग्निर्भानुनाँ । भानुनारुशता । रुशता स्वंगः । स्वंग आ

। स्वंग इति सु-अंगः । आजातः । जातो विश्वाँ । विश्वा सद्मानि । सद्मान्यप्राः । अप्रा इत्यप्राः । सीद ब्बं । ब्बं मातुः । मातुरस्या ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अस्या उपस्थैं । उपस्थे विश्वानि । उपस्थ इत्युप-स्थे । विश्वान्यग्ने । अग्ने वयुनानि । वयुनानि विद्वान् । विद्वानिति विद्वान् ॥ मैनाँ । एनामर्चिषाँ । अर्चिषा मा । मा तपसा । तपसाऽभि । अभिशूशुचः । शूशुचोतः । अन्तरस्यां । अस्याꣳ शुक्रज्योतिः । शुक्रज्योतिर्वि । शुक्रज्योतिरिति शुक्र-ज्योतिः । वि भाहि । भाहीति भाहि ॥ अन्तरग्ने । अग्ने रुचा । रुचा ब्बं । ब्बमुखायैं । उखाये सदने । सदने स्वे । स्व इति स्वे । तस्यास्ब्बं । ब्बꣳ हरसा । हरसा तपन् । तपं जातवेदः । जातवेदः शिवः । जातवेद इति जात-वेदः । शिवो भव । भवेति भव ॥ शिवो भूब्बा । भूब्बा महयाँ । महयमग्ने । अग्नेऽथौं । अथो सीद । अथो इत्यथौं । सीद शिवः । शिवस्ब्बम् । ब्बमिति ब्बं ॥ शिवाः कृब्बा । कृब्बा दिशः । दिशः सर्वाँः । सर्वाः स्वां । स्वां योनिँ । योनिमिह । इहा । आसदः । असद इत्यसदः ॥ हꣳसः शुचिषत् । शुचिषद्वसुः । शुचिषदिति शुचि-सत् । वसुरंतरिक्षसत् । अन्तरिक्षसद्धोताँ । अन्तरिक्षसदित्यन्तरिक्ष-सत् । होता वेदिषत् । वेदिषदतिथिः । वेदिषदिति वेदि-सत् । अतिथिर्दुरोणसत् । दुरोणसदिति दुरोण-सत् । नृषद्वरसत् । नृषदिति नृ-सत् । वरसदृतसत् । वरसदिति वर-सत् । ऋतसद्योमसत् । ऋतसदित्यृत-सत् । व्योमसदब्जाः । व्योमसदिति व्योम-सत् । अब्जा गोजाः । अब्जा इत्यप्-जाः । गोजा ऋतजाः । गोजा इति गो-जाः । ऋतजा अद्रिजाः । ऋतजा इत्यृत-जाः । अद्रिजा ऋतं । अद्रिजा इत्यद्रि-जाः । ऋतं बृहत् । बृहदिति बृहत् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

दिवस्परि॑ । परि॑ प्रथमं । प्रथमं जज्ञे । जज्ञे अग्निः । अग्निरस्मत् । अस्मद्द्वितीय॑म् । द्वितीयं परि॑ । परि॑ जातवेदाः । जातवेदा इति॑ जात-वेदाः ॥ तृतीयम॒प्सु । अ॒प्सुनृ॒मणा॑ः । अ॒प्सित्यप्-सु । नृ॒मणा॒ अज॑स्रं । नृ॒मणा॒ इति॑ नृ-मना॑ः । अज॑स्रमिधा॒नः । इ॒धा॒न एनं । एन॑ ज॒रते । ज॒रते स्वा॒धीः । स्वा॒धीरिति॑ स्व-धीः ॥ विद्मा॒ तै॑ । ते॒ अग्ने॑ । अग्ने॒ त्रेधा । त्रेधा त्रयाणि॑ । त्रयाणी॑ विद्म । विद्मा तै॑ । ते॒ सद्म॑ । सद्म॑ विभृ॒तं । विभृ॒तं पुरुत्रा । विभृ॒तमिति॒ वि-भृ॒तम्॒ । पुरु॒त्रेति॑ पुरु-त्रा ॥ विद्मा॒तै॑ । ते॒ नाम॑ । नाम॑ पर॒मं । प॒रमं गुहा॑ । गुहा॒ यत् । यद्विद्म । विद्मा॒तं । तमु॒ष्स॑ । उ॒ष्सं यत॑ः । यत॑ आज॒गन्थ॑ । आ॒ज॒गन्थेत्या॑-ज॒गन्थ॑ ॥ स॒मु॒द्रे ब्रा॑ । ब्रा नृ॒मणा॑ः । नृ॒मणा॑ अ॒प्सु । नृ॒मणा॒ इति॑ नृ-मना॑ः । अ॒प्सृ॒तः । अ॒प्सि॒त्यप्-सु । अ॒न्तर्नृ॒चक्षा॑ः । नृ॒चक्षा॑ ईधे । नृ॒चक्षा॒ इति॑ नृ-चक्षा॑ः । ई॒धे॒ दि॒वः । दि॒वो अ॑ग्ने । अ॒ग्न॒ ऊध॑न्न् । ऊध॒न्नित्यूध॑न्न् ॥ तृतीयै॑ ब्रा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ब्रा रज॑सि । रज॑सि तस्थिवा॑ꣳसं । त॒स्थि॒वा॒ꣳस॑मृत॒स्य॑ । ऋ॒तस्य॒ योनौ॑ । योनौ॑ महि॒षाः । म॒हि॒षा अ॑हिन्वन्न् । अ॒हि॒न्व॒न्नित्य॑हिन्वन् ॥ अक्र॑ददग्निः । अ॒ग्निः स्त॒नय॑न्न् । स्त॒नय॑न्निव । इ॒व॒ द्यौः । द्यौः क्षाम॑ । क्षामा॒रेरि॑हत् । रेरि॑हद्वी॒रुध॑ः । वी॒रुध॑ः सम॑ञ्जन्न् । स॒म॒ञ्ज॒न्निति॑ सं-अ॑ञ्जन्न् ॥ स॒द्यो ज॑ज्ञा॒नः । ज॒ज्ञा॒नो वि । वि हि । हीम् । ई॒मि॒द्धः । इ॒द्धो अख्य॑त् । अख्य॒दा । आ रोद॑सी । रोद॑सी भा॒नुना॑ । रोद॑सी॒ इति॒ रोद॑सी । भा॒नुना॑ भाति । भा॒त्य॒तः । अ॒तरित्य॒न्तः ॥ उ॒शिक्पा॑वकः । पा॒व॒को अ॑रतिः । अ॒र॒तिः सु॑मे॒धाः । सु॒मे॒धा मर्तेषु । सु॒मे॒धा इति॑ सु-मे॒धाः । मर्तै॑ष्वग्निः । अ॒ग्नि॒रमृत॑ः । अ॒मृतो॒ नि । नि धा॑यि । धा॒यी॒ति॑ धायि ॥ इ॒यर्ति॑धू॒मम्॒ । धू॒मम॑रु॒षं । अ॒रु॒षं भरि॑भ्रत् । भरि॑भ्र॒दुत् । उच्छु॒क्रेण॑ । शु॒क्रेण॑ शो॒चिषा॑ । शो॒चिषा॒ द्यां । द्यामि॑नक्षत् । इ॒न॒क्ष॒दिती॑नक्षत् ॥ विश्व॑स्य के॒तुः । के॒तुर्भुव॑नस्य । भुव॑नस्य॒ गर्भ॑ः । गर्भ॒ आ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। आ रोदसी । रोदसी अपृणात् । रोदसी इति रोदसी । अपृणाज्जायमानः । जायमान इति जायमानः ॥ वीडुं चित् । चिदद्रिं । अद्रिमभिनत् । अभिनत्परायन् । परायञ्जनाः । परायन्निति परा-यन् । जना यत् । यदग्निं । अग्निमयजन्त । अयजन्त पंच । पंचेति पंच ॥ श्रीणामुदारः । उदारो धरुणः । धरुणो रयीणां । रयीणां मनीषाणां । मनीषाणां प्रार्पणः । प्रार्पणः सोमगोपाः । प्रार्पण इति प्र-अर्पणः । सोमं गोपा इति सोम-गोपाः ॥ वसोः सूनुः । सूनुः सहसः । सहसो अप्सु । अप्सु राजा । अप्सित्यप्-सु । राजा वि । वि भाति । भात्यग्निं । अग्रं उषसां । उषसामिधानः । इधान इतीधानः ॥ यस्ते । ते अद्य । अद्य कृणवत् । कृणवद्भद्रशोचे । भद्रशोचेऽपूपं । भद्रशोच इति भद्र-शोचे । अपूपं देव । देवघृतवतं । घृतवतमग्ने । घृतवन्तमिति घृत-वन्तं । अग्न इत्यग्ने ॥ प्रतं । तं नय । नय प्रतरां । प्रतरा वस्यः । प्रतरामिति प्र-तरां । वस्यो अच्छ । अच्छाभि । अभिद्युम्नं । द्युम्नं देवभक्तं । देवभक्तं यविष्ठ । देवभक्तमिति देव-भक्तं । यविष्ठेति यविष्ठ । आ तं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। तं भज । भज सौश्रवसेषु । सौश्रवसेष्वग्ने । अग्न उक्थ?उक्थे । उक्थ?उक्थ आ । उक्थ?उक्थ इत्युक्थे-उक्थे । आ भज । भज शस्यमाने । शस्यमान इति शस्यमाने ॥ प्रियः सूर्ये । सूर्ये प्रियः । प्रियो अग्ना । अग्ना भवाति । भवात्युत् । उज्जातेन । जातेन भिनदद्युत् । भिनदद्युज्जनिबेः । जनिबेरिति जनिबेः ॥ बामग्ने । अग्ने यजमानाः । यजमाना अनु । अनु द्यून्, । द्यून्, विश्वा । विश्वा वसूनि । वसूनि दधिरे । दधिरे वार्याणि । वार्याणीति वार्याणि ॥ बया सह । सह द्रविणं । द्रविणमिच्छमानाः । इच्छमाना व्रजं । व्रजं गोमतं । गोमतमुशिजः । गोमन्तमिति गो-मन्तं । उशिजो वि । वि वव्रुः । वव्रुरिति वव्रुः ॥ दृशानो रुक्मः । रुक्म उर्व्या । उर्व्या वि । व्यद्यौत् । अद्यौद्दु- र्मर्षं । दुर्मर्षमायुः । दुर्मर्षमिति दुः-मर्षं । आयुः श्रिये । श्रिये रुचानः । रुचान इति रुचानः ॥ अग्निरमृतः । अमृतो अभवत् ।

अभवद्वयोभिः । वयोभिर्यत् । वयोभिरितिवयः-भिः । यदेनं । एनं द्यौः । द्यौरजनयत् । अजनयथ्सुरेताः । सुरेता इति सु-रेताः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अन्नपतेऽन्नस्य । अन्नपत इत्यन्न-पते । अन्नस्य नः । नो देहि । देह्यनमी-वस्यं । अनमीवस्यं शुष्मिणः । शुष्मिण इति शुष्मिणः ॥ प्र प्रदातारँ । प्रदातारं तारिषः । प्रदातारमिति प्र-दातारँ । तारिष ऊर्जँ । ऊर्जं नः । नो धेहि । धेहि द्विपदे । द्विपदे चतुष्पदे । द्विपद इति द्वि-पदे । चतुष्पद इति चतुः- पदे ॥ उदु । उ ब्बा । ब्बा विश्वे । विश्वे देवाः । देवा अग्नेँ । अग्ने भरतु । भरतु चित्तिभिः । चित्तिभिरिति चित्ति-भिः ॥ स नः । नो भव । भव शिवतमः । शिवतमः सुप्रतीकः । शिवतम इति शिव-तमः । सुप्रतीको विभावसुः । सुप्रतीक इति सु-प्रतीकः । विभावसुरिति विभा-वसुः ॥ प्रेत् । इदग्ने । अग्ने ज्योतिष्मान् । ज्योतिष्मान्, याहि । याहि शिवेभिः । शिवेभिरर्चिभिः । अर्चिभिरुत्तम् । अर्चिभिरित्यर्चि-भिः । ब्बमिति ब्बं ॥ बृहद्भिर्भानुभिः । बृहद्भिरिति बृहत्-भिः । भानुभिर्भासन्न् । भानुभिरितिभानु-भिः । भासन्मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसी-स्तनुवाँ । तनुवाँ प्रजाः । प्रजा इति प्र-जाः ॥ समिधाऽग्निं । समिधेति सं-इधाँ । अग्निं दुवस्यत । दुवस्यतघृतैः । घृतैर्बोधयत । बोधयतातिथिम् । अतिथिमित्यतिथिम् ॥ आऽस्मिन्न् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अस्मिन्, हव्या । हव्या जुहोतन । जुहोतनेति जुहोतन ॥ प्र प्रायं । प्रेति प्र-प्र । अयमग्निः । अग्निर्भरतस्यं । भरतस्यं शृण्वे । शृण्वे वि । वि यत् । यथ्सूर्यः । सूर्यो न । न रोचते । रोचते बृहत् । बृहद्भाः । भा इति भाः ॥ अभि यः । यः पूरुं । पूरुं पृतनासु । पृतनासु तस्थौ । तस्थौ दीदायं । दीदाय दैव्यः । दैव्यो अतिथिः । अतिथिः

शि॒वः । शि॒वो नः॑ । न॒ इति॑ नः ॥ आपो॑ देवीः । दे॒वीः॒ प्रति॑ । प्रति॑ गृह्णीत । गृ॒ह्णी॒त॒ भस्म॑ । भस्मे॒ तत् । ए॒तथ्स्यो॒ने । स्यो॒ने कृ॑णुध्वं । कृ॒णु॒ध्व॒ꣳ सु॒र॒भौ । सु॒र॒भावु॑ । उ॒ लो॒के । लो॒क इति॑ लो॒के ॥ तस्मै॑ नमंतां । न॒मं॒तां॒ जन॑यः । जन॑यः सुपत्नीः॑ । सु॒प॒त्नीर्मा॒ता । सु॒प॒त्नीरिति॑ सु-पत्नीः॑ । मा॒तेव॑ । इ॒व॒ पुत्रं । पुत्रं बि॑भृत । बि॒भृ॒तासु॑ । स्रे॑नम् । ए॒न॒मित्ये॑नं ॥ अ॒प्स्व॑ग्ने । अ॒प्सित्य॑प्-सु । अ॒ग्ने॒ सधि॑ः । सधि॒ष्टव॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। तव॒ सः । सौष॑धीः । ओष॑धीरनु॑ । अनु॑ रुध्यसे । रु॒ध्य॒स॒ इति॑ रुध्यसे ॥ गर्भे॑ सन्न् । संजा॑यसे । जा॒य॒से॒ पुनः॑ । पुन॒रिति॒ पुनः॑ ॥ गर्भो॑ असि । अ॒स्योष॑धीनां । ओष॑धीनां॒ गर्भः॑ । गर्भो॑ वनस्पती॑नां । वन॒स्पती॑नामिति॒ वन॒स्पती॑नाम् ॥ गर्भो॒ विश्व॑स्य । विश्व॑स्य भूतस्य॑ । भू॒तस्याग्नै॑ । अग्ने॒ गर्भः॑ । गर्भो॑ अ॒पाम् । अ॒पाम॑सि । अ॒सी॒त्य॑सि ॥ प्रस॑द्य॒ भस्म॑ना । प्र॒स॒द्येति॑ प्र-सद्य॑ । भस्म॑ना॒ योनि॑ं । योनि॑मपः । अ॒पश्च॑ । च॒पृ॒थि॒वीं । पृ॒थि॒वीम॑ग्ने । अ॒ग्न॒ इत्य॑ग्ने ॥ स॒ꣳसृज्य॑ मातृभिः॑ । स॒ꣳसृ॒ज्ये॒ति॒ सं-सृज्य॑ । मा॒तृ॒भि॒स्त्वं । मा॒तृ॒भि॒रिति॑ मातृ-भिः॑ । त्वं ज्योति॑ष्मान् । ज्योति॑ष्मान्पुनः॑ । पुन॒रा । आऽस॑दः । अ॒स॒द॒ इत्य॑सदः ॥ पुन॑रासद्य॑ । आ॒स॒द्य॒ सद॑नं । आ॒स॒द्येत्या॑-सद्य॑ । सद॑नमपः । अ॒पश्च॑ । च॒ पृ॒थि॒वीं । पृ॒थि॒वीम॑ग्ने । अ॒ग्न॒ इत्य॑ग्ने ॥ शेषे॑ मातुः । मा॒तुर्यथा॑ । यथोप॑स्थै॑ । उप॑स्थेऽतः । उप॑स्थ॒ इत्युप-स्थे॑ । अ॒न्तर॑स्यां । अ॒स्याꣳ शि॒वत॑मः । शि॒वत॑म॒ इति॑ शि॒व-त॒मः॒ ॥ पुन॑रू॒र्जा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ऊ॒र्जा नि । नि व॑र्तस्व । व॒र्त॒स्व॒ पुनः॑ । पुन॑रग्ने । अ॒ग्न॒ इषा । इ॒षाऽऽयु॑षा । आयु॑षेत्यायु॑षा ॥ पुन॑र्नः । नः॒ पा॒हि॒ । पा॒हि॒ वि॒श्वतः॑ । वि॒श्वत॒ इति॑ वि॒श्वतः॑ ॥ स॒ह॒र॒य्या । र॒य्या नि । नि व॑र्तस्व । व॒र्त॒स्वाग्नै॑ । अग्ने॑ पिन्वस्व । पि॒न्व॒स्व॒

धार॑या । धार॒येति॒ धार॑या ॥ विश्वफ्स्न्या॑ विश्व॒तः । विश्वफ्स्न्ये॑ति॒ विश्व-फ्स्न्या॒ । विश्व॒त्स्परि॑ । परी॑ति॒ परि॑ ॥ पुनस्त्वा । त्वादि॒ऽऽत्याः । आ॒दि॒त्या रु॒द्राः । रु॒द्रा वस॑वः । वस॑व॒ः सं । समि॑न्धतां । इ॒न्द॒तां॒ पुनः॑ । पुनर्ब्र॒ह्माणः॑ । ब्र॒ह्माणो॑ वसुनीथ । व॒सु॒नी॒थ॒ य॒ज्ञेः । व॒सु॒नी॒थेति॑ वसु-नी॒थ । य॒ज्ञेरिति॑ य॒ज्ञेः ॥ घृ॒तेन॒ त्वं । त्वं त॒नुवः॑ । त॒नुवो॑ वर्धयस्व । व॒र्ध॒य॒स्व॒ स॒त्याः । स॒त्याः स॑न्तु । स॒न्तु य॒ज॑मानस्य । य॒ज॑मानस्य॒ कामा॑न् । कामा॒ इति॒ कामा॑न् । बोधा॑ नः । नो॒ अ॒स्य । अ॒स्य व॒चसः॑ । वच॑सो यविष्ठ । य॒वि॒ष्ठ॒ म॒ꣳहि॑ष्ठस्य । म॒ꣳहि॑ष्ठस्य॒ प्रभृ॑तस्य । प्रभृ॑तस्य स्वधावः । प्रभृ॑त॒स्येति॒ प्र-भृ॒त॒स्य॒ । स्व॒धा॒व॒ इति॑ स्वधा-वः ॥ पीय॑ति॒ त्वः । त्वो अनु॑ । अनु॑ त्वः । त्वो गृ॑णाति । गृ॒णा॒ति॒ व॒न्दारु॑ः । व॒न्दारु॑स्ते । ते त॒नुव॑ं । त॒नुव॑ं वंदे । वं॒दे अ॒ग्ने॒ । अ॒ग्न॒ इत्य॑ग्ने ॥ स बो॑धि । बो॒धि॒ सू॒रिः । सू॒रिर्म॑घवा॑न् । म॒घवा॑न् वसुदावा॑न् । म॒घवे॑ति॑ मघ-वा॒ । व॒सु॒दा॒वा॒ वसु॑पतिः । व॒सु॒दा॒वेति॑ वसु-दावा॑न् । वसु॑पति॒रिति॒ वसु॑-पतिः ॥ युयो॒ध्य॑स्मत् । अ॒स्मद्वे॒षा॑ꣳसि । द्वे॒षा॒ꣳ॑सीति॒ द्वेषा॑ꣳसि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आपे॑त । इ॒त॒ वि । वीत॑ । इ॒त॒ वि । विच॑ । च॒ स॒र्प॒त॒ । स॒र्प॒तातः॑ । अतो॒ ये । येऽत्र॑ । अत्र॒ स्थ । स्थ पु॒रा॒णाः । पु॒रा॒णा ये । ये च॑ । च॒ नूत॑नाः । नूत॑ना॒ इति॒ नूत॑नाः ॥ अदा॑दिदं । इ॒दं य॒मः । य॒मोऽव॑सान॑न् । अव॑सान॑ पृथि॒व्याः । अव॑सान॒मित्यव॑-सान॑न् । पृ॒थि॒व्या अक्र॑न्न् । अक्र॑न्नि॒मं । इ॒मं पि॒तरः॑ । पि॒तरो॑ लो॒कं । लो॒क म॑स्मै । अ॒स्मा॒ इत्य॑स्मै ॥ अ॒ग्नेर्भस्म॑ । भस्मा॑सि । अ॒स्य॒ग्नेः । अ॒ग्नेः पुरी॑षं । पुरी॑षमसि । अ॒सि॒ स॒ञ्ज्ञान॑न् । स॒ञ्ज्ञान॑मसि । स॒ञ्ज्ञा॒न॒मिति॑ सं-ज्ञान॑न् । अ॒सि॒ का॒म॒ध॒र॑णं । का॒म॒ध॒र॑णं मयि॑ । का॒म॒ध॒र॑णमिति॑ काम-ध॒र॑णं । मयि॑ ते । ते का॒म॒ध॒र॑णं । का॒म॒ध॒र॑णं भूयात् । का॒म॒ध॒र॑णमिति॑ काम-ध॒र॑णं । भू॒या॒दिति॑ भूयात् ॥ सं या॑ । या वः॑ । वः॒ प्रि॒याः । प्रि॒यास्त॒नुवः॑ । त॒नुवः॒ सं । सं प्रि॒या । प्रि॒या हृ॑द॒यानि । हृ॒द॒यानि॑ वः । व॒ इति॑ वः ॥ आ॒त्मा वः॑ । वो॒ अ॒स्तु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अस्तु संप्रियः । संप्रियः संप्रियाः । संप्रिय इति सं-प्रियः । संप्रियास्तनुवः । संप्रिया इति सं-प्रियाः । तनुवो मम । ममेति मम ॥ अयꣳ सः । सो अग्निः । अग्निर्यस्मिन् । यस्मिन्थ्सोमँ । सोममिद्रः । इद्रः सुतं । सुतं दधे । दधे जठरेँ । जठरे वावशानः । वावशान इति वावशानः । सहस्रियं वाजँ । वाजमत्यँ । अत्यं न । न सप्तिँ । सप्तिꣳ ससवान् । ससवान्थ्सन् । ससवानिति स-सवान् । सन्थ्सूयसे । स्थूयसे जातवेदः । जातवेद इति जात-वेदः । अग्ने दिवः । दिवो अर्णँ । अर्णमच्छ । अच्छा जिगासि । जिगास्यच्छ । अच्छा देवान् । देवाꣳ ऊचिषे । ऊचिषे धिष्णियाः । धिष्णिया ये । य इति ये ॥ याः परस्ताँत् । परस्ताँद्रोचने । रोचने सूर्यस्य । सूर्यस्य याः । याश्च । चावस्ताँत् । अवस्तादुपतिष्ठते । उपतिष्ठत आपः । उपतिष्ठन्त इत्युप-तिष्ठन्ते । आप इत्यापः ॥ आग्ने यत् । यत्तेँ । ते दिवि । दिवि वर्चः । वर्च पृथिव्यां । पृथिव्यां यत् । यदोषधीषु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ओषधिष्वप्सु । अप्सुवाँ । अप्स्वित्यप्-सु । वा यजत्र । यजत्रेति यजत्र ॥ येनान्तरिक्षं । अन्तरिक्षमुरु । उर्वातनथ । आततन्थत्रेषः । आततन्थेत्याँ-ततन्थ । त्रेषः सः । स भानुः । भानुरर्णवः । अर्णवो नृचक्षाँः । नृचक्षा इति नृ-चक्षाँः ॥ पुरीष्यासो अग्नयः । अग्नयः प्रावणेभिः । प्रावणेभिः सजोषसः । प्रावणेभिरिति प्र-वनेभिः । सजोषस इति स-जोषसः ॥ जुषन्ताꣳ हव्यं । हव्यमाहुतं । आहुतमनमीवाः । आहुतमित्या-हुतं । अनमीवा इषः । इषो महीः । महीरिति महीः ॥ इडामग्ने । अग्ने पुरुदꣳसँ । पुरुदꣳसꣳ सनिं । पुरुदꣳसमिति पुरु-दꣳसँ । सनिं गोः । गोः शश्वत्तमम् । शश्वत्तमꣳ हवमानाय । शश्वत्तममिति शश्वत्-तमम् । हवमानाय साध । साधेति साध ॥ स्यान्नः । नः सूनुः । सूनुस्तनयः । तनयो विजावाँ । विजावाग्ने । विजावेति वि-जावाँ । अग्ने सा । सा तेँ । ते सुमतिः ।

सुमतिर्भूतु । सुमतिरिति सु-मतिः । भूब्बस्मे । अस्मे इत्यस्मे ॥ अयं तै । ते योनिः । योनिर् ऋब्बियः । ऋब्बियो यतः । यतो जातः । जातो अरोचथाः । अरोचथा इत्यरोचथाः ॥ तं जानन्न् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। जानन्नग्ने । अग्न आ । आ रोह । रोहाथ । अथानः । नो वर्धय । वर्धया रयिं । रयिमिति रयिं ॥ चिदसि । असि तयाँ । तया देवतया । देवतयाऽगिरस्वत् । अंगिरस्वद्ध्रुवा । ध्रुवा सीद । सीद परिचित् । परिचिदसि । परिचिदिति परि-चित् । असि तयाँ । तया देवतया । देवतयाऽगिरस्वत् । अंगिरस्वध्ध्रुवा । ध्रुवा सीद । सीद लोकं । लोकं पृण । पृण छिद्रम् । छिद्रं पृण । पृणाऽथौं । अथो सीद । अथो इत्यथौं । सीद शिवा । शिवा ब्बं । ब्बमिति ब्बं ॥ इंद्राग्नी ब्बाँ । इंद्राग्नी इतीँद्र-अग्नी । ब्बा बृहस्पतिः । बृहस्पतिरस्मिन् । अस्मिन्, योनौं । योनावसीपदन् । असीपदन्नित्यसीपदन् ॥ ता अस्य । अस्य सूददोहसः । सूददोहसः सोमँ । सूददोहस इति सूद-दोहसः । सोमश्श्रीणन्ति । श्रीणन्ति पृश्नयः । पृश्नय इति पृश्नयः ॥ जन्मन्देवानाँ । देवानां विशः । विशस्त्रिषु । त्रिष्वा । आ रोचने । रोचने दिवः । दिवः इतिं दिवः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

समितं । इतꣳ सं । सं कल्पेथां । कल्पेथाꣳ संप्रियौ । संप्रियौ रोचिष्णू । संप्रियाविति सं-प्रियौ । रोचिष्णू सुमनस्यमानौ । रोचिष्णू इतिं रोचिष्णू । सुमनस्यमानाविति सु-मनस्यमानौ ॥ इषमूर्जँ । ऊर्जमभि । अभि संवसानौ । संवसानौ सं । संवसानाविति सं-वसानौ । सं वाँ । वां मनाꣳसि । मनाꣳसि सं । सं व्रता । व्रता सं । समु । उ चित्तानिं । चित्तान्या । आऽकरम् । अकरमित्यकरम् ॥ अग्ने पुरीष्य । पुरीष्याधिपाः । अधिपा भव । अधिपा

इत्यधि-पाः । भवा ह्वं । ह्वं नः । न इतिं नः ॥ इषमूर्जं । ऊर्जं यजमनाय । यजमानाय धेहि । धेहीतिं धेहि ॥ पुरीष्यस्ह्वं । ह्वमग्ने । अग्ने रयिमान् । रयिमन्पुष्टिमान् । रयिमानितिं रयिमान् । पुष्टिमाꣳ अंसि । पुष्टिमानितिं पुष्टि-मान् । असीत्यंसि ॥ शिवाः कृह्वा । कृह्वा दिशः । दिश सर्वाः । सर्वाः स्वां । स्वां योनिं । योनिंमिह । इहा । आऽसदः । असद इत्यसदः ॥ भवतं नः । नः समनसौ । समनसौ समोकसौ । समनसाविति स-मनसौ । समोकसा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

वरेपसौ । समोकसाविति सं-ओकसौ । अरेपसावित्यरेपसौ ॥ मा यज्ञं । यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं । हिꣳसिष्टं मा । मा यज्ञपतिं । यज्ञपतिं जातवेदसौ । यज्ञपतिमितिं यज्ञ-पतिं । जातवेदसौ शिवौ । जातवेदसाविति जात-वेदसौ । शिवौ भवतं । भवतमद्य । अद्य नः । न इतिं नः ॥ मातेवं । इव पुत्रं । पुत्रं पृथिवी । पृथिवी पुरीष्यं । पुरीष्यमग्निं । अग्निꣳः स्वे । स्वे योनौ । योनावभाः । अभारुखा । उखेत्युखा ॥ तां विश्वैः । विश्वैर्देवैः । देवैरृतुभिः । ऋतुभिः संविदानः । ऋतुभिरित्यृतु-भिः । संविदानः प्रजापतिः । संविदानमितिं सं-विदानः । प्रजापतिर्विश्वकर्मा । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । विश्वकर्मा वि । विश्वकर्मेतिं विश्व-कर्मा । वि मुंचतु । मुंचत्वितिं मुंचतु ॥ यदस्य । अस्य पारे । पारे रजसः । रजसः शुक्रं । शुक्रं ज्योतिः । ज्योति-रजायत । अजायतेत्य जायत ॥ तं नः । नः परषत् । परषदतिं । अति द्विषः । द्विषोऽग्नौ । अग्ने वैश्वानर । वैश्वानर स्वाहा । स्वाहेति स्वाहा ॥ नमः सु । सु तै । ते निरृक्ते । निरृक्ते विश्वरूपे । निरृक्त इतिं निः-ऋते । विश्वरूपेऽयस्मयै । विश्वरूप इतिं विश्व-रूपे ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अयस्मयं वि । वि चृत । चृता बन्धम् । बंधमेतम् । एतमित्येतम् ॥ यमेन ब्बं । ब्बं यम्याँ । यम्या संविदाना । संविदानोत्तमं । संविदानेतिं सं-विदाना । उत्तमं नाकँ । उत्तममित्युत्-तमम् । नाकमधिं । अधिं रोहय । रोहयेमम् । इममितीमम् ॥ यत्तें देवी । देवीनिर्ऋतिः । निर्ऋतिराबबंधं । निर्ऋतिरिति निः-ऋतिः । आबबंध दामं । आबबंधेत्याँ-बबंधं । दामं ग्रीवासुं । ग्रीवास्त्वविचर्त्यम् । अविचर्त्यमित्यवि-चर्त्यम् ॥ इदं तैं । ते तत् । तद्वि । विष्यामि । स्याम्यायुषः । आयुषो न । नमध्याँत् । मध्यादथं । अथा जीवः । जीवः पितुं । पितुमद्धि । अद्धि प्रमुक्तः । प्रमुक्त इति प्र-मुक्तः ॥ यस्याँस्ते । ते अस्याः । अस्याः कूरे । कूर आसन्न् । आसञ्जुहोमिं । जुहोम्येषां । एषां बंधानाँ । बंधानांमवसर्जनाय । अवसर्जनायेत्यव-सर्जनाय ॥ भूमिरितिं । इतिं ब्बा । ब्बा जनाँः । जनाविदुः । विदुर्निर्ऋतिः । निर्ऋति रितिं । निर्ऋतिरिति निः-ऋतिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इतिं ब्बा । ब्बाऽहं । अहं परिं । परिं वेद । वेद विश्वतः । विश्वत इतिं विश्वतः ॥ असुन्वंतमयजमानम् । अयजमानमिच्छ । इच्छ स्तेनस्य । स्तेनस्येत्यां । इत्यां तस्करस्य । तस्करस्यानुं । अन्वेषि । एषीत्येषि ॥ अन्यमस्मत् । अस्मदिच्छ । इच्छ सा । सा तैं । त इत्या । इत्या नमः । नमो देवि । देवि निर्ऋते । निर्ऋते तुभ्यँ । निर्ऋत इतिं निः-ऋते । तुभ्यमस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ देवीमहं । अहं निर्ऋतिं । निर्ऋतिं वदमानः । निर्?ऋतिमिति निः-ऋतिं । वदमानः पिता । पितेवं । इव पुत्रं । पुत्रं दसये । दसये वचोभिः । वचोभिरिति वचः-भिः ॥ विश्वस्य या । या जायमानस्य । जायमानस्य वेदं । वेद शिरंश्चिरः । शिरंश्चिरः प्रतिं । शिरंश्चिर इति शिरः-शिरः । प्रतिं सूरी । सूरी वि । वि चष्टे । चष्ट इतिं चष्टे ॥ निवेशनः संगमनः । निवेशन इतिं नि-वेशनः । संगमनो वसूनां । संगमन इतिं सं-गमनः । वसूनां विश्वाँ । विश्वा रूपा । रूपा भि । अभिचष्टे ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। चष्टे शचीभिः । शचीभिरिति शचि-भिः ॥ देव इव । इव सविता । सविता सत्यधर्मा । सत्यधर्मेन्द्रः । सत्यधर्मेति सत्य-धर्मा । इन्द्रो न । न तस्थौ । तस्थौ समरे । समरे पथीनां । समर इति सं-अरे । पथीनामिति पथीनां ॥ सं वरत्राः । वरत्रा दधातन । दधातन निः । निराहावान् । आहावान्कृणोतन । आहावानित्या॑- हावान् । कृणोत नेतिकृणोतन ॥ सिचामहा अवटं । अवटमुद्रिण॑ । उद्रिण॑ वयं । वयं विश्वा॑ । विश्वाऽहा॑ । अहाऽदस्तं । अदस्तमक्षितं । अक्षितमित्यक्षितं ॥ निष्कृताहामवटं । निष्कृताहावमिति निष्कृत-आहावम् । अवट॑ꣳसुवरत्रं । सुवरत्रं॑ सुपेचनं । सुवरत्रमिति सु-वरत्रं । सुपेचनमिति सु-सेचनम् । उद्रिण॑ꣳ सिंचे । सिंचे अक्षितम् । अक्षितमित्यक्षितम् ॥ सीरा युंजंति । युंजति कवयः । कमयो युगा । युगा वि । वि तन्वते । तन्वते पृथक् । पृथगिति पृथक् ॥ धीरा देवेषु । देवेषु सुम्नया । सुम्नयेति सुम्नया ॥ युनक्त सीरा॑ । सीरा वि । वि युगा । युगा तनोत । तनोत कृते । कृते योनौ॑ । योनौ वपत । वपतेह ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। इह बीज॑ । बीजमिति बीज॑ ॥ गिरा च । च श्रुष्टिः । श्रुष्टिः सभराः । सभरा असत् । सभरा इति स-भराः । असन्नः । नो नेदीयः । नेदीय इत् । इत्पृण्या॑ । पृण्या पक्वं । पक्वमा । आयत् । अयदित्ययत् । लांगलं पवीरवं । पवीरवꣳ सुशेव॑। सुशेवꣳ सुमतिष्परु । सुशेवमिति सु-शेव॑ । सुमतिष्पर्विति सुमति-ष्परु ॥ उदित् । इत्कृपति । कृपति गां । गामवि॑ । अवि प्रफर्व्य॑ । प्रफर्व्य च । पफर्व्यमिति प्र-फर्व्य॑ । च पीवरीम् । पीवरीमिति पीवरीं ॥ प्रस्थावद्रथ-वाहनम् । प्रस्थावदिति प्रस्थ-वत् । रथवाहनमिति रथ-वाहनम् ॥ शुनं नः । नः फाला॑ । फाला वि । वि तुदंतु । तुदन्तु भूमि॑ । भूमिꣳ शुनं । शुनं कीनाशा॑ । कीनाशा अभि । अभि यंतु । यंतु वाहान् । वाहानिति वाहान् ॥ शुनं पर्जन्यः । पर्जन्यो मधुना । मधुना पयोभिः । पयोभिः शुनासीरा । पयोभिरिति पयः-भिः । शुनासीरा शुनं ।

शुनमस्मासु । अस्मासु धत्तम् । धत्तमिति धत्तम् ॥ कामं कामदुघे । कामदुघे धुक्ष्व । कामदुघ इति काम-दुघे । दुक्ष्व मित्राय । मित्राय वरुणाय । वरुणाय च । चेति च ॥ इंद्रायाग्नयै । अग्नये पूष्णे । पूष्ण ओषधीभ्यः । ओषधिभ्यः प्रजाभ्यः । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः ॥ घृतेन सीता । सीता मधुना । मधुना समक्ता । समक्ता विश्वैः । समक्तेति सं-अक्ता । विश्वैर्देवैः । देवैरनुमता । अनुमता मरुद्भिः । अनुमतेत्यनु-मता । मरुद्भिरिति मरुत्-भिः ॥ ऊर्जस्वती पयसा । पयसा पिन्वमाना । पिन्वमानाऽस्मान् । अस्मान्थ्सीते । सीते पयसा । पयसाऽभ्याववृथ्स्व । अभ्याववृथ्स्वेत्यभि-आववृथ्स्व () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

या जाताः । जाता ओषधयः । ओषधयो देवेभ्यः । देवेभ्य स्त्रिंः३ । त्रियुगं पुरा । त्रियुगमिति त्रि-युगम् । पुरेति पुरा ॥ मंदामि बभ्रूणाम् । बभ्रूणामहं । अहꣳ शतं । शतं धामानि । धामानि सप्त । सप्त च । चेति च ॥ शतं वः । वो अंब । अंब धामानि । धामानि सहस्रं । सहस्रमुत । उत वः । वो रुहः । रुह इति रुहः ॥ अथा शतक्रत्वः । शतक्रत्वो यूयं । शतक्रत्व इति शत-क्रत्वः । यूयमिमम् । इमं मे । मे अगदं । अगदं कृत । कृतेति कृत ॥ पुष्टावतीः प्रसूवतीः । पुष्वावतीरिति पुष्प-वतीः । प्रसूवतीः फलिनीः । प्रसूवतीरिति प्र-सूवतीः । फलिनीरफलाः । अफला उत । उतेत्युत ॥ अश्वा इव । इव सजिवरीः । सजिवरीर्वीरुधः । सजिवरीरिति स-जिवरीः । वीरुधः पारयिष्णवः । पारयिष्णव इति पारयिष्णवः ॥ ओषधीरिति । इति मातरः । मातरस्तत् । तद्वः । वो देवीः । देवीरुप । उप ब्रुवे । ब्रुव इति ब्रुवे ॥ रपाꣳसि विघ्नतीः । विघ्नतीरित । विघ्नतीरिति वि-घ्नतीः । इतरप () ।

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। रप॑श्चातय॑मानाः । चात॑यमाना॒ इति॑ चात॑यमानाः ॥ अ॒श्व॒त्थेव॑ः । वो॒ नि॒ष॒द॑नं । नि॒ष॒द॑नं प॒र्णे । नि॒ष॒द॑न॒मिति॑ नि-स॒द॑नं । प॒र्णे व॑ः । वो॒ व॒स॒तिः । व॒स॒तिः कृ॒ता । कृ॒तेति॑ कृ॒ता ॥ गो॒भाज॒ इत् । गो॒भाज॒ इति॑ गो-भाज॑ः । इत्किल॑ । किला॑सथ । अ॒स॒थ यत् । यथ्स॒नव॑थ । स॒नव॑थ पूरु॑षम् । पूरु॑ष॒मिति॒ पूरु॑षं ॥ यद॒हं । अ॒हं वा॒ज॒यन्न्॑ । वा॒ज॒यन्नि॒माः । इ॒मा ओष॑धीः । ओष॑धीर् हस्ते॑ । हस्त॑ आद॒धे । आ॒द॒ध इत्या॑-द॒धे ॥ आ॒त्मा य॒क्ष्मस्य । य॒क्ष्मस्य नश्यति । नश्य॒ति पु॒रा । पु॒रा जी॑वगृभः । जी॒व॒गृभो॑ यथा । जी॒व॒गृभ॒ इति॑ जीव-गृभः । य॒थेति॑ यथा ॥ यदोष॑धयः । ओष॑धयः स॒ग॑च्छ॑ते । स॒ग॑च्छ॑ते राजा॑नः । स॒ग॑च्छन्त॒ इति॑ सं-गच्छन्ते । राजा॑न॒स्समि॑तौ । समि॑ताविव । समि॑ता॒विति॒ सं-इ॒तौ॒ । इ॒वेती॑व ॥ विप्रः॒ सः । स उ॑च्यते । उ॒च्य॒ते भि॒षक् । भि॒षग्र॑क्षो॒हा । र॒क्षो॒हाऽमी॑वचात॑नः । र॒क्षो॒हेति॑ रक्षः-हा । अ॒मी॒व॒चात॑न॒ इत्य॑मीव-चात॑नः ॥ निष्कृ॑ति॒र्नाम॑ । निष्कृ॑ति॒रिति॒ निः-कृ॒तिः॒ । नाम॑ वः । वो॒ माता । मा॒ताऽथ॑ । अथा॑ यू॒यं । यू॒यꣳ स्थ॑ । स्थ॒ संकृ॑तीः । संकृ॑तीरिति॒ सं-कृ॒तीः॒ ॥ स॒राः प॑त॒त्रिणी॑ः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। प॒त॒त्रिणी॑ः स्थन । स्थ॒न यत् । यदाम॑यति । आम॑यति॒ निः । निष्कृ॑त । कृ॒तेति॑ कृत ॥ अ॒न्याव॑ः । वो॒ अ॒न्यां । अ॒न्याम॑वतु । अ॒व॒ब॒न्या । अ॒न्याऽन्यस्या॑ः । अ॒न्यस्या॒ उप॑ । उपा॑वत । अ॒व॒तेत्य॑वत ॥ ताः सर्वा॑ः । सर्वा॒ ओष॑धयः । ओष॑धयः संविदा॒नाः । स॒ंवि॒दा॒ना इ॒दं । स॒ंवि॒दा॒ना इति॑ सं-वि॒दा॒नाः । इ॒दं मे॑ । मे॒ प्र । प्राव॑त । अ॒व॒ता॒ वच॑ः । वच॒ इति॒ वच॑ः ॥ उच्छु॑ष्मा॑ः । शु॒ष्मा॒ ओष॑धिनां । ओष॑धीनां गाव॑ः । गावो॑ गो॒ष्ठात् । गो॒ष्ठादि॑व । गो॒ष्ठादि॑ति॑ गो-स्थात् । इ॒वेर॑ते । ई॒र॒त॒ इती॑रते ॥ धन॑ꣳ सनिष्यंती॑नाम् । स॒नि॒ष्य॒न्ती॑नामा॒त्मान॑ं । आ॒त्मान॒ं तव॑ । तव॑ पूरुष । पूरु॑षेति॑ पूरुष ॥ अति॒ विश्वा॑ः । विश्वा॑ः परि॒ष्ठाः । प॒रि॒ष्ठाः स्तेनः । प॒रि॒ष्ठा इति॑ परि स्थाः । स्तेन॑ इ॑व । इ॒व॒व्र॒जम् । व्र॒जम॑क्रमुः । अ॒क्र॒मु॒रित्य॑क्रमुः ॥ ओष॑धयः॒ प्र । प्राचु॑च्यवुः । अ॒चु॒च्य॒वु॒र्यत् । यत्किं । किं च॑ । च॒ तनुवा॑ । तनुवा॒ꣳ रप॑ः । रप॒ इति॒ रप॑ः ॥ यास्ते॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। त॒ आ॒त॒स्थुः । आ॒त॒स्थुरा॒त्मान॑ँ । आ॒त॒स्थुरित्या॑-त॒स्थुः । आ॒त्मान॑ं याः । या आ॑विविशुः । आ॒वि॒वि॒शुः॒ पर॑ुःपरुः । आ॒वि॒वि॒शुरित्या॑-विविशुः । पर॑ुःपरु॒रिति॒ पर॑ुः-परुः ॥ ता॒स्तै॑ । ते॒ यक्ष्म॑ँ । यक्ष्म॑ं वि । वि बा॑धन्ताम् । बा॒ध॒न्ता॒मु॒ग्रः । उ॒ग्रो म॑ध्यम॒शीः । म॒ध्य॒म॒शीरि॑व । म॒ध्य॒म॒शीरिति॑ मध्यम-शीः । इ॒वे॒ती॑व ॥ सा॒कं य॑क्ष्म । य॒क्ष्म॒ प्र । प्र प॑त । प॒त॒ष्ये॒नेन॑ । ष्ये॒नेन॑ किकिदी॒विना॑ । कि॒कि॒दी॒विने॑ति॑ किकिदी॒विना॑ ॥ सा॒कं वा॑त॒स्य । वा॒त॒स्य॒ ध्राज्या॑ । ध्राज्या॑ सा॒कं । सा॒कं न॑श्य । न॒श्य॒ नि॒हा॒क॒या । नि॒हा॒क॒येति॑ नि-हा॑कया । अ॒श्वा॒वती॑ꣳ सो॑मवतीं । अ॒श्वा॒वती॒मित्य॑श्व-वतीम् । सो॒म॒वती॒मूर्ज॑-य॑तीं । सो॒म॒वती॒मिति॑ सोम-वतीम् । ऊर्ज॑य॑ती॒मुदो॑जसम् । उदो॑जस्य॒मित्युत्-ओ॒ज॒स॒म् ॥ आ वि॑ꣳशि । वि॒ꣳशि॒ सर्वा॑ँ । सर्वा॒ ओष॑धीः । ओष॑धीर॒स्मै । अ॒स्मा अ॑रि॒ष्टता॑तये । अ॒रि॒ष्टता॑त॒य॒ इत्य॑रिष्ट-तात॒ये ॥ याः फ॒लिनी॑ः । फ॒लिनी॒र्याः । या अ॑घ॒लाः । अ॒घ॒ला अ॑पु॒ष्पाः । अ॒पु॒ष्पा याः । याश्च॑ । च॒ पु॒ष्पिणी॑ः । पु॒ष्पिणी॒रिति॑ पुष्पिणी॑ः ॥ बृ॒ह॒स्पति॑ प्रसू॒तास्ताः । बृ॒ह॒स्पति॑ प्रसू॒ता इति॒ बृ॒ह॒स्पति॑-प्रसू॒ताः । ता नः॑ । नो॒ मु॑ञ्चन्तु । मु॒ञ्च॒न्त्व॒ꣳह॑सः । अ॒ꣳह॑स॒ इत्य॒ꣳह॑सः ॥ या ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ओष॑धयः । ओष॑धयः सोम॑राज्ञीः । सोम॑राज्ञीः प्रवि॑ष्टाः । सोम॑राज्ञी॒रिति॒ सोम॑-राज्ञीः । प्रवि॑ष्टाः पृथि॒वीम् । प्रवि॑ष्टा॒ इति॒ प्र-वि॒ष्टाः॒ । पृ॒थि॒वीमनु॑ । अन्वित्यनु॑ ॥ तासां॑ ब॒र्ब॒र्हं । ब॒र्ह॒मसि॒ । अ॒स्युत्त॒मा । उत्त॒मा प्र । उत्त॒मेत्युत्-त॒मा । प्रण॑ः । नो॒ जी॒वात॑वे । जी॒वात॑वे सुव । सु॒वे॒ति॑ सुव ॥ अ॒व॒पत॑न्तीरवदन् । अ॒व॒पत॑न्ती॒रित्य॑व-पत॑न्तीः । अ॒व॒द॒न्दि॒वः । दि॒व ओष॑धयः । ओष॑धय॒ परि॑ । परी॒ति॒ परि॑ ॥ यं जी॒वम् । जी॒व॒मश्न॑वाम॒है॒ । अ॒श्न॒वा॒म॒है॒न । न सः । स रि॑ष्यति । रि॒ष्य॒ति॒ पूरु॑षः । पूरु॑ष॒ इति॒ पूरु॑षः ॥ याश्च॑ । चे॒दम् । इ॒द॒मु॑पशृ॒ण्व॑न्ति॑ । उ॒प॒शृ॒ण्व॒न्ति॒ याः । उ॒प॒शृ॒ण्व॒न्तीत्यु॑प-शृ॒ण्व॒न्ति॑ । या श्च॑ । च॒

दूरम् । दूरं परागताः । परागता इति परा-गताः ॥ इह सङ्गत्य । सङ्गत्य ताः । सङ्गत्येति सं-गत्य । ताः सर्वाः । सर्वा अस्मै । अस्मै सं । सं दत्त । दत्त भेषजम् । भेषजमिति भेषजम् ॥ मा वः । वो रिषत् । रिषत्खनिता । खनिता यस्मै । यस्मै च । चाहं । अहं खनामि । खनामि वः । व इति वः । द्विपच्चतुष्पत् । द्विपदिति द्वि-पत् । चतुष्पदस्माकं । चतुष्पदिति चतुःपत् । अस्माकꣳ सर्वं । सर्वमस्तु । अस्त्वनातुरम् । अनातुरमित्यना-तुरम् ॥ ओषधयः सं । सं वदन्ते । वदन्ते सोमेन । सोमेन सह । सह राज्ञा । राज्ञेति राज्ञा ॥ यस्मै करोति । करोति ब्राह्मणः । ब्राह्मणस्तं । तꣳ राजन् । राजन्पारयामसि । पारयामसीति पारयामसि () ॥ ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

मा नः । नो हिꣳसीत् । हिꣳसीज्जनिता । जनिता यः । यः पृथिव्याः । पृथिव्या यः । यो वा । वा दिवं । दिवꣳ सत्यधर्मा । सत्यधर्मा जजान । सत्यधर्मेति सत्य-धर्मा । जजानेति जजान ॥ यश्च । चापः । अपश्चन्द्राः । चन्द्रा बृहतीः । बृहती जजान । जजान कस्मै । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम ॥ अभ्यावर्तस्व पृथिवि । अभ्यावर्तस्वेत्यभि-आवर्तस्व । पृथिवि यज्ञेन । यज्ञेन पयसा । पयसा सह । सहेति सह ॥ वपां तै । ते अग्निः । अग्निरिषितः । इषितोवं । अव सर्पतु । सर्पत्विति सर्पतु ॥ अग्ने यत् । यत्ते । ते शुक्रं । शुक्रं यत् । यच्छुन्द्रं । चन्द्र यत् । यत्पूतं । पूतं यत् । यद्यज्ञियम् । यज्ञियमिति यज्ञिय ॥ तद्देवेभ्यः । देवेभ्यो भरामसि । भरामसीति भरामसि ॥ इषमूर्जं । ऊर्जमहं । अहमितः । इत आ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। आ ददे । ददे ऋतस्य । ऋतस्य धाम्नः । धाम्नो आमृतस्य । अमृतस्य योनेः । योनेरिति योनेः । आ नः । नो गोषु । गोषु विशतु । विशद्वा । द्वौषधीषु । ओषधीषु जहामि । जहामि सेदिम् । सेदिमनिराम् । अनिराम-मीवाम् । अमीवामित्यमीवाम् ॥ अग्ने तव । तव श्रवः । श्रवो वयः । वयो महि । महि भ्राजन्ति । भ्राजन्त्यर्चयः । अर्चयो विभावसो । विभावसो इति विभा-वसो ॥ बृहद्भानो शवसा । बृहद्भानो इति बृहत्-भानो । शवसा वाजम् । वाजमुक्थ्यम् । उक्थ्यं दधासि । दधासि दाशुषे । दाशुषे कवे । कव इति कवे ॥ इरज्यन्नग्ने । अग्ने प्रथयस्व । प्रथयस्व जन्तुभिः । जन्तुभिरस्मे । जन्तुभिरिति जन्तु-भिः । अस्मे रायः । अस्मे इत्यस्मे । रायो अमर्त्य । अमर्त्येत्यमर्त्य ॥ स दर्शतस्य । दर्शतस्य वपुषः । वपुषो वि । वि राजसि । राजसी पृणक्षि । पृणक्षि सानसिं । सानसिꣳ रयिं । रयिमिति रयिं । ऊर्जो नपात् । नपाज्जातवेदः । जातवेदः सुशस्तिभिः । जातवेद इति जात-वेदः । सुशस्तिभिर्मन्दस्व । सुशस्तिभिरिति सुशस्ति-भिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। मन्दस्व धीतिभिः । धीतिभिर्हितः । धीतिभिरिति धीति-भिः । हित इति हितः ॥ द्वे इषः । द्वे इति द्वे । इषः सं । सं दधुः । दधुर्भूरिरेतसः । भूरिरेतसश्चित्रोतयः । भूरिरेतस इति भूरि-रेतसः । चित्रोतयो वामजाताः । चित्रोतय इति चित्र-ऊतयः । वामजाता इति वाम-जाताः ॥ पावकवर्चाः शुक्रवर्चाः । पावकवर्चा इति पावका-वर्चाः । शुक्रवर्चा अनूनवर्चाः । शुक्रवर्चा इति शुक्र-वर्चाः । अनूनवर्चा उत् । अनूनवर्चा इत्यनून-वर्चाः । उदिर्यर्षि । इर्यर्षि भानुना । भानुनेति भानुना ॥ पुत्रः पितरा । पितरा विचरन् । विचरन्नुप । विचरन्निति वि-चरन् । उपावसि । अवस्युभे । उभे पृणक्षि । उभे इत्युभे । पृणक्षि रोदसी । रोदसी इति रोदसी ॥ ऋतावानं महिपं । ऋतावानमित्यृत-वानं । महिपं विश्वचर्षणिं । विश्वचर्षणिमग्निं । विश्वचर्षणिमिति विश्व-चर्षणिं । अग्निꣳ सुम्नाय । सुम्नाय दधिरे । ददिरे पुरः । पुरो जनाः । जना इति जनाः ॥ श्रुत्कर्णꣳ सप्रथस्तमं । श्रुत्कर्णमिति श्रुत्-कर्णम् । सप्रथस्तमं वा । सप्रथस्तममिति

स॒प्रथः॑-त॒मम् । ब्बा गि॒रा । गि॒रा दे॒व्यँ॑ । दे॒व्यं मानु॑षा । मानु॑षा यु॒गा । यु॒गेति॑ यु॒गा ॥ नि॒ष्कर्तार॑मध्व॒रस्य॑ । नि॒ष्कर्तार॒मिति॑ निः-क॒र्तार॑ँ । अ॒ध्व॒रस्य॒ प्रचे॑तसं । प्रचे॑तसं क्षय॑तं । प्रचे॑तस॒मिति॒ प्र-चे॒त॒सं॒ । क्षय॑त॒श्॒ राध॑से । राध॑से म॒हे । म॒ह इति॑ म॒हे ॥ रा॒तिं भृगू॑णां । भृगू॑णा मुशिजँ॑ । उ॒शिज॑ क॒विक्र॑तुं । क॒विक्र॑तुं पृ॒णक्षि॑ । क॒विक्र॑तु॒मिति॑ क॒वि-क्र॒तु॒ं । पृ॒णक्षि॑ सान॒सिं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सा॒न॒सिश्॒ र॒यिं । र॒यिमिति॑ र॒यिं ॥ चित॑ स्थ । स्थ परि॒चित॑ः । परि॒चित॑ ऊर्ध्व॒चित॑ः । परि॒चित॒ इति॑ परि-चित॑ः । ऊ॒र्ध्व॒चित॑ः श्रयध्वं । ऊ॒र्ध्व॒चित॒ इत्यू॒र्ध्व-चित॑ः । श्र॒य॒ध्व॒ं तया॑ँ । तया॑ दे॒वत॑या । दे॒वत॑याऽऽङ्गिरस्वत् । अ॒ङ्गि॒र॒स्व॒द्ध्रु॒वाः । ध्रु॒वाः सी॑दत । सी॒द॒तेति॑ सीदत ॥ आ प्या॑यस्व । प्या॒य॒स्व॒ सं । सम॑ेतु । ए॒तु॒ ते । ते॒ वि॒श्वत॑ः । वि॒श्वत॑ः सोम । सो॒म॒ वृष्णि॑यं । वृष्णि॑य॒मिति॒ वृष्णि॑यं । भव॒ वाज॑स्य । वाज॑स्य संग॒थे । स॒ंग॒थ इति॑ सं-ग॒थे ॥ सं तै॑ँ । ते॒ पया॑श्॒सि । पया॑श्॒सि॒ सं । सम॑ु॒ । उ॒यं॒तु । य॒ंतु॒ वाजा॑ः । वाजा॒ः सं । सं वृष्णि॑यानि । वृष्णि॑यान्य॒भिमा॑तिषाहः॑ । अ॒भिमा॑तिषाह॒ इत्य॑भिमाति-साहः॑ ॥ आ॒प्याय॑मानो अ॒मृता॑य । अ॒प्याय॑मन॒ इत्या॑-प्याय॑मानः । अ॒मृता॑य सोम । सो॒म॒ दि॒वि । दि॒वि श्रवा॑श्॒सि । श्रवा॑श् स्यु॒त्त॒मानि॑ । उ॒त्त॒मानि॑ धिष्व । उ॒त्त॒मानी॒त्यु॒त्- त॒मानि॑ । धि॒ष्वेति॑ धिष्व () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अ॒भ्य॑स्थात् । अ॒स्था॒द्विश्वा॑ः । विश्वा॒ः पृत॑नाः । पृत॑ना॒ अरा॑तीः । अरा॑ती॒स्तत् । तद॒ग्निः । अ॒ग्निरा॑ह । आ॒ह॒ तत् । तदु॑ । उ॒ सोम॑ः । सोम॑ आह । आ॒हे॒त्या॑ह ॥ बृ॒हस्पति॑ः सवि॒ता । स॒वि॒ता तत् । तन्मै॑ँ । म॒ आ॒ह॒ । आ॒ह॒ पू॒षा । पू॒षा मा॑ँ । मा॒ऽधा॒त् । अ॒धा॒थ्सु॒कृत॑स्य । सु॒कृत॑स्य लो॒के । सु॒कृत॑स्ये॒ति॑ सु-कृत॑स्य । लो॒क इति॑ लो॒के ॥ यदक्र॑ंदः । अक्र॑ंदः

प्रथमं । प्रथमं जायमानः । जायमान उदन् । उदन्थ्समुद्रात् । उदन्नित्युत्-यन् । समुद्रादुत । उत वा । वा पुरीषात् । पुरीषादिति पुरीषात् ॥ श्येनस्य पक्षा । पक्षा हरिणस्य । हरिणस्य बाहू । बाहू उपस्तुतं । बाहू इति बाहू । उपस्तुतं जनिम । उपस्तुतमित्युप-स्तुतम् । जनिम तत् । तत्ते । ते अर्वन् । अर्वन्नित्यर्वन् ॥ अपां पृष्ठं । पृष्ठमसि । असि योनिः । योनिरग्नेः । अग्नेः समुद्रं । समुद्रमभितः । अभितः पिन्वमानम् । पिन्वमानमिति पिन्वमानम् ॥ वर्धमानं महः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। मह आ । आ च । च पुष्करं । पुष्करं दिवः । दिवो मात्रया । मात्रया वरिणा । वरिणा प्रथस्व । प्रथस्वेति प्रथस्व ॥ ब्रह्म जज्ञानं । जज्ञानं प्रथमं । प्रथमं पुरस्तात् । पुरस्ताद्वि । वि सीमतः । सीमतः सुरुचः । सुरुचो वेनः । सुरुच इति सु-रुचः । वेन आवः । आव इत्यावः ॥ स बुध्नियाः । बुध्नियां उपमाः । उपमा अस्य । उपमा?इत्युप-माः । अस्यविष्ठाः । विष्ठाः सतः । विष्ठा इति वि-स्थाः । सतश्च । च योनिं । योनि मसतः । असतश्च । च विवः । विव इति विवः ॥ हिरण्यगर्भः सं । हिरण्यगर्भ इति हिरण्य-गर्भः । समवर्तत । अवर्तताग्रे । अग्रे भूतस्य । भूतस्य जातः । जातः पतिः । पतिरेकः । एक आसीत् । आसीदित्यासीत् ॥ स दाधार । दाधार पृथिवीं । पृथिवीं द्यां । द्यामुत । उतेमां । इमां कस्मै । कस्मै देवाय । देवाय हविषा । हविषा विधेम ॥ विधेमेति विधेम ॥ द्रप्सश्चस्कंद । चस्कंद पृथिवीं । पृथिवीमनु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अनु द्यां । द्यामिमं । इमं च । च योनिँ । योनि- मनु । अनु यः । यश्च । च पूर्वः । पूर्व इति पूर्वः ॥ तृतीयं योनिँ । योनिमनु । अनु संचरंतं । संचरंतं द्रप्सं । संचरन्तमिति सं-चरन्तं । द्रप्सं जुहोमि । जुहोम्यनु । अनु सप्त । सप्त होत्राः । होत्रा इति होत्राः ॥ नमो अस्तु । अस्तु सर्पेभ्यः । सर्पेभ्यो ये । ये के । के च । च पृथिवीं । पृथिवी मनु । अन्वित्यनु ॥ ये अन्तरिक्षे । अन्तरिक्षे ये । ये दिवि । दिवि तेभ्यः । तेभ्यः सर्पेभ्यः । सर्पेभो नमः । नम इति नमः ॥ येऽदः । अदो रोचने । रोचने दिवः । दिवो ये । ये वा । वा सूर्यस्य । सूर्यस्य रश्मिषु । रश्मिष्वितिं रश्मिषु ॥ येषामप्सु । अप्सुसदः । अप्स्वित्यप्-सु । सदः कृतं । कृतं तेभ्यः । तेभ्यः सर्पेभ्यः । सर्पेभ्यो नमः । नम इति नमः ॥ या इषवः । इषवो यातुधानानां । यातुधानानां ये । यातुधानानामितिं यातु-धानानां । ये वा । वा वनस्पतीन् । वनस्पतीꣳ रनु । अन्वित्यनु ॥ येऽवा । वाऽवटेषु । अवटेषु शेरते । शेरते तेभ्यः । तेभ्यः सर्पेभ्यः । सर्पेभ्यो नमः । नम इति नमः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ध्रुवाऽसि । असि धरुणा । धरुणाऽस्तृता । अस्तृता विश्वकर्मणा । विश्वकर्मणा सुकृता । विश्वकर्मणेतिं विश्व-कर्मणा । सुकृतेति सु-कृता ॥ माबा । बा समुद्रः । समुद्र उत् । उद्बधीत् । वधीन्मा । मा सुपर्णः । सुपर्णो व्यथमाना । सुपर्ण इतिं सु-पर्णः । अव्यथमाना पृथिवीं । पृथिवीं दृꣳह । दृꣳहेतिं दृꣳह ॥ प्रजापतिस्त्वा । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । त्वा सादयतु । सादयतु पृथिव्याः । पृथिव्याः पृष्ठे । पृष्ठे व्यचस्वतीं । व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं । प्रथस्वतीं प्रथः । प्रथोऽसि । असि पृथिवी । पृथिव्यसि । असि भूः । भूरसि । असि भूमिः । भूमिरसि । अस्यदितिः । अदितिरसि । असि विश्वधायाः । विश्वधाया विश्वस्य । विश्वधाया इतिं विश्व-धायाः । विश्वस्य भुवनस्य । भुवनस्य धर्त्री । धर्त्री पृथिवीं । पृथिवीं यच्छ । यच्छ पृथिवीं । पृथिवीं दृꣳह । दृꣳह पृथिवीं । पृथिवीं मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीर् विश्वस्मै । विश्वस्मै प्राणाय । प्राणायापानाय । प्राणायेतिं प्र-अनाय । अपानाय व्यानाय । अपानायेत्यप-अनाय । व्यानायोदानाय

। व्यानायेति वि-अनाय । उदानाय प्रतिष्ठायै । उदानायेत्युत्-अनाय । प्रतिष्ठायै चरित्राय । प्रतिष्ठाया इति प्रति-स्थायै ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। चरित्रायाग्निः । अग्निस्त्वा । त्वाभि । अभिपातु । पातु मह्या । मह्या स्वस्त्या । स्वस्त्या छर्दिषा । छर्दिषा शंतमेन । शंतमेन तया । शंतमेनेति शं-तमेन । तया देवतया । देवतयांगिरस्वत् । अंगिरस्वद्ध्रुवा । ध्रुवा सीद । सीदेति सीद ॥ कांडात्कांडात्प्ररोहंती । कांडात्कांडादिति कांडात्-कांडात् । प्ररोहंती परुषःपरुषः । प्ररोहंतीति प्र-रोहंती । परुषःपरुषः परि । परुषःपरुष इति परुषः-परुषः । परीति परि ॥ एवा नः । नो दूर्वे । दूर्वे प्र । प्र तनु । तनु सहस्रेण । सहस्रेण शतेन । शतेन च । चेति च ॥ या शतेन । शतेन प्रतनोषि । प्रतनोषि सहस्रेण । प्रतनोषीति प्र-तनोषि । सहस्रेण विरोहसि । विरोहसीति वि-रोहसि ॥ तस्यास्ते । ते देवि । देवीष्टके । इष्टके विधेम । विधेम हविषा । हविषा वयम् । वयमिति वयं ॥ अषाढाऽसि । असि सहमाना । सहमाना सहस्व । सहस्वारातीः । अरातीः सहस्व । सहस्वारातीयतः । अरातीयतः सहस्व । सहस्व पृतनाः । पृतनाः सहस्व । सहस्व पृतन्यतः । पृतन्यत इति पृतन्यतः ॥ सहस्रवीर्यासि । सहस्रवीर्येति सहस्र-वीर्या ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

असि सा । सा मा । मा जिन्व । जिन्वेति जिन्व ॥ मधु वाताः । वाता ऋतायते । ऋतायते मधु । ऋतायत इत्यृत-यते । मधु क्षरंति । क्षरंति सिंधवः । सिंधव इति सिंधवः ॥ माध्वीर्नः । नः सन्तु । सन्त्वोषधीः । ओषधीरित्योषधीः । मधु नक्तं । नक्तमुत । उतोषसि । उषसि मधुमत् । मधुमत्पार्थिवं । मधुमदिति मधु-मत् ।

पार्थि॑वꣳ रज॑ः । रज॒ इति॒ रज॑ः ॥ मधु॒ द्यौः । द्यौर॑स्तु । अ॒स्तु॒ नः॒ । नः॒ पि॒ता । पि॒तेति॑ पि॒ता ॥ मधु॑मान्नः ।
मधु॑मानि॒ति॒ मधु॑-मान् । नो॒ वन॒स्पतिः॑ । वन॒स्पति॒र्मधु॑मान् । मधु॑माꣳ अस्तु । मधु॑मानि॒ति॒ मधु॑-मान् । अ॒स्तु॒ सूर्यः॑ ।
सूर्य॒ इति॒ सूर्यः॑ ॥ माध्वी॒र्गावः॑ । गावो॑ भवन्तु । भ॒व॒न्तु॒ नः॒ । न॒ इति॑ नः ॥ म॒ही द्यौः । द्यौः पृ॑थि॒वी । पृ॒थि॒वी च॑ । च॒
नः॒ । न॒ इ॒मम् । इ॒मम् य॒ज्ञं । य॒ज्ञं मि॑मिक्षताम् । मि॒मि॒क्ष॒ता॒मिति॑ मिमिक्षतां ॥ पि॒पृ॒तां नः॑ । नो॒ भरी॑मभिः ।
भरी॑मभि॒रिति॒ भरी॑म-भिः ॥ तद्विष्णोः॑ । विष्णोः॑ पर॒मं । प॒र॒मं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

प॒दं । प॒दꣳ सदा॑ । सदा॑ पश्यंति । प॒श्यं॒ति॒ सूरयः॑ । सूर॒य॒ इति॑ सूरयः॑ ॥ दि॒वीव॑ । इ॒व॒ चक्षुः॑ । चक्षु॒रात॑तम् ।
आत॑त॒मित्या-त॑तम् ध्रु॒वाऽसि॑ । अ॒सि॒ पृ॒थि॒वि॒ । पृ॒थि॒वि॒ सह॑स्व । सह॑स्व पृतन्य॒तः । पृ॒त॒न्य॒त इति॑ पृतन्य॒तः । स्यू॒ता
दे॒वेभिः॑ । दे॒वेभि॑र॒मृते॑न । अ॒मृते॑ना । आगा॑ः । अ॒गा॒ इत्य॑गाः ॥ यास्ते॑ । ते॒ अ॒ग्ने॒ । अ॒ग्ने॒ सूर्ये॑ । सूर्ये॑ रुचः॑ । रुच॑
उद्य॒तः । उ॒द्य॒तो दिव॑ं । उ॒द्य॒त इत्यु॑त्-य॒तः । दिव॑मात॒न्वंति॑ । आ॒त॒न्वंति॑ र॒श्मिभिः॑ । आ॒त॒न्वं॒तीत्या॑-त॒न्वंति॑ । र॒श्मि॒भि॒रिति॑
र॒श्मि-भिः॒ ॥ ताभिः॒ सर्वा॑भिः । सर्वा॑भी रुचे । रु॒चे ज॒नाय॑ । ज॒नाय॑ नः । न॒स्कृ॒धि॒ । कृ॒धी॒ति॑ कृधि ॥ या वः॑ । वो॒
दे॒वाः॒ । दे॒वाः॒ सूर्ये॑ । सूर्ये॑ रुचः॑ । रुचो॒ गोषु॑ । गोष्वश्वे॑षु । अश्वे॑षु याः । या रुचः॑ । रु॒च॒ इति॒ रुचः॑ ॥ इ॒न्द्रा॒ग्नी॒ताभिः॑ ।
इ॒न्द्रा॒ग्नी॒ इतीन्द्र॑-अग्नी । ताभिः॒ सर्वा॑भिः । सर्वा॑भी-रुचे॑ । रुच॑ं नः । नो॒ ध॒त्त॒ । ध॒त्त॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॒ । बृ॒ह॒स्प॒त॒ इति॑ बृहस्पते ॥
वि॒राड्ज्योतिः॑ । वि॒राडिति॑ वि-राट् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ज्योतिरधारयत् । अधारयथ्सम्राट् । सम्राड्ज्योतिः । सम्राडिति सं-राट् । ज्योतिरधारयत् । अधारयथ्स्वराट् । स्वराड्ज्योतिः । स्वराडिति स्व-राट् । ज्योतिरधारयत् । अधारयदित्यधारयत् ॥ अग्ने युक्ष्व । युक्ष्वा हि । हि ये । ये तव । तवाश्वासः । अश्वासो देव । देव साधवः । साधव इति साधवः ॥ अर वहति । वहत्याशवः । आशव इत्याशवः ॥ युक्ष्वाहि । हि देवहूतमान् । देवहूतमाꣳ अश्वान् । देवहूतमानिति देव-हूतमान् । अश्वाꣳ अग्ने । अग्ने रथीः । रथीरिव । इवेतीव ॥ निहोता । होता पूर्व्यः । पूर्व्यः सदः । सद इति सदः ॥ द्रप्सश्चस्कंद । चस्कंद पृथिवीम् । पृथिवीमनु । अनु द्यां । द्यामिमं । इमं च । च योनिं । योनिमनु । अनु यः । यश्च । च पूर्वः । पूर्व इति पूर्वः ॥ तृतीयं योनिं । योनिमनु । अनु संचरत । संचरतं द्रप्सं । संचरतमिति सं-चरतम् । द्रप्सं जुहोमि । जुहोम्यनु । अनु सप्त ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सप्त होत्राः । होत्रा इति होत्राः ॥ अभूदिदं । इदं विश्वस्य । विश्वस्य भुवनस्य । भुवनस्य वाजिनं । वाजिनमग्नेः । अग्नेर्वैश्वानरस्य । वैश्वानरस्य च । चेति च ॥ अग्नि र्ज्योतिषा । ज्योतिषा ज्योतिष्मान् । ज्योतिष्मान्रुक्मः । रुक्मो वर्चसा । वर्चसा वर्चस्वान् । वर्चस्वानिति वर्चस्वान् ॥ ऋचे त्वा । त्वा रुचे । रुचे त्वा । त्वा सं । समित् । इध्स्रवंति । स्रवंति सरितः । सरितो न । न धेनाः । धेना इति धेनाः ॥ अंतर् हृदा । हृदा मनसा । मनसा पूयमानाः । पूयमाना इति पूयमानाः ॥ घृतस्य धाराः । धारा अभि । अभि चाकशीमि । चाकशीमीति चाकशीमि ॥ हिरण्ययो वेतसः । वेतसो मध्यै । मध्य आसाम् । आसामि-त्यासाम् ॥ तस्मिन्थ्सुपर्णः । सुपर्णो मधुकृत् । सुपर्ण इति सु-पर्णः । मधुकृङ्कुलायी । मधुकृदिति मधु-कृत् । कुलायी भजन्न् । भजन्नास्ते । आस्ते मधु । मधु देवताभ्यः । देवताभ्य इति देवताभ्यः ॥ तस्याऽऽसते । आसते हरयः । हरयः सप्त । सप्त तीरे । तीरे स्वधां । स्वधां दुहानाः । स्वधामिति स्व-धां । दुहाना अमृतस्य । अमृतस्य धारा । धारामिति धाराः ः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आदित्यं गर्भं । गर्भं पयसा । पयसा समंजन्न् । समंजन्थ्सहस्रस्य । समंजन्नितिं सं-अंजन्न् । सहस्रस्य प्रतिमां । प्रतिमां विश्वरूपं । प्रतिमामितिं प्रति-माम् । विश्वरूपमितिं विश्व-रूपं ॥ परिं वृंग्धि । वृंग्धि हरसा । हरसा मा । माऽभि । अभि मृक्षः । मृक्षः शतायुषं । शतायुषं कृणुहि । शतायुषमितिं शत-आयुषं । कृणुहि चीयमानः । चीयमानं इतिं चीय- मानः ॥ इमं मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीर्द्विपादं । द्विपादं पशूनां । द्विपादमितिं द्वि-पादं । पशूनाꣳ सहस्राक्ष । सहस्राक्ष मेधैं । सहस्राक्षेति सहस्र-अक्ष । मेध आ । आ चीयमानः । चीयमानं इतिं चीयमानः ॥ मयुमारण्यं । आरण्यमनुं । अनुं ते । ते दिशामि । दिशामि तेनं । तेनं चिन्वानः । चिन्वानस्तनुवः । तनुवो नि । निषींद । सीदेतिं सीद ॥ वातस्य ध्राजिं । ध्राजिं वरुणस्य । वरुणस्य नाभिं । नाभिमश्वं । अश्वं जज्ञानं । जज्ञानꣳ सरिरस्यं । सरिरस्य मध्यैं । मध्य इति मध्यैं ॥ शिशुं नदीनां । नदीनाꣳ हरिं । हरिमद्रिंबुद्धम् । अद्रिंबुद्धमग्नैं । अद्रिंबुद्धमित्यद्रिं-बुद्धम् । अग्ने मा । मा हिꣳसीः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। हिꣳसीः परमे । परमे व्योमन्न् । व्योमन्निति वि-ओमन्न् ॥ इमं मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीरेकशफं । एकशफं पशूनां । एकशफमित्येकं शफं । पशूनां कनिक्रदं । कनिक्रदं वाजिनं । वाजिनं वाजिनेषु । वाजिनेष्विति वाजिनेषु गौरमारण्यं । आरण्यमनुं । अनुं ते । ते दिशामि । दिशामि तेनं । तेनं चिन्वानः । चिन्वान स्तनुवः । तनुवो नि । निषींद । सीदेतिं सीद ॥ अजस्रमिंदुं । इंदुमरुषं । अरुषं भुरण्युं । भुरण्युमग्निं । अग्निमींडे । ईडे पूर्व- चित्तौ । पूर्वचित्तौ नमोभिः । पूर्वचित्ताविति पूर्व-चित्तौ । नमोभिरिति नमः-भिः ॥ स पर्वभिः । पर्वभिर् ऋतुशः । पर्वभिरिति पर्व-भिः । ऋतुशः कल्पमानः । ऋतुश इत्यृतु-शः । कल्पमानो गां । गां मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसी- रदितिं । अदितिं विराजं । विराजमिति वि-राजं ॥ इमꣳ समुद्रं । समुद्रꣳ शतधारं । शतधारमुथ्सं । शतधारमिति शत-धारं । उथ्सं

व्यच्यमानं । व्यच्यमानं भुवनस्य । व्यच्यमानमिति वि-अच्यमानं । भुवनस्य मध्यै । मध्य इति मध्यै ॥ घृतं दुहानां । दुहानामदितिं । अदितिं जनाय । जनायाग्नै । अग्ने मा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। मा हिꣳसीः । हिꣳसीः परमे । परमे व्योमन् । व्योमन्निति वि-ओमन् ॥ गवयमारण्यं । आरण्यमनु । अनु ते । ते दिशामि । दिशामि तेन । तेन चिन्वानः । चिन्वानस्तनुवः । तनुवो नि । निषीद । सीदेति सीद ॥ वरूत्रिं ब्बष्टुः । ब्बष्टुर्वरुणस्य । वरुणस्य नाभिः । नाभिमविं । अविं जज्ञानां । जज्ञानाꣳ रजसः । रजसः परस्मात् । परस्मादिति परस्मात् ॥ महीꣳ साहस्रीं । साहस्रीमसुरस्य । असुरस्य मायाम् । मायामग्नै । अग्ने मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीः परमे । परमे व्योमन् । व्योमन्निति वि-ओमन् ॥ इमामूर्णायुं । ऊर्णायुं वरुणस्य । वरुणस्य मायां । मायां ब्बचं । ब्बचं पशूनां । पशूनां द्विपदां । द्विपदां चतुष्पदाम् । द्विपदामिति द्वि-पदां । चतुष्पदामिति चतुः-पदां ॥ ब्बष्टुः प्रजानां । प्रजानां प्रथमं । प्रजानामिति प्र-जानां । प्रथमं जनित्रं । जनित्रमग्नै । अग्ने मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीः परमे । परमे व्योमन् । व्योमन्निति वि-ओमन् ॥ उष्ट्रमारण्यं । आरण्यमनु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अनु ते । ते दिशामि । दिशामि तेन । तेन चिन्वानः । चिन्वानस्तनुवः । तनुवो नि । निषीद । सीदेति सीद ॥ यो अग्निः । अग्निरग्नेः । अग्ने स्तपसः । तपसोधिं । अधिं जातः । जातः शोचात् । शोचात्पृथिव्याः । पृथिव्या उत । उत वा । वा दिवः । दिवस्परि । परीति परि ॥ येन प्रजाः । प्रजा विश्वकर्मा । प्रजा इति प्र-जाः । विश्वकर्मा व्यानट् । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । व्यानट्ट । व्यानडिति वि-आनट् । तमग्ने । अग्ने हेडः । हेडः परि । परि ते । ते

वृणक्तु । वृणक्तिति वृणक्तु ॥ अजा हि । ह्यग्नेः । अग्ने-रजनिष्ट । अजनिष्ट गर्भात् । गर्भात्सा । सा वै । वा अपश्यत् । अपश्यज्जनितारम् । जनितारमग्नै । अग्र इत्यग्नै ॥ तया रोहत् । रोहमायन्न् । आयन्नुप । उप मेध्यासः । मेध्यासस्तयात् । तया देवाः । देवा देवताः । देवतामग्नै । अग्र आयन्न् । आयन्नित्यायन्न् ॥ शरभमारण्यं । आरण्यमनु । अनु ते । ते दिशामि । दिशामि तेन । तेन चिन्वानः । चिन्वान स्तनुवः । तनुवो नि । निषीद । सीदेति सीद () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

इंद्राग्नी रोचना । इंद्राग्नी इतींद्र-अग्नी । रोचना दिवः । दिवः परि । परि वाजेषु । वाजेषु भूषथः । भूषथ इति भूषथः ॥ तद्वाः । वां चेति । चेति प्र । प्र वीयै । वीर्यमिति वीयै ॥ श्नथद्वृत्रम् । वृत्रमुत । उत सनोति । सनोति वाज । वाजमिंद्रा । इंद्रा यः । यो अग्नी । अग्नी सहुरी । अग्नी इत्यग्नी । सहुरी सपर्यात् । सहुरी इति स-हुरी । सपर्यादिति सपर्यात् ॥ इरज्यंता वसव्यस्य । वसव्यस्य भूरेः । भूरेः सहस्तमा । सहस्तमा सहसा । सहस्तमेति सहः-तमा । सहसा वाजयंता । वाजयन्तेति वाज-यन्ता ॥ प्र चर्षणिभ्यः । चर्षणिभ्यः पृतना । चर्षणिभ्य इति चर्षणि-भ्यः । पृतना हवेषु । हवेषु प्र । प्र पृथिव्याः । पृथिव्या रिरिचाथे । रिरिचाथे दिवः । रिरिचाथे इति रिरिचाथे । दिवश्च । चेति च ॥ प्र सिंधुभ्यः । सिंधुभ्यः प्र । सिंधुभ्य इति सिंधु-भ्यः । प्र गिरिभ्यः । गिरिभ्यो महित्वा । गिरिभ्य इति गिरि-भ्यः । महित्वा प्र । महित्वेति महि-त्वा । प्रेंद्राग्नी । इंद्राग्नी विश्वा । इंद्राग्नी इतींद्र-अग्नी । विश्वा भुवना । भुवनाऽति । अत्यन्या । अन्येत्यन्या ॥ मरुतो यस्य । यस्य हि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। हि क्षयैं । खयें पाथ । पाथा दिवः । दिवो विमहसः । विमहस इतिं वि-महसः ॥ स सुगोपातमः । सुगोपातमो जनः । सुगोपातम इतिं सुगोप-तमः । जन इति जनः ॥ यज्ञेवौं । वा यज्ञवाहसः । यज्ञवाहसो विप्रस्य । यज्ञवाहस इतिं यज्ञ-वाहसः । विप्रस्य वा । वा मतीनाम् । मतीनामितिं मतीनाम् ॥ मरुतः शृणुत । शृणुता हवं । हवमिति हवं । श्रियसे कं । कं भानुभिः । भानुभिः सं । भानुभिरितिं भानु-भिः । सं मिमिक्षिरे । मिमिक्षिरे ते । ते रश्मिभिः । रश्मिभिस्ते । रश्मिभिरितिं रश्मि-भिः । त ऋक्वभिः । ऋक्वभिः सुखादयः । ऋक्वभिरित्यृक्व-भिः । सुखादय इतिं सु-खादयः । ते वाशीमंतः । वाशीमंत इष्मिणः । वाशीमंत इति वाशिमंतः । इष्मिणो अभीरवः । अभीरवो विद्रे । विद्रे प्रियस्य । प्रियस्य मारुतस्य । मारुतस्य धाम्नः । धाम्न इति धाम्नः ॥ अवते । ते हेडः । हेड उत् । उदुत्तमम् । उत्तममित्युत्-तमम् ॥ कया नः । नश्चित्रः । चित्र आ । आ भुवत् । भुवदूती । ऊती सदावृधः । सदा वृधःसखा । सदावृध इतिं सदा-वृधः । सखेति सखा । कया शचिष्ठया । शचिष्ठया वृता । वृतेतिं वृता ()

काण्ड -4, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। को अद्य । अद्य युक्ते । युक्ते धुरि । धुरि गाः । गा ऋतस्य । ऋतस्य शिमीवतः । शिमीवतो भामिनः । भामिनो दुर्हृणायून् । दुर्हृणायूनितिं दुः-हृणायून् ॥ आसन्निपून् हृथ्सवसः । आसन्निपूनित्यासन्न्-इपून् । हृथ्सवसो मयोभून् । हृथ्सवस इतिं हृथ्सु-असः । मयोभून्, यः । मयोभूनितिं मयः- भून् । य एषां । एषां भृत्याम् । भृत्यामृणधत् । ऋणधथ्सः । स जीवात् । जीवादितिं जीवात् ॥ अग्ने नय । नया । आ देवानां । देवानाꣳ शं । शं नः । नो भवतु । भवतु वाजेवाजे । वाजेवाज इति वाजे-वाजे ॥ अफ्सवग्ने । अफ्सवित्यप्-सु । अग्ने सधिः । सधिष्टव । तव सः । सोषधीः । ओषधीरनु । अनुरुध्यसे । रुध्यस इतिं रुध्यसे ॥ गर्भे सन् । संजायसे । जायसे पुनः । पुनरिति पुनः ॥ वृषा सोम । सोम द्युमान् । द्युमाꣳ असि । द्युमानितिं द्यु-मान् । असि वृषा । वृषा देव । देव वृषव्रतः । वृषव्रत

इति॑ वृष॑-व्रतः । वृषा॒ धर्मा॑णि । धर्मा॑णि दधिषे ॥ द॒धि॒ष॒ इति॑ दधिषे ॥ इ॒मं मे॑ । मे॒ व॒रु॒ण॒ । व॒रु॒ण॒ तत् । तत्त्वा॑ । त्वा॒ यामि॑ । यामि॑ त्वं । त्वं नः॑ । नो॒ अग्ने॑ । अग्ने॒ सः । स त्वं । त्वं नः॑ । नो॒ अग्ने॑ । अग्न॒ इत्य॑ग्ने () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे द्वितीयप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः अ॒पां त्वा॑ । त्वेमन्न् । एम॑न्थ्सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वोद्व॑न्न् । ओद्व॑न्थ्सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ भस्म॑न्न् । भस्म॑न्थ्सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ ज्योति॑षि । ज्योति॑षि सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वाऽय॑ने । अय॑ने सादयामि । सा॒द॒या॒म्यर्ण॑वे । अर्ण॑वे सद॑ने । सद॑ने सीद । सी॒द॒ स॒मु॒द्रे । स॒मु॒द्रे सद॑ने । सद॑ने सीद । सी॒द॒ स॒लि॒ले । स॒लि॒ले सद॑ने । सद॑ने सीद । सी॒दा॒पां । अ॒पां क्षये॑ । क्षये॑ सीद । सी॒दा॒पां । अ॒पाꣳ स॒धि॑षि । स॒धि॑षि सीद । सी॒दा॒पां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ सद॑ने । सद॑ने सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ स॒धस्थे॑ । स॒धस्थे॑ सादयामि । स॒धस्थ॒ इति॑ स॒ध-स्थे॑ । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ पुरी॑षे । पुरी॑षे सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ योनौ॑ । योनौ॑ सादयामि । सा॒द॒या॒म्यपां । अ॒पां त्वा॑ । त्वा॒ पार्थ॑सि । पार्थ॑सि सादयामि । सा॒द॒या॒मि॒ गा॒य॒त्री । गा॒य॒त्री छंध॑ः । छंद॑स्त्रिष्टुप् । त्रि॒ष्टु॒प् छंद॑ः । छंदो॒ जग॑ती । जग॑ती॒ छंद॑ः । छंदो॑ऽनुष्टुप् । अ॒नु॒ष्टु॒प्छंद॑ः । अ॒नु॒ष्टु॒बित्य॑नु-स्तुप् । छंद॑ः प॒ङ्क्तिः । प॒ङ्क्तिश्छंद॑ः । छंद॒ इति॒ छंद॑ः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अ॒यं पुरः॑ । पुरो॒ भुव॑ः । भुव॒स्तस्य॑ । तस्य॑ प्रा॒णः । प्रा॒णो भौ॑वाय॒नः । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒नः । भौ॒वा॒य॒नो व॑स॒न्तः । व॒स॒न्तः प्रा॑णाय॒नः । प्रा॒णा॒य॒नो गा॑य॒त्री । गा॒य॒त्री वा॑स॒न्ती । वा॒स॒न्ती गा॑यत्रि॒यै । गा॒य॒त्रि॒यै गा॑य॒त्रं । गा॒य॒त्रं गा॑य॒त्रात् ।

गायत्रादुपाꣳशुः । उपाꣳशुरुपाꣳशोः । उपाꣳशुरित्युप-अꣳशुः । उपाꣳशोस्त्रिवृत् । उपाꣳशोरित्युप-अꣳशोः । त्रिवृत्त्रिवृतः । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । त्रिवृतो रथंतरं । त्रिवृत इति त्रि-वृतः । रथंतरꣳ रंथंतरात् । रथंतरमिति रथं-तरम् । रथंतराद्वसिष्ठः । रथंतरादिति रथं-तरात् । वसिष्ठ ऋषिः । ऋषिः प्रजापतिगृहीतया । प्रजापतिगृहीतया ब्रयाँ । प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापति-गृहितया । ब्रयाँ प्राणं । प्राणं गृह्णामि । प्राणमिति प्र-अनं । गृह्णामि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्योऽयं । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः । अयं दक्षिणा । दक्षिणा विश्वकर्मा । विश्वकर्मा तस्य । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । तस्य मनः । मनो वैश्वकर्मणं । वैश्वकर्मणं ग्रीष्मः । वैश्वकर्मणमिति वैश्व-कर्मणं । ग्रीष्मो मानसः । मानसस्त्रिष्टुक् । त्रिष्टुग्ग्रैष्मी । ग्रैष्मी त्रिष्टुभः । त्रिष्टुभ ऐडं । ऐड मैडात् । ऐडादंतर्यामः । अंतर्यामौऽंतर्यामात् । अंतर्याम इत्यंतः-यामः । अंतर्यामात्पंचदशः । अंतर्यामादित्यंतः-यामात् । पंचदशः पंचदशात् । पंचदश इति पंच-दशः । पंचदशाद्बृहत् । पंचदशादिति पंच-दशात् । बृहद्बृहतः । बृहतो भरद्वाजः । भरद्वाज ऋषिः । ऋषिः प्रजापति गृहीतया । प्रजापतिगृहीतया ब्रयाँ । प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापति-गृहीतया । ब्रया मनः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। मनो गृह्णामि । गृह्णामि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्योऽयं । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः । अयं पश्चात् । पश्चाद्विश्वव्यचाः । विश्वव्यचास्तस्य । विश्वव्यचा इति विश्व-व्यचाः । तस्य चक्षुः । चक्षुर्वैश्वव्यचसं । वैश्वव्यचसं वर्?पाणिं । वैश्वव्यचसमिति वैश्व-व्यचसं । वर्?पाणिं चाक्षुषाणिं । चाक्षुषाणि जगती । जगती वार्?षी । वार्?षी जगत्याः । जगत्या ऋक्षमम् । ऋक्षममृक्षमात् । ऋक्षमाच्छुक्रः । शुक्रः शुक्रात् । शुक्राथ्सप्तदशः । सप्तदशः सप्तदशात् । सप्तदश इति सप्त-दशः । सप्तदशाद्वैरूपं । सप्तदशादिति सप्त-दशात् । वैरूपं वैरूपात् । वैरूपाद्विश्वामित्रः । विश्वामित्र ऋषिः । विश्वामित्र इति विश्व-मित्रः । ऋषिः प्रजापतिगृहीतया । प्रजापतिगृहितया ब्रयाँ । प्रजापति गृहीतयेति प्रजापति-गृहितया । ब्रया चक्षुः । चक्षुर्गृह्णामि । गृह्णामि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्य इदं । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः । इदमुत्तरात् । उत्तरा- थ्सुवः ।

उत्तरादित्युत्-तरात् । सुवस्तस्य । तस्य श्रोत्रँ । श्रोत्रꣳ सोव्वं । सोव्वꣳ शरत् । शरच्छ्रौत्री । श्रौत्यनुष्टुप् । अनुष्टुप्छारदी । अनुष्टुबित्यनु- स्तुप् । शारद्यनुष्टुभः । अनुष्टुभः स्वारं । अनुष्टुभ इत्यनु-स्तुभः । स्वारꣳ स्वारात् । स्वारान्मन्थी । मंथी मंथिनः । मंथिन एकविꣳशः । एकविꣳश एकविꣳशात् । एकविꣳश इत्येक-विꣳशः । एकविꣳशाद्वैराजं । एकविꣳशादित्येक-विꣳशात् । वैराजं वैराजात् । वैराजाज्जमदग्निः । जमदग्निर्ऋषिः । ऋषिः प्रजापतिगृहीतया ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। प्रजापतिगृहीतया व्वयाँ । प्रजापतिगृहीतयेतिं प्रजापति-गृहीतया । व्वया श्रोत्रँ । श्रोत्रं गृह्णामि । गृह्णामि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्य इयं । प्रजाभ्य इतिं प्र-जाभ्यः । इयमुपरिं । उपरिं मतिः । मतिस्तस्यैँ । तस्ये वाक् । वाङ्मातीं । मातीं हेमंतः । हेमंतो वाँच्यायनः । वाच्यायनः पंक्तिः । पंक्तिर् हैमंती । हैमंती पंक्त्यै । पंक्त्यै निधनवत् । निधनवन्निधनवतः । निधनवदितिं निधन-वत् । निधनवत आग्रयणः । निधनवत इतिं निधन-वतः । आग्रयण आँग्रयणात् । आग्रयणात्त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ त्रिणवत्त्रयस्त्रिꣳशाभ्याँ । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाविति त्रिणव-त्रयस्त्रिꣳशौ ॥ त्रिणवत्रिꣳशाभ्यांꣳ-शाक्कररेवते । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳ-शाभ्यामितिं त्रिणवत्रयस्त्रिꣳ-शाभ्याँ । शाक्कररेवते शाँक्कररेवताभ्याँ । शाक्कररेवते इतिं शाक्कर-रेवते । शाक्कर रेवताभ्याँ विश्वकर्मा । श्वाक्कररेवताभ्यामितिं शाक्कर-रेवताभ्याँ । विश्वकर्मर्षिः । विश्वकर्मेतिं विश्व-कर्मा । ऋषिः प्रजापतिगृहीतया । प्रजापतिगृहीतया व्वयाँ । प्रजापतिगृहीत येतिं प्रजापति-गृहीतया । व्वया वाचँ । वाचं गृह्णामि । गृह्णामि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्य इतिं प्र-जाभ्यः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

प्राची॑ दि॒शां । दि॒शां व॑स॒न्तः । व॒स॒न्त ऋ॒तू॒नां । ऋ॒तू॒नाम॒ग्निः । अ॒ग्नि र्दे॒वता॑ । दे॒वता॒ ब्रह्म॑ । ब्रह्म॒द्रवि॑णं । द्रवि॑णं त्रि॒वृत् । त्रि॒वृथ्स्तोमः॑ । त्रि॒वृदिति॑ त्रि-वृत् । स्तोम॒ सः । स उ॑ । उ॒ पं॒चद॑शवर्तनिः । पं॒चद॑श-व॒र्त॒नि॒स्त्यवि॑ः । पं॒चद॑शवर्तनि॒रिति॑ पंचद॑श-वर्तनिः । त्र्यवि॒र्वयः॑ । त्र्यवि॒रिति॑ त्रि-अविः॑ । वयः॑ कृ॒तम् । कृ॒तम॒यानां । अ॒या॒नां पु॒रो॒वा॒तः । पु॒रो॒वा॒तो वातः॑ । पु॒रो॒वा॒त इति॑ पुरः-वा॒तः । वातः॑ सानंगः । सानंग॒ ऋषिः॑ । ऋषि॑- र्दक्षि॒णा । द॒क्षि॒णा दि॒शां । दि॒शां ग्री॒ष्मः । ग्री॒ष्म ऋ॒तू॒नां । ऋ॒तू॒नामिंद्रः॑ । इंद्रो॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ क्ष॒त्रं । क्ष॒त्रं द्रवि॑णं । द्रवि॑णं पंचद॒शः । पं॒चद॒शः स्तोमः॑ । पं॒चद॒श इति॑ पंच-द॒शः । स्तोम॒ सः । स उ॑ । उ॒ स॒प्तद॒शव॑र्तनिः । स॒प्तद॒शव॑र्तनि॒र्दित्य॒वाट् । स॒प्तद॒शव॑र्तनि॒रिति॑ सप्तद॒श-व॒र्त॒नि॒ः । दि॒त्य॒वाड्व॒यः॑ । दि॒त्य॒वाडिति॑ दित्य-वाट् । वय॒स्त्रेता॑ । त्रेताऽया॑नां । अ॒या॒नां द॒क्षि॒णाद्वा॒तः । द॒क्षि॒णाद्वा॒तोवातः॑ । द॒क्षि॒णाद्वा॒त इति॑ दक्षिणात्-वा॒तः । वातः॑ सना॒तनः॑ । स॒ना॒तन॒ ऋषिः॑ । स॒ना॒तन॒ इति॑ सना-तनः॑ । ऋषिः॑ प्र॒तीची॑ । प्र॒तीची॑दि॒शां । दि॒शां व॒र्॒?षाः । व॒र्॒?षा ऋ॒तू॒नां । ऋ॒तू॒नां विश्वे॑ । विश्वे॑ दे॒वाः । दे॒वा दे॒वता॑ । दे॒वता॒ विट् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। विड्द्रवि॑णं । द्रवि॑ण॒ꣳ सप्तद॒शः । स॒प्तद॒श स्तोमः॑ । स॒प्तद॒श इति॑ सप्त-द॒शः । स्तोम॒ सः । स उ॑ । उ॒वेक॑वि॒ꣳश॑वर्तनिः । एक॑वि॒ꣳश॑वर्तनि॒स्त्रिव॒थ्सः । एक॑वि॒ꣳश॑वर्तनि॒रित्येक॑वि॒ꣳश-व॒र्त॒नि॒ः । त्रि॒व॒थ्सो वयः॑ । त्रि॒व॒थ्स इति॑ त्रि-व॒थ्सः । वयो॑ द्वापरः । द्वा॒प॒रोऽया॑नां । अ॒या॒नां प॒श्चाद्वा॒तः । प॒श्चाद्वा॒तो वातः॑ । प॒श्चाद्वा॒त इति॑ पश्चात्-वा॒तः । वातो॑ऽहभूनः॑ । अ॒हभू॒न ऋषिः॑ । ऋषि॑- रुदी॑ची । उदी॑ची दि॒शां । दि॒शाꣳ श॒रत् । श॒रदृ॑तू॒नां । ऋ॒तू॒नां मि॒त्रा॒वरु॑णौ । मि॒त्रा॒वरु॑णौ दे॒वता॑ । मि॒त्रा॒वरु॑णा॒विति॑ मित्रा-वरु॑णौ । दे॒वता॑ पुष्टं । पुष्टं द्रवि॑णं । द्रवि॑णमेकवि॒ꣳशः । एक॑वि॒ꣳशः स्तोमः॑ । एक॑वि॒ꣳश इत्येक-वि॒ꣳशः । स्तोम॒ सः । स उ॑ । उ त्रि॒ण॒व॒र्तनिः । त्रि॒ण॒व॒र्तनि स्तु॒र्यवाट् । त्रि॒ण॒व॒र्तनि॒रिति॑ त्रिण॒व-व॒र्त॒नि॒ः । तु॒र्यवाड्व॒यः॑ । तु॒र्यवाडिति॑ तुर्य-वाट् । वय॑ आस्क॒दः । आ॒स्क॒दोऽया॑नां । आ॒स्क॒द इत्या॑-स्क॒दः । अ॒या॒नामु॑त्तराद्वा॒तः । उ॒त्तरा॒द्वा॒तो वातः॑ । उ॒त्तरा॒द्वा॒त इत्यु॑त्तरात्-वातः॑ । वातः॑ प्रव॒ः । प्र॒व॒ ऋषिः॑ । ऋषि॑ रू॒र्ध्वा । ऊ॒र्ध्वा दि॒शां । दि॒शाꣳ हे॑मंत-शिशि॒रौ ।

हेमंतशिशिरावृतूनां । हेमंतशिशिराविति हेमंत-शिशिरौ । ऋतूनां बृहस्पतिः । बृहस्पतिर्देवताँ । देवता वर्चः । वर्चो द्रविणं । द्रविणं त्रिणवः । त्रिणवः स्तोमः । त्रिणव इति त्रि-नवः । स्तोमः सः । स उ । उ त्तयस्त्रिꣳ शर्वर्तनिः । त्रयस्त्रिꣳशर्वर्तनिः पष्ठवात् । त्रयस्त्रिꣳशर्वर्तनि रिति त्रयस्त्रिꣳश-वर्तनिः । पष्ठवाद्वयः । पष्ठवादिति पष्ठ-वात् । वयोऽभिभूः । अभिभूरयानां । अभिभूरित्यभि-भूः । अयानां विष्वग्वातः । विष्वग्वातो वातः । विष्वग्वात इति विष्वक्-वातः । वातः सुपर्णः । सुपर्ण ऋषिः । सुपर्ण इति सु-पर्णः । ऋषिः पितरः । पितरः पितामहाः । पितामहाः परेँ । परेऽवरे । अवरे ते । ते नः । नः पातु । पातु ते । ते नः । नोऽवन्तु । अवन्त्वस्मिन् । अस्मिन्ब्रह्मन्न् । ब्रह्मन्नस्मिन्न् । अस्मन्क्षत्रे । क्षत्रेँऽस्यां । अस्यामाशिषिं । आशिष्यस्यां । आशिषीत्याँ-शिषिं । अस्यां पुरोधायाँ । पुरोधायामस्मिन् । पुरोधायामितिं पुरः-धायाँ । अस्मिन्कर्मन्न् । कर्मन्नस्यां । अस्यां देवहूत्यां । देवहूत्यामितिं देव-हूत्यां () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः । ध्रुवक्षितिरितिं ध्रुव-क्षितिः । ध्रुवयोनिर्ध्रुवा । ध्रुवयोनिरितिं ध्रुव-योनिः । ध्रुवाऽसिं । असि ध्रुवां । ध्रुवां योनिँ । योनि मा । आसीद । सीध साध्या । साध्येति साध्या ॥ उक्षस्य केतुं । केतुं प्रथमं । प्रथमं पुरस्ताँत् । पुरस्तादश्विनाँ । अश्विनाँऽध्वर्यू । अध्वर्यू सादयतां । अध्वर्यू इत्यध्वर्यू । सादयतामिह । इह ब्राँ । ब्रेतिं ब्रा ॥ स्रे दक्षेँ । दक्षे दक्षपिता । दक्ष पितेह । दक्षपितेति दक्ष-पिता । इह सीद । सीद देवत्रा । देवत्रा पृथिवी । देवत्रेतिं देव-त्रा । पृथिवी बृहती । बृहती ररांणा । रराणेति ररांणा ॥ स्वासस्था तनुवाँ । स्वासस्थेतिं सु-आसस्था । तनुवा सं । सं विशस्व । विशस्व पिता । पितेव । इवैधि । एधि सूनवेँ । सूनव आ । आ सुशेवाँ । सुशेवाऽश्विनाँ । सुशेवेतिं सु-शेवाँ । अश्विनाँऽध्वर्यू । अध्वर्यू सादयतां । अध्वर्यू इत्यध्वर्यू । सादयतामिह । इहब्राँ । ब्रेतिं ब्रा ॥ कुलायिनी वसुमती । वसुमती वयोधाः । वसुमतीति वसु-मती । वयोधा रयिं । वयोधा इतिं वयः-धाः । रयिं नः । नो वर्ध । वर्ध बहुलं । बहुलꣳ सुवीरँ । सुवीरमितिं सु-वीरँ () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अपाम॑तिं । अम॑तिं दुर्म॒तिं । दुर्म॒तिं-बाध॑माना । दुर्म॒तिमिति॑ दुः-म॒तिं । बाध॑माना रा॒यः । रा॒यस्पोषै॑ । पोषे॑ य॒ज्ञप॑तिं । य॒ज्ञप॑तिमाभज॑न्ती । य॒ज्ञप॑तिमिति॑ य॒ज्ञ-प॒तिं । आभज॑न्ती सु॒वः॑ । आभ॑ज॒न्तीत्या॑भ-भज॑न्ती । सु॒वर्धेहि॑ । धे॒हि॒ यज॑मानाय । यज॑मनाय॒ पोष॑ । पोष॑मश्वि॒ना॑ । अ॒श्वि॒नाऽऽध्व॒र्यू॑ । अ॒ध्व॒र्यू॑ सा॑दयतां । अ॒ध्व॒र्यू॑ इत्य॑ध्व॒र्यू॑ । सा॒द॒य॒ता॒मि॒ह॒ । इ॒ह ब॒र्॑ । ब॒र्हिरिति॑ ब॒र्हा ॥ अ॒ग्नेः पुरी॑षं । पुरी॑ष- मसि । अ॒सि॒ दे॒व॒यानी॑ । दे॒व॒यानी॒ तां । दे॒व॒यानीति॑ देव-यानी॑ । तां ब॒र्॑ । ब॒र्हा विश्वै॑ । विश्वे॑ अ॒भि । अ॒भि गृ॑णंतु । गृ॒णं॒तु॒ दे॒वाः । दे॒वा इति॑ दे॒वाः ॥ स्तोम॑पृष्ठा घृतव॑ती । स्तोम॑पृष्ठेति॒ स्तोम॑-पृष्ठा । घृ॒त॒व॒ती॒ह॒ । घृ॒त॒व॒तीति॑ घृत-व॒ती॒ । इ॒ह सी॑द । सी॒द॒ प्र॒जाव॑त् । प्र॒जाव॑दस्मे । प्र॒जाव॒दिति॑ प्र॒जा-व॒त् । अ॒स्मे द्रवि॑णा । अ॒स्मे इत्य॒स्मे । द्रवि॑णा । आ य॑जस्व । य॒ज॒स्व॒श्वि॒ना॑ । अ॒श्वि॒नाऽऽध्व॒र्यू॑ । अ॒ध्व॒र्यू॑ सा॑दयतां । अ॒ध्व॒र्यू॑ इत्य॑ध्व॒र्यू॑ । सा॒द॒य॒ता॒मि॒ह॒ । इ॒ह ब॒र्॑ । ब॒र्हिरिति॑ ब॒र्हा ॥ दिवो मू॒र्धा । मू॒र्धासि॑ । अ॒सि॒ पृ॒थि॒व्याः । पृ॒थि॒व्या नाभिः॑ । नाभि॑र्वि॒ष्टंभ॑नी । वि॒ष्टंभ॑नी दि॒शां । वि॒ष्टंभ॑नीति॑ वि-स्तंभ॑नी । दि॒शाम॑धि॑पत्नी । अधि॑पत्नी भुव॑नानाम् । अधि॑पत्नीत्यधि॑-पत्नी । भुव॑नानामिति॒ भुव॑नानां () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऊ॒र्मिर्द्र॒प्सः । द्र॒प्सो अ॒पां । अ॒पाम॑सि । अ॒सि॒ वि॒श्वक॑र्मा । वि॒श्वक॑र्मा ते । वि॒श्वक॒र्मेति॑ वि॒श्व-क॒र्मा॒ । त॒ ऋषिः॑ । ऋषि॑र॒श्वि॒ना॑ । अ॒श्वि॒नाऽऽध्व॒र्यू॑ । अ॒ध्व॒र्यू॑ सा॑दयताम् । अ॒ध्व॒र्यू॑ इत्य॑ध्व॒र्यू॑ । सा॒द॒य॒ता॒मि॒ह॒ । इ॒ह ब॒र्॑ । ब॒र्हिरिति॑ ब॒र्हा ॥ स॒जू॒र्ऋ॒तुभिः॑ । स॒जू॒रिति॑ स-जू॒ः । ऋ॒तुभिः॑ स॒जू॒ः । ऋ॒तु॒भि॒रित्यृ॑तु-भि॒ः । स॒जू॒र्वि॒धाभिः॑ । स॒जू॒रिति॑ स-जू॒ः । वि॒धाभिः॑ स॒जू॒ः । वि॒धा॒भि॒रिति॑ वि-धाभिः॑ । स॒जू॒र्व॒सु॒भिः॑ । स॒जू॒रिति॑ स-जू॒ः । व॒सु॒भिः॑ स॒जू॒ः । व॒सु॒भि॒रिति॒ व॒सु॒-भि॒ः । स॒जू॒रु॒द्रैः । ।

सजूरिति स-जूः । रुद्रैः सजूः । सजूरादित्यैः । सजूरिति स-जूः । आदित्यैः सजूः । सजूर्विश्वैः । सजूरितिस-जूः । विश्वैर्देवैः । देवैः सजूः । सजूर्देवैः । सजूरिति स-जूः । देवैः सजूः । सजूर्देवैः । सजूरिति स-जूः । देवैर्वयोनाधैः । वयोनाधैरग्नयै । वयोनाधैरिति वयः-नाधैः । अग्नयै त्वा । त्वा वैश्वानराय । वैश्वानरायाश्विना । अश्विनाऽध्वर्यू । अध्वर्यू सादयतां । अध्वर्यू इत्यध्वर्यू । सादयतामिह । इहत्वा । त्वेति त्वा ॥ प्राणं मे । प्राणमिति प्र-अनम् । मे पाहि । पाह्यपानं । अपानं मे । अपानमित्यप-अनं । मे पाहि । पाहि व्यानं । व्यानं मे । व्यानमिति वि-अनं । मे पाहि । पाहि चक्षुः । चक्षुर्मे । म उर्व्या । उर्व्या वि । वि भाहि । भाहि श्रोत्रं । श्रोत्रं मे । मे श्लोकय । श्लोकयापः । अप स्पिन्व । पिन्वौषधीः । ओषधीर्जिन्व । जिन्व द्विपात् । द्विपात्पाहि । द्विपादिति द्वि-पात् । पाहि चतुष्पात् । चतुष्पादव । चतुष्पादिति चतुः-पात् । अव दिवः । दिवो वृष्टिं । वृष्टिमा । ऐरय । ईरयेतीरय () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

त्र्यविर्वयः । त्र्यविरिति त्रि-अविः । वयस्त्रिष्टुप् । त्रिष्टुप् छंदः । छंदोदित्यवाट् । दित्यवाड्वयः । दित्यवाडिति दित्य-वाट् । वयो विराट् । विराड्छंदः । विराडिति वि-राट् । छंदः पंचाविः । पंचाविर्वयः । पंचाविरिति पंच-अविः । वयो गायत्री । गायत्री छंदः । छंदस्त्रिवथ्सः । त्रिवथ्सो वयः । त्रिवथ्स इति त्रि-वथ्सः । वय उष्णिहा । उष्णिहा छंदः । छंदस्तुर्यवाट् । तुर्यवाड्वयः । तुर्यवाडिति तुर्य-वाट् । वयोऽनुष्टुप् । अनुष्टुप्छंदः । अनुष्टुबित्यनु-स्तुप् । छंदः पष्ठवात् । पष्ठवाड्वयः । पष्ठवादिति पष्ठ-वात् । वयो बृहती । बृहती छंदः । छंद उक्षा । उक्षा वयः । वयः सतोबृहती । सतोबृहती छंदः । सतोबृहतीति सतः-बृहती । छंद ऋषभः । ऋषभो वयः । वयः ककुत् । ककुच्छंदः । छंदो धेनुः । धेनुर्वयः । वयो जगती । जगती छंदः । छंदोऽनड्वान् । अनड्वान्वयः । वयः पंक्तिः । पंक्तिश्छंदः । छंदो बस्तः । बस्तो वयः । वयो विवलं । विवलं छंदः । विवलमिति वि-वलं । छंदोवृष्णिः । वृष्णिर्वयः । वयो विशालं । विशालं छंदः । विशालमिति वि-शालं । छंदः पुरुषः । पुरुषो वयः । वयस्तंद्रं । तंद्रं छंदः । छंदो व्याघ्रः । व्याघ्रो वयः । वयोऽ- नाधृष्टं । अनाधृष्टं

छंदः । अनाधृष्टमित्यनाँ-धृष्टं । छंदः सिꣳहः । सिꣳहो वयः । वयश्छदिः । छदिश्छंदः । छंदो विष्टंभः । विष्टंभो वयः । विष्टंभ इति वि-स्तंभः । वयोऽधिपतिः । अधिपतिश्छंदः । अधिपतिरित्यधि-पतिः । छंदः, क्षत्रं । क्षत्रं वयः । वयो मयंदं । मयंदं छंदः । छंदो विश्वकर्मा । विश्वकर्मा वयः । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । वयः परमेष्ठी । परमेष्ठी छंदः । छंदो मूर्धा । मूर्धा वयः । वयः प्रजापतिः । प्रजापतिश्छंदः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । छंदः इति छंदः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इंद्राँग्नी अव्यथमानाम् । इंद्राँग्नी इतींद्र-अग्नी । अव्यथमानामिष्टकां । इष्टकां दृꣳहतं । दृꣳहतं युवम् । युवमिति युवम् ॥ पृष्ठेन द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी अंतरिक्षं । द्याव्यापृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । अंतरिक्षं च । च वि । वि बाधताम् । बाधतामिति बाधताम् ॥ विश्वकर्मा ब्रा । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । ब्रा सादयतु । सादयब्रंतरिक्षस्य । अंतरिक्षस्य पृष्ठे । पृष्ठे व्यचस्वतीम् । व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं । प्रथस्वतीं भास्वतीं । भास्वतीꣳ सूरिमतीँ । सूरिमतीमा । सूरिमतीमिति सूरि-मतीँ । आ या । यादां । द्यां भासि । भास्या । आ पृथिवीं । पृथिवीमा । ओरु । उर्वंत- रिक्षम् । अंतरिक्षमंतरिक्षं । अंतरिक्षं यच्छ । यच्छांतरिक्षं । अंतरिक्षं दृꣳह । दृꣳहांतरिक्षम् । अंतरिक्षं मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसी- र्विश्वस्मै । विश्वस्मै प्राणाय । प्राणायापानाय । प्राणायेति प्र-अनाय । अपानाय व्यानाय । अपानायेत्यप-अनाय । व्यानायोदानाय । व्यानायेति वि-अनाय । उदानाय प्रतिष्ठायै । उदानायेत्युत्-अनाय । प्रतिष्ठायै चरित्राय । प्रतिष्ठाया इति प्रति-स्थायै । चरित्राय वायुः । वायुस्त्वाँ । त्वाऽभि । अभि पातु । पातुमह्या । मह्या स्वस्त्या । स्वस्त्या छर्दिषाँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। छर्दिषा शंतमेन । शंतमेन तया॑ । शंतमेनेति शं-तमेन । तया॑ देवतया । देवतयाऽंगिरस्वत् । अंगिरस्वद्ध्रुवा ।
ध्रुवासींद । सीदेति॑ सीद ॥ राज्ञंसि । असि प्राची॑ । प्राचीदिक् । दिग्विराट् । विराडंसि । विराडिति॑ वि-राट् । असि
दक्षिणा । दक्षिणादिक् । दिग्सम्राट् । सम्राडंसि । सम्राडिति॑ सं-राट् । असि प्रतीची॑ । प्रतीचीदिक् । दिग्स्व राट् ।
स्वराडंसि । स्वराडिति॑ स्व-राट् । अस्युदीची । उदीची॑ दिक् । दिगधिपत्नी । अधिपत्न्यसि । अधिपत्नीत्यधि-पत्नी ।
असि बृहती । बृहती दिक् । दिगायुः॑ । आयुर्मे । मे पाहि । पाहि प्राणं । प्राणं मे॑ । प्राणमिति॑ प्र-अनं । मे पाहि ।
पाह्यपानं । अपानं मे॑ । अपानमित्यप-अनं । मे पाहि । पाहिव्यानं । व्यानं मे॑ । व्यानमिति॑ वि-अनं । मे पाहि ।
पाहि चक्षुः॑ । चक्षुर्मे । मे पाहि । पाहि श्रोत्रं॑ । श्रोत्रं॑ मे । मेपाहि । पाहि मनः॑ । मनो॑ मे । मे जिन्व । जिन्व वाचं॑
। वाचं॑ मे । मे पिन्व । पिन्वाऽऽत्मनं॑ । आत्मानं॑ मे । मे पाहि । पाहि ज्योतिः॑ । ज्योतिर्मे । मे यच्छ । यच्छेति॑
यच्छ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

मा छंदः॑ । छंदः॑ प्रमा । प्रमा छंदः॑ । प्रमेति॑ प्र-मा । छंदः॑ प्रतिमा । प्रतिमा छंदः॑ । प्रतिमेति॑ प्रति-मा ।
छंदोऽस्त्रीविः । अस्त्रीविश्छंदः॑ । छंदः॑ पंक्तिः । पंक्तिश्छंदः॑ । छंद उष्णिहा॑ । उष्णिहा छंदः॑ । छंदो॑ बृहती । बृहती छंदः॑
। छंदो॑नुष्टुप् । अनुष्टुप्छंदः॑ । अनुष्टुबित्यनु-स्तुप् । छंदो॑ विराट् । विराट्छंदः॑ । विराडिति॑ वि-राट् । छंदो॑ गायत्री ।
गायत्री छंदः॑ । छंदस्त्रिष्टुप् । त्रिष्टुप्छंदः॑ । छंदो॑ जगंती । जगंती छंदः॑ । छंदः॑ पृथिवी । पृथिवी छंदः॑ । छंदोऽंतरिक्षं
। अंतरिक्षं छंदः॑ । छंदोद्यौः॑ । द्यौश्छंदः॑ । छंदः॑ समा॑ । समाश्छंदः॑ । छंदो॑ नक्षत्राणि । नक्षत्राणि छंदः॑ । छंदो॑ मनः॑ ।
मनश्छंदः॑ । छंदो॑ वाक् । वाक्छंदः॑ । छंदः॑ कृषिः । कृषिश्छंदः॑ । छंदो॑ हिरण्यं । हिरण्यं छंदः॑ । छंदो॑ गौः । गौश्छंदः॑ ।
छंदोजा । अजा छंदः॑ । छंदोऽश्वः॑ । अश्वश्छंदः॑ । छंद इति॑ छंदः॑ ॥ अग्निर्देवता॑ () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

देवता वातः । वातो देवताँ । देवता सूर्यः । सूर्यो देवताँ । देवता चंद्रमाः । चंद्रमा देवताँ । देवता वसवः । वसवो देवताँ । देवता रुद्राः । रुद्रा देवताँ । देवताऽदित्याः । अदित्या देवताँ । देवता विश्वे । विश्वे देवाः । देवा देवताँ । देवता मरुतः । मरुतो देवताँ । देवता बृहस्पतिः । बृहस्पतिर्देवताँ । देवतेंद्रः । इंद्रो देवताँ । देवता वरुणः । वरुणो देवताँ । देवता मूर्धा । मूर्धाऽसि । असि राट् । राड्ध्रुवा । ध्रुवाऽसि । असि धरुणाँ । धरुणा यन्त्री । यन्त्र्यसि । असि यमित्री । यमित्रीषे । इषे बाँ । बोर्जे । ऊर्जे बाँ । बा कृष्ये । कृष्ये बाँ । बा क्षेमाय । क्षेमाय बा । बा यन्त्रीँ । यन्त्री राट् । राड्ध्रुवा । ध्रुवाऽसि । असि धरणी । धरणी धर्त्री । धर्त्र्यसि । असि धरित्री । धरित्र्यायुषे । आयुषे बा । बा वर्चसे । वर्चसे बा । बोजसे । ओजसे बा । बा बलाय । बलाय बा । बेतिं बा () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आशुस्त्रिवृत् । त्रिवृद्भान्तः । त्रिवृदितिं त्रि-वृत् । भान्तः पंचदशः । पंचदशो व्योम । पंचदश इतिं पंच-दशः । व्योम सप्तदशः । व्योमेति वि-ओम । सप्तदशः प्रतूर्तिः । सप्तदश इतिं सप्त-दशः । प्रतूर्तिरष्टादशः । प्रतूर्तिरिति प्र-तूर्तिः । अष्टादशस्तपः । अष्टादश इत्यष्टा-दशः । तपो नवदशः । नवदशोऽभिवर्तः । नवदश इतिं नव-दशः । अभिवर्तः सविंशः । अभिवर्त इत्यभि-वर्तः । सविंशो धरुणः । सविंश इतिं स-विंशः । धरुणं एकविंशः । एकविंशो वर्चः । एकविंश इत्येक-विंशः । वर्चो द्वाविंशः । द्वाविंशः संभरणः । संभरणस्त्रयोविंशः । संभरण इतिं सं-भरणः । त्रयोविंशो योनिः । त्रयोविंश इतिं त्रयः-विंशः । योनिश्चतुर्विंशः । चतुर्विंशो गर्भाः । चतुर्विर्गंश इतिं चतुः-विंशः । गर्भाः पंचविंशः । पंचविंश ओजः । पंचविंश इतिं पंच-विंशः । ओजस्त्विणवः । त्रिणवःक्रतुः । त्रिणव इतिं त्रि-नवः । क्रतुरेकत्रिंशः । एकत्रिंशः प्रतिष्ठा । एकत्रिंश इत्येक-त्रिंशः । प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशः । प्रतिष्ठेतिं प्रति-स्था । त्रयस्त्रिंशो ब्रध्नस्य । त्रयस्त्रिंश इतिं त्रयः-त्रिंशः । ब्रध्नस्य विष्टपँ । विष्टपं चतुस्त्रिंशः । चतुस्त्रिंशो नाकः ।

चतुस्त्रिꣳश इति चतुः-त्रिꣳशः । नाकः पट्त्रिꣳशः । पट्त्रिꣳशो विवर्तः । पट्त्रिꣳश इति पट्-त्रिꣳशः । विवर्तोऽष्टाचत्वारिꣳशः । विवर्त इति वि-वर्तः । अष्टाचत्वारिꣳशोः धऱ्त्रः । अष्टाचत्वारिꣳश इत्यष्टा-चत्वारिꣳशः । धर्त्रश्चतुष्टोमः । चतुष्टोम इति चतुः-स्तोमः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्नेर्भागः । भागोऽसि । असि दीक्षायाः । दीक्षाया आधिपत्यं । आधिपत्यं ब्रह्म । आधिपत्यमित्याधि-पत्यम् । ब्रह्मस्पृतं । स्पृतं त्रिवृत् । त्रिवृथ्स्तोमः । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । स्तोम इंद्रस्य । इंद्रस्य भागः । भागोऽसि । असि विष्णोः । विष्णोराधिपत्यं । आधिपत्यं क्षत्रं । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । क्षत्रग्ग्स्पृतं । स्पृतं पंचदशः । पंचदशः स्तोमः । पंचदश इति पंच-दशः । स्तोमो नृचक्षसां । नृचक्षसां भागः । नृचक्षसामिति नृ-चक्षसां । भागोऽसि । असि धातुः । धातुराधिपत्यं । आधिपत्यं जनित्रं । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । जनित्रꣳ स्पृतं । स्पृतꣳ सप्तदशः । सप्तदशः स्तोमः । सप्तदश इति सप्त-दशः । स्तोमो मित्रस्य । मित्रस्य भागः । भागोऽसि । असि वरुणस्य । वरुणस्याऽऽधिपत्यं । आधिपत्यं दिवः । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । दिवो वृष्टिः । वृष्टिर्वाताः । वाताः स्पृताः । स्पृता एकविꣳशः । एकविꣳशः स्तोमः । एकविꣳश इत्येक-विꣳशः । स्तोमोऽदित्यै । अदित्यै भागः । भागोऽसि । असि पूष्णः । पूष्ण आधिपत्यं । आधिपत्यमोजः । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । ओजः स्पृतं । स्पृतं त्रिणवः । त्रिणवः स्तोमः । त्रिणव इति त्रिणवः । स्तोमो वसूनां । वसूनां भागः । भागोऽसि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अ॒सि॒ रु॒द्राणा॑म् । रु॒द्राणा॒माधि॑पत्यं । आधि॑पत्यं चतु॑ष्पात् । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑-प॒त्यं॒ । चतु॑ष्पाथ्स्तृतं । चतु॑ष्पा॒दिति॒ चतुः॑-पात् । स्तृतं चतु॑र्वि॒शः । चतु॑र्वि॒शः स्तोमः॑ । चतु॑र्वि॒श इति॑ चतुः-वि॒शः । स्तोम॑ आदि॒त्याना॑म् । आ॒दि॒त्याना॑म् भा॒गः । भा॒गो॑ऽसि । अ॒सि॒ म॒रुता॑म् । म॒रुता॒ माधि॑पत्यं । आधि॑पत्यं॒ गर्भा॑ः । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑-प॒त्यं॒ । गर्भा॑ः स्तृताः । स्तृताः प॑ञ्चवि॒शः । प॒ञ्च॒वि॒शः स्तोमः॑ । प॒ञ्च॒वि॒श इति॑ पञ्च-वि॒शः । स्तोमो॑ दे॒वस्य॑ । दे॒वस्य॑ सवि॒तुः । स॒वि॒तुर्भा॒गः । भा॒गो॑ऽसि । अ॒सि॒ बृह॒स्पते॑ः । बृह॒स्पते॒राधि॑पत्यं । आधि॑पत्य॒ꣳ॒ स॒मीची॑ः । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑-प॒त्यं॒ । स॒मीची॒-र्दिशः॑ । दिशः॑ स्तृताः । स्तृताश्चतु॒ष्टोमः॑ । चतु॒ष्टोमः॑ स्तोमः॑ । चतु॒ष्टोम इति॑ चतुः-स्तोमः॑ । स्तोमो॒ यावा॑नां । यावा॑नां भा॒गः । भा॒गो॑ऽसि । अ॒स्य यावा॑नां । अ॒यावा॑ना॒माधि॑पत्यं । आधि॑पत्यं प्र॒जाः । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑-प॒त्यं॒ । प्र॒जाःस्तृताः । प्रता इति॑ प्र-जाः । स्तृताश्चतु॒श्च॒त्वारि॒शः । चतु॒ः च॒त्वारि॒शः स्तोम॑ । चतु॒श्च॒त्वारि॒श इति॑ चतुः-च॒त्वारि॒शः । स्तोम॑ ऋ॒भू॒णां । ऋ॒भू॒णां भा॒गः । भा॒गो॑ऽसि । अ॒सि॒ विश्वे॑षां । विश्वे॑षां दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॒माधि॑पत्यं । आधि॑पत्यं भू॒तं । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑-प॒त्यं॒ । भू॒तं निशा॑तं । निशा॑त॒ꣳ॒स्तृतं । निशा॑त॒मिति॒ नि-शा॒त॒म् । स्तृतं त्र॑यस्त्रि॒शः । त्र॒य॒स्त्रि॒शः स्तोमः॑ । त्र॒य॒स्त्रि॒श इति॑ त्रयः-त्रि॒शः । स्तोम॒ इति॒ स्तोमः॑ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

एक॑यास्तुवत । अ॒स्तु॒व॒त॒ प्र॒जाः । प्र॒जा अ॑धीयंत । प्र॒जा इति॑ प्र-जाः । अ॒धी॒य॒न्त॒ प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑तिरधि॑पतिः । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा-प॒तिः॒ । अधि॑पति- रासीत् । अधि॑पति॒रित्यधि॑-प॒तिः॒ । आ॒सी॒त्तिसृ॑भिः॑ । ति॒सृ॒भि॑रस्तुवत । ति॒सृ॒भि॒रिति॑ ति॒सृ-भि॒ः । अ॒स्तु॒व॒त॒ ब्रह्म॑ । ब्रह्मा॑सृज्यत । अ॒सृ॒ज्य॒त॒ ब्रह्म॑णः । ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ । पति॒रधि॑पतिः । अधि॑पति॒रासीत् । अधि॑पति॒रित्यधि॑-प॒तिः॒ । आ॒सी॒त्प॒ञ्च॒भिः॑ । प॒ञ्च॒भि॑रस्तुवत । प॒ञ्च॒भि॒रिति॑ पञ्च-भि॒ः । अ॒स्तु॒व॒त॒ भू॒तानि॑ । भू॒तान्य॑सृज्यंत । अ॒सृ॒ज्य॒त॒ भू॒ताना॑म् । भू॒ताना॒ पतिः॑ । पति॒ रधि॑पतिः । अधि॑पति॒रासीत् । अधि॑पति॒रित्यधि॑-प॒तिः॒ । आ॒सी॒- ष्स॒प्तभिः॑ । स॒प्तभि॑रस्तुवत । स॒प्तभि॒रिति॑ सप्त-भि॒ः । अ॒स्तु॒व॒त॒ स॒प्त॒र्?षयः॑ । स॒प॒र्?षयो॑ऽसृज्यंत । स॒प्त॒र्?षय॒ इति॑ सप्त-ऋ॒षयः॑ ।

असृज्यंत धाता । धाताऽधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीन्नवभिः । नवभिरस्तुवत । नवभिरितिं नव-भिः । अस्तुवतपितरः । पितरोऽसृज्यंत । असृज्यंतादितिः । अदितिरधि-पत्नी । अधिपत्न्यासीत् । अधिपत्नी?इत्यधि-पत्नी । आसी देकादशभिः । एकादशभि-रस्तुवत । एकादशभिरित्येकादश-भिः । अस्तु वतर्तवः । ऋतवोऽसृज्यंत । असृज्यन्ताऽऽर्तवः । आर्तवोऽधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीत्त्रयोदशभिः । त्रयोदशभिरस्तुवत । त्रयोदशभिरितिं त्रयोदश-भिः । अस्तुवत मासाः । मासा असृज्यंत । असृज्यंत संवथ्सरः । संवथ्सरोधिपतिः । संवथ्सर इतिं सं-वथ्सरः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। आसीत्पंचदशभिः । पंचदशभिरस्तुवत । पंचदशभिरितिं पंचदश-भिः । अस्तुवत क्षत्रम् । क्षत्रमसृज्यत । असृज्यतेंद्रः । इंद्रोऽधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीथ्सप्तदशभिः । सप्तदशभिरस्तुवत । सप्तदशभिरितिं सप्तदश-भिः । अस्तुवत पशवः । पशवोऽ सृज्यंत । असृज्यंत बृहस्पतिः । बृहस्पति- रधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीन्नवदशभिः । नवदशभि- रस्तुवत । नवदशभिरितिं नवदश-भिः । अस्तुवतशूद्रार्यौ । शूद्रार्यावसृज्येतां । शूद्रार्याविति शूद्र-अर्यौ । असृज्येतामहोरात्रे । अहो रात्रे अधिपत्नी । अहोरात्रे इत्यहः-रात्रे । अधिपत्नी आस्ताम् । अधिपत्नी इत्यधि-पत्नी । आस्तामे कविꣳशत्या । एकविꣳशत्यास्तुवत । एकविꣳशत्येतेक-विꣳशत्या । अस्तुवतेकशफाः । एकशफाः पशवः । एकशफा इत्येक-शफाः । पशवोऽसृज्यंत । असृज्यंत वरुणः । वरुणोधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीत्त्रयोविꣳशत्या । त्रयोविꣳशत्यास्तुवत । त्रयोविꣳशत्येति त्रयः-विꣳशत्या । अस्तुवत क्षुद्राः । क्षुद्राः पशवः । पशवोऽसृज्यंत । असृज्यंत पूषा ॥ पूषाऽधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीत्पंच- विꣳशत्या । पंचविꣳशत्याऽस्तुवत । पंचविꣳशत्येति पंच-विꣳशत्या । अस्तुवत्त्यारण्याः । आरण्याः पशवः । पशवोऽसृज्यंत । असृज्यंत वायुः । वायुरधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः ।

आसीथ्सप्तविꣳशत्या । सप्तविꣳशत्याऽस्तुवत । सप्तविꣳशत्येति सप्त-विꣳशत्या । अस्तुवत द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी वि । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । व्यैतां ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ऐतां वसवः । वसवो रुद्राः । रुद्रा आदित्याः । आदित्या अनु । अनु वि । व्यायन्न् । आयन्तेषाँ । तेषामाधिपत्यं । आधिपत्यमासीत् । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । आसीन्नवविꣳशत्या । नवविꣳशत्याऽस्तुवत । नवविꣳशत्येति नव-विꣳशत्या । अस्तुवतवनस्पतयः । वनस्पतयोऽसृज्यंत । असृज्यंत सोमः । सोमोऽ- धिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरत्यधि-पतिः । आसीदेकत्रिꣳशताः । एकत्रिꣳ-शताऽस्तुवत । एकत्रिꣳशतेत्येक-त्रिꣳशता । अस्तुवत प्रजाः । प्रजा असृज्यंत । प्रजा इति प्र-जाः । असृज्यंत यावानां । यावनां च । चायावानां । अयावानां च । चाऽऽधिपत्यं । आधिपत्यमासीत् । आधिपत्यमित्याधि-पत्यं । आसीत्त्रयस्त्रिꣳशता । त्रयस्त्रिꣳशतास्तुवत । त्रयस्त्रिꣳशतेति त्रयः-त्रिꣳशता । अस्तुवत भूतानि । भूतान्यशाम्यन्न् । अशाम्यन्नजापतिः । प्रजापतिः परमेष्ठी । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । परमेष्ठ्यधिपतिः । अधिपतिरासीत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । आसीदित्यासीत् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इयमेव । एव सा । सा या । या प्रथमा । प्रथमा व्यौच्छत् । व्यौच्छदंतः । व्यौच्छदिति वि-औच्छत् । अंतरस्यां । अस्यां चरति । चरति प्रविष्टा । प्रविष्टेति प्र-विष्टा ॥ वधूर्जजान । जजान नवगत् । नवगज्जनित्री । नवगदिति नव-गत् । जनित्री त्रयः । त्रय एनां । एनां महिमानः । महिमानः सचंते । सचंत इति सचंते । छंदस्वती उपसाँ । छंदस्वती इति छंदस्वती । उपसा पेपिशाने । पेपिशाने समानं । पेपिशाने इति पेपिशाने । समानं योनिँ । योनिमनु । अनु

सं॒च॒र॒न्ती । सं॒च॒र॒न्ती इति॑ सं-च॒र॒न्ती ॥ सूर्य॑पत्नी॒ वि । सूर्य॑पत्नी॒ इति॒ सूर्य॑-पत्नी॒ । वि च॑रतः । च॒र॒तः॒ प्र॒जा॒न॒ती । प्र॒जा॒न॒ती के॒तुं । प्र॒जा॒न॒ती इति॑ प्र-जा॒न॒ती । के॒तुं कृ॑ण्वा॒ने । कृ॒ण्वा॒ने अ॒जरे॑ । कृ॒ण्वा॒ने इति॑ कृण्वा॒ने । अ॒जरे॒ भूरि॑रेतसा । अ॒ज॒रे॒ इत्य॒जरे॑ । भूरि॑रेतसेति॒ भूरि॑-रे॒त॒सा॒ ॥ ऋ॒तस्य॒ पन्था॑ । पन्था॒ मनु॑ । अनु॒ त्रिः॒ । त्रिः॒ आ । आगुः॑ । अ॒गु॒स्त्रयः॑ । त्रयो॑ घ॒र्मासः॑ । घ॒र्मासो॒ अनु॑ । अनु॒ ज्योति॑षा । ज्योति॒षा आगुः॑ । अ॒गुरि॑त्य॑गुः ॥ प्र॒जामेका॑ । प्र॒जामिति॑ प्र-जाम् । एका॒ रक्ष॑ति । रक्ष॒त्यूर्ज॑ । ऊर्ज॒मेका॑ । एका॑ व्र॒तं ॥ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

व्र॒तमेका॑ । एका॑ रक्षति । र॒क्ष॒ति॒ दे॒व॒यूनाम् । दे॒व॒यूनामिति॑ देव-यूनाम् ॥ च॒तुष्टो॑मो अ॑भवत् । च॒तुष्टो॑म इति॑ चतुः-स्तो॒मः॒ । अ॒भ॒व॒द्या । या तु॒रीया॑ । तु॒रीया॑ य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ प॒क्षौ । प॒क्षावृ॑षयः । ऋ॒षयो॒ भव॑ती । भव॑तीति॒ भव॑ती । गा॒य॒त्रीं त्रि॒ष्टु॒भ॑ । त्रि॒ष्टु॒भं॑ जग॑तीं । जग॑तीमनु॒ष्टु॒भ॑ । अ॒नु॒ष्टु॒भं॑ बृ॒हत् । अ॒नु॒ष्टु॒भ॒मित्य॑नु-स्तु॒भ॑ । बृ॒हद॒र्कं । अ॒र्कं यु॒॑जा॒नाः । यु॒जा॒नाः सु॒व॑ः । सु॒व॒रा । आभ॑रन् । अ॒भ॒र॒न्नि॒दम् । इ॒दमिती॒दं ॥ प॒ञ्च॒भि॑र्धा॒ता । प॒ञ्च॒भि॒रिति॑ पञ्च-भिः॒ । धा॒ता वि । विद॑धौ । द॒धा॒विदं॑ । इ॒दं यत् । यत्ता॑सौ । तासा॑ꣳस्र॒ꣳ सृ॑ । स्र॒ꣳसृ॑रजनयत् । अ॒ज॒न॒य॒त्प॒ञ्च॒प॒ञ्च । प॒ञ्च॒प॒ञ्चेति॑ पञ्च-प॒ञ्च ॥ तासा॑मु । उ॒ यं॒ति॒ । यं॒ति॒ प्र॒य॒वेण॑ । प्र॒य॒वेण॑ पञ्च । प्र॒य॒वेणेति॑ प्र-य॒वेन॑ । पञ्च॒ नाना॑ । नाना॑ रू॒पाणि॑ । रू॒पाणि॒ क्रत॑वः । क्रत॑वो॒ वसा॑नाः । वसा॑ना॒ इति॒ वसा॑नाः ॥ त्रिꣳश॑थ्स्र॒सा॑रः । स्र॒सा॑र॒ उप॑ । उप॑यंति । यं॒ति॒ नि॒ष्कृ॒तं । नि॒ष्कृ॒तꣳ स॑मा॒नं । नि॒ष्कृ॒तमिति॑ निः-कृ॒तं । स॒मा॒नं के॒तुं । के॒तुं प्र॑तिमु॒ञ्च॒मा॑नाः । प्र॒ति॒मु॒ञ्च॒मा॑ना॒ इति॑ प्रति-मु॒ञ्च॒मा॑नाः ॥ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऋतूꣳस्तन्वते । तन्वते कवयः । कवयः प्रजानतीः । प्रजानतीर्मध्येछंदसः । प्रजानतीरिति प्र-जानतीः । मध्येछंदसः परि । मध्येछंदस इति मध्यै-छंदसः । परि यंति । यंति भास्वतीः । भास्वतीरिति भास्वतीः ॥ ज्योतिष्मती प्रतिः । प्रति मुंचते । मुंचते नभः । नभो रात्री । रात्री देवी । देवी सूर्यस्य । सूर्यस्य व्रतानि । व्रतानीति व्रतानि ॥ वि पश्यंति । पश्यंति पशवः । पशवो जायमानाः । जायमाना नानारूपाः । नानारूपा मातुः । नानारूपा इति नाना-रूपाः । मातुरस्याः । अस्या उपस्थे । उपस्थ इत्युप-स्थे ॥ एकाष्टका तपसा । एकाष्टकेत्येक-अष्टका । तपसा तप्यमना । तप्यमाना जजानं । जजान गर्भं । गर्भं महिमानं । महिमानमिंद्रं । इंद्रमितींद्रं ॥ तेन दस्यून् । दस्यून्वि । व्यसहंत । असंहत देवाः । देवा हंता । हंताऽसुराणाम् । असुराणामभवत् । अभवच्छचीभिः । शचीभिरिति शचि-भिः ॥ अनानुजामनुजां । अनानुजामित्यनानु-जाम् । अनुजां माम् । अनुजामित्यनु-जाम् । मामकर्त । अकर्त सत्यं । सत्यं वदंती । वदंत्यनु । अन्विच्छे । इच्छ एतत् । एतदित्येतत् ॥ भूयासमस्य ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अस्य सुमतौ । सुमतौ यथा । सुमताविति सु-मतौ । यथा यूयं । यूयमन्या । अन्या वः । वो अन्यां । अन्यामति । अति मा । मा प्र । प्र युक्त ॥ युक्तेति युक्त ॥ अभून्मम । मम सुमतौ । सुमतौ विश्ववेदाः । सुमताविति सु-मतौ । विश्ववेदा आष्ट । विश्ववेदा इति विश्व-वेदाः । आष्ट प्रतिष्ठां । प्रतिष्ठामविंदत् । प्रतिष्ठामिति प्रति-स्थाम् । अविंदद्धि । हि गाधम् । गाधमिति गाधम् ॥ भूयासमस्य । अस्य सुमतौ । सुमतौ यथा । सुमताविति सु-मतौ । यथा यूयं । यूयमन्या । अन्या वः । वो अन्यां । अन्यामति । अति मा । मा प्र । प्रयुक्त । युक्तेति युक्त ॥ पंच व्युष्टीः । व्युष्टीरनु । व्युष्टीरिति वि-उष्टीः । अनु पंच । पंच दोहाः । दोहा गां । गां पंचनाम्नीम् । पंचनाम्नीमृतवः । पंचनाम्नीमिति पंच-नाम्नीम् । ऋतवोऽनु । अनु पंच । पंचेति पंच ॥ पंच दिशः । दिशः पंचदशेन । पंचदशेन क्लृप्ताः ।

पंचदशेनेतिं पंच-दशेनं । क्रु?ष्टाः संमान मूँर्ध्नीः । समानमूँर्ध्नीरभि । समानमूँर्ध्नीरितिं समान-मूर्ध्नीः । अभि लोकं । लोकमेकँ । एकमित्येकँ ॥ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऋतस्य गर्भः । गर्भः प्रथमा । प्रथमा व्यूषुषीँ । व्यूषुष्यपां । व्यूषुषीतिं वि-ऊषुषीँ । अपामेकाँ । एकां महिमानँ । महिमानं बिभर्ति । बिभर्तीतिं बिभर्ति ॥ सूर्यस्येकाँ । एका चरति । चरति निष्कृतेषुं । निष्कृतेषुं घर्मस्यं । निष्कृतेष्वितिंनिः-कृतेषुं । घर्मस्येकाँ । एकां सविता । सवितेकाँ । एकां नि । नियच्छति । यच्छतीतिं यच्छति ॥ या प्रथमा । प्रथमा व्यौच्छत् । व्यौच्छथ्सा । व्यौच्छदितिं वि-औच्छत् । सा धेनुः । धेनुरभवत् । अभवद्यमे । यम इतिं यमे ॥ सा नः । नः पयस्वती । पयस्वती धुक्ष । धुक्ष्वोत्तरामुत्तरां । उत्तरामुत्तराꣳ समाम्ँ । उत्तरामुत्तरामित्युत्तरां-उत्तराम् । समामिति समामँ ॥ शुक्रर्षभा नभसा । शुक्रर्षभेतिं शुक्र-ऋषभा । नभसा ज्योतिषा । ज्योति षा । आगाँत् । अगाद्विश्वरूपा । विश्वरूपा शबलीः । विश्वरूपेतिं विश्व-रूपा । शबलीरग्निकेतुः । अग्निकेतुरित्यग्नि-केतुः ॥ समानमर्थँ । अर्थꣳ स्वपस्यमाना । स्वपस्यमाना बिभ्रती । स्वपस्यमानेतिं सु-अपस्यमाना । बिभ्रती जरां । जरामजरे । अजर उषः । उष आ । आ गाँः । अगा इत्यगाः ॥ ऋतूनां पत्नीँ । पत्नीँ प्रथमा । प्रथमेयं । इयमा । आगाँत् । अगादह्नाँ । अह्नाँ नेत्री । नेत्री जनित्री । जनित्री प्रजानाँ । प्रजानामितिं प्र-जानाँ ॥ एका सती । सती बहुधा । बहुधोषः । बहुधेतिं बहु-धा । उषो वि । व्युच्छसि । उच्छस्यर्जीर्णा । अर्जीर्णा त्वं । त्वं जरयसि । जरयसि सर्वँ । सर्वं मन्यत् । अन्यदित्यन्यत् ॥ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्ने॑ जा॒तान् । जा॒तान्प्र । प्रणु॑द । नु॒दा॒नः । नः॒ स॒प॒त्ना॒न् । स॒प॒त्ना॒न्प्रति॑ । प्रत्यजा॑तान् । अजा॑ताज्जातवेदः । जा॒त॒वे॒दो॒ नु॒द॒स्व॒ । जा॒त॒वे॒द॒ इति॑ जात- वे॒दः॒ । नु॒द॒स्वेति॑ नुदस्व ॥ अ॒स्मे दी॑दिहि । अ॒स्मे इत्य॒स्मे । दी॒दि॒हि॒ सु॒मना॑ः । सु॒मना॒ अहे॑डन् । सु॒मना॒ इति॑ सु॒-म॒नाः॑ । अहे॑ड॒न्त॒वं । तव॑ स्याम् । स्या॒ꣳ शर्म॑न्न् । शर्म॑न्त्रिवरू॑थः । त्रि॒व॒रू॒थ॒ उद्भित् । त्रि॒व॒रू॒थ॒ इति॑ त्रि-व॒रू॒थः॒ । उ॒द्भिदित्यु॑त्-भित् ॥ सह॑सा जा॒तान् । जा॒ता न्प्र । प्रणु॑द । नु॒दा न॒ः । नः॒ स॒प॒त्ना॒न् । स॒प॒त्ना॒न्प्रति॑ । प्रत्यजा॑तान् । अजा॑ताज्जातवेदः । जा॒त॒वे॒दो॒ नु॒द॒स्व॒ । जा॒त॒वे॒द॒ इति॑ जात-वे॒दः॒ । नु॒द॒स्वेति॑ नुदस्व ॥ अधि॑ नः । नो॒ ब्रू॒हि॒ । ब्रू॒हि॒ सु॒म॒न॒स्य॒मा॑नः । सु॒म॒न॒स्य॒मा॑नो व॒यं । सु॒म॒न॒स्य॒मा॑न॒ इति॑ सु-म॒न॒स्य॒मा॑नः । व॒यꣳ स्या॑म । स्या॒म॒ प्र । प्रणु॑द । नु॒दा॒नः । नः॒ स॒प॒त्ना॒न् । स॒प॒त्ना॒निति॑ सपत्नान् ॥ च॒तु॒श्च॒त्वा॒रि॒ꣳश॒ स्तोम॑ः । च॒तु॒श्च॒त्वा॒रि॒ꣳश इति॑ चतुः-च॒त्वा॒रि॒ꣳश॒ः । स्तोमो॒ वर्च॑ः । वर्चो॒ द्रवि॑णं । द्रवि॑णꣳ षोड॒शः । षो॒ड॒शः स्तोम॑ः । स्तोम॒ ओज॑ः । ओजो॒ द्रवि॑णं । द्रवि॑णं पृथि॒व्याः । पृ॒थि॒व्याः पुरी॑षं । पुरी॑षमसि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अ॒स्यफ्स॑ः । अफ्सो॒ नाम॑ । नामेति॒ नाम॑ ॥ ए॒व॒श्छंद॑ः । छंदो॒ वरि॑वः । वरि॑व॒श्छंद॑ः । छंद॑ः शं॒भूः । शं॒भूश्छंद॑ः । शं॒भूरिति॑ शं-भूः॑ । छंद॑ः परि॒भूः । परि॒भूश्छंद॑ः । परि॒भूरिति॑ परि-भूः॑ । छंद॑ आ॒च्छत् । आ॒च्छच्छंद॑ः । छंदो॒ मन॑ः । मन॒श्छंद॑ः । छंदो॒ व्यच॑ः । व्यच॒श्छंद॑ः । छंद॑ः सिंधुः॑ । सिंधु॒श्छंद॑ः । छंद॑ः समु॒द्रं । स॒मु॒द्रं छंद॑ः । छंद॑ः सलि॑लं । स॒लि॒लं छंद॑ः । छंद॑ः सं॒यत् । सं॒यच्छंद॑ः । सं॒यदिति॑ सं-यत् । छंदो॑ वि॒यत् । वि॒यच्छंद॑ः । वि॒यदिति॑ वि-यत् । छंदो॑ बृ॒हत् । बृ॒हच्छंद॑ः । छंदो॑ रथं॒तरं । र॒थं॒तरं छंद॑ः । र॒थं॒तरमिति॑ रथं-तरं । छंदो॑ निका॒यः । नि॒का॒यश्छंद॑ः । नि॒काय इति॑ नि-काय॑ः । छंदो॑ विव॒धः । वि॒व॒धश्छंद॑ः । वि॒व॒ध इति॑ वि-व॒धः॒ । छंदो॒ गिर॑ः । गिर॒श्छंद॑ः । छंदो॒ भ्रज॑ः । भ्रज॒श्छंद॑ः । छंद॑ः स्तु॒प् । स्तु॒ प्छंद॑ः । स्तु॒बिति॑ स-स्तुप् । छंदो॑ऽनुष्टुप् । अ॒नु॒ष्टु॒प्छंद॑ः । अ॒नु॒ष्टु॒बित्य॑नु-स्तुप् । छंद॑ः कु॒कुत् ।

कुकुच्छंदः । छंदस्त्रि ककुत् । त्रिककुच्छंदः । त्रिककुदिति त्रि-ककुत् । छंदः काव्यं । काव्यं छंदः । छंदौऽ-ङ्नुपं । अङ्नुपं छंदः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। छंदः पदपंक्तिः । पदपंक्तिश्छंदः । पदपंक्तिरिति पद-पंक्तिः । छंदोऽक्षरं पंक्तिः । अक्षरपंक्ति श्छंदः । अक्षरं पंक्तिरित्यक्षरं-पंक्तिः । छंदो विष्टारपंक्तिः । विष्टारपंक्तिश्छंदः । विष्टारपंक्तिरिति विष्टार-पंक्तिः । छंदः, क्षुरः । क्षुरो भृज्वान् । भृज्वान्छंदः । छंदः प्रच्छत् । प्रच्छच्छंदः । छंदः पक्षः । पक्षश्छंदः । छंद एवः । एव श्छंदः । छंदो वरिवः । वरिव- श्छंदः । छंदो वयः । वयश्छंदः । छंदो वयस्कृत् । वयस्कृच्छंदः । वयस्कृदिति वयः-कृत् । छंदो विशालं । विशालं छंदः । विशालमिति वि-शालम् । छंदो विष्पर्धाः । विष्पर्धाश्छंदः । विष्पर्द्धा इति वि-स्पर्धाः । छंद श्छदिः । छदिश्छंदः । छंदो दूरोहणं । दूरोहणं छंदः । दूरोहणमिति दुः-रोहणं । छंदस्तंद्रं । तंद्रं छंदः । छंदौऽंकांकं । अंकांकम् छंदः । छंद इति छंदः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

अग्निर्वृत्राणिं । वृत्राणिं जंघनत् । जंघनद्वृविणस्युः । द्रविणस्युर्विपन्ययाँ । विपन्ययेति वि-पन्ययाँ ॥ समिंद्धः शुक्रः । समिंद्धि इति सं-इद्धः । शुक्र आहुंतः । आहुंत इत्या-हुतः ॥ ब्रꣳ सोंम । सोमासि । असि सत्पंतिः । सत्पंति स्त्वं । सत्पंतिरिति सत्-पतिः । ब्रꣳ राजाँ । राजोत । उत वृंत्रहा । वृत्रहेति वृत्र-हा ॥ ब्रं भद्रः । भद्रो असि । असि क्रतुः । क्रतुरिति क्रतुः ॥ भद्रा तैं । ते अग्ने । अग्ने स्वनीक । स्वनीक सदृक् । स्वनीकेति सु-अनीक । सदृग्घोरस्य । सदृगिति सं-दृक् । घोरस्य सतः । सतो विपुंणस्य । विपुंणस्य चारुः । चारुरिति चारुः ॥ नयत् । यत्तैं । ते शोचिः ।

शोचिस्तमसा । तमसा वरत । वरत न । न ध्वस्मानः । ध्वस्मानस्तनुवि । तनुवि रेपः । रेप आ । आ धुः । धुरिति धुः ॥ भद्रं तै । ते अग्ने । अग्ने सहसिन्न् । सहसिन्ननीकम् । अनीकमुपाके । उपाक आ । आ रोचते । रोचते सूर्यस्य । सूर्यस्येति सूर्यस्य () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

रुशद्दृशे । दृशे ददृशे । ददृशे नक्तया । नक्तया चित् । चिदरूक्षितं । अरूक्षितं दृशे । दृश आ । आ रूपे । रूपे अन्नम् । अन्नमित्यन्नम् ॥ सैना । एनानीकेन । अनीकेन सुविदत्रः । सुविदत्रो अस्मे । सुविदत्र इति सु-विदत्रः । अस्मे यष्टा । अस्मे इत्यस्मे । यष्टा देवान् । देवाꣳ आयजिष्टः । आयजिष्टः स्वस्ति । आयजिष्ट इत्या-यजिष्टः । स्वस्तीति स्वस्ति ॥ अदब्धो गोपाः । गोपा उत । गोपा इति गो-पाः । उत नः । नः परस्पाः । परस्पा अग्नै । परस्पा इति परः-पाः । अग्नै द्युमत् । द्युमदुत । द्युमदिति द्यु-मत् । उत रेवत् । रेवद्दीदीहि । दिदीहीति दिदीहि ॥ स्वस्ति नः । नो दिवः । दिवो अग्ने । अग्ने पृथिव्याः । पृथिव्या विश्वायुः । विश्वायुर्धेहि । विश्वायुरिति विश्व-आयुः । धेहि यजथाय । यजथाय देव । देवेति देव ॥ यथ्सीमहि । सीमहि दिविजात । दिविजात प्रशस्तं । दिविजातेति दिवि-जात । प्रशस्तंतत् । प्रशस्तमिति प्र-शस्तम् । तदस्मासु । अस्मासु द्रविणं । द्रविणं धेहि । धेहि चित्रम् । चित्रमिति चित्रं ॥ यथा होतः । होतर्मनुषः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। मनुषो देवताता । देवताता यज्ञेभिः । देवतातेति देव-ताता । यज्ञेभिः सूनो । सूनो सहसः । सूनो इति सूनो । सहसो यजासि । यजासीति यजासि ॥ एवा नः । नो अद्य । अद्य समना । समना समानान् । समानानुशन्न् ।

उ॒शन्न॑ग्ने । अ॒ग्न॒ उ॒श॒तः । उ॒श॒तो य॑क्षि । य॒क्षि॒ दे॒वान् । दे॒वानिति॑ दे॒वान् ॥ अग्निमी॑डे । ई॒ड्ड॒ पु॒रो॒हि॑तं । पु॒रो॒हि॑तं य॒ज्ञस्य॑ । पु॒रो॒हि॑त॒मिति॑ पुरः-हि॒त॒म् । य॒ज्ञस्य॑ दे॒वं । दे॒वमृ॒त्वि॒ज॒म्॑ । ऋ॒त्वि॒ज॒मित्यृ॑त्वि॒ज॑म् ॥ होता॑रꣳ रत्न॒धात॑मम् । र॒त्न॒धात॑म॒मिति॑ रत्न-धात॑मम् ॥ वृषा॑ सोम । सो॒म॒ द्यु॒मान् । द्यु॒माꣳ अ॑सि । द्यु॒मानिति॑ द्यु-मान् । अ॒सि॒ वृषा॑ । वृषा॑ देव । दे॒व॒ वृष॑व्रतः । वृष॑व्रत इति॒ वृष॑-व्र॒तः॒ ॥ वृषा॒ धर्मा॑णि । धर्मा॑णि दधिषे । द॒धि॒ष॒ इति॑ दधिषे ॥ सा॑तप॒ना इ॒दं । सा॒त॒प॒ना इति॒ सा॑-त॒प॒नाः॒ । इ॒दꣳ हविः । हविर्मरु॑तः । मरु॑त॒स्तत् । त॒ज्जु॒ष्ट॒न । जु॒जु॒ष्ट॒नेति॑ जुजुष्टन ॥ यु॒ष्माको॒ती । ऊ॒ती रि॑शादसः । रि॒शा॒द॒स॒ इति॑ रिश-अ॒द॒सः॒ ॥ यो नः॑ । नो॒ मर्तः॑ । मर्तो॑ वसवः । व॒स॒वो॒ दुर्ह्वृ॑णायुः । दुर्ह्वृ॑णायु॒स्तिरः । दुर्ह्वृ॑णायु॒रिति॑ दुः-ह्वृ॒णा॒युः॒ । ति॒रः स॒त्यानि॑ । स॒त्यानि॑ मरुतः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। म॒रु॒तो॒ जिघा॑ꣳसात् । जिघा॑ꣳसा॒दिति॒ जिघा॑ꣳसात् ॥ द्रुहः॑ पाशा॑न् । पाश॒ प्रति॑ । प्रति॒ सं । सम्॑ चीष्ट । मु॒चीष्ट तपि॑ष्ठेन । तपि॑ष्ठेन॒ तप॑सा । तप॑सा हतन । ह॒त॒ना॒ तम् । तमिति॒ तम् ॥ स॒ꣳव॒थ्स॒रीणा॑मरुतः । स॒ꣳव॒थ्स॒रीणा॒ इति॑ सं-व॒थ्स॒रीणा॑न् । म॒रुत॑ स्व॒र्काः । स्व॒र्का उ॑रुक्षया॑ः । स्व॒र्का इति॑ सु-अ॒र्काः । उ॒रु॒क्षया॒ सग॑णाः । उ॒रु॒क्षया॒ इत्यु॑रुक्षया॑न् । सग॑णा मानु॑षेषु । सग॑णा॒ इति॒ स-ग॒णाः॒ । मानु॑षे॒ष्विति॒ मानु॑षेषु ॥ तस्मा॑त् । अ॒स्मत्पाशा॑न् । पाशा॒न्प्र । प्रमु॑चंतु । मु॒च॒न्त्व॒ꣳ- ह॑सः । अ॒ꣳह॑सः सातप॒नाः॒ । सा॒त॒प॒ना म॑दि॒राः॒ । सा॒त॒प॒ना इति॑ सा-त॒प॒नाः॒ । म॒दि॒रा मा॑दयिष्णवः । ॑मादयिष्णव॒ इति॑ मादयिष्णवः ॥ ॑पिप्रीहि देवान् । देवाꣳ उ॑श॒तः । उ॒श॒तो य॑विष्ठ । य॒वि॒ष्ठ॒ विद्वान् । विद्वाꣳ ऋ॒तून् । ऋ॒तूꣳ ऋ॑तुपते । ऋ॒तु॒प॒ते॒ य॒ज॒ । ऋ॒तु॒प॒त॒ इत्यृ॑तु-प॒ते॒ । य॒ज॒ इ॒ह । इ॒हेती॒ह ॥ ये दैव्या॑ः । दैव्या॑ ऋत्वि॒जः । ऋ॒त्वि॒ज॒स्तेभिः॑ । तेभि॑रग्ने । अ॒ग्ने॒ ब॑ं । ब॒ꣳ होतॄ॑णां । होतॄ॑णाम॒सि । अ॒सि॒ आय॑जिष्ठः । आय॑जिष्ठ इत्या-य॒जि॒ष्ठः॒ ॥ अग्ने॒ यत् । यदद्य । अ॒द्य वि॒शः । वि॒शो अ॑ध्वरस्य । अ॒ध्व॒र॒स्य॒ होतः॑ । होत॒ः पाव॑क ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। पावकं शोचे । शोचे वेः । वेष्ट्वं ब्ꣳ हि । हि यज्वाँ । यज्वेति यज्वाँ ॥ ऋता यंजासि । यजासि महिना । महिना वि । वि यत् । यद्भूः । भूर्हव्या । हव्यावंह । वह यविष्ठ । यविष्ठ या । यातैं । ते अद्य । अद्येत्यद्य ॥ अग्निनां रयिं । रयिमश्नवत् । अश्नवत्पोषँ । पोषमेव । एव दिवेदिवे । दिवेदिव इतिं दिवे-दिवे ॥ यशसं वीरवत्तमम् । वीरवत्तममितिं वीरवंत्-तमम् ॥ गयस्फानौं अमीवहा । गयस्फान इतिं गय-स्फानः । अमीवहा वसुवित् । अमीवहेत्यमीव-हा । वसुवित्पुष्टिवर्धनः । वसुविदितिं वसु-वित् । पुष्टिवर्धन इतिं पुष्टि-वर्धनः ॥ सुमित्रः सोम । सुमित्र इतिं सु-मित्रः । सोम नः । नो भव । भवेतिं भव ॥ गृहमेधास आ । गृहमेधास इति गृहं-मेधासः ॥ आ गत । गतेतिं गत ॥ मरुतो मा । माऽपं । अपं भूतन । भूतनेतिं भूतन ॥ प्रमुंचतौ नः । प्रमुंचत इतिं प्र-मुंचतः । नो अꣳहसः । अꣳहस इत्यंग्?हसः ॥ पूर्वीभिर् हि । हि ददाशिम । दधाशिम शरद्भिः । शरद्भिर्मरुतः । शरद्भिरितिं शरत्-भिः । मरुतो वयं । वयमितिं वयम् ॥ महोभिश्चर्षणीनाम् । महोभिरितिं महः-भिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। चर्षणीनामितिं चर्षणीनाम् ॥ प्रबुध्नियाँ । बुध्नियां ईरते । ईरते वः । वो महाꣳसि । महाꣳसि प्र । प्रणामानि । नामानि प्रयज्यवः । प्रयज्यवस्तिरध्वम् । प्रयज्यव इतिं प्र-यज्यवः । तिरध्वमितिं तिरध्वम् ॥ सहस्रियं दम्यँ । दम्यं भागं। भागमेतं । एतं गृह- मेधीयँ । गृहमेधीयं मरुतः । गृहमेधीयमितिं गृह-मेधीयँ । मरुतो जुषध्वम् । जुषध्वमितिं जुषध्वम् ॥ उपयम् । यमेतिं । एतिं युवतिः । युवतिः सुदक्षँ । सुदक्षं दोषा । सुदक्षमितिं सु-दक्षँ । दोषा वस्तोः । वस्तौर् हविष्मती । हविष्मती घृताचीँ । घृताचीतिं घृताचीँ ॥ उप स्वा । स्वेनँ । एनमरमंतिः । अरमंतिर्वसूयुः । वसूयूरितिं वसु-युः ॥ इमो अंग्ने । इमो इती मो । अग्ने वीततंमानि । वीततंमानि हव्या । वीततंमानीतिं वीत-तमानि । हव्याऽजंस्रः । अजंस्रो वक्षि । वक्षि देवतांतिं । देवतांतिमच्छं । देवतांतिमितिं देव-तातिम् । अच्छेत्य च्छं ॥ प्रतिं नः

। न॒ ईम्। ई॒ꣳ सु॒र॒भीणि॑। सु॒र॒भीणि॑ वियंतु। वि॒यं॒ति॒ वियंतु ॥ क्रीडंवः। वः॒ शर्धः॑। शर्धो॒ मारु॑तं। मारु॑तमनु॒र्वाण॑ं। अ॒नु॒र्वाण॑ꣳ रथे॒शुभ॑ं। र॒थे॒शु॒भमिति॑ रथेशुभ॑ं ॥ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

कण्वा॑ अभि। अ॒भि प्र। प्रगा॑यत। गा॒य॒तेति॑ गायत ॥ अत्या॑सो नः। न ये। ये म॒रुतः॑। म॒रुतः॒ स्व॑ंचः। स्व॑ंचो॒ यक्षदृशः॑। यक्षदृशो॒न। य॒क्षदृ॒श॒ इति॑ यक्ष-दृशः॑। न शु॒भय॑ंत। शु॒भय॑ंत॒ मर्या॑ः। मर्या॒ इति॒ मर्या॑ः ॥ ते ह॒र्म्ये॑ष्ठाः। ह॒र्म्ये॒ष्ठाः शिशव॑ः। ह॒र्म्ये॒ष्ठा इति॑ हर्म्ये-स्थाः। शिशव॑ो न। न शु॒भ्राः। शु॒भ्रा व॒ध्सासः॑। व॒ध्सासो॒ न। न प्र॑क्री॒डिनः॑। प्र॒क्री॒डिन॑ः पयो॒धाः। प्र॒क्री॒डिन॒ इति॑ प्र-क्री॒डिनः॑। प॒यो॒धा इति॑ पयः-धाः ॥ प्रेषा॑। ए॒षाम॒ज्मेषु॑। अ॒ज्मेषु॑ विथु॒रा। वि॒थु॒रेव॑। इ॒व॒ रे॒ज॒ते। रे॒ज॒ते भूमिः॑। भूमि॒र्यामे॑षु। यामे॑षु यत्। यद्ध॑। ह॒ युं॒ज॒ते॑। यु॒ंज॒ते॑ शुभे। शु॒भ इति॑ शुभे ॥ ते क्री॒डयः॑। क्री॒डयो॒ धुन॑यः। धुन॑यो॒ भ्राज॑दृष्टयः। भ्राज॑दृष्टयः स्व॒यं। भ्राज॑दृष्टय॒ इति॒ भ्राज॑त्-ऋ॒ष्ट॒यः॒ ॥ स्व॒यं म॑हि॒त्वं। म॒हि॒त्वं प॑नयंत। म॒हि॒त्वमिति॑ महि- त्वम्। प॒न॒यं॒त॒ धूत॑यः। धूत॑य इति॒ धूत॑यः ॥ उ॒प॒ह्व॒रेषु॑ यत्। उ॒प॒ह्व॒रेष्वित्यु॑प-ह्व॒रेषु॑। यदचि॑ध्वं। अचि॑ध्वं यू॒यं। यू॒यं वयः॑। वय॑ इव। इ॒व॒ म॒रुतः॑। म॒रुतः॑ केन॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -3, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -8,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। केन॑ चित्। चित्प॒था। प॒थेति॑ प॒था ॥ श्रोत॑ंति॒ कोशा॑ः। कोशा॒ उप॑। उप॑ वः। वो॒ रथे॑षु। र॒थे॒ष्वा। आ घृ॒तं। घृ॒तमु॒क्षत। उ॒क्षता॒ मधु॑वर्णं। मधु॑वर्ण॒ मर्च॑ते। मधु॑वर्ण॒मिति॒ मधु॑-वर्ण॒म्। अर्च॑त॒ इत्यर्च॑ते ॥ अ॒ग्निम॑ग्नि॒ꣳ हवी॑मभिः। अ॒ग्निम॑ग्नि॒मित्य॒ग्निम्-अ॒ग्नि॒म्। हवी॑मभि॒ सदा॑। हवी॑मभि॒रिति॒ हवी॑म-भि॒ः। सदा॑ हवंत। हव॑ंत॒ विश्पति॑ं। विश्पति॒मिति॑ विश्पति॑ं ॥ ह॒व्य॒वाह॑ं पुरुप्रि॒यं। ह॒व्य॒वाह॒मिति॑ हव्य-वाह॑ं। पु॒रु॒प्रि॒यमिति॑ पुरु-प्रि॒यं। तꣳ हि। हि श॒श्व॑तः। श॒श्व॑त॒ ईड॑ते

। ईडते स्रुचा । स्रुचादेवं । देवं घृतश्चुताँ । घृतश्चुतेतिं घृत-श्चुताँ ॥ अग्निꣳ हव्यायं । हव्याय वोडवे । वोडव इति वोडवे ॥ इंद्राँग्नी रोचना । इंद्राँग्नी इतींद्र-अग्नी । रोचना दिवः । दिवः श्नथंत् । श्नथद्वृत्रं । वृत्र- मिंद्रँ । इंद्रं वः । वो विश्वतः । विश्वतस्परिं । परींद्रँ । इंद्र नरः । नरो विश्वंकर्मन् । विश्वंकर्मन्, हविषाँ । विश्वंकर्मन्निति विश्व-कर्मन्न् । हविषा वावृधानः । वावृधानो विश्वंकर्मन्, । विश्वंकर्मन्, हविषाँ । विश्वंकर्मन्निति विश्व-कर्मन्न् । हविषा वर्धनेन । वर्धनेनेति वर्धनेन () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे तृतीयप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः रश्मिरंसि । असि क्षयाय । क्षयाय ब्बा । ब्बा क्षयँ । क्षयं जिन्व । जिन्व प्रेतिः । प्रेतिरसि । प्रेतिरिति प्र-इतिः । असि धर्माय । धर्माय ब्बा । ब्बा धर्मँ । धर्मं जिन्व । जिन्वान्वितिः । अन्वितिरसि । अन्वितिरित्यनु-इतिः । असि दिवे । दिवे ब्बाँ । ब्बा दिवँ । दिवं जिन्व । जिन्व संधिः । संधिरंसि । संधिरिति सं-धिः । अस्यंतरिक्षाय । अंतरिक्षाय ब्बा । ब्बाऽंतरिक्षं । अंतरिक्षं जिन्व । जिन्व प्रतिधिः । प्रतिधिरंसि । प्रतिधिरिसिं प्रति-धिः । असि पृथिव्यै । पृथिव्यै ब्बाँ । ब्बा पृथिवीं । पृथिवीं जिंन्व । जिन्व विष्टंभः । विष्टंभोऽसि । विष्टंभ इतिं वि-स्तंभः । असि वृष्ट्यै । वृष्ट्यै ब्बा । ब्बा वृष्टिँ । वृष्टिं जिन्व । जिन्व प्रवा । प्रवाऽसिं । प्रवेतिं प्र-वा । अस्यह्नै । अह्नै ब्बा । ब्बाऽहः । अहर्जिन्व । जिन्वानुंवा । अनुवाऽसिं । अनुवेत्यंनु-वा । असि रात्रियै । रात्रियै ब्बा । ब्बा रात्रिँ । रात्रिं जिन्व । जिन्वोशिक् । उशिग्?सि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अ॒सि॒ वस्॑भ्यः । वस्॑भ्यस्त्वा । वस्॑भ्य॒ इति॒ वस्॑-भ्यः । त्वा॒ वसू॑न् । वसू॒ञ्जि॑न्व । जि॒न्व॒ प्रके॒तः॒ । प्रके॒तोऽ॑सि । प्रके॒त इति॑ प्र-के॒तः॒ । अ॒सि॒ रुद्रे॑भ्यः॑ । रुद्रे॑भ्यस्त्वा । त्वा॒ रुद्रा॑न् । रुद्रा॒ञ्जि॑न्व । जि॒न्व॒ सुदी॑तिः । सुदी॑तिरसि । सुदी॑तिरि॒ति॑ सु-दी॑तिः । अ॒स्यादि॒त्येभ्यः॑ । आदि॒त्येभ्यस्त्वा । त्वाऽऽदि॒त्यान् । आदि॒त्या॒ञ्जि॑न्व । जि॒न्वौज॑ः । ओजो॑ऽसि । अ॒सि॒ पि॒तृभ्यः॑ । पि॒तृभ्यस्त्वा । पि॒तृभ्य॒ इति॑ पि॒तृ-भ्यः॒ । त्वा॒ पि॒तॄन् । पि॒तॄ॒ञ्जि॑न्व । जि॒न्व॒ तंतु॑ः । तंतु॑रसि । अ॒सि॒ प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्यस्त्वा । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र-जाभ्यः॒ । त्वा॒ प्र॒जाः । प्र॒जा जि॑न्व । प्र॒जा इति॑ प्र-जाः । जि॒न्व॒ पृ॒त॒नाषा॑ट् । पृ॒त॒नाषा॑डसि । अ॒सि॒ प॒शुभ्यः॑ । प॒शुभ्यस्त्वा । प॒शुभ्य॒ इति॑ प॒शु-भ्यः॒ । त्वा॒ प॒शून् । प॒शू॒ञ्जि॑न्व । जि॒न्वरे॒वत् । रे॒वदसि । अ॒स्योष॑धीभ्यः । ओष॑धीभ्यस्त्वा । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि-भ्यः । त्वौष॑धीः । ओष॑धीर्जिन्व । जि॒न्वा॒भि॒जित् । अ॒भि॒जिद॑सि । अ॒भि॒जिदि॒त्य॑भि-जित् । अ॒सि॒ यु॒क्तग्रा॑वा । ँयु॒क्तग्रा॒वेंद्रा॑य । यु॒क्तग्रा॒वेति॑ युक्त-ग्रा॒वा॒ । इंद्रा॑य त्वा । त्वेंद्र॑ । इंद्र॑ जिन्व । जि॒न्वा॒धि॒पतिः॑ । अधि॑पतिरसि । अधि॑पति॒रित्यधि॑-पतिः॒ । अ॒सि॒ प्रा॒णाय॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। प्रा॒णाय॑ त्वा । प्रा॒णाये॑ति प्र-अ॒नाय॑ । त्वा॒ प्रा॒णं । प्रा॒णं जि॑न्व । प्रा॒णमि॑ति प्र-अ॒नम् । जि॒न्व॒ यंता । यं॑ताऽसि॑ । अ॒स्यपा॑नाय॑ । अपा॑नाय॑ त्वा । अपा॑नाये॒त्यप-अ॒नाय॑ । त्वाऽपा॑नं । अपा॑नं जि॑न्व । अपा॑न॒मित्यप-अ॒नम् । जि॒न्व॒ स॒ꣳसर्पः॑ । स॒ꣳसर्पो॑ऽसि । स॒ꣳसर्प॒ इति॑ सं-सर्पः॑ । अ॒सि॒ चक्षु॑षे । चक्षु॑षे त्वा । त्वा॒ चक्षु॑ः । चक्षु॑र्जिन्व । जि॒न्व॒ व॒योधाः॑ । व॒योधा अ॑सि । व॒योधा इति॑ वयः-धाः॑ । अ॒सि॒ श्रोत्रा॑य । श्रोत्रा॑य त्वा । त्वा॒ श्रोत्र॑ं । श्रोत्र॑ं जिन्व । जि॒न्व॒त्रिवृ॑त् । त्रिवृ॑दसि । त्रिवृ॑दि॒ति॑ त्रि-वृ॑त् । अ॒सि॒ प्रवृ॑त् । प्रवृ॑दसि । प्रवृ॑दि॒ति॑ प्र-वृ॑त् । अ॒सि॒ सं॒वृ॑त् । सं॒वृ॑दसि । सं॒वृ॑दि॒ति॑ सं-वृ॑त् । अ॒सि॒ विवृ॑त् । विवृ॑दसि । विवृ॑दि॒ति॑ वि-वृ॑त् । अ॒सि॒ स॒ꣳरोहः॑ । स॒ꣳरोहो॑ऽसि । स॒ꣳरोह॒ इति॑ सं-रोहः॑ । अ॒सि॒ नीरोहः॑ । नीरोहो॑ऽसि । नीरोह॒ इति॑ निः-रोहः॑ । अ॒सि॒ प्र रोहः॑ । प्ररोहो॑ऽसि । प्ररोह॒ इति॑ प्र-रोहः॑ । अ॒स्यनुरोहः॑ ।

अनु रोहोऽसि । अनुरोह इत्यनु-रोहः । असि वसुकः । वसुकोऽसि । असि वर्पश्रिः । वर्पश्रिरसि । वर्पश्रिरिति वर्प-श्रिः । असि वस्यष्टिः । वस्यष्टिरसि । असीत्यसि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

राज्ञ्यसि । असि प्राचीँ । प्राची दिक् । दिग्वसवः । वसवस्ते । ते देवाः । देवा अधिपतयः । अधिपतयोऽग्निः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । अग्निर् हेतिनां । हेतीनां प्रतिधर्ता । प्रतिधर्ता त्रिवृत् । प्रतिधर्तेति प्रति-धर्ता । त्रिवृच्चाँ । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । चा स्तोमः । स्तोमः पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ श्रयतु । श्रयचाज्यँ । आज्यमुक्तं । उक्तमव्यथयत् । अव्यथयथ्स्तभ्नातु । स्तभ्नातु रथन्तरं । रथन्तरꣳ सामं । रथन्तरमिति रथं-तरं । साम प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै विराट् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति-स्थित्यै । विराडसि । विराडिति वि-राट् । असि दक्षिणा । दक्षिणा दिक् । दिग्रुद्राः । रुद्रास्तेँ । ते देवाः । देवा अधिपतयः । अधिपतय इंद्रः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । इंद्रो हेतीनां । हेतीनां प्रतिधर्ता । प्रतिधर्ता पंचदशः । प्रतिधर्तेति प्रति-धर्ता । पंचदशस्चाँ । पंचदश इति पंच-दशः । चा स्तोमः । स्तोमः पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ श्रयतु । श्रयतु प्र?उगम् । पउगमुक्थं । उक्थमव्यथयत् । अव्यथयथ्स्तभ्नातु । स्तभ्नातु बृहत् । बृहथ्सामं । साम प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै सम्राट् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति-स्थित्यै । सम्राडसि । सम्राडिति सं-राट् । असि प्रतीचीँ । प्रतीची दिक् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। दिगादित्याः । आदित्यास्तेँ । ते देवाः । देवा अधिपतयः । अधिपतयः सोमः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । सोमो हेतीनां । हेतीनां प्रतिधर्ता । प्रतिधर्ता सप्तदशः । प्रतिधर्तेति प्रति-धर्ता । सप्तदशस्चाँ । सप्तदश इति सप्त-दशः । चा

स्तोमः । स्तोमः पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ श्रयतु । श्रयतु मरुद्वतीयँ । मरुद्वतीयमुक्थं । उक्थमव्यथयत् । अव्यथयꣳस्तभ्नातु । स्तभ्नातु वैरूपं । वैरूपꣳ सामं । साम प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै स्वराट् । प्रतिष्ठित्या इति प्रति- स्थित्यै । स्वराडसि । स्वराडिति स्व-राट् । अस्युदीची । उदीची दिक् । दिग्विश्वैः । विश्वेते । ते देवाः । देवा अधिपतयः । अधिपतयो वरुणः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । वरुणो हेतीनां । हेतीनां प्रतिधर्ता । प्रतिधर्तैकविꣳशः । प्रतिधर्तेति प्रति-धर्ता । एकविꣳशस्त्वा । एकविꣳश इत्येक-विꣳशः । त्वा स्तोमः । स्तोमः पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ श्रयतु । श्रयतु निष्केवल्यं । निष्केवल्यमुक्थं । उक्थमव्यथयत् । अव्यथयꣳस्तभ्नातु । स्तभ्नातु वैराजं । वैराजꣳ सामं । साम प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्या अधिपत्नी । प्रतिष्ठित्या इति प्रति- स्थित्यै । अधिपत्न्यसि । अधिपत्नीत्यधि-पत्नी । असि बृहती । बृहती दिक् । दिड्मरुतः । मरुतस्ते । ते देवाः । देवा अधिपतयः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अधिपतयो बृहस्पतिः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । बृहस्पतिर्हेतीनां । हेतीनां प्रतिधर्ता । प्रतिधर्ता त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ । प्रतिधर्तेति प्रति-धर्ता । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ त्वा । त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाविति त्रिणव-त्रयस्त्रिꣳशौ । त्वा स्तोमौ । स्तोमौ पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ श्रयतां । श्रयतां वैश्वदेवाग्निमारुते । वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे । वैश्वदेवाग्निमारुते इति वैश्वदेव-आग्निमारुते । उक्थे अव्यथयंती । उक्थे इत्युक्थे । अव्यथयंती स्तभ्नीतां । अव्यथयंती इत्यव्यथयंती । स्तभ्नीताꣳ शाक्वररैवते । शाक्वररैवते सामनी । शाक्वररैवते इति शाक्वर-रैवते । सामनी प्रतिष्ठित्यै । सामनी इति सामनी । प्रतिष्ठित्या अंतरिक्षाय । प्रतिष्ठित्या इति प्रति-स्थित्यै । अंतरिक्षायर्षयः । ऋषयस्त्वा । त्वा प्रथमजाः । प्रथमजा देवेषु । प्रथमजा इति प्रथम-जाः । देवेषु दिवः । दिवो मात्रया । मात्रया वरिणा । वरिणा प्रथंतु । प्रथंतु विधर्ता । विधर्ता च । विधर्तेति वि-धर्ता । चायं । अयमधिपतिः । अधिपतिश्च । अधिपतिरित्यधि-पतिः । च ते । ते त्वा । त्वा सर्वे । सर्वे

संविदानाः । संविदाना नाकस्य । संविदाना इति सं-विदानाः । नाकस्य पृष्ठे । पृष्ठेसुवर्गे । सुवर्गे लोके । सुवर्ग इति सुवः-गे । लोके यजमानम् । यजमानं च । च सादयंतु । सादयंत्विति सादयंतु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अयं पुरः । पुरो हरिकेशः । हरिकेशस्सूर्यरश्मिः । हरिकेश इति हरि- केशः । सूर्यरश्मिस्तस्य । सूर्यरश्मिरिति सूर्य-रश्मिः । तस्य रथगृथ्सः । रथगृथ्सश्च । रथगृथ्स इति रथ-गृथ्सः । च रथौजाः । रथौजाश्च । रथौजा इति रथ-ओजाः । च सेनानिग्रामण्यौ । सेनानिगामण्यौ पुंजिकस्थला । सेनानिग्रामण्यावितिं सेनानि-ग्रामण्यौ । पुंजिकस्थला च । पुंजिकस्थलेतिं पुंजिक-स्थला । च कृतस्थला । कृतस्थला च । कृतस्थलेतिं कृत-स्थला । चाप्सरसौ । अप्सरसौ यातुधानाः । यातुधानां हेतिः । यातुधाना इतिं यातु-धानाः । हेती रक्षांसि । रक्षांसि प्रहेतिः । प्रहेतिरयं । प्रहेतिरिति प्र-हेतिः । अयं दक्षिणा । दक्षिणा विश्वकर्मा । विश्वकर्मा तस्य । विश्वकर्मेतिं विश्व-कर्मा । तस्य रथस्वनः । रथस्वनश्च । रथस्वन इतिं रथ-स्वनः । च रथेचित्रः । रथेचित्रश्च । रथेचित्र इति रथै-चित्रः । च सेनानिग्रामण्यौ । सेनानिग्रामण्यौ मेनका । सेनानिग्रामण्यावितिं सेनानि-ग्रामण्यौ । मेनका च । च सहजन्या । सहजन्या च । सहजन्येतिं सह- जन्या । चाप्सरसौ । अफ्सरसौ दंक्षणवः । दंक्षणवः पशवः । पशवो हेतिः । हेतिः पौरुषेयः । पौरुषेयो वधः । वधः प्रहेतिः । प्रहेतिरयं । प्रहेतिरिति प्र-हेतिः । अयं पश्चात् । पश्चाद्विश्वव्यचाः । विश्वव्यचास्तस्य । विश्वव्यचा इतिं विश्व-व्यचाः । तस्य रथप्रोतः । रथप्रोतश्च । रथप्रोत इति रथ-प्रोतः । चासमरथः । असमरथश्च । असमरथ इत्यसम-रथः । च सेनानिग्रामण्यौ । सेनानिग्रामण्यौ प्रम्लोचंती । सेनानिग्रामण्यावितिं सेनानि-ग्रामण्यौ । प्रम्लोचंती च । प्रम्लोचंतीतिं प्र-म्लोचंती । चा()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नु म्लोचंती । अनु म्लोचंती च । अनु म्लोचंतीत्यनु-म्लोचंती । चाफ्सरसौ । अफ्सरसौ सर्पाः । सर्पा हेतिः । हेतिर्व्याघ्राः । व्याघ्राः प्रहेंतिः । प्रहेंतिरयं । प्रहेंतिरिति प्र-हेतिः । अयमुत्तरात् । उत्तराथ्संयद्वंसुः । उत्तरादित्युत्-तरात् । संयुद्वंसुस्तस्यं । संय्यद्वंसुरिति संय्यत्-वसुः । तस्यं सेनजित् । सेनजिच्चं । सेनजिदिति सेन-जित् । च सुषेणः । सुषेणश्च । सुषेण इति सु-सेनः । च सेनानिग्रामण्यौ । सेनानिगामण्यौ विश्वाचीं । सेनानिग्रामण्यांविति सेनानि-ग्रामण्यौ । विश्वाचीं च । च घृताचीं । घृताचीं च । चाफ्सरसौ । अफ्सरसावापः । आपो हेतिः । हेतिर्वातः । वातः प्रहेंतिः । प्रहेंतिरयं । प्रहेंतिरिति प्र-हेतिः । अयमुपरिं । उपर्यर्वाग्वंसुः । अर्वाग्वंसुस्तस्यं । अर्वाग्वँसुरित्यर्वाक्-वसुः । तस्य ताक्ष्र्यः । ताक्ष्र्यश्च । चारिंष्टनेमिः । अरिंष्टनेमिश्च । अरिंष्टनेमिरित्यरिंष्ट-नेमिः । च सेनानिग्रामण्यौ । सेनानि ग्रामण्यांवुर्वशीं । सेनानिग्रामण्यांविति सेनानि-ग्रामण्यौ । उर्वशी च । च पूर्वचित्तिः । पूर्वचित्तिश्च । पूर्वचित्तिरिति पूर्व-चित्तिः । चाफ्सरसौ । अफ्सरसौ विद्युत् । विद्युद्धेतिः । विद्युदिति वि-द्युत् । हेतिरव स्फूर्जन्न् । अव स्फूर्जन्महेंतिः । अव स्फूर्जन्नित्यव-स्फूर्जन्न् । प्रहेंति स्तेभ्यः । प्रहेंतिरिति प्र-हेतिः । तेभ्यो नमः । नमस्ते । ते नः । नो मृडयंतु । मृडयंतु ते । ते यं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। यं द्विष्मः । द्विष्मो यः । यश्च । च नः । नो द्वेष्टिं । द्वेष्टि तं । तं वः । वो जंभैं । जंभें दधामि । दधाम्यायोः । आयोस्त्वाँ । त्वा सदंने । सदंने सादयामि । सादयाम्यवंतः । अवंत-श्छायायाँ । छायायां नमः । नमः समुद्रायं । समुद्राय नमः । नमः समुद्रस्यं । समुद्रस्य चक्षंसे । चक्षंसे परमेष्ठी । परमेष्ठी त्वाँ । त्वा सादयतु । सादयतु दिवः । दिवः पृष्ठे । पृष्ठे व्यचस्वतीं । व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं । प्रथस्वतीं विभूमंतीं । विभूमंतीं प्रभूमंतीं । विभूमंतीमिति वि-भूमंतीं । प्रभूमंतीं परिभूमंतीं । प्रभूमंतीमिति प्र-भूमंतीं । परिभूमंतीं दिवँ । परिभूमंतीमिति परि-भूमंतीं । दिवं यच्छ । यच्छ

दिवँ॑ । दिवँ॑ दृꣳह । दृꣳह॒ दिव॑ं । दिव॒ मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीर्विश्वꣳस्मै । विश्वꣳस्मै प्राणाय॑ । प्राणायापानाय॑ । प्राणायेति॑ प्र-अनाय॑ । अपानाय॑ व्यानाय॑ । अपानयेत्यप-अनाय॑ । व्यानायोदानाय॑ । व्यानायेति॑ वि-अनाय॑ । उदानाय॑ प्रतिष्ठायै॑ । उदानायेत्युत्-अनाय॑ । प्रतिष्ठायै॑ चरित्राय॑ । प्रतिष्ठाया इति॑ प्रति-स्थायै॑ । चरित्राय॑ सूर्यः । सूर्यस्त्वा । त्वाऽभि । अभि पा॑तु । पातु मह्या । मह्या स्वस्त्या । स्वस्त्या छर्दिषा॑ । छर्दिषा शꣳत॑मेन । शꣳत॑मेन तया॑ । शꣳत॑मेनेति शꣳ-तमेन । तया॑ देवत॑या । देवत॑याऽङ्गिरस्वत् । अङ्गिरस्वद्ध्रुवा । ध्रुवासी॑द । सीदे॒ति॑ सीद ॥ प्रोथ॑दश्वः । अश्वो॒ न । न यव॑से । यव॑से अविष्यन्न् । अविष्यन्न्, यदा । यदा महः । महः सं॒वर॑णात् । सं॒वर॑णाद्व्यस्था॑त् । सं॒वर॑णादिति॑ सं-वर॑णात् । व्यस्था॑दिति॑ वि-अस्था॑त् ॥ आद॑स्य । अस्य॒ वातः॑ । वातो॒ अनु॑ । अनु॑ वाति । वा॒ति॒ शो॒चिः॒ । शो॒चिरध॑ । अध॑ स्म । स्म॒ ते॒ । ते॒ व्रज॑नं । व्रज॑नं कृ॒ष्णं । कृ॒ष्णमस्ति ॥ अस्तीत्यस्ति () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्निर्मूर्धा । मूर्धा दि॒वः॒ । दि॒वः॒ ककुत् । ककुत्पतिः॑ । पतिः॑ पृथि॒व्याः॒ । पृ॒थि॒व्या अय॑म् । अय॒मित्यय॑म् ॥ अपाꣳ रेताꣳसि । रेताꣳसि जिन्वति । जि॒न्व॒तीति॑ जिन्वति ॥ त्वामग्ने । अग्ने पुष्क॑रात् । पुष्क॑रावधि॑ । अध्यथ॑र्वा । अथ॑र्वा निः । निर॑मंथत । अ॒मं॒थ॒तेत्य॑मंथत ॥ मूर्ध्नो विश्व॑स्य । विश्व॑स्य वा॒घतः॑ । वा॒घत॒ इति॑ वा॒घतः॑ ॥ अय॒मग्निः॑ । अग्निस्स॑हस्रि॒णः॑ । स॒हस्रि॑णो वाज॑स्य । वाज॑स्य श॒तिनः॑ । श॒तिन॒स्पतिः॑ । पति॒रिति॑ पतिः॑ ॥ मूर्धा क॒विः॑ । क॒वी र॑यी॒णां । र॒यी॒णामिति॑ रयी॒णां ॥ भुवो॑ य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॒ रज॑सः । रज॑सश्च । च॒ नेता । नेता यत्र॑ । यत्रा॑ नि॒युद्भिः॑ । नि॒युद्भिः॑ सच॑से । नि॒युद्भि॒रिति॑ नि॒युत्-भिः॒ । सच॑से शि॒वाभिः॑ । शि॒वाभि॒रिति॑ शि॒वाभिः॑ ॥ दिवि मूर्धान॑म् । मूर्धान॑ दधिषे । द॒धि॒षे सु॒व॒र्?षां । सु॒व॒र्?षां जि॒ह्वां । सु॒व॒र्?षामिति॑ सुवः-साम् । जि॒ह्वाम॑ग्ने । अग्ने चकृषे । चकृषे ह॒व्य॒वाह॑ं । ह॒व्य॒वाह॒मिति॑ हव्य-वाह॑म् ॥ अबौ॑ध्यग्निः । अग्निः स॒मिधा॑ । स॒मिधा॒ जना॑नां । स॒मिधे॒ति॑ सं-इ॒धा॑ । जना॑नां॒ प्रति॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पति धेनुं । धेनुमिव । इवाऽऽयतीं । आयतीमुषासँ । आयतीमित्या-यतीं । उषासमित्युषासँ ॥ यह्वा इव । इव प्र । प्रवयाम् । वयामुज्जिहानाः । उज्जिहानाः प्र । उज्जिहाना इत्युत्-जिहानाः । प्र भानवः । भानवः सिस्रते । सिस्रते नाकँ । नाकमच्छ । अच्छेत्यच्छ ॥ अवोचाम कवयै । कवये मेध्याय । मेध्याय वचः । वचो वदारु । वदारु वृषभाय । वृषभाय वृष्णै । वृष्ण इति वृष्णै ॥ गविष्ठिरो नमसा । नमसा स्तोमँ । स्तोममग्नौ । अग्नौ दिवि । दिवीव । इव रुक्मम् । रुक्ममुर्व्यँ । उर्व्यचमश्रेत् । अश्रे-दित्यश्रेत् ॥ जनस्य गोपाः । गोपा अजनिष्ट । गोपा इति गो-पाः । अजनिष्ट जागृविः । जागृविरग्निः । अग्निः सुदक्षः । सुदक्षः सुविताय । सुदक्ष इति सु-दक्षः । सुविताय नव्यसे । नव्यस इति नव्यसे ॥ घृतप्रतीको बृहता । घृतप्रतीक इति घृत-प्रतीकः । बृहता दिविस्पृशाँ । दिविस्पृशाँ द्युमत् । दिविस्पृशेति दिवि-स्पृशाँ । द्युमद्वि । द्युमदिति द्यु-मत् । वि भाति । भाति भरतेभ्यः । भरतेभ्यः शुचिः । शुचिरिति शुचिः ॥ बामग्ने । अग्ने अंगिरसः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अंगिरसो गुहाँ । गुहा हितं । हितमनु । अन्वविंदन् । अविंदन्छिश्रियाणं । शिश्रियाणं वनेवने । वनेवन इति वने-वने ॥ सजायसे । जायसे मथ्यमानः । मथ्यमानः सहः । सहो महत् । महद्बां । बामाहुः । आहुः सहसः । सहसस्पुत्रं । पुतमंगिरः । अंगिर इत्यंगिरः ॥ यज्ञस्य केतुं । केतुं प्रथमं । प्रथमं पुरोहितं । पुरोहित मग्निं । पुरोहितमिति पुरः-हितम् । अग्निं नरः । नरस्त्रिषधस्थे । त्रिषधस्ते सं । त्रिषधस्थ इति त्रि-सधस्थे । समिध ते । इंधत इतीन्धते ॥ इंद्रेण देवैः । देवैः सरथँ । सरथꣳसः । सरथमिति स-रथँ । स बर्?हिषि । बर्?हिषि सीदत् । सीदन्नि । नि होताँ । होता यजथाय । यजथाय सुक्रतुः । सुक्रतुरिति सु-क्रतुः । बां चित्रश्रवस्तम । चित्रश्रवस्तम हवते । चित्रश्रवस्तमेति चित्रश्रवः-तम । हवते विक्षु । विक्षुजंतवः । जंतव इति जंतवः । शोचिष्केशं पुरुप्रिय । शोचिष्केश-मिति

शोचिः-केशम् । पुरुप्रियाग्नँ । पुरुप्रियेतिं पुरु-प्रिय । अग्नं हव्यायं । हव्याय वोडवे । वोढव इति वोढवे ॥ सखायः सं । सं वः । वः सम्यंचँ । सम्यंचमिषँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। इषः स्तोमँ । स्तोमं च । चाग्नयैं । अग्नय इत्यग्नयैं ॥ वर्षिष्ठाय क्षितीनां । क्षितीनामूर्जः । ऊर्जो नप्त्रै । नप्त्रे सहस्वते । सहस्वत इति सहस्वते । सꣳसमित् । सꣳसमिति सं-सम् । इद्युवसे । युवसे वृषन् । वृषन्नग्नै । अग्ने विश्वानि । विश्वान्यर्यः । अर्य आ । एत्या ॥ इडस्पदे । पदे सं । समिध्यसे । इध्यसे सः । स नः । नो वसूनि । वसून्या । आ भर । भरेतिं भर ॥ एनावः । वो अग्निं । अग्निं नमसा । नम-सोर्जः । ऊर्जो नपातम् । नपातमा । आहुवे । हुव इतिं हुवे ॥ प्रियं चेतिष्ठम् । चेतिष्ठमरतिं । अरतिꣳस्वध्वरं । स्वध्वरं विश्वस्य । स्वध्वरमितिं सु-अध्वरं । विश्वस्य दूतं । दूतममृतँ । अमृतमित्यमृतँ ॥ स योजते । योजते अरुषः । अरुषो विश्वभोजसा । विश्वभोजसा सः । विश्वभोजसेतिं विश्व-भोजसा । स दुद्रवत् । दुद्रवथ्स्वाहुतः । स्वाहुत इति सु-आहुतः ॥ सु ब्रह्मा यज्ञः । सुब्रह्मेतिं सु-ब्रह्माँ । यज्ञः सुशमीँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सुशमी वसूनां । सुशमीतिं सु-शमीँ । वसूनां देवं । देवꣳ राधः । राधो जनानां । जनानामिति जनानां ॥ उदस्य । अस्य शोचिः । शोचिरस्थात् । अस्थादाजुह्वानस्य । आजुह्वानस्य मीढुषः । आजुह्वानस्येत्याँ-जुह्वानस्य । मीढुष इतिं मिडुषः । उद्धूमासः । धूमासो अरुषासः । अरुषासो दिविस्पृशः । दिविस्पृशः सं । दिविस्पृश इतिं दिवि-स्पृशः । समग्निं । अग्निमिधते । इधते नरः । नर इति नरः ॥ अग्ने वाजस्य । वाजस्य गोमतः । गोमत ईशानः । गोमत

इति॒ गो-म॒तः । ईश्॑ानः सहसः । स॒हसो॒ यहो । यहो॒ इति॑ यहो ॥ अ॒स्मे धे॑हि । अ॒स्मे इत्य॒स्मे । धे॒हि॒ जा॒त॒वे॒दः । जा॒त॒वे॒दो॒ महि॑ । जा॒त॒वे॒द॒ इति॑ जात-वेदः । महि॒ श्रवः॑ । श्रव॒ इति॒ श्रवः॑ ॥ स ई॑धा॒नः । ई॒धा॒नो॒ वसुः॑ । वसु॑ष्क॒विः । क॒विर॒ग्निः । अ॒ग्निरी॒डे॒न्यः॑ । ई॒डे॒न्यो॑ गि॒रा । गि॒रेति॑ गि॒रा ॥ रे॒व॒दस्मभ्य॑म् । अ॒स्मभ्यं॑ पुरुवणीक । अ॒स्मभ्य॒मित्य॒स्म-भ्य॑म् । पु॒रु॒व॒णी॒क॒ दी॒दि॒हि॒ । पु॒रु॒व॒णी॒केति॑ पुरु-अनीक । दी॒दि॒हीति॑ दीदिहि ॥ क्षपो रा॑जन्न् । रा॒ज॒न्नु॒त । उ॒त त्मना॑ । त्मनाऽग्ने॑ । अग्ने॒ वस्तोः॑ । वस्तो॑ रुत । उ॒तोषसः॑ । उ॒षस॒ इत्यु॒षसः॑ ॥ स ति॑ग्मजम्भ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ति॒ग्म॒ज॒म्भ॒ र॒क्षसः॑ । ति॒ग्म॒ज॒म्भेति॑ तिग्म-जम्भ । र॒क्षसो॑ दह । द॒ह॒ प्रति॑ । प्रतीति॒ प्रति॑ ॥ आ तै॑ । ते॒ अ॒ग्ने॒ । अ॒ग्न इ॒धी॒म॒हि॒ । इ॒धी॒म॒हि॒ द्यु॒मन्त॑म् । द्यु॒मन्त॑ देव । द्यु॒मन्त॒मिति॑ द्यु-मन्त॑म् । दे॒वाज॑रम् । अ॒ज॒र॒मित्य॒ज॑रम् ॥ यद्ध॑ । ह॒ स्या । स्या तै॑ । ते॒ पनी॑यसी । पनी॑यसी स॒मित् । स॒मिद्दी॒द॒य॒ति॒ । स॒मिदिति॑ सं-इत् । दी॒द॒य॒ति॒ द॒वि॑ । द॒वी॒ष॒ । इ॒ष॒ः॑ स्तो॒तृभ्यः॑ । स्तो॒तृभ्य॒ आ । स्तो॒तृभ्य॒ इति॑ स्तोतृ-भ्यः । आ भ॑र । भ॒रेति॑ भर ॥ आ तै॑ । ते॒ अ॒ग्ने॒ । अ॒ग्न ऋ॒चा । ऋ॒चा ह॒विः । ह॒विः शु॒क्रस्य॑ । शु॒क्रस्य॑ ज्योतिषः । ज्योति॑ष॒स्प॒ते॒ । प॒त॒ इति॑ पते ॥ सु॒श्च॒न्द्र॒ दस्म॑ । सु॒श्च॒न्द्रेति॒ सु-च॒न्द्र॒ । दस्म॒ विश्प॑ते । विश्प॑ते ह॒व्य॒वाट् । ह॒व्य॒वाड॒ग्नि॒भ्यः॑ । ह॒व्य॒वाडिति॑ ह॒व्य-वाट् । तुभ्य॑ꣳ हूयते । हू॒य॒त॒ इ॒षः॑ । इ॒षः॑ꣳ स्तो॒तृभ्यः॑ । स्तो॒तृभ्य॒ आ । स्तो॒तृभ्य॒ इति॑ स्तोतृ-भ्यः । आ भ॑र । भ॒रेति॑ भर ॥ उ॒भे सु॑श्चन्द्र । उ॒भे इत्यु॒भे । सु॒श्च॒न्द्र॒ स॒र्पिषः॑ । सु॒श्च॒न्द्रेति॑ सु-च॒न्द्र॒ । स॒र्पिषो॒ दर्वी॑ । दर्वी॑श्रीणीषे । दर्वी॒ इति॒ दर्वी॑ । श्री॒णी॒ष॒ आस॑नि । आस॑नीत्यास॑नि ॥ उ॒तो न॑ः । उ॒तो इत्यु॒तो । न॒ उत् । उत्पु॑पूर्याः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -7,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पुपूर्या उक्थेषु । उक्थेषु शवसः । शवसस्पते । पत इषँ । इषꣳ स्तोतृभ्यः । स्तोतृभ्य आ । स्तोतृभ्य इति स्तोतृ-भ्यः । आ भर । भरेति भर ॥ अग्ने तं । तमद्य । अद्याश्वँ । अश्वं न । न स्तोमैः । स्तोमैः क्रतुँ । क्रतुं न । न भद्रं । भद्रꣳ हृदिस्पृशँ । हृदिस्पृशमिति हृदि-स्पृशँ ॥ ऋध्या मा ते । त ओहैः । ओहैरित्योहैः ॥ अधा हि । ह्यग्ने । अग्ने क्रतोः । क्रतोर्भद्रस्य । भद्रस्य दक्षस्य । दक्षस्य साधोः । साधोरिति साधोः ॥ रथीर् ऋतस्य । ऋतस्य बृहतः । बृहतो बभूथ । बभूथेति बभूथ ॥ आभिष्टे । ते अद्य । अद्य गीर्भिः । गीर्भिर्गृणंतः । गृणंतोऽग्नै । अग्ने दाशेम । दाशेमेति दाशेम ॥ प्र तै । ते दिवः । दिवो न । न स्तनयंति । स्तनयंति शुष्माः । शुष्मा इति शुष्माः । एभिर्नः । नो अर्कैः । अर्कैर्भव । भवा नः । नो अर्वाङ् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -8,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अर्वाङ् सुवः । सुवर्न ज्योतिः । ज्योतिरिति ज्योतिः ॥ अग्ने विश्वेभिः । विश्वेभिस्सुमनाः । सुमना अनीकैः । सुमना इति सु-मनाः । अनीकैरित्यनीकैः ॥ अग्निꣳ होतारं । होतारं मन्ये । मन्ये दास्वंतं । दास्वंतं वसोः । वसोः सूनुं । सूनुꣳ सहसः । सहसो जातवेदसम् । जातवेदसमिति जात-वेदसम् ॥ विप्रं न । न जातवेदसम् ॥ जातवेदसमिति जात-वेदसम् । य ऊर्ध्ययाँ । ऊर्ध्ययाँ स्वध्वरः । स्वध्वरो देवः । स्वध्वर इति सु-अध्वरः । देवो देवाच्याँ । देवाच्या कृपा । कृपेति कृपा ॥ घृतस्य विभ्राँष्टिं । विभ्राँष्टिमनु । विभ्राँष्टिमिति वि-भ्राष्टिम् । अनु शुक्रशोचिषः । शुक्रशोचिष आजुह्वानस्य । शुक्रशोचिष इति शुक्र-शोचिषः । आजुह्वानस्य सर्पिषः । आजुह्वानस्येत्याँ-जुह्वानस्य । सर्पिष इति सर्पिषः ॥ अग्ने बꣳ । बꣳ नः । नो अंतमः । अंतम इत्यंतमः ॥ उत त्राता । त्राता शिवः । शिवो भव । भव वरूथ्यः । वरूथ्य इति वरूथ्यः ॥ तं बाँ । बा शोचिष्ठ । शोचिष्ठ दीदिवः । दीदिव इति दीदिवः ॥ सुम्नाय नूनं । नूनमीमहे । ईमहे सखिभ्यः । सखिभ्य इति सखिभ्यः ॥ वसुरग्निः । अग्निर्वसुश्रवाः । वसुश्रवा इति

वसु॑-श्रवाः ॥ अच्छा॑नक्षि । न॒क्षि॒ द्यु॒मत्त॑मः । द्यु॒मत्त॑मो र॒यिं । द्यु॒मत्त॑म॒ इति॑ द्यु॒मत्-त॒मः॒ । र॒यिं दाः॑ ॥ दा इति॑ दाः ()

॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इ॒न्द्रा॒ग्नि॒भ्या॑ँ वा । इ॒न्द्रा॒ग्नि॒भ्यामिती॑न्द्राग्नि-भ्या॑ं । वा स॒युजा॑ँ । स॒युजा॑ं युजा । स॒युजे॒ति॑ स-युजा॑ँ । युजा यु॑नज्मि । यु॒न॒ज्म्या॒घा॒राभ्या॑ँ । आ॒घा॒राभ्या॑ं तेज॑सा । आ॒घा॒राभ्या॒मित्या॑-घा॒राभ्या॑ँ । तेज॑सा॒ वर्च॑सा । वर्च॑सो॒क्थेभिः॑ । उ॒क्थेभि॒ स्तो॒मेभिः॑ । स्तो॒मेभि॒श्छंदो॑भिः । छंदो॑भी- र॒य्यै । छंदो॑भि॒रिति॒ छंदः॑-भिः॒ । र॒य्यै पोषा॑य । पोषा॑य सजा॒ताना॑ँ । स॒जा॒ताना॑ँ मध्यमस्थेया॑य । स॒जा॒ता॒नामिति॑ स-जा॒ताना॑ँ । म॒ध्य॒म॒स्थेया॑य॒ मया॑ँ । म॒ध्य॒म॒स्थेया॒येति॑ मध्यम-स्थेया॑य । मया॑ँ वा । वा स॒युजा॑ँ । स॒युजा॑ं युजा । स॒युजे॒ति॑ स-युजा॑ँ । युजा यु॑नज्मि । यु॒न॒ज्म्यं॑बा । अं॑बा दुला । दुला नि॑त॒ब्बिः । नि॒त॒ब्बिर॒भ्रय॑न्ती । नि॒त॒ब्बिरिति॑ नि-त॒ब्बिः । अ॒भ्रय॑न्ती मेघ-य॑न्ती । मे॒घय॑न्ती व॒र्॒षय॑न्ती । व॒र्॒षय॑न्ती चुपु॒णीका॑ँ । चु॒पु॒णीका॒ नाम॑ । नामा॑ऽसि । अ॒सि॒ प्र॒जाप॑तिना । प्र॒जाप॑तिना वा । प्र॒जाप॑ति॒नेति॑ प्र॒जा- प॒ति॒ना॒ । वा वि॒श्वाभिः॑ । वि॒श्वाभि॒र्धीभिः॑ । धी॒भि॒रुप॑ । उप॑ दधामि । द॒धा॒मि॒ पृ॒थि॒वी । पृ॒थि॒व्यु॑द-पुरं । उ॒द॒पु॒रम॒न्नेन॑ । उ॒द॒पु॒रमित्यु॑द-पुरं । अ॒न्नेन॑ वि॒ष्टा । वि॒ष्टा म॑नु॒ष्या॑ँ । म॒नु॒ष्या॑ँस्ते । ते॒ गो॒सा॒रः॑ । गो॒सा॒रो॑ऽग्निः॑ । अ॒ग्निर्वि॑यत्तः । वि॒य॑त्तो॒ऽस्या॑ं । वि॒य॑त्त॒ इति॒ वि-य॒त्तः॒ । अ॒स्या॑ं तां । ता म॒हं । अ॒हं प्र । प्रप॑द्ये । प॒द्ये॒ सा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सा मै॑ । मे॒ शर्म॑ । शर्म॑ च । च॒ वर्म॑ । वर्म॑ च । चा॒स्तु॒ । अ॒स्त्वधि॑ द्यौः । अधि॑ द्यौर॒न्तरि॑क्षं । अधि॑द्यौ॒रित्यधि॑-द्यौः । अ॒न्तरि॑क्षं ब्रह्म॑णा । ब्रह्म॑णा वि॒ष्टा । वि॒ष्टा म॒रुत॑ः । म॒रुत॑स्ते । ते॒ गो॒सा॒रः॑ । गो॒सा॒रो॑ वा॒युः । वा॒युर्वि॑यत्तः ।

वियत्तोऽस्यां । वियत्त इति वि-यत्तः । अस्यां तां । तामहं । अहं प्र । प्रपद्ये । पद्ये सा । सा मै । मे शर्म । शर्म च । च वर्म । वर्म च । चास्तु । अस्तु द्यौः । द्यौरपराजिता । अपराजिताऽमृतेन । अपराजितेत्यपरा-जिता । अमृतेन विष्टा । विष्टाऽऽदित्याः । आदित्यास्त्वै । ते गोप्तारः । गोप्तारः सूर्यः । सूर्यो वियत्तः । वियत्तोऽस्यां । वियत्त इति वि-यत्तः । अस्यां तां । ता महं । अहं प्र । प्र पद्ये । पद्ये सा । सा मै । मे शर्म । शर्म च । च वर्म । वर्म च । चास्तु । अस्त्वित्यस्तु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

बृहस्पतिस्त्वा । त्वा सादयतु । सादयतु पृथिव्याः । पृथिव्याः पृष्ठे । पृष्ठे ज्योतिष्मतीं । ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै । विश्वस्मै प्राणाय । प्राणायापानाय । प्राणायेति प्र-अनाय । अपानाय विश्वै । अपानायेत्यप-अनाय । अपानाय विश्वै । अपानायेत्यप-अनाय । विश्वं ज्योतिः । ज्योतिर्यच्छ । यच्छाग्निः । अग्निस्त्वै । तेऽधिपतिः । अधिपतिर्विश्वकर्मा । अधिपतिरित्यधि-पतिः । विश्वकर्मा त्वा । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । त्वा सादयतु । सादयत्वंतरिक्षस्य । अंतरिक्षस्य पृष्ठे । पृष्ठे ज्योतिष्मतीम् । ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै । विश्वस्मै प्राणाय । प्राणायापानाय । प्राणायेति प्र-अनाय । अपानाय विश्वै । अपानायेत्यप-अनाय । विश्वं ज्योतिः । ज्योतिर्यच्छ । यच्छ वायुः । वायुस्त्वै । तेऽधिपतिः । अधिपतिः प्रजापतिः । अधिपतिरित्यधि-पतिः । प्रजापतिस्त्वा । प्रजापतिरिति प्रजा- पतिः । त्वा सादयतु । सादयतु दिवः । दिवः पृष्ठे । पृष्ठे ज्योतिष्मतीम् । ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै । विश्वस्मै प्राणाय । प्राणायापानाय । प्राणायेति प्र-अनाय । अपानाय विश्वै । अपानायेत्यप-अनाय । विश्वं ज्योतिः । ज्योतिर्यच्छ । यच्छ परमेष्ठी । परमेष्ठी त्वै । तेऽधिपतिः । अधिपतिः पुरोवात सनिः । अधिपतिरित्यधि-पतिः । पुरोवात सनिरसि । पुरोवात सनिरिति पुरोवात-सनिः । अस्यभ्र सनिः । अभ्र सनिरसि । अभ्रसनिरित्यभ्र-सनिः । असि विद्युथ्सनिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

विद्युथ्सनिरसि । विद्युथ्सनिरितिं विद्युत्-सनिः । असि स्तनयिन्नु सनिः । स्तनयिन्नु सनिरसि । स्तनयित्युसनिरितिं स्तनयिन्नु-सनिः । असि वृष्टिसनिः । वृष्टिसनिरसि । वृष्टिसनिरितिं वृष्टि-सनिः । अस्यग्नेः । अग्नेर्यानीं । यान्यंसि । असि देवानां । देवानांमग्नेयानीं । अग्ने यान्यंसि । अग्ने यानीत्यंग्ने-यानीं । असि वायोः । वायोर्यानीं । यान्यंसि । असि देवानां । देवानां वायो यानीं । वायो यान्यंसि । वायो यानीतिं वायो-यानीं । अस्यंतरिक्षस्य । अंतरिक्षस्य यानीं । यान्यंसि । असि देवानां । देवानांमंतरिक्ष यानीं । अंतरिक्ष यान्यंसि । अंतरिक्ष- यानीत्यंतरिक्ष-यानीं । अस्यंतरिक्षम् । अंतरिक्षमसि । अस्यंतरिक्षाय । अंतरिक्षाय त्वा । त्वा सलिला । सलिलायं त्वा । त्वा सर्णीकाय । सर्णीकाय त्वा । त्वा सतीकाय । सतीकाय त्वा । सतीकायेति स-तीकाय । त्वा केतांय । केतांय त्वा । त्वा प्रचेतसे । प्रचेतसे त्वा । प्रचेतस इति प्र-चेतसे । त्वा विवस्वते । विवस्वते त्वा । त्वा दिवः । दिवस्त्वां । त्वा ज्योतिंषे । ज्योतिंष आदित्येभ्यः । आदित्येभ्यस्त्वा । त्वर्चे । ऋचे त्वां । त्वा रुचे । रुचे त्वां । त्वा द्युते । द्युते त्वां । त्वा भासे । भासे त्वां । त्वा ज्योतिंषे । ज्योतिंषे त्वा । त्वा यशोदां । यशोदां त्वां । यशोदामितिं यशः-दाम् । त्वा यशंसि । यशंसि तेजोदां । तेजोदां त्वां । तेजोदामितिं तेजः-दाम् । त्वा तेजंसि । तेजंसि पयोदां । पयोदां त्वां । पयोदामितिं पयः दाम् । त्वा पयंसि । पयंसि वर्चोदां । वर्चोदां त्वां । वर्चोदामितिं वर्चः-दाम् । त्वा वर्चंसि । वर्चंसि द्रविणोदां । द्रविणोदां त्वां । द्रविणोदामितिं द्रविणः-दाम् । त्वा द्रविंणे । द्रविंणे सादयामि । सादयामि तेनं । तेनर्षिणा । ऋषिंणा तेनं । तेन ब्रह्मंणा । ब्रह्मंणा तयां । तया देवतंया । देवतंयांऽगिरस्वत् । अंगिरस्वद्ध्रुवा । ध्रुवासींद । सीदेतिं सीद () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

भूयस्कृदंसि । भूयस्कृदितिं भूयः-कृत् । असि वरिवस्कृत् । वरिवस्कृदंसि । वरिवस्कृदितिं वरिवः-कृत् । असि प्राचीं । प्राच्यंसि । अस्यूर्ध्वा । ऊर्ध्वाऽसिं । अस्यंतरिक्षसत् । अंतरिक्ष सदंसि । अंतरिक्ष सदित्यंतरिक्ष-सत् । अस्यंतरिक्षे

। अंतरिक्षे सीद । सीदाफ्सुषत् । अप्सुषदसि । अप्सुषदित्यप्सु-सत् । असि श्येनसत् । श्येनसदसि । श्येनसदिति श्येन-सत् । असि गृध्रसत् । गृध्रसदसि । गृध्रसदिति गृध्र-सत् । असि सुपर्णसत् । सुपर्णसदसि । सुपर्णसदिति सुपर्ण-सत् । असि नाकसत् । नाकसदसि । नाकसदिति नाक-सत् । असि पृथिव्याः । पृथिव्यास्त्वा । त्वा दविणे । द्रविणे सादयामि । सादयाम्यंतरिक्षस्य । अंतरिक्षस्य त्वा । त्वा द्रविणे । दविणे सादयामि । सादयामि दिवः । दिवस्त्वा । त्वा द्रविणे । दविणे सादयामि । सादयामि दिशां । दिशां त्वा । त्वा द्रविणे । द्रविणे सादयामि । सादयामि द्रविणोदां । द्रविणोदां त्वा । द्रविणोदामिति द्रविणः-दाम् । त्वा द्रविणे । द्रविणे सादयामि । सादयामि प्राणं । प्राणं मे । प्राणमिति प्र-अनं । मे पाहि । पाह्यपानं । अपानं मे । अपानमित्यप-अनं । मे पाहि । पाहि व्यानं । व्यानं मे । व्यानमिति वि-अनं । मे ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

पाहि । पाह्यायुः । आयुर्मे । मे पाहि । पाहि विश्वायुः । विश्वायुर्मे । विश्वायुरिति विश्व-आयुः । मे पाहि । पाहि सर्वायुः । सर्वायुर्मे । सर्वायुरिति सर्व-आयुः । मे पाहि । पाहग्ने । अग्ने यत् । यत्ते । ते परे । पर१ हृत् । हृन्नाम । नाम् तौ । तावा । एहि । इहि सं । स१ रभावहै । रभावहै पांचजन्येषु । पांचजन्येष्वपि । पांचजन्येष्विति पांच-जन्येषु । अप्येधि । एध्यग्ने । अग्ने यावाः । यावा अयावाः । अयावा एवाः । एवा ऊमाः । ऊमाः सब्दः । सब्दः सगरः । सगरः सुमेकः । सुमेक इति सु-मेकः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्निना॑ विश्वा॒षाट् । वि॒श्वा॒षाट्थ्सूर्येण । सूर्येण स्व॒राट् । स्व॒राड्ब्रह्मा॑ । स्व॒राडिति॑ स्व-राट् । ब्रह्मा शचीपतिः ।

शचीपतिर्ऋषभेण । ऋ॒ष॒भेण॒ ब्रह्टा॑ । ब्रह्टा॑ य॒ज्ञेन॑ । य॒ज्ञेन॑ म॒घवान्॑ । म॒घवा॒न्दक्षि॑णया । म॒घवा॒निति॑ म॒घ-वा॒न् ।

दक्षि॑णया सु॒व॒र्गः । सु॒व॒र्गो म॒न्यु॒ना॑ । सु॒व॒र्ग इति॑ सुवः-गः । म॒न्यु॒ना॑ वृ॒त्र॒हा । वृ॒त्र॒हा सोहा॑र्चेन । वृ॒त्र॒हेति॑ वृत्र-हा ।

सोहा॑र्चेन तनू॒धाः । त॒नू॒धा अन्ने॑न । त॒नू॒धा इति॑ तनू-धाः । अन्ने॑न॒ गयः॑ । गयः॑ पृथि॒व्या । पृ॒थि॒व्याऽस॑नोत् ।

अ॒स॒नो॒दृ॒ग्भिः । ऋ॒ग्भिर॑न्नाद॒ः । ऋ॒ग्भिरित्यृ॑क्-भिः । अ॒न्ना॒दो व॑षट्का॒रेण॑ । अ॒न्ना॒द इत्य॑न्न-अ॒दः । व॒ष॒ट्का॒रेण॒र्धः ।

व॒ष॒ट्का॒रेणेति॑ वषट्-का॒रेण॑ । ऋ॒द्धः साम्ना॑ । साम्ना॑ तनू॒पाः । त॒नू॒पावि॒राजा॑ । त॒नू॒पा इति॑ तनू-पाः । वि॒राजा॒ ज्योति॑ष्मान् ।

। ज्योति॑ष्मा॒न्ब्रह्म॑णा । ब्रह्म॑णा सोमपाः । सो॒म॒पा गोभिः॑ । सो॒म॒पा इति॑ सोम-पाः । गोभि॑र्य॒ज्ञं । य॒ज्ञं दा॑धार । दा॒धा॒र

क्ष॒त्रेण॑ । क्ष॒त्रेण॑ मनु॒ष्यान्॑ । म॒नु॒ष्या॑नश्वे॑न । अश्वे॑न च । च॒ रथे॑न । रथे॑न च । च॒ व॒ज्री । व॒ज्र्यृ॑तुभिः॑ । ऋ॒तुभिः॑ प्र॒भुः

। ऋ॒तु॒भि॒रित्यृ॑तु-भिः । प्र॒भुः स॑ंवथ्स॒रेण॑ । प्र॒भुरिति॑ प्र-भुः । स॒ंव॒थ्स॒रेण॑ परि॒भूः । स॒ंव॒थ्स॒रेणेति॑ सं-व॒थ्स॒रेण॑ ।

प॒रि॒भूस्तप॑सा । प॒रि॒भूरिति॑ परि-भूः । तप॑साऽना॑धृष्टः । अना॑धृष्टः॒ सूर्यः॑ । अना॑धृष्ट इत्यना॑-धृष्टः । सूर्यः॒ सन्न् ।

सन्त॑नूभिः॑ । त॒नू॒भि॒रिति॑ त॒नू॒भिः॑ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

प्रजाप॑तिर्मन॑सा । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा-प॒तिः॒ । मन॒सा॑धः॑ । अ॑धोऽच्छे॑तः । अच्छे॑तो धा॒ता । अच्छे॑त॒ इत्यच्छ॑-इ॒तः॒ ।

धा॒ता दी॒क्षाया॑ । दी॒क्षाया॑ꣳ सवि॒ता । स॒वि॒ता भृ॒त्या॑ । भृ॒त्या॑ पू॒षा । पू॒षा सो॑मक्र॒य॑ण्या॑ । सो॒म॒ क्र॑य॒ण्या॑ वरु॑णः ।

सो॒म॒क्र॒य॑ण्या॒मिति॑ सोम-क्र॒य॑ण्या॑ । वरु॑ण॒ उप॑नद्धः । उप॑नद्धोऽसु॑रः । उप॑नद्ध इत्युप॑-नद्धः । असु॑रः क्रीयमा॑णः ।

क्रीयमा॑णो मि॒त्रः । मि॒त्रः क्री॒तः । क्री॒तः शि॑पिवि॒ष्टः । शि॒पि॒वि॒ष्ट आसा॑दितः । शि॒पि॒वि॒ष्ट इति॑ शिपि-वि॒ष्टः । आसा॑दितो

न॒र॑धि॑षः । आसा॑दित॒ इत्या-सा॒दि॒तः॒ । न॒र॑धि॑षः प्रोह्यमा॑णः । प्रो॒ह्यमा॒णोऽधि॑पतिः । प्रो॒ह्यमा॑ण॒ इति॑ प्र-उ॒ह्यमा॑नः ।

अधि॑पति॒रागतः । अधि॑पति॒रित्यधि॑-पतिः । आग॑तः प्र॒जाप॑तिः । आग॑त॒ इत्या-गतः॒ । प्र॒जाप॑तिः प्रणी॒य-मा॑नः ।

प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । प्रणीयमानोग्निः । प्रणीयमान इति प्र-नीयमानः । अग्निराग्नीध्रे । आग्नीध्रे बृहस्पतिः । आग्नीध्र इत्याग्नि-इध्रे । बृहस्पति राग्नीध्रात् । आग्नीध्रात्प्रणीयमानः । आग्नीध्रादित्याग्नि-इध्रात् । प्रणीय- मान इंद्रः । प्रणीयमान इति प्र-नीयमानः । इंद्रो हविर्धानै । हविर्धानेऽदितिः । हविर्धान इति हविः-धानै । अदितिरासादितः । आसादितो विष्णुः । आसादित इत्या-सादितः । विष्णुरुपावह्रियमाणः । उपावह्रियमाणोऽ-थर्वा । उपावह्रियमाण इत्युप-अवह्रियमाणः । अथर्वा पौत्तः । उपौत्तो यमः । उपौत्त इत्युप-उत्तः । यमोऽभिषुतः । अभिषुतोऽपूतपाः । अभिषुत इत्यभि-सुतः । अपूतपा आधूयमानः । अपूतपा इत्यपूत-पाः । आधूयमानो वायुः । आधूयमान इत्या-धूयमानः । वायुः पूयमानः । पूयमानो मित्रः । मित्रः, क्षीरश्रीः । क्षीरश्रीर्मंथी । क्षीरश्रीरिति क्षीर-श्रीः । मंथी सक्तुश्रीः । सक्तुश्रीर्वैश्वदेवः । सक्तुश्रीरिति सक्तु-श्रीः । वैश्वदेव उन्नीतः । वैश्वदेव इति वैश्व-देवः । उन्नीतो रुद्रः । उन्नीत इत्युत्-नीतः । रुद्र आहुतः । आहुतो वायुः । आहुत इत्या-हुतः । वायुरावृत्तः । आवृत्तो नृचक्षाः । आवृत्त इत्या-वृत्तः । नृचक्षाः प्रतिख्यातः । नृचक्षा इति नृ-चक्षाः । प्रतिख्यातो भक्षः । प्रतिख्यात इति प्रति-ख्यातः । भक्ष आगतः । आगतः पितृणां । आगत इत्या-गतः । पितृणां नाराशꣳसः । नाराशꣳ-सोऽसुः । असुरात्तः । आत्तः सिंधुः । सिंधुरवभृथं । अवभृथमवप्रयन् । अवभृथमित्यव-भृथम् । अव प्रयन्थ्समुद्रः । अव प्रयन्नित्यव-प्रयन् । समुद्रोऽवगतः । अवगतः सलिलः । अवगत इत्यव-गतः । सलिलः प्रप्लुतः । प्रप्लुतः सुवः । प्रप्लुत इति प्र-प्लुतः । सुवरुदृचँ । उदृचं गतः । उदृचमित्युत्-ऋचँ । गत इति गतः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

कृत्तिका नक्षत्रं । नक्षत्रमग्निः । अग्निर्देवताँ । देवताऽग्नेः । अग्ने रुचः । रुचः स्थ । स्थ प्रजापतेः । प्रजापतेर्धातुः । प्रजापतेरिति प्रजा-पतेः । धातुः सोमस्य । सोमस्यर्चे । ऋचे बाँ । बा रुचे । रुचे बाँ । बा द्युते । द्युते बाँ । बा भासे । भासे बाँ । बा ज्योतिषे । ज्योतिषे बा । बा रोहिणी । रोहिणी नक्षत्रं । नक्षत्रं प्रजापतिः । प्रजापतिर्देवताँ ।

प्रजापतिरिति प्रजा- पतिः । देवता मृगशीर्षं । मृगशीर्षं नक्षत्रं । मृगशीर्षमिति मृग-शीर्?षम् । नक्षत्रꣳ सोमः । सोमो देवता" । देवताऽर्द्रा । आर्द्रा नक्षत्रं । नक्षत्रꣳ रुद्रः । रुद्रो ःदेवता" । देवता पुनर्वसू । पुनर्वसू नक्षत्रं । पुनर्वसू इति पुनः-वसू । नक्षत्रमदितिः । अदितिर्देवता" । देवता तिष्यः । तिष्यो नक्षत्रं । नक्षत्रं बृहस्पतिः । बृहस्पतिर् देवता" । देवताऽऽ-श्रेषाः । आश्रेषा नक्षत्रम् । आश्रेषा इत्या"-श्रेषाः । नक्षत्रꣳ सर्पाः । सर्पा देवता" । देवता मघाः । मघा नक्षत्रं । नक्षत्रं पितरः । पितरो देवता" । देवता फल्गुनी । फल्गुनी नक्षत्रं । फल्गुनी इति फल्गुनी । नक्षत्र()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

- मर्यमा । अर्यमा देवता" । देवता फल्गुनि । फल्गुनी नक्षत्रं । फल्गुनी इति फल्गुनी । नक्षत्रं भगः । भगो देवता" । देवता हस्तः । हस्तो नक्षत्रं । नक्षत्रꣳ सविता । सविता देवता" । देवता चित्रा । चित्रा नक्षत्रं । नक्षत्रमिंद्रः । इंद्रो देवता" । देवता" स्वाती । स्वाती नक्षत्रं । नक्षत्रं वायुः । वायु-र्देवता" । देवता विशाखे । विशाखे नक्षतं । विशाखे इति वि-शाखे । नक्षत्रमिंद्राग्नी । इंद्राग्नी देवता" । इंद्राग्नी इर्ताद्र-अग्नी । देवताऽ-नूराधाः । अनूराधा नक्षत्रं । अनूराधा इत्यनु-राधाः । नक्षत्रं मित्रः । मित्रो देवता" । देवता रोहिणी । रोहिणी नक्षत्रं । नक्षत्रमिंद्रः । इंद्रो देवता" । देवता विचृतौ" । विचृतो नक्षत्रं । विचृताविति वि-चृतौ" । नक्षत्रं पितरः । पितरो देवता" । देवताऽषाढाः । अषाढा नक्षत्रं । नक्षत्रमापः । आपो देवता" । देवताऽषाढाः । अषाढा नक्षत्रं । नक्षत्रं विश्वे । विश्वे देवाः । देवा देवता" । देवता" श्रोणा । श्रोणा नक्षत्रं । नक्षत्रं विष्णुः । विष्णुर्देवता" । देवता श्रविष्ठाः । श्रविष्ठा नक्षत्रं । नक्षत्रं वसवः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। वसवो देवता॑ । देवता॑ शतभि॑षक् । शतभि॑षङ्नक्षत्रं । शतबि॑षगिति॑ शत-भि॑षक् । नक्षत्रमिंद्रः । इंद्रो॑ देवता॑ । देवता॑ प्रोष्ठपदाः । प्रोष्ठपदा नक्षत्रं । प्रोष्ठपदा इति॑ प्रोष्ठ-पदाः । नक्षत्रमजः । अज एकपात् । एकपादे॒वता॑ । एकपा॒दित्येक-पात् । देवता॑ प्रोष्ठपदाः । प्रोष्ठपदा नक्षत्रं । प्रोष्ठपदा इति॑ प्रोष्ठ-पदाः । नक्षत्रमहिः॑ । अहि॑र्बुध्नियः । बुध्नियो॑ देवता॑ । देवता॑ रे॒वती॑ । रे॒वती॒ नक्षत्रं । नक्षत्रं पूषा । पूषा देवता॑ । देवता॑ऽश्वयुजौ॑ । अश्वयुजो॒ नक्षत्रं । अश्वयुजा॒वित्यश्व-युजौ॑ । नक्षत्रमश्विनौ॑ । अश्विनौ॑ देवता॑ । देवता॑ऽपभर॑णीः । अपभर॑णीर्नक्षत्रं । अपभर॑णी॒रित्यप-भर॑णीः । नक्षत्रं यमः । यमो देवता॑ । देवता॑ पूर्णा । पूर्णा पश्चात् । पश्चाद्यत् । यत्ते॑ । ते॒ देवाः । देवा अद॑धुः । अद॑धु॒रित्यद॑धुः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

मधु॑श्च । च॒ माध॑वः । माध॑वश्च । च॒ वास॑न्तिकौ । वास॑न्तिकावृतू । ऋ॒तू शु॒क्रः । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । शु॒क्रश्च॑ । च॒ शुचिः॑ । शुचि॑श्च । च॒ ग्रैष्मौ॑ । ग्रैष्मा॑वृतू । ऋ॒तू नभः॑ । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । नभ॑श्च । च॒ न॒भस्यः॑ । न॒भस्य॑श्च । च॒ वार्?षिकौ । वार्?षिकावृतू । ऋ॒तू इ॒षः । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । इ॒षश्च॑ । चोर्जः॑ । ऊ॒र्जश्च॑ । च॒ शा॒रदौ॑ । शा॒रदावृतू । ऋ॒तू सहः॑ । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । सह॑श्च । च॒ स॒ह॒स्यः॑ । स॒ह॒स्य॑ श्च । च॒ हैम॑न्तिकौ । हैम॑न्तिकावृतू । ऋ॒तू तपः॑ । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । तप॑श्च । च॒ त॒पस्यः॑ । त॒पस्य॑श्च । च॒ शै॒शि॒रौ । शै॒शि॒रा वृतू । ऋ॒तू अ॒ग्नेः । ऋ॒तू इत्यृ॒तू । अ॒ग्नेरं॑तःश्ले॒षः । अं॒त॒श्श्ले॒षोऽसि । अं॒त॒श्श्ले॒ष इत्यं॑तः-श्ले॒षः । अ॒सि॒ कल्पे॑तां । कल्पे॑तां द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी । द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी कल्प॑ताम् । द्यावा॑पृथि॒वी इति॑ द्यावा॑-पृथि॒वी । कल्प॑तामापः॑ । आप॒ ओष॑धीः । ओष॑धीः॒ कल्प॑ताम् । कल्प॑तामग्नयः॑ । अ॒ग्नयः॒ पृथ॑क् । पृथ॒ङ्मम॑ । मम॒ ज्यैष्ठ्या॑य । ज्यैष्ठ्या॑य सव्र॑ता । सव्र॑ता॒ ये । सव्र॑ता॒ इति॒ स-व्र॒ताः॒ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। यैऽग्नयः । अग्नयस्समनसः । समनसोऽन्तरा । समनस इति स-मनसः । अन्तरा द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी शैशिरो । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । शैशिरा वृतू । ऋतू अभि । ऋतू इत्यृतू । अभि कल्पमानाः । कल्पमाना इंद्रं । इंद्रमिव । इव देवाः । देवा अभि । अभि सं । सं विशंतु । विशंतु संयत् । संयच्च । संयदिति सं-यत् । च प्रचेताः । प्रचेताश्च । प्रचेता इति प्र-चेताः । चाग्नेः । अग्नेः सोमस्य । सोमस्य सूर्यस्य । सूर्यस्योग्रा । उग्रा च । च भीमा । भीमा च । च पितृणां । पितृणां यमस्य । यमस्येंद्रस्य । इंद्रस्य ध्रुवा । ध्रुवा च । च पृथिवी । पृथिवी च । च देवस्य । देवस्य सवितुः । सवितुर्मरुताँ । मरुतां वरुणस्य । वरुणस्य धर्त्री । धत्री च । च धरित्री । धरित्री च । च मित्रा- वरुणयोः । मित्रावरुणयोर्मित्रस्य । मित्रावरुणयोरिति मित्रा-वरुणयोः । मित्रस्य धातुः । धातुः प्राचीँ । पाचीं च । च प्रतीचीँ । प्रतीचीं च । च वसूनां । वसूनाꣳ रुद्राणाँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। रुद्राणां मादित्यानाँ । आदित्यानांते । ते तैं । तेऽधिपतयः । अधिपतयस्तेभ्यः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । तेभ्यो नमः । नमस्ते । ते नः । नो मृडयंतु । मृडयंतु ते । ते यं । यं द्विष्मः । द्विष्मो यः । यश्च । च नः । नो द्वेष्टि । द्वेष्टि तं । तं वः । वो जंभैं । जंभे दधामि । दधामि सहस्रस्य । सहस्रस्य प्रमा । प्रमा असि । प्रमेति प्र-मा । असि सहस्रस्य । सहस्रस्य प्रतिमा । प्रतिमा असि । प्रतिमेति प्रति-मा । असि सहस्रस्य । सहस्रस्य विमा । विमा असि । विमेति वि-मा । असि सहस्रस्य । सहस्रस्योन्मा । उन्मा असि । उन्मेत्युत्-मा । असि साहस्रः । साहस्रोऽसि । असि सहस्राय । सहस्राय ब्बा । ब्बेमाः । इमा मैं । मे अग्ने । अग्न इष्टकाः । इष्टका धेनवः । धेनवः संतु । संब्बेकाँ । एकां च । च शतं । शतं चं । च सहस्रँ । सहस्रं च । चायुताँ । अयुतं च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च नियुतं । नियुतं च । नियुतमिति नि-युतँ । च प्रयुतँ । प्रयुतं च । प्रयुतमिति प्र-युतँ । चार्बुदं । अर्बुदं च । च न्यर्बुदं । न्यर्बुदं च । न्यर्बुदमिति नि-अर्बुदम् । च समुद्रः । समुद्रश्च । च मध्यँ । मध्यं च । चान्तः । अंतश्च । च परार्द्धः । परार्धश्च । परार्ध इति पर-अर्द्धः । चेमाः । इमा मैँ । मे अग्ने । अग्न इष्टंकाः । इष्टंका धेनवः । धेनवः संतु । संतु षष्टिः । षष्टिः सहस्रँ । सहस्रमयुतँ । अयुतमक्षीय-माणाः । अक्षीयमाणा ऋतस्थाः । ऋतस्थाः स्थं । ऋतस्था इत्यृत-स्थाः । स्थर्तावृधः । ऋतावृधो घृतश्चुतः । ऋतावृध इत्यृत-वृधः । घृतश्चुतो मधुश्चुतः । घृतश्चुत इति घृत-श्चुतः । मधुश्चुत ऊर्जस्वतीः । मधुश्चुत इति मधु-श्चुतः । ऊर्जस्वतीः स्वधाविनीँ । स्वधाविनीस्ताः । स्वधाविनीरिति स्वधा-विनीँ । ता मैँ । मे अग्ने । अग्न इष्टंकाः । इष्टंका धेनवः । धेनवः संतु । संतु विराजः । विराजो नामं । विराज इति वि-राजः । नामं कामधुघाँ । कामधुघा अमुत्र । कामधुघा इति काम-धुघाँ । अमुत्रामुष्मिन्न् । अमुष्मिंल्लोके । लोक इति लोके () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

समिद्दिशाम् । समिदिति सं-इत् । दिशामाशयाँ । आशया नः । नः सुवर्वित् । सुवर्विन्मधोँ । सुवर्विदिति सुवः-वित् । मधोरतः । अतो माधवः । माधवः पातु । पात्वस्मान् । अस्मानित्यस्मान् ॥ अग्निर्देवः । देवो दुष्टरीतुः । दुष्टरीतु रदाँभ्यः । अदाँभ्य इदं । इदं क्षत्रं । खत्रꣳ रक्षतु । रक्षतु पातु । पात्वस्मान् । अस्मानित्यस्मान् ॥ रथंतरꣳ सामंभिः । रथंतरमिति रथं-तरम् । सामंभिः पातु । सामंभिरिति सामं-भिः । पात्वस्मान् । अस्मा- न्गायत्री । गायत्री छंदसां । छंदसां विश्वरूपा । विश्वरूपेति विश्व-रूपा ॥ त्रिवृन्नः । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । नो विष्ठयाँ । विष्ठया स्तोमः । विष्ठयेति वि-स्थयाँ । स्तोमो अह्नाँम् । अह्नाꣳ समुद्रः । समुद्रो वातः । वात इदं । इदमोजः । ओजः पिपर्तु । पिपर्त्विति पिपर्तु ॥ उग्रा दिशाम् । दिशामभिभूतिः । अभिभूतिर्वयोधाः । अभिभूतिरित्यभि-भूतिः । वयोधाः शुचिः । वयोधा इति वयः-धाः ।

शुचिः शुक्रे । शुक्रे अहनि । अहन्योज॒सीना॑ । ओज॒सीनेत्योज॒सीना॑ ॥ इंद्राधिपतिः । अधिपतिः पिपृतात् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । पिपृतादतः । अतो नः । नो महि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। महि क्षत्रं । क्षत्रं विश्वतः । विश्वतो धारय । धारयेदम् । इदमितीदम् ॥ बृहथ्साम । साम क्षत्रभृत् । क्षत्रभृद्वृद्धवृष्णियं । क्षत्रभृदितिं क्षत्र-भृत् । वृद्धवृष्णियं त्रिष्टुभौ । वृद्धवृष्णियमितिं वृद्ध-वृष्णियम् । त्रिष्टुभौजः । ओजः शुभितं । शुभितमुग्रवीरम् । उग्रवीरमित्युग्र-वीरम् ॥ इंद्र स्तोमेन । स्तोमेन पंचदशेन । पंचदशेन मध्यै । पंचदशेनेतिं पंच-दशेन । मध्यमिदं । इदं वातेन । वातेन सगरेण । सगरेण रक्ष । रक्षेतिं रक्ष ॥ प्राचीं दिशां । दिशाꣳ सहयशाः । सहयशा यशस्वती । सहयशा इतिं सह-यशाः । यशस्वती विश्वै । विश्वे देवाः । देवाः प्रावृषा । प्रावृषाऽह्नां । अह्नाꣳ सुवर्वती । सुवर्वतीति सुवः-वती ॥ इदं क्षत्रं । क्षत्रं दुष्टरं । दुष्टरमस्तु । अस्त्वोजः । ओजोऽनादृष्टं । अनादृष्टꣳ सहस्रियं । अनाधृष्टमित्यना-धृष्टम् । सहस्रियꣳ सहस्वत् । सहस्वदिति सहस्वत् ॥ वैरूपे सामन्न् । सामन्निह । इह तत् । तच्छकेम । शकेम जगत्या । जगत्यैनं । एनं विक्षु । विक्ष्वा । आवेशयामः । वेशयाम इतिं वेशयामः ॥ विश्वे देवाः । देवाः सप्तदशेन ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। सप्तदशेन वर्चः । सप्तदशेनेतिं सप्त-दशेन । वर्च इदं । इदं क्षत्रं । क्षत्रꣳ सलिलवातम् । सलिलवातमुग्रम् । सलिलवातमितिं सलिल-वातम् । उग्रमित्युग्रम् ॥ धर्त्री दिशां । दिशां क्षत्रम् । क्षत्रमिदं । इदं दाधार । दाधारोप स्था । उपस्थाऽ-शानां । उपस्थेत्युप-स्था । आशानां मित्रवत् । मितवदस्तु । मित्रवदितिं मित्र- वत् । अस्त्वोजः । ओज

इत्योजः ॥ मित्रावरुणा शरदाँ । मित्रावरुणेति मित्रा-वरुणा । शरदाऽह्नाँ । अह्नाँ चिकित्नू । चिकित्नू अस्मे । चिकित्नू इति चिकित्नू । अस्मे राष्ट्राय । राष्ट्राय महि । महि शर्म । शर्म यच्छतम् । यच्छतमिति यच्छतम् ॥ वैराजे सामन्न् । सामन्नधि । अधि मे । मे मनीषा । मनीषाऽनुष्टुभाँ । अनुष्टुभा संभृतं । अनुष्टुभेत्यनु-स्तुभाँ । संभृतं वीर्यँ । संभृतमिति सं-भृतम् । वीर्यꣳ सहः । सह इति सहः ॥ इदं क्षत्रं । क्षत्रं मित्रवत् । मित्रवदार्द्रदानु । मित्रवदिति मित्र-वत् । आर्द्रदानुमित्रावरुणा । आर्द्रदान्वित्यार्द्र-दानु । मित्रावरुणा रक्षतं । मित्रावरुणेति मित्रा-वरुणा । रक्षत माधिपत्यैः । आधिपत्यैरित्याधि-पत्यैः ॥ सम्राड्विशां । सम्राडिति सं-राट् । दिशꣳ सहसाम्नी । सहसाम्नी सहस्वती । सहसाम्नीति सह-साम्नी । सहस्वत्यृतुः । ऋतुर् हेमंतः । हेमंतो विष्ठयाँ । विष्ठया नः । विष्ठयेति वि-स्थयाँ । नः पिपर्तु । पिपर्त्विति पिपर्तु ॥ अवस्युवाता बृहतीः । अवस्युवाता इत्यवस्यु-वाताः । बृहतीर्नु()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

नु शक्वरीः । शक्वरीरिमं । इमं यज्ञं । यज्ञ मवंतु । अवंतु नः । नो घृताचीँ । घृताचीरिति घृताचीँ ॥ सुवर्वती सुदुघा । सुवर्वतीति सुवः-वती । सुदुघा नः । सुदुघेति सु-दुघाँ । नः पयस्वती । पयस्वती दिशां । दिशां देवी । देव्यवतु । अवतु नः । नो घृताचीँ । घृताचीति घृताचीँ ॥ ब्रह्मं गोपाः । गोपाः पुर?एता । गोपा इति गो-पाः । पुर एतोत । पुरएतेति पुरः-एता । उत पश्चात् । पशाद्बृहस्पते । बृहस्पते याम्याँ । याम्याँ युङ्ग्धि । युङ्ग्धि वाचम्ँ । वाचमिति वाचँ ॥ ऊर्ध्वा दिशां । दिशꣳ रंतिः । रंतिराशाँ । आशोषधीनाम् । ओषधीनाꣳ संवथ्सरेण । संवथ्सरेण सविता । संवथ्सरेणेति सं-वथ्सरेण । सविता नः । नो अह्नाम्ँ । अह्नामित्यह्नाम्ँ ॥ रेवथ्सामं । सामातिच्छंदाः । अतिच्छंदा उ । अतिच्छंदा इत्यति-छंदाः । उ छंदः । छंदोऽजातशत्रुः । अजातशत्रुः स्योना । अजातशत्रुरित्यजात-शत्रुः । स्योना नः । नो अस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ स्तोमत्रय-स्त्रिꣳशे भुवनस्य । स्तोमत्रयस्त्रिꣳश इति स्तोम-त्रयस्त्रिꣳशे । भुवनस्य पत्नि । पत्नि विवस्वद्वाते । विवस्वद्वाते अभि । विवस्वद्वात इति विवस्वत्-वाते । अभि नः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -4, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। नो गृणाहि । गृणाहीति गृणाहि ॥ घृतवती सवितः । घृतवतीति घृत-वती । सवितराधिपत्येः । आधिपत्येः पयस्वती । आधिपत्येरित्याधि-पत्येः । पयस्वती रतिः । रतिराशाः । अशा नः । नो अस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ ध्रुवा दिशां । दिशां विष्णुपत्नी । विष्णुपत्न्यघोरा । विष्णुपत्नीति विष्णु-पत्नी । अघोराऽस्य । अस्येशाना । ईशाना सहसः । सहसो या । या मनोताः । मनोतेति मनोताः ॥ बृहस्पतिर्मातरिश्वाः । मातरिश्वोत । उत वायुः । वायुः सधुवानाः । सधुवाना वाताः । सधुवाना इति सं-धुवानाः । वाता अभि । अभि नः । नो गृणतु । गृणन्निति गृणतु ॥ विष्टभो दिवः । विष्टभ इति वि-स्तभः । दिवो धरुणः । धरुणः पृथिव्याः । पृथिव्या अस्य । अस्येशाना । ईशाना जगतः । जगतो विष्णुपत्नी । विष्णुपत्नीति विष्णु-पत्नी ॥ विश्वव्यचा इषयती । विश्वव्यचा इति विश्व-व्यचाः । इषयती सुभूतिः । सुभूतिः शिवा । सुभूतिरिति सु-भूतिः । शिवा नः । नो अस्तु । अस्त्वदितिः । अदितिरुपस्थे । उपस्थ इत्युप-स्थे ॥ वैश्वानरो नः । न ऊत्या । ऊत्या पृष्टः । पृष्टो दिवि । दिव्यनु । अनु नः । नोऽद्य । अद्यानुमतिः । अनुमतिरनु । अनुमतिरित्यनु-मतिः । अन्वित् । इदनु-नुमते । अनुमते ब्वम् । अनुमत इत्यनु-मते । ब्वं कया । कया नः । नश्चित्रः । चित्र आ । आ भुवत् । भुवत्कः । को अद्य । अद्य युञ्जे । युञ्ज इति युञ्जे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे चतुर्थप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः नमस्ते । ते रुद्र । रुद्र मन्यवै । मन्यव उतो । उतो तै । उतो इत्युतो । त इषवे । इषवे नमः । नम इति नमः ॥ नमस्ते । त्ते अस्तु । अस्तु धन्वने । धन्वने बाहुभ्या । बाहुभ्यामुत । बाहुभ्यामिति बाहु-भ्याम् । उत तै । ते नमः । नम इति नमः ॥ यातै । त इषुः । इषुः शिवतमा ।

शिवतमा शिवं । शिवतमेति शिव-तमा । शिवं बभूव । बभूव ते । ते धनुः । धनुरिति धनुः ॥ शिवा शर्व्या । शर्व्या या । या तव । तव तया । तया नः । नो रुद्र । रुद्र मृडय । मृडयेति मृडय ॥ या ते । ते रुद्र । रुद्र शिवा । शिवा तनूः । तनूरघोरा । अघोराऽपापकाशिनी । अपापकाशिनीत्यपाप-काशिनी । तया नः । नः स्तनुवा । तनुवा शंतमया । शंतमया गिरिशंत । शंतमयेति शं-तमया । गिरिशंताभि । गिरिशंतेति गिरि-शंत । अभि चाकशीहि । चाकशीहीति चाकशीहि ॥ यामिषु । इषु गिरिशंत । गिरिशंत हस्ते । गिरिशंतेति गिरि- शंत ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। हस्ते बिभर्षि । बिभर्?ष्यस्तवे । अस्तव इत्यस्तवे ॥ शिवां गिरित्र । गिरित्र तां । गिरित्रेति गिरि-त्र । तां कुरु । कुरु मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीः पुरुषं । पुरुषं जगत् । जगदिति जगत् ॥ शिवेन वचसा । वचसा ब्रा । ब्रा गिरिश । गिरिशाच्छ । अच्छा वदामसि । वदामसीति वदामसि ॥ यथा नः । नः सर्वं । सर्वमित् । इज्जगत् । जगदयक्ष्मम् । अयक्ष्मꣳ सुमनाः । सुमना असत् । सुमना इति सु-मनाः । असदित्यसत् ॥ अध्यवोचत् । अवोचदधिवक्ता । अधिवक्ता प्रथमः । अधिवक्तेत्यधि-वक्ता । प्रथमो दैव्यः । दैव्यो भिषक् । भिषगिति भिषक् ॥ अहीꣳश्च । च सर्वान् । सर्वाञ्जभयन् । जभयन्थ्सर्वाः । सर्वाश्च । च यातुधान्यः । यातुधान्य इति यातु-धान्यः ॥ असौ यः । यस्ताम्रः । ताम्रो अरुणः । अरुण उत । उत बभ्रुः । बभ्रुः सुमंगलः । सुमंगल इति सु- मंगलः ॥ ये च । चे मां । इमाꣳ रुद्राः । रुद्रा अभितः । अभितो दिक्षु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। दिक्षु श्रिताः । श्रिताः सहस्रशः । सहस्रशोऽवं । सहस्रश इति सहस्र-शः । अवैषां । एषाꣳ हेडः । हेड ईमहे । ईमह इतीमहे ॥ असौ यः । योऽवसर्पति । अवसर्पति नीलग्रीवः । अवसर्पतीत्यव-सर्पति । नीलग्रीवो विलोहितः । नीलग्रीव इति नील-ग्रीवः । विलोहित इति वि-लोहितः ॥ उतैनँ । एनं गोपाः । गोपा अदृश्रन् । गोपा इति गो-पाः । अदृश्रन्नदृश्रन् । अदृश्रन्नुदहार्यः । उदहार्य इत्युद-हार्यः ॥ उतैनँ । एनं विश्वाँ । विश्वा भूतानि । भूतानि सः । स दृष्टः । दृष्टो मृडयाति । मृडयाति नः । न इति नः । नमो अस्तु । अस्तु नीलग्रीवाय । नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय । नीलग्रीवा-येति नील-ग्रीवाय । सहस्राक्षाय मीढुषँ । सहस्राक्षायेति सहस्र-अक्षाय । मीढुष इति मीढुषँ ॥ अथो ये । अथो इत्यथौ । ये अस्य । अस्य सत्वानः । सत्वानोऽहं । अहं तेभ्यः । तेभ्योऽकरं । अकरं नमः । नम इति नमः ॥ प्र मुच । मुच धन्वनः । धन्वनस्त्वं । त्व मुभयोः । उभयो रार्त्नियोः । आर्त्नियोर्ज्याम् । ज्यामिति ज्याम् ॥ याश्च । च ते । ते हस्तेँ । हस्त इषवः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। इषवः परा । परा ताः । ता भगवः । भगवो वप । भगव इति भग-वः । वपेति वप ॥ अवतत्य धनुः । अवतत्येत्यव-तत्य । धनुस्त्वं । त्वꣳ सहस्राक्ष । सहस्राक्ष शतेषुधे । सहस्राक्षेति सहस्र-अक्ष । शतेषुध इति शत-इषुधे ॥ निशीर्य शल्यानाँ । निशीर्येति नि-शीर्य । शल्यानां मुखा । मुखा शिवः । शिवो नः । नः सुमनाः । सुमना भव । सुमना इति सु-मनाः । भवेति भव ॥ विज्यं धनुः । विज्यमिति वि-ज्यम् । धनुः कपर्दिनः । कपर्दिनो विशल्यः । विशल्यो बाणवान् । विशल्य इति वि-शल्यः । बाणवाꣳ उत । बाणवानिति बाण-वान् । उतेत्युत ॥ अनेशन्नस्य । अस्येषवः । इषव आभुः । आभुरस्य । अस्य निषङ्गथिः । निषङ्गथि रिति नि-सङ्गथिः ॥ या तेँ । ते हेतिः । हेतिर्मीढुष्टम । मीढुष्टम हस्तेँ । मीढुष्टमेति मीढुः-तम । हस्ते बभूव । बभूव ते । ते धनुः । धनुरिति धनुः ॥ तयाऽस्मान् । अस्मान्, विश्वतः । विश्वत स्त्वं । त्वम-यक्ष्मयाँ । अयक्ष्मया परि । परि ब्भुज । भुजेति भुज ॥ नमस्ते

। ते॒ अ॒स्तु॒ । अ॒स्त्वा॒यु॒धाय । आ॒यु॒धा॒य॒ना॒त॒ताय । अ॒ना॒त॒ताय धृ॒ष्णवै॑ । अ॒ना॒त॒ता॒ये॒त्य॒ना॑-त॒ता॒य॒ । धृ॒ष्णव॒ इति॑ धृ॒ष्णवै॑ ॥ उ॒भाभ्या॑मुत । उ॒त तै॑ । ते॒ नमः॑ । नमो॑ बा॒हु॒भ्या॑म् । बा॒हु॒भ्या॒ तव॑ । बा॒हु॒भ्या॒मिति॑ बाहु-भ्या॒ । तव॒ धन्व॑ने । धन्व॑न॒ इति॒ धन्व॑ने ॥ परि॑ ते । ते॒ धन्व॑नः । धन्व॑नो हे॒तिः । हे॒ति र॒स्मान् । अ॒स्मान्वृ॑णक्तु । वृ॒ण॒क्तु॒ वि॒श्वतः॑ । वि॒श्वत॒ इति॑ वि॒श्वतः॑ । अथो॒ यः । अथो॒ इत्यथो॑ । य इ॑षु॒धिः । इ॒षु॒धिस्तव॑ । इ॒षु॒धिरिती॑षु॒धिः । तवा॑रे । आ॒रे अ॒स्मत् । अ॒स्मन्नि । नि धे॑हि । धे॒हि॒ तम् । तमिति॒ तम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमो॒ हिर॑ण्यबाहवे । हिर॑ण्यबाहवे सेना॒न्यै॑ । हिर॑ण्यबाहव॒ इति॒ हिर॑ण्य-बा॒हु॒वे॒ । से॒ना॒न्ये॑ दि॒शां । से॒ना॒न्य॑ इति॑ सेना-न्यै॑ । दि॒शां च॑ । च॒ पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ वृ॒क्षेभ्यः॑ । वृ॒क्षेभ्यो॒ हरि॑केशेभ्यः । हरि॑केशेभ्यः-पशू॒नां । हरि॑केशेभ्य॒ इति॒ हरि॑-के॒शे॒भ्यः॒ । प॒शू॒नां पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ स॒स्पिं॒ज॒राय । स॒स्पिं॒ज॒राय॒ त्विषी॑मते । त्विषी॑मते पथी॒नां । त्विषी॑म॒त॒ इति॒ त्विषि॑-म॒ते॒ । प॒थी॒नां पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ बभ्लु॒शाय॑ । ब॒भ्लु॒शाय॑ विव्या॒धिने॑ । वि॒व्या॒धिने॑ऽन्ना॑नां । वि॒व्या॒धि॒न॒ इति॑ वि- व्या॒दिने॑ । अन्ना॑नां पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॒ हरि॑केशाय । हरि॑केशायोपवी॒तिने॑ । हरि॑केशा॒ येति॒ हरि॑-के॒शा॒य॒ । उ॒प॒वी॒तिने॑ पु॒ष्टाना॑म् । उ॒प॒वी॒ति॒न॒ इत्यु॑प-वी॒तिने॑ । पु॒ष्टाना॑ पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ भ॒वस्य॑ । भ॒वस्य॑ हे॒त्यै॒ । हे॒त्यै॒ ज॒गता॑ं । ज॒गता॑ पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ रु॒द्राय॑ । रु॒द्राया॑ऽऽतता॒विने॑ । आ॒त॒ता॒विने॒ क्षेत्रा॑णां । आ॒त॒ता॒वि॒न॒ इत्या॑-त॒ता॒विने॑ । क्षेत्रा॑णां पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ सू॒ताय॑ । सू॒ताया॑ह॒न्त्याय । अ॒ह॒न्त्याय॒ वना॑नां । वना॑नां पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नमो॒ रोहि॑ताय । रोहि॑ताय स्थप॒तये । स्थप॒तये वृ॒क्षाणा॑म् । वृ॒क्षाणा॑म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ मं॒त्रिणे॑ । मं॒त्रिणे॑ वाणि॒जाय॑ । वा॒णि॒जाय॒ कक्षा॑णाम् । कक्षा॑णा॒म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ भु॒व॒ंत॒यै॑ । भु॒व॒ंत॒ये॑ वारिवस्कृ॒ताय॑ । वा॒रि॒व॒स्कृ॒तायौ॑षधीनाम् । वा॒रि॒व॒स्कृ॒तायेति॑ वारिवः-कृ॒ताय॑ । ओष॑धीना॒म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॑ उ॒च्चै घो॑षाय । उ॒च्चैर्घो॑षाऽऽया क्र॒दय॑ते । उ॒च्चैर्घो॑षायेत्यु॒च्चैः-घो॒षा॒य॒ । आ॒क्र॒दय॑ते पत्तीनाम् । आ॒क्र॒दय॑त॒ इत्या॑-क्र॒दय॑ते । प॒त्ती॒नां पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ कृ॒ष्ण॒ग्री॒वाय॑ । कृ॒ष्ण॒ग्री॒वाय॒ धाव॑ते । कृ॒ष्ण॒ग्री॒वायेति॑ कृष्ण-ग्री॒वाय॑ । धाव॑ते सत्व॒नाम् । स॒त्व॒ना॒म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नम॒ इति॒ नमः॑ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमः॑ सह॑मानाय । सह॑मानाय निव्या॒धिने॑ । नि॒व्या॒दिन॑ आव्या॒दिनी॑नाम् । नि॒व्या॒धिन॒ इति॑ नि-व्या॒दिने॑ । आ॒व्या॒धिनी॑ना॒म् पत॑ये । आ॒व्या॒धिनी॑नाना॒मित्या॑-व्या॒धिनी॑नाम् । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ ककु॒भाय॑ । क॒कु॒भाय॑ निषं॒गिणे॑ । नि॒षं॒गिणे॑ स्तेना॒नाम् । नि॒षं॒गिण॒ इति॑ नि-सं॒गिने॑ । स्ते॒ना॒नां पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ निषं॒गिणे॑ । नि॒षं॒गिण॑ इषुधि॒मते॑ । नि॒षं॒गिण॒ इति॑ नि-सं॒गिने॑ । इ॒षु॒धि॒मते॑ तस्क॒राणा॑म् । इ॒षु॒धि॒मत॒ इती॑षुधि-मते॑ । तस्क॒राणा॒म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ वंचते । वंच॑ते परिवंच॒ते । परि॒ वंच॑ते स्तायू॒नाम् । प॒रि॒वंच॑त॒ इति॑ परि-वंच॒ते । स्ता॒यू॒नां पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ निचेरवे॑ । नि॒चे॒रवे॑ परिचराय॑ । नि॒चे॒रव॒ इति॑ नि-चे॒रवे॑ । प॒रि॒चरायार॑ण्यानाम् । प॒रि॒चरायेति॑ परि-चराय॑ । अर॑ण्यानां॒ पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ सृका॒विभ्यः॑ । सृ॒का॒विभ्यो॑ जिघां॑सद्भ्यः । सृ॒का॒विभ्य॒ इति॑ सृकावि-भ्यः॑ । जिघां॑सद्भ्यो मुष्ण॒ताम् । जिघां॑सद्भ्य॒ इति॒ जिघां॑सत्-भ्यः॑ । मु॒ष्ण॒ता॒म् पत॑ये । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॑ऽसिमद्भ्यः॑ । अ॒सि॒मद्भ्यो॒ नक्त॑म् । अ॒सि॒मद्भ्य॒ इत्य॑सिमत्-भ्यः॑ । नक्त॑म् चर॑द्भ्यः । चर॑द्भ्यः प्रकृ॒ताना॑म् । चर॑द्भ्य॒ इति॒ चर॑त्-भ्यः॑ । प्र॒कृ॒ताना॒म् पत॑ये । प्र॒कृ॒ताना॒मिति॑ प्र-कृ॒ताना॑म् । पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॑ उष्णी॒षिणे॑ ।

उ॒ष्णी॒षिणे॑ गिरि॒चरा॑य । गि॒रि॒चरा॑य कुलुं॒चाना॑म् । गि॒रि॒चरा॒येति॑ गिरि-च॒राय॑ । कु॒लुं॒चाना॒ पत॑ये । पत॑ये नमः॑ । नमो॒ नमः॑

()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नम॒ इषु॑मद्भ्यः । इषु॑मद्भ्यो धन्वा॒वि॒भ्यः॑ । इषु॑मद्भ्य॒ इतीषु॑मत्-भ्यः॒ । ध॒न्वा॒वि॒भ्य॑श्च । ध॒न्वा॒वि॒भ्य॒ इति॑ धन्वावि-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॑ आतन्वा॒नेभ्यः॑ । आ॒त॒न्वा॒नेभ्यः॑ प्रति॒दधा॑नेभ्यः । आ॒त॒न्वा॒नेभ्य॒ इत्या॑-त॒न्वा॒नेभ्यः॑ । प्र॒ति॒दधा॑नेभ्यश्च । प्र॒ति॒दधा॑नेभ्य॒ इति॑ प्रति-दधा॑नेभ्यः । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॑ आय॒च्छ॑द्भ्यः । आ॒य॒च्छ॑द्भ्यो विसृ॒जद्भ्यः॑ । आ॒य॒च्छ॑द्भ्य॒ इत्या॑यच्छ॑त्-भ्यः॒ । विसृ॒जद्भ्य॑श्च । विसृ॒जद्भ्य॒ इति॑ विसृ॒जत्-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमोऽस्य॑द्भ्यः । अस्य॑द्भ्यो विध्य॑द्भ्यः । अस्य॑द्भ्य॒ इत्यस्य॑त्-भ्यः॒ । विध्य॑द्भ्य॑श्च । विध्य॑द्भ्य॒ इति॒ विध्य॑त्-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॒ आसी॑नेभ्यः । आसी॑नेभ्यः॒ शया॑नेभ्यः । शया॑नेभ्यश्च । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ स्व॒प॒द्भ्यः॑ । स्व॒प॒द्भ्यो॒ जाग्र॑द्भ्यः । स्व॒प॒द्भ्य॒ इति॑ स्वपत्-भ्यः॒ । जाग्र॑द्भ्य॑श्च । जाग्र॑द्भ्य॒ इति॒ जाग्र॑त्-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नम॒ स्ति॒ष्ठ॒द्भ्यः॑ । ति॒ष्ठ॒द्भ्यो॒ धाव॑द्भ्यः । ति॒ष्ठ॒द्भ्य॒ इति॒ तिष्ठ॑त्-भ्यः॒ । धाव॑द्भ्य॑श्च । धाव॑द्भ्य॒ इति॒ धाव॑त्-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमः॑ स॒भाभ्यः॑ । स॒भाभ्यः॑ स॒भाप॑तिभ्यः । स॒भाप॑तिभ्य॑श्च । स॒भाप॑तिभ्य॒ इति॑ स॒भाप॑ति-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नमो॒ नमः॑ । नमो॒ अश्वे॑भ्यः । अश्वे॑भ्योऽश्वप॑तिभ्यः । अश्व॑पतिभ्यश्च । अश्व॑पतिभ्य॒ इत्यश्व॑पति-भ्यः॒ । च॒ व॒ः । वो॒ नमः॑ । नम॒ इति॒ नमः॑ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमः आव्याधिनीभ्यः । आव्याधिनीभ्यो विविध्यंतीभ्यः । आव्याधीनीभ्य इत्या-व्याधिनीभ्यः । विविध्यंतीभ्यश्च । विविध्यंतीभ्य इति वि-विध्यंतीभ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नम उगंणाभ्यः । उगंणाभ्यस्तृꣳहतीभ्यः । तृꣳहतीभ्यश्च । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो गृध्सेभ्यः । गृध्सेभ्यो गृध्सपंतिभ्यः । गृध्सपंतिभ्यश्च । गृध्सपंतिभ्य इति गृध्सपंति-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो व्रातैभ्यः । व्रातैभ्यो व्रातंपतिभ्यः । व्रातंपतिभ्यश्च । व्रातंपतिभ्य इति व्रातंपति-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो गणेभ्यः । गणेभ्यो गणपंतिभ्यः । गणपंतिभ्यश्च । गणपंतिभ्य इति गणपंति-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो विरूंपेभ्यः । विरूंपेभ्यो विश्वरूंपेभ्यः । विरूंपेभ्य इति वि-रूपेभ्यः । विश्वरूंपेभ्यश्च । विश्वरूंपेभ्य इति विश्व-रूपेभ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो महद्भ्यः, । महद्भ्यः, क्षुल्लकेभ्यः । महद्भ्य इति महत्-भ्यः । क्षुल्लकेभ्यश्च । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो रथिभ्यः । रथिभ्योऽरथेभ्यः । रथिभ्य इति रथि-भ्यः । अरथेभ्यश्च । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो रथेभ्यः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। रथेभ्यो रथंपतिभ्यः । रथंपतिभ्यश्च । रथंपतिभ्य इति रथंपति-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमः सेनाभ्यः । सेनाभ्यः सेनानिभ्यः । सेनानिभ्यश्च । सेनानिभ्य इति सेनानि-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमः, क्षत्तृभ्यः । क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यः । क्षत्तृभ्य इति क्षत्तृ-भ्यः । संग्रहीतृभ्यश्च । संग्रहीतृभ्य इति संग्रहीतृ-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमस्तक्षंभ्यः । तक्षंभ्यो रथकारेभ्यः । तक्षंभ्य इति तक्षं-भ्यः । रथकारेभ्यश्च । रथकारेभ्य इति रथ-कारेभ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमः कुलालेभ्यः । कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यः । कर्मारेभ्यश्च । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमः पुंजिष्टेभ्यः । पुंजिष्टेभ्यो निषादेभ्यः । निषादेभ्यश्च । च वः । वो नमः । नमो नमः । नम इषुकृद्भ्यः । इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यः । इषुकृद्भ्य इतीषुकृत्-भ्यः । धन्वकृद्भ्यश्च । धन्वकृद्भ्य इति

धन्वकृत्-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमो मृगयुभ्यः । मृगयुभ्यः श्वनिभ्यः । मृगयुभ्य इति मृगयु-भ्यः । श्वनिभ्यश्च । श्वनिभ्य इति श्वनि-भ्यः । च वः । वो नमः । नमो नमः । नमः श्वभ्यः । श्वभ्यः श्वपतिभ्यः । श्वभ्य इति श्व-भ्यः । श्वपतिभ्यश्च । श्वपतिभ्य इति श्वपति-भ्यः । च वः । वो नमः । नम इति नमः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमो भवाय । भवाय च । च रुद्राय । रुद्राय च । च नमः । नमः शर्वाय । शर्वाय च । च पशुपतये । पशुपतये च । पशुपतय इति पशु-पतये । च नमः । नमो नीलग्रीवाय । नीलग्रीवाय च । नीलग्रीवायेति नील-ग्रीवाय । च शितिकण्ठाय । शितिकण्ठाय च । शितिकण्ठायेति शिति-कण्ठाय । च नमः । नमः कपर्दिने । कपर्दिने च । च व्युप्तकेशाय । व्युप्तकेशाय च । व्युप्तकेशायेति व्युप्त-केशाय । च नमः । नमः सहस्राक्षाय । सहस्राक्षाय च । सहस्राक्षायेति सहस्र-अक्षाय । च शतधन्वने । शतधन्वने च । शतधन्वन इति शत-धन्वने । च नमः । नमो गिरिशाय । गिरिशाय च । च शिपिविष्टाय । शिपिविष्टाय च । शिपिविष्टायेति शिपि-विष्टाय । च नमः । नमो मीढुष्टमाय । मीढुष्टमाय च । मीढुष्टमायेति मीढुः-तमाय । चेषुमते । इषुमते च । इषुमत इतीषु-मते । च नमः । नमो ह्रस्वाय । ह्रस्वाय च । च वामनाय । वामनाय च । च नमः । नमो बृहते । बृहते च । च वर्षीयसे । वर्षीयसे च । च नमः । नमो वृद्धाय । वृद्धाय च । च संवृध्वने । संवृध्वने च । संवृध्वन इति सं-वृध्वने ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च नमः । नमो अग्रियाय । अग्रियाय च । च प्रथमाय । प्रथमाय च । च नमः । नम आशवे । आशवे च । चाजिराय । अजिराय च । च नमः । नमः शीघ्रियाय । शीघ्रियाय च । च शीभ्याय । शीभ्याय च । च नमः । नम

ऊ॒र्म्याय॑ । ऊ॒र्म्याय॑ च । चा॒व॒स्व॒न्याय॑ । अ॒व॒स्व॒न्याय॑ च । अ॒व॒स्व॒न्यायेत्य॑व-स्वन्याय॑ । च॒ नमः॑ । नमः॑ स्रोतस्याय॑ । स्रो॒त॒स्याय॑ च । च॒ द्वीप्याय॑ । द्वीप्याय॑ च । चेति॑ च () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमौ॑ ज्ये॒ष्ठाय॑ । ज्ये॒ष्ठाय॑ च । च॒ क॒नि॒ष्ठाय॑ । क॒नि॒ष्ठाय॑ च । च॒ नमः॑ । नमः॑ पूर्व॒जाय॑ । पू॒र्व॒जाय॑ च । पू॒र्व॒जायेति॑ पूर्व-जाय॑ । चा॒प॒र॒जाय॑ अ॒प॒र॒जाय॑ च । अ॒प॒र॒जायेत्य॑पर-जाय॑ । च॒ नमः॑ । नमो॑ मध्य॒माय॑ । म॒ध्य॒माय॑ च । चा॒प॒ग॒ल्भाय॑ । अ॒प॒ग॒ल्भाय॑ च । अ॒प॒ग॒ल्भायेत्य॑प-ग॒ल्भाय॑ । च॒ नमः॑ । नमो॑ ज॒घ॒न्याय॑ । ज॒घ॒न्याय॑ च । च॒ बु॒ध्नि॒याय॑ । बु॒ध्नि॒याय च । च॒ नमः॑ । नमः॑ सो॒भ्याय॑ । सो॒भ्याय॑ च । च॒ प्र॒ति॒स॒र्याय॑ । प्र॒ति॒सर्याय च । प्र॒ति॒सर्यायेति॑ प्रति-सर्याय । च॒ नमः॑ । नमो॒ याम्याय॑ । याम्याय॑ च । च॒ क्षेम्याय॑ । क्षेम्याय च । च॒ नमः॑ । नम॑ उ॒र्व॒र्याय॑ । उ॒र्व॒र्याय॑ च । च॒ खल्याय॑ । खल्याय च । च॒ नमः॑ । नमः॒ श्लोक्याय॑ । श्लोक्याय च । चा॒व॒सा॒न्याय॑ । अ॒व॒सा॒न्याय॑ च । अ॒व॒सा॒न्यायेत्य॑व-सा॒न्याय॑ । च॒ नमः॑ । नमो॒ वन्याय॑ । वन्याय च । च॒ कक्ष्याय॑ । कक्ष्याय च । च॒ नमः॑ । नमः॑ श्वाय॑ । श्वाय॑ च । च॒ प्र॒ति॒श्वाय॑ । प्र॒ति॒श्वाय॑ च । प्र॒ति॒श्वायेति॑ प्रति-श्वाय॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च॒ नमः॑ । नम॑ आ॒शु॒षे॒णाय॑ । आ॒शु॒षे॒णाय च । आ॒शु॒षे॒णायेत्या॒शु-से॒नाय॑ । चा॒ऽशु॒र॒थाय॑ । आ॒शु॒र॒थाय च । आ॒शु॒र॒थायेत्या॒शु-र॒थाय॑ । च॒ नमः॑ । नमः॑ शू॒राय॑ । शू॒राय च । चा॒व॒भि॒दते॑ । अ॒व॒भि॒दते॑ च॑ । अ॒व॒भि॒दत॑ इत्य॑व-भि॒दते॑ । च॒ नमः॑ । नमो॑ व॒र्मिणे॑ । व॒र्मिणे॑ च । च॒ व॒रू॒थिने॑ । व॒रू॒थिने॑ च । च॒ नमः॑ । नमो॑ बि॒ल्मिने॑ । बि॒ल्मिने॑ च । च॒

कवचिनै । कवचिने च । च नमः । नमः श्रुताय । श्रुताय च । च श्रुतसेनाय । श्रुतसेनाय च । श्रुतसेनायेति श्रुत-सेनाय । चेति च () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमो दुंदुभ्याय । दुंदुभ्याय च । चाऽऽहनन्याय । आहनन्याय च । आहनन्यायेत्याँ-हनन्याय । च नमः । नमो धृष्णवै । धृष्णवे च । च प्रमृशाय । प्रमृशाय च । प्रमृशायेति प्र-मृशाय । च नमः । नमो दूताय । दूताय च । च प्रहिताय । प्रहिताय च । प्रहितायेति प्र-हिताय । च नमः । नमो निषंगिणै । निषंगिणे च । निषंगिण इति नि-संगिनै । चेषु-धिमतै । इषुधिमते च । इषुधिमत इतीषुधि-मतै । च नमः । नम-स्तीक्ष्णेषवे । तीक्ष्णेषवे च । तीक्ष्णेषव इति तीक्ष्ण-इषवे । चाऽऽयुधिनै । आयुधिने च । च नमः । नमः स्वायुधाय । स्वायुधाय च । स्वायुधायेति सु-आयुधाय । च सुधन्वने । सुधन्वने च । सुधन्वन इति सु-धन्वने । च नमः । नमः स्रुत्याय । स्रुत्याय च । च पथ्याय । पथ्याय च । च नमः । नमः काट्याय । काट्याय च । च नीप्याय । नीप्याय च । च नमः । नमः सूद्याय । सूद्याय च । च सरस्याय । सरस्याय च । च नमः । नमो नाद्याय । नाद्याय च । च वैशंताय । वैशंताय च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च नमः । नमः कूप्याय । कूप्याय च । चावट्याय । अवट्याय च । च नमः । नमो वर्ष्याय । वर्ष्याय च । चावर्?ष्याय । अवर्ष्याय च । च नमः । नमो मेघ्याय । मेघ्याय च । च विद्युत्याय । विद्युत्याय च । विद्युत्यायेति वि-द्युत्याय । च नमः । नम ईध्रियाय । ईध्रियाय च । चाऽऽतप्याय । आतप्याय च । आतप्यायेत्याँ-तप्याय । च

नमः । नमो वात्याय । वात्याय च । च रेष्मियाय । रेष्मियाय च । च नमः । नमो वास्तव्याय । वास्तव्याय च । च वास्तुपाय । वास्तुपाय च । वास्तुपायेति वास्तु-पाय । चेति च () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमः सोमाय । सोमाय च । च रुद्राय । रुद्राय च । च नमः । नमस्ताम्राय । ताम्राय च । चारुणाय । अरुणाय च । च नमः । नमः शंगाय । शंगाय च । च पशुपतये । पशुपतये च । पशुपतय इति पशु-पतये । च नमः । नम उग्राय । उग्राय च । च भीमाय । भीमाय च । च नमः । नमो अग्रेवधाय । अग्रेवधाय च । अग्रेवधायेत्यग्रे-वधाय । च दूरेवधाय । दूरेवधाय च । दूरेवधायेति दूरे-वधाय । च नमः । नमो हंत्रे । हंत्रे च । च हनीयसे । हनीयसे च । च नमः । नमो वृक्षेभ्यः । वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः । हरिकेशेभ्यो नमः । हरिकेशेभ्य इति हरि-केशेभ्यः । नमस्ताराय । ताराय नमः । नमः शंभवे । शंभवे च । शंभव इति शं-भवे । च मयोभवे । मयोभवे च । मयोभव इति मयः- भवे । च नमः । नमः शंकराय । शंकराय च । शंकरायेति शं-कराय । च मयस्कराय । मयस्कराय च । मयस्करायेति मयः-कराय । च नमः । नमः शिवाय । शिवाय च । च शिवतराय । शिवतराय च । शिवतरायेति शिव- तराय ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च नमः । नमस्तीर्थ्याय । तीर्थ्याय च । च कूल्याय । कूल्याय च । च नमः । नमः पार्याय । पार्याय च । चावार्याय । अवार्याय च । च नमः । नमः प्रतरणाय । प्रतरणाय च । प्रतरणायेति प्र-तरणाय । चोत्तरणाय । उत्तरणाय च । उत्तरणायेत्युत्-तरणाय । च नमः । नम आतार्याय । आतार्याय च । आतार्यायेत्या-तार्याय । चालाद्याय । आलाद्याय च । आलाद्यायेत्या-लाद्याय । च नमः । नमः शष्प्याय । शष्प्याय च । च फेन्याय ।

फेन्याय च । च नमः । नमः सिकत्याय । सिकत्याय च । च प्रवाह्याय । प्रवाह्याय च । पवाह्यायेति प्र-वाह्याय । चेति च () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

नमः हरिण्याय । हरिण्याय च । च प्रपथ्याय । प्रपथ्याय च । प्रपथ्यायेति प्र-पथ्याय । च नमः । नमः किꣳशिलाय । किंगꣳशिलाय च । च क्षयणाय । क्षयणाय च । च नमः । नमः कपर्दिने । कपर्दिने च । च पुलस्तये । पुलस्तये च । च नमः । नमो गोष्ठ्याय । गोष्ठ्याय च । गोष्ठ्यायेति गो-स्थ्याय । च गृह्याय । गृह्याय च । च नमः । नम स्तल्प्याय । तल्प्याय च । च गेह्याय । गेह्याय च । च नमः । नमः काट्याय । काट्याय च । च गह्वरेष्ठाय । गह्वरेष्ठाय च । गह्वरेष्ठायेति गह्वरे-स्थाय । च नमः । नमो हृदय्याय । हृदय्याय च । च निवेष्प्याय । निवेष्प्याय च । निवेष्प्यायेति नि-वेष्प्याय । च नमः । नमः पाꣳसव्याय । पाꣳसव्याय च । च रजस्याय । रजस्याय च । च नमः । नमः शुष्क्याय । शुष्क्याय च । च हरित्याय । हरित्याय च । च नमः । नमो लोप्याय । लोप्याय च । चोलप्याय । उलप्याय च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च नमः । नमः ऊर्व्याय । ऊर्व्याय च । च सूर्म्याय । सूर्म्याय च । च नमः । नमः पर्ण्याय । पर्ण्याय च । च पर्णशद्याय । पर्णशद्याय च । पर्णशद्यायेति पर्ण-शद्याय । च नमः । नमोऽपगुरमाणाय । अपगुरमाणाय च । अपगुरमाणायेत्यप गुरमाणाय । चाभिघ्नते । अभिघ्नते च । अभिघ्नत इत्यभि-घ्नते । च नमः । नमः आक्खिदते । आक्खिदते च । आक्खिदत इत्याँ-खिदते । च पक्खिदते । प्रक्खिदते च । प्रक्खिदत इति प्र-खिदते । च नमः ।

नमो॑ वः । वः किरिकेभ्यः । किरिकेभ्यो देवानाँ । देवानाꣳ हृदयेभ्यः । हृदयेभ्यो नमः । नमो विक्षीणकेभ्यः । विक्षीणकेभ्यो नमः । विक्षीणकेभ्य इति विक्षीण-केभ्यः । नमो विचिन्वत्केभ्यः । विचिन्वत्केभ्यो नमः । विचिन्वत्केभ्य इति वि-चिन्वत्केभ्यः । नम आनिर्हतेभ्यः । आनिर्हतेभ्यो नमः । आनिर्हतेभ्य इत्यानिः-हतेभ्यः । नम आमीवत्केभ्यः । आमीवत्केभ्य इत्याँ-मीवत्केभ्यः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

द्रापे अंधसः । अंधसस्पते । पते दरिद्रन् । दरिद्रन्नीललोहित । नीललोहितेति नील-लोहित । एषां पुरुषाणां । पुरुषाणामेषां । एषां पशूनां । पशूनां मा । मा भेः । भे र्मा । माऽरः । अरो मो । मो एषां । मो इति मो । एषां किं । किं चन । चनाऽऽमममत् । या ते । आममदित्याममत् ॥ ते रुद्र । रुद्रशिवा । शिवा तनूः । तनूः शिवा । शिवा विश्वाहभेषजी । विश्वाहभेषजीति विश्वाह-भेषजी ॥ शिवा रुद्रस्य । रुद्रस्य भेषजी । भेषजी तयाँ । तया नः । नो मृड । मृड जीवसे । जीवस इति जीवसे । इमाꣳ रुद्राय । रुद्राय तवसे । तवसे कपर्दिने । कपर्दिने क्षयद्वीराय । क्षयद्वीराय प्र । क्षयद्वीरायेति क्षयत्-वीराय । प्रभरामहे । भरामहे मतिम् । मतिमिति मतिम् ॥ यथा नः । नः शम् । शमसत् । असद्विपदे । द्विपदे चतुष्पदे । द्विपद इति द्वि-पदे । चतुष्पदे विश्वँ । चतुष्पद इति चतुः-पदे । विश्वं पुष्टम् । पुष्टं ग्रामे । ग्रामे अस्मिन् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अस्मिन्ननातुरम् । अनातुरमित्यनाँ-तुरम् ॥ मृडा नः । नो रुद्र । रुद्रो । उत नः । नो मयः । मयस्कृधि । कृधि क्षयद्वीराय । क्षयद्वीराय नमसा । क्षयद्वीरायेति क्षयत्-वीराय । नमसा विधेम । विधेम ते । त इति ते ॥ यच्छं । शं

चं । च योः । योश्च । च मनुः । मनुरायजे । आयजे पिता । आयज इत्या-यजे । पिता तत् । तदश्याम । अश्याम तवं । तव रुद्र । रुद्र प्रणीतौ । प्रणीताविति प्र-नीतौ ॥ मा नः । नो महान्तं । महांत मुत । उत मा । मा नः । नो अर्भकं । अर्भकं मा । मा नः । न उक्षंतं । उक्षंतमुत । उत मा । मा नः । न उक्षितं । उक्षित-मित्युक्षितं ॥ मा नः । नो वधीः । वधीः पितरं । पितरं मा । मोत । उत मातरं । मातरं प्रियाः । प्रिया मा । मा नः । नस्तनुवः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। तनुवो रुद्र । रुद्र रीरिषः । रीरिष इतिं रीरिषः ॥ मा नः । न स्तोके । तोके तनये । तनये मा । मा नः । न आयुषि । आयुषि मा । मा नः । नो गोषु । गोषु मा । मा नः । नो अश्वेषु । अश्वेषु रीरिषः । रीरिष इतिं रीरिषः ॥ वीरान्मा । मानः । नो रुद्र । रुद्र भामितः । भामितो वधीः । वधीर् हविष्मंतः । हविष्मंतो नमसा । नमसा विधेम । विधेम ते । त इतिं ते ॥ आरात्तें । ते गोघ्ने । गोघ्न उत । गोघ्न इतिं गो-घ्ने । उत पूरुषघ्ने । पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय । पूरुषघ्न इतिं पूरुष-घ्ने । क्षयद्वीराय सुम्नम् । क्षयद्वीरा येतिं क्षयत्-वीराय । सुम्नमस्मे । अस्मे तैं । अस्मे इत्यस्मे । ते अस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ रक्षा च । च नः । नो अधिं । अधिं च । च देव । देव ब्रूहि । ब्रूह्यधं । अधा च । च नः । नः शर्म । शर्म यच्छ । यच्छ द्विबर्हाः । द्विबर्हा इतिं द्वि-बर्हाः ॥ स्तुहि श्रुतं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। श्रुतं गर्तसदं । गर्तसदं युवानं । गर्तसदमितिं गर्त-सदं । युवानं मृगं । मृगं न । न भीमम् । भीममुपहब्दुम् । उपहब्दुमुग्रम् । उग्रमित्युग्रम् ॥ मृडा जरित्रे । जरित्रे रुद्र । रुद्र स्तवानः । स्तवानो अन्यं । अन्यं तैं । ते अस्मत् । अस्मन्नि । नि वपंतु । वपंतु सेनाः । सेना इति सेनाः ॥ परिणः । नो रुद्रस्य । रुद्रस्य हेतिः । हेतिर्वृणक्तु । वृणक्तु

परि॑ । परि॑ ह्वेषस्य । ह्वेषस्य॑ दुर्मतिः । दुर्मतिरघा॑योः । दुर्मतिरिति॑ दुः-मतिः । अघा॑योरित्यघ-योः ॥ अव॑ स्थिरा । स्थिरा मघव॑द्भ्यः । मघव॑द्भ्यस्तनुष्व । मघव॑द्भ्य इति॑ मघव॑त्-भ्यः । तनुष्व मीढ्वः॑ । मीढ्व॑स्तो॒काय॑ । तो॒काय॒ तन॑याय । तन॑याय मृडय । मृड॒येति॑ मृडय ॥ मीढु॑ष्टम शिव॑तम । मीढु॑ष्टमेति॒ मीढु॑ः-तम॒ । शिव॑तम शि॒वः । शिव॑तमेति॒ शिव॑-तम॒ । शि॒वो नः॑ । नः॒ सु॒मना॑ः । सु॒मना॑ भव । सु॒मना॒ इति॑ सु-मना॑ः । भ॒वेति॑ भव ॥ पर॒मे वृ॒क्षे । वृ॒क्ष आयु॑धं । आयु॑धं नि॒धाय॑ । नि॒धाय॒ कृत्ति॑ं । नि॒धाये॑ति॑ नि-धाय॑ । कृत्ति॒ं वसा॑नः । वसा॑न॒ आ । आ च॑र । च॒र॒ पिना॑कं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पिना॑कं॒ बिभ्र॑त् । बिभ्र॒दा । आ ग॑हि । ग॒हीति॑ गहि ॥ विकि॑रिद॒ विलो॑हित । विकि॑रि॒देति॒ वि-कि॒रि॒द॒ । विलो॑हि॒त॒ नमः॑ । विलो॑हि॒तेति॒ वि-लो॒हि॒त॒ । नमः॑ ते । ते अ॒स्तु॒ । अ॒स्तु॒ भ॒गवः॑ । भ॒गव॒ इति॑ भग-वः॒ ॥ यास्ते॑ । ते॒ स॒हस्र॑ं । स॒हस्र॑ꣳ हे॒तयः॑ । हे॒तयो॒ऽन्यं । अ॒न्यम॒स्मत् । अ॒स्मन्नि । नि व॑पंतु । व॒पं॒तु॒ ताः । ता इति॒ ताः ॥ स॒हस्रा॑णि सहस्र॒धा । स॒हस्र॒धा बा॑हु॒वोः । स॒हस्र॒धेति॑ सहस्र-धा । बा॒हु॒वोस्तव॑ । तव॑ हे॒तयः॑ । हे॒तय॒ इति॑ हे॒तयः॑ ॥ तासा॒- मीशा॑नः । ईशा॑नो भगवः । भ॒गवः॒ परा॑चीना॑ । भ॒गव॒ इति॑ भग-वः॒ । परा॑चीना॒ मुखा॑ । मुखा॑ कृधि । कृ॒धीति॑ कृधि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

स॒हस्रा॑णि सहस्र॒शः । स॒हस्र॒शो ये । स॒हस्र॒श इति॑ सहस्र-शः । ये रु॒द्राः । रु॒द्रा अधि॑ । अधि॒ भूम्या॑म् । भूम्या॒मिति॒ भूम्या॑म् ॥ तेषा॑ꣳ सहस्र-योज॒ने । स॒हस्र॒योज॒नेऽव॑ । स॒हस्र॒योज॒न इति॑ सहस्र-योज॒ने । अव॒ धन्वा॑नि । धन्वा॑नि तन्मसि । त॒न्म॒सी॒ति॑ तन्मसि ॥ अ॒स्मिन्म॑हति । म॒हत्य॑र्ण॒वे । अ॒र्ण॒वे॑ऽ॒न्तरि॑क्षे । अ॒न्तरि॑क्षे भ॒वाः । भ॒वा अधि॑ । अधी॒त्यधि॑ ॥ नील॑ग्रीवाः शि॒ति॒कं॒ठा॑ः । नील॑ग्रीवा॒ इति॒ नील॑-ग्रीवाः । शि॒ति॒कं॒ठा॑ः शर्वाः । शि॒ति॒कं॒ठा॒ इति॑ शिति-कं॒ठा॑ः ।

शर्वा अधः, । अधः, क्षमाचराः । क्षमाचरा इति क्षमाचराः ॥ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः । नीलग्रीवा इति नील-ग्रीवाः । शितिकण्ठा दिवम् । शितिकण्ठा इति शिति- कण्ठाः । दिवꣳ रुद्राः । रुद्रा उपश्रिताः । उपश्रिता इत्युप-श्रिताः ॥ ये वृक्षेषु । वृक्षेषु सस्पिञ्जराः । सस्पिञ्जरा नीलग्रीवाः । नीलग्रीवा विलोहिताः । नीलग्रीवा इति नील-ग्रीवाः । विलोहिता इति वि-लोहिताः ॥ ये भूतानाम् । भूतानामधिपतयः । अधिपतयो विशिखासः । अधिपतय इत्यधि-पतयः । विशिखासः कपर्दिनः । विशिखास इति वि-शिखासः । कपर्दिन इति कपर्दिनः ॥ ये अन्नेषु । अन्नेषु विविध्यन्ति । विविध्यन्ति पात्रेषु । विविध्यन्तीति वि-विध्यन्ति । पात्रेषु पिबतः । पिबतो जनान् । जनानिति जनान् ॥ ये पथाम् । पथां पथिरक्षयः । पथिरक्षय ऐलबृदाः । पथिरक्षय इति पथि-रक्षयः । ऐलबृदा यव्युधः । यव्युध इति यव्युधः ॥ ये तीर्थानि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। तीर्थानि प्रचरन्ति । प्रचरन्ति सुकावन्तः । प्रचरन्तीति प्र-चरन्ति । सुकावन्तो निषङ्गिणः । सुकावन्त इति सुका-वन्तः । निषङ्गिण इति नि-सङ्गिनः ॥ य एतावन्तः । एतावन्तश्च । च भूयाꣳसः । भूयाꣳसश्च । च दिशः । दिशो रुद्राः । रुद्रा वितस्थिरे । वितस्थिर इति वि- तस्थिरे ॥ तेषाꣳ सहस्रयोजने । सहस्रयोजनेऽवं । सहस्रयोजन इति सहस्र-योजने । अव धन्वानि । धन्वानि तन्मसि । तन्मसीति तन्मसि ॥ नमो रुद्रेभ्यः । रुद्रेभ्यो ये । ये पृथिव्यां । पृथिव्यां ये । यैऽन्तरिक्षे । अन्तरिक्षे ये ये दिवि । दिवि येषाम् । येषामन्न । अन्नं वातः । वातो वर्?षम् । वर्?षमिषवः । इषवस्तेभ्यः । तेभ्यो दश । दश प्राचीः । प्राचीर्दश । दश दक्षिणा । दक्षिणा दश । दश प्रतीचीः । प्रतीचीर्दश । दशो दीचीः । उदीची-र्दश । दशोर्ध्वाः । ऊर्ध्वास्तेभ्यः । तेभ्यो नमः । नमस्ते । ते नः । नो मृडयन्तु । मृडयन्तु ते । ते यं । यं द्विष्मः । द्विष्मो यः । यश्च । च नः । नो द्वेष्टि । द्वेष्टि तं । तं वः । वो जम्भे । जम्भे दधामि । दधामीति दधामि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे पंचमप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः अश्मन्नूर्जं । ऊर्जं पर्वते । पर्वते शिश्रियाणां । शिश्रियाणां वातै । वाते पर्जन्यै । पर्जन्ये वरुणस्य । वरुणस्य शुष्मै । शुष्म इति शुष्मै ॥ अद्भ्य ओषधीभ्यः । अद्भ्य इत्यत्-भ्यः । ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्यः । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । वनस्पतिभ्योऽधि । वनस्पतिभ्य इति वनस्पति-भ्यः । अधि संभृतां । संभृतां तां । संभृतामिति सं-भृताम् । तां नः । न इषे । इषमूर्जं । ऊर्जं धत्त । धत्तमरुतः । मरुतः सꣳरराणाः । सꣳरराणा इति सं-रराणाः ॥ अश्मग्गंस्ते । ते क्षुत् । क्षुदमुं । अमुं तै । ते शुक् । शुगृच्छतु । ऋच्छतु यं । यं द्विष्मः । द्विष्म इति द्विष्मः ॥ समुद्रस्य त्वा । त्वाऽवाकया । अवाकयाऽग्नै । अग्ने परि । परिव्ययामसि । व्ययामसीति व्ययामसि ॥ पावको अस्मभ्यं । अस्मभ्यꣳ शिवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । शिवो भव । भवेति भव ॥ हिमस्य त्वा । त्वा जरायुणा । जरायुणाऽग्नै । अग्ने परि । परिव्ययामसि । व्ययामसीति व्ययामसि ॥ पावको अस्मभ्यं । अस्मभ्यꣳ शिवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । शिवो भव । भवेति भव ॥ उपज्मन् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ज्मन्नुप । उपवेतसे । वेतसेऽवत्तरं । अवत्तरं नदीषु । अवत्तरमित्यवत्-तरं । नदीष्वा । एत्या ॥ अग्नै पित्तं । पित्तमपां । अपामसि । असीत्यसि ॥ मंडूकि ताभिः । ताभिरा । आ गहि । गहि सा । सेमं । इमन्नः । नो यज्ञम् । यज्ञमिति यज्ञम् ॥ पावकवर्णꣳ शिवं । पावकवर्णमिति पावक-वर्णम् । शिवं कृधि । कृधीति कृधि ॥ पावक आ । आचितयत्या । चितयत्या कृपा । कृपेति कृपा ॥ क्षामनुरुचे । रुरुच उपसः । उपसो न । न भानुना । भानुनेति भानुना ॥ तूर्वन्न । न यामन्न् । यामन्नेतशस्य । एतशस्य नु । नूरणै । रण आ । आ यः । यो घृणे । घृण इति घृणे ॥ न ततृषाणः । ततृषाणो अजरः । अजर इत्यजरः ॥ अग्नै पावक । पावक रोचिषा । रोचिषा मंद्रया । मंद्रया देव । देव जिह्वया । जिह्वयेति जिह्वया ॥ आ देवान् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। देवान् वक्षि । वक्षि यक्षि । यक्षि च । चेति च ॥ स नः । नः पावक । पावक दीदिवः । दीदिवोऽग्ने । अग्ने देवान् । देवाꣳ इह । इहा । आवह । वहेति वह ॥ उप यज्ञं । यज्ञꣳ हविः । हविश्च । च नः । न इति नः ॥ अपामिदं । इदं न्ययनं । न्ययनꣳ समुद्रस्य । न्ययनमिति नि- अयनम् । समुद्रस्य निवेशनम् । निवेशनमिति नि- वेशनम् ॥ अन्यं तै । ते अस्मत् । अस्मत्तपंतु । तपंतु हेतयः । हेतयः पावकः । पावको अस्मभ्यं । अस्मभ्यꣳ शिवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । शिवो भव । भवेति भव ॥ नमस्ते । ते हरसे । हरसे शोचिषे । शोचिषे नमः । नमस्ते । ते अस्तु । अस्त्वर्चिषे । अर्चिष इत्यर्चिषे । अन्यं तै । ते अस्मत् । अस्मत्तपंतु । तपंतु हेतयः । हेतयः पावकः । पावको अस्मभ्यं । अस्मभ्यꣳ शिवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । शिवो भव । भवेति भव ॥ नृषदेवट् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नृषद इति नृ-सदै । वडप्सुषदै । अप्सुषदे वट् । अप्सुषद इत्यप्सु-सदै । वड्वनसदै । वनसदे वट् । वनसद इति वन-सदै । वड्बर्हिषदै । बर्हिषदे वट् । बर्हिषद इति बर्हि-सदै । वटथ्सुवर्विदै । सुवर्विदे वट् । सुवर्विद इति सुवः-विदै । वडिति वट् ॥ ये देवाः । देवा देवानाँ । देवानाँ यज्ञियाः । यज्ञिया यज्ञियानां । यज्ञियानाꣳ संवथ्सरीणँ । संवथ्सरीणमुप । संवथ्सरीणमिति सं- वथ्सरीणँ । उप भागं । भागमासते । आसत इत्यासते ॥ अहुतादो हविषः । अहुताद इत्यहुत-अदः । हविषो यज्ञे । यज्ञे अस्मिन् । अस्मिन्थ्स्वयं । स्वयं जुहुध्वं । जुहुध्वं मधुनः । मधुनो घृतस्य । घृतस्येति घृतस्य ॥ ये देवाः । देवा देवेषु । देवेष्वधि । अधि देवत्वं । देवत्वमायन्, । देवत्वमिति देव-त्वं । आयन्, ये । ये ब्रह्मणः । ब्रह्मणः पुर?एतारः । पुरएतारो अस्य । पुरएतार इति पुरः-एतारः । अस्येत्यस्य ॥ येभ्यो न । नर्ते ।

ऋते पवते । पवते धाम । धाम किं । किं चन । चन न । न ते । ते दिवः । दिवो न । न पृथिव्याः । पृथिव्या अधि । अधि स्रुपु । स्रुष्विति स्रुपु ॥ प्राणदा अपानदाः । प्राणदा इति प्राण-दाः । ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अपानदा व्यानदाः । अपानदा इत्यपान-दाः । व्यानदाश्चक्षुर्दाः । व्यानदा इति व्यान-दाः । चक्षुर्दा वर्चोदाः । चक्षुर्दा इति चक्षुः-दाः । वर्चोदा वरिवोदाः । वर्चोदा इति वर्चः-दाः । वरिवोदा इति वरिवः-दाः । अन्यं तै । ते अस्मत् । अस्मत्तपतु । तपतु हेतयः । हेतयः पावकः । पावको अस्मभ्यँ । अस्मभ्यꣳ शिवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । शिवो भव । भवेति भव ॥ अग्निस्तिग्मेन । तिग्मेन शोचिषा । शोचिषा यꣳसत् । यꣳसद्विश्वँ । विश्वं नि । न्यत्रिणँ । अत्रिणमित्यत्रिणँ ॥ अग्निर्नः । नो वꣳसते । वꣳसते रयिं । रयिमिति रयिं ॥ सेना । एनाऽनीकेन । अनीकेन सुविदत्रः । सुविदत्रो अस्मे । सुविदत्र इति सु-विदत्रः । अस्मे यष्टाँ । अस्मे इत्यस्मे । यष्टा देवान् । देवाꣳ आयजिष्ठः । आयजिष्ठः स्वस्ति । आयजिष्ठ इत्या-यजिष्ठः । स्वस्तीति स्वस्ति । अदब्धो गोपाः । गोपा उत । गोपा इति गो- पाः । उत नः । नः परस्पाः । परस्पा अग्नै । परस्पा इति परः-पाः । अग्नैद्युमत् । द्युमदुत । द्युमदिति द्यु-मत् । उत रेवत् । रेवदिदीहि । दिदीहीति दिदीहि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

य इमा । इमा विश्वाँ । विश्वा भुवनानि । भुवनानि जुह्वत् । जुह्वदृषिः । ऋषिर् होताँ । होता निषसादं । निषसादा पिता । निषसादेति नि-ससादं । पिता नः । न इति नः ॥ स आशिषाँ । आशिषा द्रविणं । आशिषेत्याँ-शिषाँ । द्रविणमिच्छमानः । इच्छमानः परमच्छदः । परमच्छदो वरै । परमच्छद इति परम-छदः । वर आ । आ विवेश ।

विवेशेति विवेश ॥ विश्वकर्मा मनसा । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । मनसा यत् । यद्विहायाः । विहाया धाता । विहाया इति वि-हायाः । धाता विधाता । विधाता परमा । विधातेति वि-धाता । परमोत । उत सन्दृक् । संदृगिति सं-दृक् ॥ तेषामिष्टानि । इष्टानि सं । समिषा । इषा मदंति । मदंति यत्र । यत्र सप्तर्?षीन् । सप्तर्?षीन् परः । सप्तर्षीनिति सप्त-ऋषीन् । पर एकँ । एकमाहुः । आहुरित्याहुः ॥ यो नः । नः पिता । पिता जनिता । जनिता यः । यो विधाता । विधाता यः । विधातेति-धाता । यो नः । नः सतः । सतो अभि । अभ्या । आसत् । सञ्जजान । जजानेति जजान () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

यो देवानाँ । देवानाँ नामधाः । नामधा एकः । नामधा इति नाम-धाः । एक एव । एव तं । तꣳ संप्रश्नं । संप्रश्नं भुवना । संप्रश्नमिति सं-प्रश्नम् । भुवना यंति । यंत्यन्या । अन्येत्यन्या ॥ त आ । आ यजन्त । अयजंत द्रविणं । द्रविणꣳ सं । समस्मे । अस्मा ऋषयः । ऋषयः पूर्वे । पूर्वे जरितारः । जरितारो न । न भूना । भूनेति भूना ॥ असूर्ता सूताँ । सूर्ता रजसः । रजसो विमानैँ । विमाने ये । विमान इति वि-मानैँ । ये भूतानि । भूतानि समकृण्वन् । समकृण्वन्निमानि । समकृण्वन्निति सं-अकृण्वन् । इमानीतीमानि ॥ न तं । तं विधाथ । विदाथ यः । य इदं । इदं जजान । जजानान्यत् । अन्यद्युष्माकँ । युष्माकमंतरं । अंतरं भवाति । भवातीति भवाति ॥ नीहारेण प्रावृताः । प्रावृता जल्प्याँ । जल्प्या च । चासुतृपः । असुतृपं उक्थशासः । असुतृप इत्यसु-तृपः । उक्थशासश्चरंति । उक्थशास इत्युक्थ-शासः । चरंतीति चरंति ॥ परो दिवा । दिवा परः । पर एना ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। एना पृथिव्या । पृथिव्या परः । परो देवेभिः । देवेभिरसुरैः । असुरैर्गुहा॑ । गुहा यत् । यदिति यत् ॥ कꣳस्वित् । स्विद्गर्भं । गर्भं प्रथमं । प्रथमं दध्रे । दध्र आपः । आपो यत्र॑ । यत्र॑ देवाः । देवाः समगच्छंत । समगच्छंत विश्वे॑ । समगच्छंतेति॑ सं-अगच्छंत । विश्व इति॒ विश्वे॑ ॥ तमित् । इद्गर्भं । गर्भं प्रथमं । प्रथमं दध्रे । दध्र आपः । आपो यत्र॑ । यत्र॑ देवाः । देवाः समगच्छंत । समगच्छंत विश्वे॑ । समगच्छंतेति॑ सं-अगच्छंत । विश्व इति॒ विश्वे॑ ॥ अजस्य॒ नाभौ॑ । नाभावधि॑ । अध्येक॑म् । एकमर्पितं । अर्पितं॒ यस्मिन्न्॑ । यस्मिंन्निदं॑ । इदं विश्वं॑ । विश्वं॒ भुवनं । भुवनमधि॑ । अधि॑ श्रितम् । श्रितमिति॑ श्रितम् ॥ विश्वकर्मा॑ हि । विश्व-कर्मेति॑ विश्व-कर्मा॑ । ह्यजनिष्ट । अजनिष्ट देवः । देव आत् । आदित् । इद्गंधर्वः । गंधर्वो अभवत् । अभवद्द्वितीयः । द्वितीय इति॑ द्वितीयः ॥ तृतीयः॑ पिता । पिता जनिता । जनितौषधीनां ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। ओषधिनामपां । अपां गर्भं । गर्भं वि । व्यदधात् । अदधात् पुरुत्रा । पुरुत्रेति॑ पुरु-त्रा ॥ चक्षुषः॑ पिता । पिता मनसा । मनसा॒ हि । हि धीरः॑ । धीरो॑ घृतं । घृतमेने । एने॒ अजनत् । एने॒ इत्येने॑ । अजननन्नमाने । नन्नमाने॒ इति॒ नन्नमाने ॥ यदेत् । इदंता॑ । अंता॒ अदर्दृꣳहंत । अदर्दृꣳहंत॒ पूर्वे॑ । पूर्व॒ आ । आदित् । इद्द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी अप्रथेताम् । द्यावापृथिवी इति॒ द्यावा॑- पृथिवी । अप्रथेतामित्यप्रथेताम् ॥ विश्वतश्चक्षुरुत । विश्वतश्चक्षुरिति॑ विश्वतः॑-चक्षुः । उत विश्वतोमुखः । विश्वतोमुखो विश्वतोहस्तः । विश्वतोमुख इति॑ विश्वतः॑-मुखः । विश्वतोहस्त उत । विश्वतोहस्त इति॑ विश्वतः॑-हस्तः । उत विश्वतस्पात् । विश्वतस्पादिति॑ विश्वतः॑-पात् ॥ सं बाहुभ्या॑म् । बाहुभ्यां नमति । बाहुभ्यामिति॑ बाहु-भ्यां । नमति॒ सं । सं पतत्रैः । पतत्रैर्द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी जनयन्न्॑ । द्यावापृथिवी इति॒ द्यावा॑- पृथिवी । जनयन्देवः । देव एकः॑ । एक इत्येकः॑ ॥ किꣳ स्वित् । स्विदासीत् । आसीदधिष्ठान॑म् । अधिष्ठान-मारंभणं ।

अधिष्ठानमित्यधि-स्थानँ । आरंभणं कतमत् । आरंभण मित्याँ-रंभणम् । कतमथ्स्वित् । स्वित्किम् । किमासीत् । आसीदित्यासीत् ॥ यदीभूमिँ । भूमिं जनयन्न् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। जनयन्विश्वकर्मा । विश्वकर्मा वि । विश्वकर्मेतिं विश्व-कर्मा । विद्याम् । द्यामौर्णोत् । और्णोन्महिना । महिनाविश्वचक्षाः । विश्वचक्षा इतिं विश्व-चक्षाः ॥ किꣳस्वित् । स्विद्वनँ । वनं कः । क उं । उ सः । स वृक्षः । वृक्ष?आसीत् । आसीद्यतः । यतो द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः । द्यावापृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । निष्टतक्षुरितिं निः-ततक्षुः । मनीषिणो मनसा । मनसा पृच्छतं । पृच्छतेत् । इदु । उ तत् । तद्यत् । यदध्यतिष्ठत् । अध्यतिष्ठद्भुवनानि । अध्यतिष्ठदित्यधि-अतिष्ठत् । भुवनानि धारयन्न् । धारयन्नितिं धारयन्न् ॥ या तैँ । ते धामानि । धामानि परमाणिं । परमाणि या । याऽव मा । ऽअवमा या । या मध्यमा । मध्यमा विश्वकर्मन् । विश्वकर्मन्नु त । विश्वकर्मन्नितिं विश्व-कर्मन्न् । उतेमा । इमेतीमा ॥ शिक्षा सखिभ्यः । सखिभ्यो हविषिं । सखिभ्य इति सखि-भ्यः । हविषिं स्वधावः । स्वधावः स्वयं । स्वधावः इतिं स्वधा-वः । स्वयं यजस्व । यजस्व तनुवँ । तनुवं जुषाणः । जुषाण इतिं जुषाणः ॥ वाचस्पतिँ । पतिं विश्वकर्माणं । विश्वकर्माण मूतयेँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। विश्वकर्माणमितिं विश्व-कर्माणं । ऊतये मनोयुजँ । मनोयुजं वाजँ । मनोयुजमितिं मनः-युजँ । वाजं अद्य । अद्या ꣳहुवेम । हुवेमेतिं हुवेम ॥ स नः । नो नेदिष्ठा । नेदिष्ठा हवनानि । हवनानि जोषते । जोषते विश्वशंभूः । विश्वशंभूरवसे । विश्वशंभूरितिं विश्व- शंभूः । अवसे साधुकर्मा । साधुकर्मेतिं साधु-कर्मा । विश्वकर्मन्, हविषा ।

विश्वकर्मन्निति विश्व-कर्मन्न् । हविषा वावृधानः । वावृधानः स्वयं । स्वयं यजस्व । यजस्व तनुवँ । तनुवं जुषाणः । जुषाण इति जुषाणः ॥ मुह्यन्त्वन्ये । अन्ये अभितः । अभितः सपत्नाँः । सपत्ना इह । इहास्माकँ । अस्माकं मघवाँ । मघवा सूरिः । मघवेति मघ-वा । सूरिरस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ विश्वकर्मन्, हविषाँ । विश्वकर्मन्निति विश्व-कर्मन्न् । हविषा वर्धनेन । वर्धनेन त्रातारँ । त्रातारमिंद्रँ । इंद्रमकृणोः । अकृणोरवध्यम् । अवध्यमित्यवध्यम् ॥ तस्मै विशः । विशः सं । समनमंत । अनमंत पूर्वीः । पूर्वीरयं । अयमुग्रः । उग्रो विहव्यः । विहव्यो यथाँ । विहव्य इति वि-हव्यः । यथासत् । असदित्यसत् । समुद्राय वयुनाय । वयुनाय सिंधूनां । सिंधूनां पतये । पतये नमः । नम इति नमः ॥ नदीनाꣳ सर्वासां । सर्वासां पित्रे । पित्रे जुहुत । जुहुता विश्वकर्मणे । विश्वकर्मणे विश्वाँ । विश्वकर्मण इति विश्व-कर्मणे । विश्वाऽहाँ । अहाऽमर्त्यं । अमर्त्यꣳ हविः । हविरिति हविः () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

उदेनं । एनमुत्तरां । उत्तरां नय । उत्तरामित्युत्-तराम् । न यागँ । अग्नें घृतेन । घृतेनाऽऽहुत । आहुतेत्याहुत ॥ रायस्पोषेण । पोषेण सं । सꣳ सृज । सृज प्रजयाँ । प्रजया च । प्रजयेति प्र-जयाँ । च धनेन । धनेन च । चेति च ॥ इंद्रेमं । इमं प्रतरां । प्रतरां कृधि । प्रतरामिति प्र-तराम् । कृधि सजातानाँ । सजातानामसत् । सजातानामिति स-जातानाँ । असद्वशी । वशीति वशी ॥ स मेनं । एनं वर्चसा । वर्चसा सृज । सृज देवेभ्यः । देवेभ्यो भागधाः । भागधा असत् । भागधा इति भाग-धाः । असदित्यसत् ॥ यस्य कुर्मः । कुर्मो हविः । हविर्गृहे । गृहे तम् । तमग्ने । अग्ने वर्धय । वर्धया ब्रम् । ब्रमिति ब्रम् ॥ तस्मै देवाः । देवा अधि । अधि ब्रुवन् । ब्रुवन्नयं । अयं च । च ब्रह्मणः । ब्रह्मणस्पतिः । पतिरिति पतिः ॥ उदु । उब्रा । ब्रा विश्वे । विश्वे देवाः । देवा अग्नें ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अग्ने भरंतु । भरंतु चित्तिंभिः । चित्तिंभिरिति चित्तिं-भिः ॥ स नः । नो भव । भव शिवतंमः । शिवतंमः सुप्रतींकः । शिवतंम इतिं शिव-तमः । सुप्रतींको विभांवसुः । सुप्रतींक इतिं सु-प्रतींकः । विभांवसुरितिं विभा-वसुः ॥ पंच दिशः । दिशो दैवीः । दैवींर्यज्ञं । यज्ञमंवंतु । अवंतु देवीः । देवीरपं । अपामंतिं । अमंतिं दुर्मतिं । दुर्मतिं बाधंमानाः । दुर्मतिमितिं दुः-मतिम् । बाधंमाना इति बाधं- मानाः ॥ रायस्पोषैं । पोषें यज्ञपंतिं । यज्ञपंतिमाभजंतीः । यज्ञपंतिमितिं यज्ञ-पतिं । आभजंतीरित्याँ-भजंतीः ॥ रायस्पोषैं । पोषे अधिं । अधिं यज्ञः । यज्ञो अंस्थात् । अस्थाथ्समिंद्धे । समिंद्धे अग्नौ । समिंद्ध इति सं-इद्धे । अग्नावधिं । अधिं मामहानः । मामहान इतिं मामहानः ॥ उक्थपंत्र ईड्यः । उक्थपंत्र इत्युक्थ-पत्रः । ईड्यो गृभीतः । गृभीतस्तप्तं । तप्तं घर्मम् । घर्मं पंरिगृह्य । पंरिगृह्या यजंत । पंरिगृह्येतिं परि-गृह्य । अयजंते- त्यंजंत ॥ ऊर्जा यत् । यद्यज्ञम् । यज्ञमशंमंत । अशंमंत देवाः । देवा दैव्यांय । दैव्यांय धर्त्रे । धर्त्रे जोष्ट्रैं । जोष्ट्र इति जोष्ट्रैं ॥ देवश्रीः श्रीमंणाः । देवश्रीरितिं देव-श्रीः । श्रीमंणाः शतपंयाः । श्रीमंणा इति श्री- मनाः । शतपंयाः पंरिगृह्य । शतपंया इतिं शतपंयाः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पंरिगृह्य देवाः । पंरिगृह्येतिं परि-गृह्य । देवा यज्ञं । यज्ञमांयन्न् । आयन्नित्यांयन्न् ॥ सूर्यंरश्मिर्हरिंकेशः । सूर्यंरश्मिरितिं सूर्यं-रश्मिः । हरिंकेशः पुरस्तांत् । हरिंकेश इतिं हरिं-केशः । पुरस्तांथ्सविता । सविता ज्योतिः । ज्योतिरुत् । उदं-यान् । अयाꣳ अजंस्रम् । अजंस्रमित्यजंस्रं ॥ तस्यं पूषा । पूषा प्रंसवं । प्रसवं यांति । प्रसवमितिं प्र-सवं । याति देवः । देवः संपश्यन्न् । संपश्यन् विश्वा । संपश्यन्नितिं सं-पश्यन्न् । विश्वा भुवंनानि । भुवंनानि गोपाः । गोपा इतिं गो-पाः । देवा देवेभ्यः । देवेभ्यो अध्वर्यंतः । अध्वर्यंतो अस्थुः । अस्थुर्वीतं । वीतꣳ शंमित्रे । शमित्रे शंमिता । शमिता यजध्यैं । यजध्या इतिं यजध्यैं ॥ तुरीयो यज्ञः । यज्ञो यत्रं । यत्रं हव्यं । हव्यमेतिं । एति ततः ।

ततः पावकाः । पावका आशिषः । आशिषो नः । आशिष इत्याँ-शिषः । नो जुषंतां । जुषंतामितिं जुषंताम् ॥ विमानं एषः । विमान इतिं वि-मानः । एष दिवः । दिवो मध्यैँ । मध्य आस्ते । आस्त आपप्रिवान् । आपप्रिवान्त्रोदंसी । आपप्रिवानित्याँ-पप्रिवान् । रोदंसी अंतरिक्षम् । रोदंसी इति रोदंसी । अंतरिक्षमित्यंतरीक्षं । स विश्वाचीः । विश्वाचीरभि ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अभिचष्टे । चष्टे घृताचीः । घृताचीरंतरा । अंतरा पूर्वैँ । पूर्वमपरं । अपरं च । च केतुम् । केतुमितिं केतुम् ॥ उक्षा समुद्रः । समुद्रो अरुणः । अरुणः सुपर्णः । सुपर्णः पूर्वस्य । सुपर्ण इतिं सु-पर्णः । पूर्वस्य योनैँ । योनिं पितु । पितुरा । आ विवेश । विवेशेतिं विवेश ॥ मध्यैँ दिवः । दिवो निहितः । निहितः पृश्निः । निहित इति नि-हितः । पृश्निरश्माँ । अश्मा वि । वि चक्रमे । चक्रमे रजसः । रजसः पाति । पात्यंतौँ । अंतावित्यंतौँ ॥ इंद्रं विश्वाः । विश्वा अवीवृधन् । अवीवृधन्त्समुद्रव्यचसं । समुद्रव्यचसं गिरः । समुद्रव्यचसमितिं समुद्र-व्यचसम् । गिर इति गिरः ॥ रथीतमꣳ रथीनां । रथीतममितिं रथि-तमम् । रथीनां वाजानां । वाजानाꣳ सत्पतिं । सत्पतिं पतिँ । सत्पतिमिति सत्-पतिं । पतिमिति पतिँ ॥ सुम्नहूर्यज्ञः । सुम्नहूरितिं सुम्न-हूः । यज्ञो देवान् । देवाꣳ आ । आ च । च वक्षत् । वक्षद्यक्षत् । यक्षदग्निः । अग्नि- र्देवः । देवो देवान् । देवाꣳ आ । आ च । च वक्षत् । वक्षदितिं वक्षत् ॥ वाजस्यमा । मा प्रसवेनं । प्रसवेनौऽद्भाभेणं । प्रसवेनेतिं प्र-सवेनं । उद्भाभेणोत् । उद्भाभेणेत्युत्-ग्राभेणं । उदग्रभीत् । अग्रभीदित्यग्रभीत् ॥ अथा सपत्नान् । सपत्नाꣳ इंद्रः । इंद्रो मे । मे निग्राभेणं । निग्राभेणा-धरान् । निग्राभेणेतिं नि-ग्राभेणं । अधराꣳ अकः । अकरित्यकः ॥ उद्भाभं च । उद्भाभमित्युत्-ग्राभम् । च निग्राभं । निग्राभं च । निग्राभमितिं नि-ग्राभम् । च ब्रह्म । ब्रह्मदेवाः । देवा अवीवृधन् । अवीवृधन्नित्यविवृधन् ॥ अथा सपत्नान् । सपत्नानिंद्राग्नी । इंद्राग्नी मैँ । इंद्राग्नी इतीँद्र-अग्नी । मे विपूचीनान् । विपूचीनान्वि । व्यस्यताम् । अस्यतामित्यस्यताम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

आ॒शुः शि॒शा॒नः । शि॒शा॒नो वृ॒ष॒भः । वृ॒ष॒भो न । न यु॒ध्मः । यु॒ध्मो घ॒नाघ॒नः, । घ॒नाघ॒नः, क्षोभ॑णः । क्षोभ॑णश्चर्

ष॒णी॒नाम् । च॒र्ष॒णी॒नामिति॑ चर्षणी॒नाम् ॥ स॒ꣳक्रं॒द॒नोऽनि॑मिषः । स॒ꣳक्रं॒द॒न इति॑ सं-क्रं॒द॒नः । अनि॑मिष ए॒कवी॑रः ।

अनि॑मिष॒ इत्यनि-मि॒षः । ए॒कवी॑रः श॒तं । ए॒कवी॑र॒ इत्ये॑क-वी॒रः । श॒तꣳ सेना॑ः । सेना॑ अजयत् । अ॒ज॒य॒थ्साक॑ं ।

सा॒कमि॑न्द्र॒ः । इ॒न्द्र॒ इती॑न्द्र॒ः ॥ स॒ꣳक्रं॒द॒-नेनाऽनि॑मिषेण॑ । स॒ꣳक्रं॒द॒ने॒ नेति॑ सं-क्रं॒द॒नेन । अनि॑मिषेण॑ जि॒ष्णुना॑ ।

अनि॑मिषेणे॒त्यनि-मि॒षेण॑ । जि॒ष्णुना॑ यु॒त्का॒रेण॑ । यु॒त्का॒रेण॑ दुश्च॒वने॑न । यु॒त्का॒रेणेति॑ युत्-का॒रेण॑ । दु॒श्च॒वने॑न धृ॒ष्णुना॑ ।

दु॒श्च॒वने॒नेति॑ दुः-च्य॒वने॑न । धृ॒ष्णुणेति॑ धृ॒ष्णुना॑ ॥ तदिन्द्रे॑ण । इन्द्रे॑ण जयत । ज॒य॒त॒ तत् । तथ्स॑हध्वं । स॒ह॒ध्वं॒ युध॑ः । युधो॑

नरः । नर॒ इषु॑हस्तेन । इषु॑हस्ते॒न॒ वृष्णा॑ । इषु॑हस्ते॒नेतीषु॑-ह॒स्ते॒न॒ । वृ॒ष्णेति॒ वृष्णा॑ ॥ स इषु॑हस्तैः । इषु॑हस्तै॒ः सः ।

इषु॑हस्तै॒रितीषु॑-ह॒स्तै॒ः । स नि॑ष॒ंगिभि॑ः । नि॒ष॒ंगिभि॑र्वशी । नि॒ष॒ंगिभि॒रिति॑ निष॒ंगि-भि॒ः । व॒शी सꣳस्र॑ष्टा । सग्ग्स्र॑ष्टा॒ सः ।

सग्ग्स्र॑ष्टे॒ति॒ सं-स्र॒ष्टा॒ । स युध॑ः । युध॒ इन्द्र॑ः । इन्द्रो॑ गृ॒णेन॑ । गृ॒णेने॑ति गृ॒णेन॑ ॥ सꣳसृ॑ष्टजिथ्सो॑मपाः । सꣳसृ॑ष्टजि॒ति॑

सꣳसृष्ट-जित् । सो॒म॒पा बा॑हुश॒र्धी । सो॒म॒पा इति॑ सोम-पाः । बा॒हु॒श॒र्ध्यू॑र्ध्वध॑न्वा । बा॒हु॒श॒र्धी॒ति॑ बाहु-श॒र्धी । ऊ॒र्ध्वध॑न्वा

प्र॒ति॒हि॒ताभिः । ऊ॒र्ध्वध॒न्वेत्यू॒र्ध्व-ध॒न्वा॒ । प्र॒ति॒हि॒ताभि॒रस्ता॑ । प्र॒ति॒हि॒ताभि॒रिति॒ प्रति॑-हि॒ताभि॒ः । अस्ते॒त्यस्ता॑ ॥ बृह॑स्पते॒ परि॑

। परि॑ दीय ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। दी॒या॒ रथे॑न । रथे॑न रक्षो॒हा । र॒क्षो॒हाऽमित्रान्॑ । र॒क्षो॒हेति॑ रक्षः-हा । अमित्रा॑ꣳ अप॒बाध॑-मानः । अ॒प॒बाध॑मान॒

इत्य॑प-बाध॑मानः ॥ प्र॒भ॒ंजन्थ्सेना॑ः । प्र॒भ॒ंजन्नि॑ति॑ प्र-भ॒ंजन्न् । सेना॑ः प्रमृ॒णः । प्र॒मृ॒णो युधा । प्र॒मृ॒ण इति॑ प्र-मृ॒णः । युधा

जयन्न् । जयन्नस्माकँ । अस्माकमेधि । एध्यविता । अविता रथानां । रथानामिति रथानां ॥ गोत्रभिद गोविदँ । गोत्रबिदमिति गोत्र-भिदँ । गोविद वज्रबाहु । गोविदमिति गो-विदँ । वज्रबाहु जयन्त । वज्रबाहुमिति वज्र-बाहु । जयन्तमज्म । अज्म प्रमृणन्तँ । प्रमृणन्तमोजसा । प्रमृणन्तमिति प्रमृणन्तँ । ओजसेत्योजसा ॥ इमꣳ सजाताः । सजाता अनु । सजाता इति स-जाताः । अनुवीरयध्वं । वीरयध्वमिन्द्रँ । इन्द्रꣳ सखायः । सखायोऽनु । अनु सं । सꣳ रभध्वम् । रभध्वमिति रभध्वम ॥ बलविज्ञायः स्थविरः । बलविज्ञाय इति बल-विज्ञायः । स्थविरः प्रवीरः । प्रवीरः सहस्वान् । प्रवीर इति प्र-वीरः । सहस्वान्, वाजी । वाजी सहमानः । सहमान उग्रः । उग्र इत्युग्रः ॥ अभिवीरो अभिसत्वा । अभिवीर इत्यभि-वीरः । अभिसत्वा सहोजाः । अभिसत्वेत्यभि-सत्वा । सहोजा जैत्रँ । सहोजा इति सहः-जाः । जैत्रमिन्द्र । इन्द्र रथँ । रथ मा । आ तिष्ठ । तिष्ठ गोवित् । गोविदिति गो-वित् ॥ अभि गोत्राणि । गोत्राणि सहसा । सहसा गाहमानः । गाहमानोऽदायः । अदायो वीरः । ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

वीरः शतमन्युः । शतमन्युरिन्द्रः । शतमन्युरिति शत-मन्युः । इन्द्र इतीन्द्रः ॥ दुश्यवनः पृतनाषाट् । दुश्यवन इति दुः-च्यवनः । पृतना-षाडयुध्यः । अयुध्यौऽस्माकं । अस्माकꣳ सेनाः । सेना अवतु । अवतु प्र । प्र युत्सु । युत्स्विति युत्-सु ॥ इन्द्र आसां । आसान्नेता । नेता बृहस्पतिः । बृहस्पतिर्दक्षिणा । दक्षिणा यज्ञः । यज्ञः पुरः । पुर एतु । एतु सोमः । सोम इति सोमः ॥ देवसेनानामभिभञ्जतीनां । देवसेनानामिति देव-सेनानाँ । अभिभञ्जतीनां जयन्तीनां । अभिभञ्जतीनामित्यभि-भञ्जतीनां । जयन्तीनां मरुतः । मरुतो यन्तु । यन्वग्रैं । अग्र इत्यग्रैं ॥ इन्द्रस्य वृष्णः । वृष्णो वरुणस्य । वरुणस्य राज्ञः । राज्ञ आदित्यानाँ । आदित्यानाँ मरुताँ । मरुताꣳ शर्धः । शर्ध उग्रम् । उग्रमित्युग्रम् ॥ महामनसां भुवनच्यवानाँ । महामनसामिति महा-मनसाम् । भुवनच्यवानां घोषः । भुवनच्यवानामिति भुवन-च्यवानाँ । घोषो देवानाँ । देवानां जयतां । जयतामुत् । उदस्थात् । अस्थादित्यस्थात् ॥ अस्माकमिन्द्रः । इन्द्रः समृतेषु । समृतेषु

ध्वजेषु । समृतेष्मिति सं-ऋतेषु । ध्वजेष्वस्माकँ । अस्माकं याः । या इषवः । इषवस्ताः । ता जयंतु । जयन्विति जयंतु () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अस्माकं वीराः । वीरा उत्तरे । उत्तरे भवंतु । उत्तर इत्युत्-तरे । भवन्नस्मान् । अस्मानु । उदेवाः । देवा अवत । अवता हवेषु । हवेष्विति हवेषु ॥ उद्धर्षय । हर्षय मघवन्न् । मघवन्नायुधानि । मघवन्निति मघ-वन्न् । आयुधान्युत् । उथ्सन्नना । सन्नना मामकानाँ । मामकानां महाꣳसि । महाꣳसीति महाꣳसि ॥ उद्वृत्रहन्, । वृत्रहन् वाजिनाँ । वृतृहन्निति वृतृ-हन्न् । वाजिनां वाजिनानि । वाजिनान्युत् । उद्रथानां । रथानां जयतां । जयतामेतु । एतु घोषः । घोष इति घोषः ॥ उप प्र । प्रेत । इत जयत । जयता नरः । नरः स्थिराः । स्थिरा वः । वः संतु । संतु बाहवः । बाहव इति बाहवः ॥ इंद्रो वः । वः शर्म । शर्म यच्छतु । यच्छन्नधृष्याः । अनाधृष्या यथाँ । अनाधृष्या इत्यना-धृष्याः । यथासथ । असथे इत्यसथ ॥ अवसृष्टा पराँ । अवसृष्टेत्यव-सृष्टा । परा पत । पत शरव्ये । शरव्ये ब्रह्मसꣳशिता । ब्रह्मसꣳशितेति ब्रह्म-सꣳशिता ॥ गच्छामित्रान् । अमित्रान्म ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। प्र विश । विश मा । मैषाँ । एषां कं । कं चन । च नोत् । उच्छिषः । शिष इति शिषः ॥ मर्माणि ते । ते वर्मभिः । वर्मभिश्छादयामि । वर्मभिरिति वर्म-भिः । छादयामि सोमः । सोमस्त्वा । त्वा राजाँ । राजाऽमृतेन । अमृतेनाभि । अभिवस्ताम् । वस्तामिति वस्ताम् ॥ उरोर्वरीयः । वरीयो वरिवः । वरिवस्ते । ते अस्तु । अस्तु जयंतं । जयंतं त्वां । त्वा मनु । अनु मदंतु । मदंतु देवा । देवा इति देवाः । यत्र बाणाः । बाणाः संपतंति । संपतंति

कुमाराः । संपतीति सं-पतति । कुमारा विशिखाः । विशिखा इव । विशिखा इति वि-शिखाः । इवेतीव ॥ इंद्रो नः । नस्तत्र । तत्र वृत्रहा । वृत्रहा विश्वाहा । वृत्रहेति वृत्र-हा । विश्वाहा शर्म । विश्वाहेति विश्व-हा । शर्म यच्छतु । यच्छत्विति यच्छतु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

प्राचीमनु । अनु प्रदिशँ । प्रदिशं प्र । प्रदिशमिति प्र-दिशँ । प्रेहि । इहि विद्वान् । विद्वानग्नेः । अग्नेरग्ने । अग्ने पुरो अंग्निः । पुरो अंग्निर्भव । पुरो अंग्निरिति पुरः-अग्निः । भवेह । इहेतीह ॥ विश्वा आशाँः । आशा दीद्यानः । दीद्यानो वि । वि भाहि । भाह्यूर्जँ । ऊर्जं नः । नो धेहि । धेहि द्विपदे । द्विपदे चतुंष्पदे । द्विपद इति द्वि-पदे । चतुंष्पद इति चतुंः-पदे ॥ क्रमंध्वमग्निनाँ । अग्निना नाकँ । नाकमुख्यँ । उख्यꣳ हस्तेंषु । हस्तेंषु बिभ्रतः । बिभ्रत इति बिभ्रतः ॥ दिवः पृष्ठं । पृष्ठꣳ सुवः । सुवर्गब्बा । गब्बा मिश्राः । मिश्रा देवेभिः । देवेभिराध्वम् । आध्वमित्याँध्वम् ॥ पृथिव्या अहं । अहमुत् । उदंतरिक्षम् । अंतरिक्षमा । आरुहं । अरुहमन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षाद्दिवँ । दिवमा । आरुहं । अरुहमित्यरुहम् ॥ दिवो नाकस्य । नाकस्य पृष्ठात् । पृष्ठाथ्सुवः । सुवर्ज्योतिः । ज्योतिरगाम् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अगामहम् । अहमित्यहम् ॥ सुवर्यंतः । यंतो न । नापं । अपँक्षंते । ईक्षंत आ । आद्यां । द्याꣳ रोंहंति । रोहंति रोदंसी । रोदंसी इति रोदंसी ॥ यज्ञं ये । ये विश्वतोंधारं । विश्वतोंधारꣳ सुविद्वाꣳसः । विश्वतोंधारमिति विश्वतः-धारम् । सुविद्वाꣳसो वितेनिरे । सुविद्वाꣳस इति सु-विद्वाꣳसः । वितेनिर इति वि-तेनिरे ॥ अग्ने प्र । प्रेहि । इहि प्रथमः । प्रथमो देवयतां । देवयतां चक्षुः । देवयतामिति देव-यताम् । चक्षुर्देवानाँ । देवानामुत । उत मर्त्यानाम् ।

मर्त्यानामिति मर्त्यानां ॥ इयक्षमाणा भृगुभिः । भृगुभिः सजोषाँः । भृगुभिरिति भृगु-भिः । सजोषाः सुवः । सजोषा इतिं स-जोषाँः । सुवर्यंतु । यंतु यजमानाः । यजमानाः स्वस्ति । स्वस्तीतिं स्वस्ति ॥ नक्तोषासा समनसा । समनसा विरूपे । समनसेति स-मनसा । विरूपे धापयेते । विरूपे इति वि-रूपे । धापयेते शिशुँ । धापयेते इतिं धापयेते ॥ शिशुमेकँ । एकꣳ समीची । समीची इतिं समीची ॥ द्यावा क्षामं । क्षामा रुक्मः । रुक्मो अंतः । अंतर्विविभाति । भाति देवाः । देवा अग्निम् । अग्नि धारयन् । धारयन्द्रविणोदाः । द्रविणोदा इतिं द्रविणः- दाः ॥ अग्नें सहस्राक्ष । सहस्राक्ष शतमूर्धन् । सहस्राक्षेतिं सहस्र- अक्ष ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। शतमूर्धन्छतं । शतमूर्धनिंति शत-मूर्धन् । शतं तें । ते प्राणाः । प्राणाः सहस्रँ । प्राणा इतिं प्र-अनाः । सहस्रंमपानाः । अपाना इत्यप-अनाः ॥ ब्रꣳ सांहस्रस्यं । साहस्रस्यं रायः । राय ईंशिषे । ईंशिषे तस्मैं । तस्मैं ते । ते विधेम । विधेम वाजांय । वाजांय स्वाहाँ । स्वाहेति स्वाहाँ ॥ सुपर्णोंऽसि । सुपर्ण इतिं सु-पर्णः । असि गरुत्मान् । गरुत्माँन्पृथिव्यां । पृथिव्याꣳ सींद । सींद पृष्ठे । पृष्ठे पृंथिव्याः । पृथिव्याः सींद । सींद भासा । भासाऽंन्तरिंक्षं । अंतरिंक्षमा । आ पृंण । पृण ज्योतिंषा । ज्योतिंषा दिवँ । दिव मुत् । उत्तंभान । स्तभान तेजसा । तेजसा दिशः । दिश उत् । उदृꣳह । दृꣳहेतिं दृꣳह ॥ आजुह्वांनः सुप्रतींकः । आजुह्वान इत्याँ-जुह्वांनः । सुप्रतींकः पुरस्तांत् । सुप्रतींक इतिं सु-प्रतींकः । पुरस्तादग्नें । अग्ने स्वां । स्वां योनिँ । योनि मा । आसींद । सींदसाध्या । साध्येतिं साध्या ॥ अस्मिन्थ्सदस्थँ । सधस्थे अधिं । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अध्युत्तरस्मिन्, । उत्तरस्मिन्, विश्वँ । उत्तरस्मिन्नित्युत्- तरस्मिन्न् । विश्वे देवाः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। देवा यजमानः । यजमानश्च । च सीदत । सीदतेति सीदत ॥ प्रेद्धो अग्ने । प्रेद्ध इति प्र-इद्धः । अग्ने दीदिहि । दीदिहि पुरः । पुरो नः । नोजस्रया । अजस्रया सूर्म्या । सूर्म्या यविष्ठ । यविष्ठेति यविष्ठ ॥ ब्राꣳ शश्वतः । शश्वत उप । उप यंति । यंति वाजाः । वाजा इति वाजाः ॥ विधेम ते । ते परमे । परमे जन्मन्न् । जन्मन्नग्ने । अग्ने विधेम । विधेम स्तोमैः । स्तोमैरवरे । अवरे सधस्थे । सधस्थ इति सध- स्थे ॥ यस्माद्योनेः । योनेरुदारिथ । उदारिथा यजे । उदारिथेत्युत्- आरिथ । यजे तं । तं प्र । प्र ब्रे । ब्रे हवीꣳषि । ब्रे इति ब्रे । हवीꣳषि जुहुरे । जुहुरे समिद्धे । समिद्ध इति सं-इद्धे ॥ ताꣳ सवितुः । सवितु- वरेण्यस्य । वरेण्यस्य चित्रां । चित्रा मा । आहं । अहं वृणे । वृणे सुमतिं । सुमतिं विश्वजन्याम् । सुमतिमिति सु-मतिम् । विश्वजन्यामिति विश्व-जन्याम् ॥ यामस्य । अस्य कण्वः । कण्वो अदुहत् । अदुहत्प्रपीनां । प्रपीनाꣳ सहस्रधारां । प्रपीनामिति प्र-पीनाम् । सहस्रधारां पयसा । सहस्रधारामिति सहस्र-धाराम् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। पयसा महीं । महीं गाम् । गामिति गाम् ॥ सप्त तै । ते अग्ने । अग्ने समिधः । समिधः सप्त । समिध इति सं-इधः । सप्त जिह्वाः । जिह्वाः सप्त । सप्त ऋषयः । ऋषयः सप्त । सप्त धामं । धामं प्रियाणि । प्रियाणीति प्रियाणि ॥ सप्त होत्राः । होत्राः सप्तधा । सप्तधा ब्रा । सप्तधेति सप्त-धा । ब्रा यजति । यजति सप्त । सप्त योनीः । योनीरा । आ पृणस्व । पृणस्वा घृतेन । घृतेनेति घृतेन ॥ ईदृङ् च । चान्यादृङ् । अन्यादृङ् च । चैतादृङ् । एतादृङ् च । च पतिदृङ् । प्रतिदृङ् च । प्रतिदृङ्निति प्रति-दृङ् । च मितः । मितश्च । च संमितः । संमितश्च । संमित इति सं-मितः । च सभरा । सभरा इति स-भराः ॥ शुक्रज्योतिश्च । शुक्रज्योतिरिति शुक्र-ज्योतिः । च चित्रज्योतिः । चित्रज्योतिश्च ।

चित्रज्योतिरिति चित्र-ज्योतिः । च सत्यज्योतिः । सत्य ज्योतिश्च । सत्यज्योतिरिति सत्य-ज्योतिः च सत्यः । सत्यश्च ।
चर्तपाः । ऋतपाश्च । ऋतपा इत्यृत-पाः । चात्यꣳहाः । अत्यꣳहा इत्यति-अꣳहाः () ॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -6,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऋत-जिच्च । ऋतजिदित्यृत-जित् । च सत्यजित् । सत्यजिच्च । सत्यजिदिति सत्य-जित् । च सेनजित् । सेन जिच्च
। सेनजिदिति सेन-जित् । च सुषेणः । सुषेणश्च । सुषेण इति सु-सेनः । चात्यमित्रः । अत्यमित्रश्च । अत्यमित्र
इत्यति-अमित्रः । च दूरे अमित्रः । दूरे अमित्रश्च । दूरे?अमित्र इति दूरे अमित्रः । च गणः । गण इति गणः ॥
ऋतश्च । च सत्यः । सत्यश्च । च ध्रुवः । ध्रुवश्च । च धरुणः । धरुणश्च । च धर्ता । धर्ता च । च विधर्ता । विधर्ता
च । विधर्तेति वि-धर्ता । च विधारयः । विधारय इति वि-धारयः ॥ ईदृक्षास एतादृक्षासः । एतादृक्षास उ । *ऊषुणः ।
सु नः । नः सदृक्षासः । सदृक्षासः प्रतिसदृक्षासः । प्रतिसदृक्षास आ । प्रतिसदृक्षास इति प्रति-सदृक्षासः । एतन ।
इतनेतीतन ॥ मितासश्च । च सम्मितासः । संमितासश्च । संमितास इति सं-मितासः । च नः । न ऊतयै । ऊतये
सभरसः । सभरसो मरुतः । सभरस इति स-भरसः । मरुतो यज्ञे । यज्ञे अस्मिन् । अस्मिन्निंद्र । इंद्र दैवीः ।
दैवीर्विशः । विशो मरुतः । मरुतोऽनुवर्मानः । अनुवर्मानो यथा । अनुवर्मान इत्यनु-वर्मानः । यथेंद्र । इंद्र दैवीः ।
दैवीर्विशः । विशो मरुतः । मरुतोऽनु- वर्मानः । अनुवर्मान एवं । अनुवर्मान इत्यनु-वर्मानः । एवमिमं । इमं
यजमानं । यजमानं दैवीः । दैवीश्च । च विशः । विशो मानुषीः । मानुषीश्च । चानुवर्मानः । अनुवर्मानो भवंतु ।
अनुवर्मान इत्यनु-वर्मानः । भवंत्विति भवंतु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

जीमूतस्येव । इव भवति । भवति प्रतीकं । प्रतीकं यत् । यद्वर्मी । वर्मी याति । याति समदाँ । समदामुपस्थैँ । समदामिति स-मदाम् । उपस्थ इत्युप-स्थे ॥ अनाविद्धया तनुवाँ । अनाविद्धयेत्यनाँ-विद्धया । तनुवा जय । जय ब्रं । ब्रꣳ सः । स ब्राँ । ब्रा वर्मणः । वर्मणो महिमा । महिमा पिपर्तु । पिपर्त्विति पिपर्तु ॥ धन्वना गाः । गा धन्वना । धन्वनाऽऽजिं । आजिं जयेम । जयेम धन्वना । धन्वना तीव्राः । तीव्राः समदः । समदो जयेम । समद इति स-मदः । जयेमेति जयेम ॥ धनुः शत्रोँ । शत्रोरपकामं । अपकामं कृणोति । अपकाममित्यप-कामं । कृणोति धन्वना । धन्वना सर्वाँ । सर्वाः प्रदिशः । प्रदिशो जयेम । प्रदिश इति प्र- दिशः । जयेमेति जयेम ॥ वक्ष्यंतीव । इवेत् । इदा । आ गनीगंति । गनीगंति कर्णँ । कर्णं प्रियं । प्रियꣳ सखायं । सखायं परिषस्वजाना । परिषस्वजा-नेति परि-सस्वजाना ॥ योषेव । इव शिंक्ते । शिंक्ते वितता । विततााऽधिं । विततेति वि-तता । अधि धन्वन् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। धन्वञ्या । ज्या इयं । इयꣳ समने । समने पारयंती । पारयंतीति पारयंती ॥ ते आचरंती । ते इति ते । आचरंती समना । आचरंती इत्याँ-चरंती । समनेव । इव योषाँ । योषा माता । मातेवं । इव पुत्रं । पुत्रं बिभृतां । बिभृतामुपस्थैँ । उपस्थ इत्युप-स्थे ॥ अप शत्रून्, । शत्रून्, विध्यतां । विध्यताꣳ संविदाने । संविदाने आर्ब्बीँ । संविदाने इति सं-विदाने । आर्ब्बि इमे । आर्ब्बी इत्यार्ब्बीँ । इमे विष्फुरंतिँ । इमे इतीमे । विष्फुरंती अमित्रान् । विष्फुरंती इति वि-स्फुरंतीँ । अमित्रानित्यमितान् ॥ बह्वीनां पिता । पिता बहुः । बहुरस्य । अस्य पुत्रः । पुत्रश्चिश्चा । चिश्चा कृणोति । कृणोति समना । समनाऽवगत्यं । अवगत्येत्यव-गत्यं ॥ इषुधिः सङ्काँ । इषुधिरितीषु-धिः । सङ्काः पृतनाः । पृतनाश्च । च सर्वाँ । सर्वाँ पृष्ठे । पृष्ठे निनद्धः । निनद्धो जयति । निनद्ध इति नि-नद्धः । जयति प्रसूतः । प्रसूत इति प्र-सूतः ॥ रथे तिषन्न् । तिष्ठन्नयति । नयति वाजिनः । वाजिनः पुरः । पुरो यत्रयत्र । यत्रयत्र कामयते । यत्रयत्रेति यत्र- यत्र । कामयते सुपारथिः । सुपारथिरितिं सु-सारथिः ॥ अभीशूनां महि- मानँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। महिमानं पनायत । पनायत मनः । मनः पश्चात् । पश्चादनु । अनु यच्छंति । यच्छंति रश्मयः । रश्मय इति रश्मयः ॥ तीव्रान्घोषान् । घोषाँन्कृण्वते । कृण्वते वृषपाणयः । वृषपाणयोऽश्वाः । वृषपाणय इति वृष-पाणयः । अश्वा रथेभिः । रथेभिः सह । सह वाजयंतः । वाजयंत इति वाजयंतः ॥ अवक्रामंतः प्रपदैः । अवक्रामंत इत्यव- क्रामंतः । प्रपदैरमित्रान् । प्रपदैरिति प्र-पदैः । अमित्राँन्क्षिणंति । क्षिणंति शत्रून् । शत्रूꣳरनपव्ययंतः । अनपव्ययंत इत्यनप-व्ययंतः ॥ रथवाहनꣳ हविः । रथवाहनमिति रथ-वाहनं । हविरस्य । अस्य नाम । नाम यत्र । यत्राऽऽयुधं । आयुधं निहितं । निहितमस्य । निहितमिति नि-हितम् । अस्य वर्म । वर्मेति वर्म ॥ तत्रारथँ । रथमुप । उप शग्मं । शग्मꣳ सदेम । सदेम विश्वाहाँ । विश्वाहावयम् । विश्वाहेति विश्वा-अहाँ । वयꣳ सुमनस्य मानाः । सुमनस्यमाना इति सु-मनस्यमानाः ॥ स्वादुषꣳसदः पितरः । स्वादुषꣳसद इति स्वादु-सꣳसदः । पितरो वयोधाः । वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः । वयोधा इति वयः-धाः । कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवंतः । कृच्छ्रेश्रित इति कृच्छ्रे-श्रितः । शक्तीवंतो गभीराः । शक्तीवंत इति शक्ति-वंतः । गभीरा इति गभीराः ॥ चित्रसेना इषुबलाः । चित्रसेना इति चित्र-सेनाः । इषुबला अमृध्राः । इषुबला इतीषु-बलाः । अमृध्राः सतोवीराः । सतोवीरा उरवः । सतोवीरा इति सतः-वीराः । उरवो व्रातसाहाः । व्रातसाहा इति व्रात- साहाः ॥ ब्राह्मणासः पितरः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। पितरः सोम्यासः । सोम्यासः शिवे । शिवे नः । शिवे इति शिवे । नो द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी अनेहसाँ । द्यावापृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । अनेहसेत्यनेहसाँ ॥ पूषा नः । नः पातु । पातु दुरितात् । दुरितादृतावृधः ।

दुरितादितिं दुः-इतात् । ऋतावृधो रक्षं । ऋतावृध इत्यृत-वृधः । रक्षा माकिः । माकिर्नः । नो अघशंस सः । अघशंस ईशत । अघशंस इत्यघ-शंसः । ईशतेतीशत ॥ सुपर्णं वस्ते । सुपर्णमितिं सु-पर्णं । वस्ते मृगः । मृगो अस्याः । अस्या दंतः । दंतो गोभिः । गोभिः सन्नद्धा । सन्नद्धा पतति । सन्नद्धेति सं-नद्धा । पतति प्रसूता । प्रसूतेति प्र- सूता ॥ यत्रा नरः । नरः सं । सं चं । च वि । वि चं । च द्रवंति । द्रवंति तत्रं । तत्रास्मभ्यँ । अस्मभ्यमिषवः । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । इषवः शर्म । शर्म यꣳसन् । यꣳसन्नितिं यꣳसन् ॥ ऋजींते परिं । परिं वृंग्धि । वृंग्धि नः । नोऽश्माँ । अश्मा भवतु । भवतु नः । नस्तनूः । तनूरितिं तनूः ॥ सोमो अधिं । अधिं ब्रवीतुः । ब्रवीतुः नः । नोऽदितिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। अदितिः शर्म । शर्म यच्छतु । यच्छत्रितिं यच्छतु ॥ आजंघंति । जंघंति सानुं । सान्वेषां । एषां जघनान् । जघनाꣳ उपं । उपं जिघ्नते । जिघ्नत इतिं जिघ्नते ॥ अश्वांजनि पंचेतसः । अश्वांजनीत्यश्व-अजनि । प्रचेतसोऽश्वान् । प्रचेतस इति प्र-चेतसः । अश्वाँन्थ्समथ्सु । समथ्सु चोदय । समथ्सित्तिं समत्-सु । चोदयेतिं चोदय ॥ अहिंरिव । इव भोगैः । भोगैः परिं । पर्यंति । एति बाहुम् । बाहुं ज्यायाँः । ज्यायां हेतिं । हेतिं परिबाधमानः । परिबाधमान इतिं परि-बाधमानः ॥ हस्तघ्नो विश्वाँ । हस्तघ्न इतिं हस्त-घ्नः । विश्वा वयुनांनि । वयुनांनि विद्वान् । विद्वान्पुमान् । पुमान्पुमांꣳ सं । पुमांꣳसं परिं । परिं पातु । पातु विश्वतः । विश्वत इतिं विश्वतः ॥ वनस्पते वीड्वंगः । वीड्वंगो हि । वीड्वंग इतिं वीडु-अंगः । हि भूयाः । भूया अस्मथ्संखा । अस्मथ्संखा प्रतरणः । अस्मथ्सखेत्यस्मत्-सखा ॥ प्रतरणः सुवीरः । प्रतरण इतिं प्र-तरणः । सुवीर इतिं सु-वीरः ॥ गोभिः सन्नद्धः । सन्नद्धो असि । सन्नद्ध इति सं-नद्धः । असि वीडयस्व । वीडयस्वाऽऽस्थाता । आस्थाऽतातैं । आस्थातेत्याँ-स्थाता । ते जंषृतु । जयतु जेत्रांनि । जेत्रानीति जेत्रांनि ॥ दिवः पृथिव्याः । पृथिव्याः परिः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। पर्योज॑ः । ओज॒ उ॒द्भृत॑म् । उ॒द्भृत॑ व॒न॒स्पति॑भ्यः । उ॒द्भृ॒तमित्यु॒त्-भृ॒तम् । व॒न॒स्पति॑भ्यः॒ परि॑ । व॒न॒स्पति॑भ्य॒ इति॑ वन॒स्पति॑-भ्यः । पर्याभृ॑तम् । आभृ॑तꣳ सहः॑ । आभृ॑तमित्या-भृ॒तम् । सह॒ इति॒ सहः॑ ॥ अ॒पामो॒ज्मान॑म् । ओ॒ज्मान॒म् परि॑ । परि॒ गोभिः॑ । गोभि॒रावृ॑तम् । आवृ॑तमिंद्र॒स्य । आवृ॑तमित्या-वृ॒तम् । इ॒न्द्र॒स्य॒ वज्र॑म् । वज्रꣳ॑ ह॒विषा॑ । ह॒विषा॒ रथ॑म् । रथ॑म् यज । यजे॒ति॑ यज ॥ इ॒न्द्र॒स्य॒ वज्रः॑ । वज्रो॑ मरुता॑म् । म॒रु॒ता॒ मनी॑कम् । अनी॑कं मि॒त्रस्य॑ । मि॒त्रस्य॒ गर्भः॑ । गर्भो॑ वरु॑णस्य । वरु॑णस्य॒ नाभिः॑ । नाभि॒रिति॒ नाभिः॑ ॥ सेमां । इ॒मान्नः॑ । नो॒ ह॒व्य॒दा॑तिं । ह॒व्य॒दा॑तिं जुषा॒णः । ह॒व्य॒दा॑ति॒मिति॑ हव्य-दा॒ति॒म् । जु॒षा॒णो देव॑ । देव॑ रथ । रथ॒ प्रति॑ । प्रति॑ ह॒व्या । ह॒व्या गृ॑भाय । गृ॒भा॒येति॑ गृभाय ॥ उप॑ श्वासय । श्वा॒स॒य॒ पृ॒थि॒वीं । पृ॒थि॒वीमु॒त । उ॒त द्यां । द्यां पु॑रुत्रा । पु॒रु॒त्रा ते॑ । पु॒रु॒त्रेति॑ पुरु-त्रा । ते॒ म॒नु॒ता॑ । म॒नु॒ता॑ विष्टि॑तं । विष्टि॑तं॒ जग॑त् । विष्टि॑त॒मिति॒ वि-स्थि॒त॒म् । जग॒दिति॒ जग॑त् ॥ स दु॑दुभे । दु॒दु॒भे॒ स॒जूः । स॒जूरि॑न्द्रे॒ण । स॒जूरिति॑ स-जूः । इ॒न्द्रे॒ण दे॒वैः । दे॒वैर्दू॒रात् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। दू॒राद॒वीयः । दवी॑यो॒ अप॑ । अप॑ सेध । से॒ध॒ श॒त्रून् । श॒त्रूनिति॑ श॒त्रून् ॥ आक्र॑दय । क्र॒न्द॒य॒ बल॑म् । बल॒मोजः॑ । ओजो॒ नः । न आ । आधा॑ः । धा॒निः । निष्टॅनिहि । स्त॒निहि॒ दुरि॑ता । दुरि॑ता बाध॑मानः । दुरि॑तेति॑ दुः-इ॒ता । बाध॑मान॒ इति॒ बाध॑मानः ॥ अप॑ प्रोथ । प्रो॒थ॒ दु॒दु॒भे॒ । दु॒दु॒भे॒ दुच्छु॑नान् । दु॒च्छु॒ना॑ꣳ इ॒तः । इ॒त इ॑न्द्र॒स्य । इ॒न्द्र॒स्य मु॒ष्टिः । मु॒ष्टिर॑सि । अ॒सि॒ वी॒ड॒य॒स्व । वी॒ड॒य॒स्वेति॑ वीडयस्व ॥ आऽमूः । अ॒मू-र॑ज । अ॒ज॒ प्रत्याव॑र्तय । प्रत्याव॑र्तयेमाः । प्रत्याव॑र्तयेति॑ प्रति-आव॑र्तय । इ॒माः के॒तु॒मत् । के॒तु॒मद्दु॑दुभिः । के॒तु॒मदिति॑ केतु-मत् । दु॒दु॒भि र्वा॑वदीति । वा॒व॒दी॒तीति॑

वावदीति ॥ समश्वपर्णाः । अश्वपर्णाश्चरंति । अश्वपर्णा इत्यश्व-पर्णाः । चरंति नः । नो नरः । नरोऽस्माकँ ।
अस्माकमिंद्र । इंद्र रथिनः । रथिनो जयंतु । जयंतीति जयंतु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

यदक्रंदः । अक्रंदः प्रथमम् । प्रथमं जायमानः । जायमान उदन्न् । उदन्थ्समुद्रात् । उदन्नित्युत्-यन्न् । समुद्रादुत ।
उत वाँ । वा पुरीषात् । पुरीषादिति पुरीषात् ॥ श्येनस्य पक्षा । पक्षा हरिणस्य । हरिणस्य बाहू । बाहू उपस्तुत्यँ ।
बाहू इति बाहू । उपस्तुत्यं महि । उपस्तुत्यमित्युप-स्तुत्यँ । महि जातं । जातं तेँ । ते अर्वन्न् । अर्व- न्नित्यर्वन्न् ॥
यमेनं दत्तं । दत्तं त्रितः । त्रित एनं । एनमायुनक् । आयुनगिंद्रः । इंद्र एणं । एनं प्रथमः । प्रथमो अधि ।
अध्यतिष्ठत् । अतिष्ठदित्यतिष्ठत् ॥ गंधर्वो अस्य । अस्य रशनाम् । रशनामगृभ्णात् । अगृभ्णाथ्सूराँत् । सूरादश्वँ ।
अश्व वसवः । वसवो निः । निरतष्ट । अतष्ट-त्यतष्ट ॥ असि यमः । यमो असि । अस्यादित्यः । आदित्यो अर्वन् ।
अर्वन्नसि । असि त्रितः । त्रितो गुह्येन । गुह्येन व्रतेन । व्रतेनेति व्रतेन ॥ असि सोमेन । सोमेन समयाँ । समया
विपृक्तः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। विपृक्त आहुः । विपृक्त इति वि-पृक्तः । आहुस्तेँ । ते त्रीणि । त्रीणि दिवि । दिवि बंधनानि । बंधनानीति बंधनानि
॥ त्रिणि ते । त आहुः । आहुर्दिवि । दिवि बंधनानि ॥ बंधनानि त्रीणि । त्रीण्यप्सु । अप्सुत्रीणि । अफ्स्वित्यप्-सु ।
त्रीण्यंतः । अंतः समुद्रे । समुद्र इति समुद्रे ॥ उतेव । इव मे । मे वरुणः । वरुणश्चन्थ्सि । छन्थ्स्यर्वन्न्, । अर्वन्,
यत्र । यत्रा ते । त आहुः । आहुः परमं । परमं जनित्रँ । जनित्रमिति जनित्रँ ॥ इमातेँ । ते वाजिन्न् । वाजिन्नव

मार्ज॑नानि । अ॒व मार्ज॑नानीमा । अ॒वमार्ज॑ना नीत्य॑व-मार्ज॑नानि । इ॒मा श॒फाना॑ँ । श॒फानाꣳ॑ सनि॒तुः । स॒नि॒तु नि॒धाना॑ँ । नि॒धानेति॑ नि-धाना॑ँ ॥ अत्रा॑ ते । ते भ॒द्राः । भ॒द्रा र॑श॒नाः । र॒श॒ना अ॑पश्यम् । अ॒प॒श्य॒मृ॒तस्य॑ । ऋ॒तस्य॒ याः । या अ॑भि॒रक्ष॑न्ति । अ॒भि॒रक्ष॑न्ति गो॒पाः । अ॒भि॒रक्ष॑न्तीत्य॑भि-रक्ष॑न्ति । गो॒पा इति॑ गो-पाः ॥ आ॒त्मान॑ ते । ते मन॑सा । मन॑साऽऽरात् । आरा॑द॒जाना॑म् । अ॒जा॒ना॒मवः॑ । अ॒वो दि॒वा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। दि॒वा प॒तय॑न्तं । प॒तय॑न्तं पत॒गम् । प॒त॒गमिति॑ पत॒गं ॥ शिरो॑ अपश्यं । अ॒प॒श्य॒ꣳ॒ प॒थिभिः॑ । प॒थिभि॑ः सु॒गेभि॑ः । प॒थिभि॒रिति॑ प॒थि-भि॒ः । सु॒गेभि॑ररे॒णुभि॑ः । सु॒गेभि॒रिति॑ सु-गेभि॑ः । अरे॑णुभि॒र्जेह॑मानं । अरे॑णुभि॒रित्यरे॑णु-भि॒ः । जेह॑मानं पतत्रि । प॒त॒त्रीति॑ पतत्रि ॥ अत्रा॑ ते । ते रू॒पम् । रू॒पमु॑त्त॒मम् । उ॒त्त॒मम॑पश्यं । उ॒त्त॒ममित्यु॑त्-त॒मम् । अ॒प॒श्य॒ꣳ॒ जिगी॑षमाणं । जिगी॑षमाणमि॒षः । इ॒ष आ । आ प॒दे । प॒दे गोः । गोरिति॒ गोः ॥ य॒दा ते॑ । ते॒ मर्तः॑ । मर्तो॒ अनु॑ । अनु॒ भोग॑ँ । भोग॒मान॑ट् । आन॑डात् । आदित् । इ॒द्ध्मसि॑ष्टः । ग्रसि॑ष्ठ ओष॑धीः । ओष॑धिरजीगः । अ॒जी॒ग इ॒त्य॑जीगः ॥ अनु॑ ब्बा । ब्बा रथः॑ । रथो॒ अनु॑ । अनु॒ मर्यः॑ । मर्यो॒ अर्व॑न्न् । अ॒र्व॒न्ननु॑ । अनु॒ गाव॑ः । गावोऽनु॑ । अनु॒ भगः॑ । भग॑ः कनीनाम्॑ । क॒नी॒नामिति॑ कनीनाम्॑ ॥ अनु॒ व्रातासः॑ । व्रातास॒स्तव॑ । तव॑ स॒ख्यं । स॒ख्यमी॑युः । ई॒युर॒नु॑ । अनु॑ देवाः । देवा मम॑मिरे । म॒मि॒रे वी॒र्यं॑ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। वी॒र्यं॑ ते । त इति॒ ते ॥ हिर॑ण्यशृ॒ङ्गोऽय॑ः । हिर॑ण्यशृङ्ग इति॒ हिर॑ण्य-शृ॒ङ्गः॒ । अयो॑ अस्य । अ॒स्य॒ पादा॑ः । पादा॒ मनो॑जवाः । मनो॑जवा॒ अव॑रः । मनो॑जवा॒ इति॒ मन॑ः-जवाः॒ । अव॑र॒ इन्द्रः॑ । इन्द्र॑ आसीत् । आ॒सी॒दित्या॑-सीत् ॥ देवा

इत् । इदस्य । अस्य हविरद्य । हविरद्यमायन्न् । हविरद्यमिति हविः-अद्य । आयन्, यः । यो अर्वतं । अर्वतं प्रथमः । प्रथमो अध्यतिष्ठत् । अध्यतिष्ठदित्यधि-अतिष्ठत् ॥ ईर्मातासः सिलिकमध्यमास । ईर्मातास इतीर्मा-अतासः । सिलिकमध्यमासः सं । सिलिकमध्यमास इति सिलिक-मध्यमासः । सꣳ शूरणासः । शूरणासो दिव्यासः । दिव्यासो अत्याः । अत्या इत्यत्याः ॥ हꣳसा इव । इव श्रेणिशः । श्रेणिशो यतंते । श्रेणिश इति श्रेणि-शः । यतंते यत् । यदाक्षिपुः । आक्षिपुर्दिव्यं । दिव्यमज्मं । अज्म-मश्वाः । अश्वा इत्यश्वाः ॥ तव शरीरं । शरीरं पतयिष्णु । पतयिष्ण्वर्वन्न् । अर्वन्तवं । तवं चित्तं । चित्तं वातः । वातं इव । इव ध्रजीमान् । ध्रजीमानिति ध्रजीमान् ॥ तव शृंगाणि । शृंगाणि विष्ठिता । विष्ठिता पुरुत्रा । विष्ठितेति वि-स्थिता । पुरुत्राऽरण्येषु । पुरुत्रेति पुरु-त्रा । अरण्येषु जर्भुराणा । जर्भुराणा चरंति । चरंतीति चरंति ॥ उप प्र ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। प्रा गात् । अगाच्छसनं । शसनं वाजी । वाज्यवा । अर्वादेवद्रीचा । देवद्रीचा मनसा । देवद्रीचेति देव-द्रीचा । मनसा दीध्यानः । दीध्यान् इति दीध्यानः ॥ अजः पुरः । पुरो नीयते । नीयते नाभिः । नाभिरस्य । अस्यानु । अनु पश्चात् । पश्चात्कवयः । कवयो यंति । यंति रेभाः । रेभा इति रेभाः । उप प्र । प्रागात् । अगा-त्परमं । परमम् यत् । यथ्सधस्थ । सधस्थमर्वान् । सधस्थमिति सध-स्थं । अर्वाꣳ अच्छं । अच्छा पितरं । पितरं मातरं । मातरं च । चेति च ॥ अद्या देवान् । देवाञ्जुष्टतमः । जुष्टतमो हि । जुष्टतम इति जुष्ट-तमः । हि गम्याः । गम्या अथं । अथा । आशास्ते । शास्ते दाशुषे । दाशाषे वार्याणि । वार्याणीति वार्याणि () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

मा नः । नो मित्रः । मित्रो वरुणः । वरुणो अर्यमा । अर्य- मायुः । आयुरिंद्रः । इंद्र ऋभुक्षाः । ऋभुक्षा मरुतः । ऋभुक्षा इत्यृभु-क्षाः । मरुतः परि । परि ख्यन् । ख्यन्निति ख्यन् ॥ यद्वाजिनः । वाजिनो देव- जातस्य । देवजातस्य सप्तेः । देवजातस्येति देव-जातस्य । सप्तेः प्रवक्ष्यामः । प्रवक्ष्यामो विदथे । प्रवक्ष्याम इति प्र-वक्ष्यामः । विदथे वीर्याणि । वीर्याणीति वीर्याणि ॥ यन्निर्णिजाँ । निर्णिजा रेखणा । निर्णिजेति निः-निजाँ । रेखणा प्रावृतस्य । प्रावृतस्य रातिं । रातिं गृभीतां । गृभीतां मुखतः । मुखतो नयति । नयतीति नयति ॥ सुप्राङजः । सुप्राङति सु-प्राङ् । अजो मेम्यत् । मेम्यद्विश्वरूपः । विश्वरूप इंद्रापूष्णोः । विश्वरूप इति विश्व-रूपः । इंद्रापूष्णोः प्रियं । इंद्रापूष्णोरितींद्रा-पूष्णोः । प्रियमपि । अप्येति । एति पाथः । पाथ इति पाथः ॥ एष छागः । छागः पुरः । पुरो अश्वेन । अश्वेन वाजिना । वाजिना पूष्णः । पूष्णो भागः । भागो नीयते । नीयते विश्वदेव्यः । विश्वदेव्य इति विश्व-देव्यः ॥ अबिप्रियं यत् । अबिप्रिय-मित्यभि-प्रियं । यत्पुरोडाशं । पुरोडाशमर्वता । अर्वता क्षष्टा । क्षष्टेत् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। इदेनं । एनꣳ सौश्रवसाय । सौश्रवसाय जिन्वति । जिन्वतीति जिन्वति ॥ यद्धविष्यं । हविष्यमृतुशः । ऋतुशो देवयानं । ऋतुश इत्यृतु- शः । देवयानं त्रिः । देवयानमिति देव-यानं । त्रिर्मानुषाः । मानुषाः परि । पर्यश्वं । अश्वं नयति । नयतीति नयति ॥ अत्रा पूष्णः । पूष्णः प्रथमः । प्रथमो भागः । भाग एति । एति यज्ञं । यज्ञं देवेभ्यः । देवेभ्यः-प्रतिवेदयन् । प्रतिवेदयन्नजः । प्रतिवेदयन्निति प्रति-वेदयन् । अज इत्यजः ॥ होताध्वर्युः । अध्वर्युरावयाः । आवया अग्निमिंधः । आवया इत्या- वयाः । अग्निमिंधो ग्रावग्राभः । अग्निमिंध इत्यग्नि-इंधः । ग्रावग्राभ उत । ग्रावग्राभ इति ग्राव-ग्राभः । उत शꣳस्ता । शꣳस्ता सुविप्रः । सुविप्र इति सु-विप्रः ॥ तेनं यज्ञेनं । यज्ञेन स्वरंकृतेन । स्वरंकृतेन स्विष्टेन । स्वरंकृतेनेति सु-अरंकृतेन । स्विष्टेन वक्षणाः । स्विष्टेनेति सु-इष्टेन । वक्षणा आ । आ पृणध्वम् । पृणध्वमिति पृणध्वं ॥ यूपव्रस्का उत । यूपव्रस्का इति यूप-व्रस्काः । उत ये । ये यूपवाहाः । यूपवाहाश्चषालं ।

यूपवाहा इति यूप-वाहाः । चषालं ये । ये अश्वयूपायं । अश्वयूपाय तक्षंति । अश्वयूपायेत्यश्व-यूपायं । तक्षतीति तक्षंति ॥ ये चं । चार्वंते । अर्वंते पचंनं । पचंनꣳ संभरंति । संभरंन्त्युतो । संभरंतीति सं-भरंति । उतो तेषाँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। उतो इत्युतो । तेषांमभिगूँर्तिः । अभिगूँर्तिर्नः । अभिगूँर्ति-रित्यभि-गूर्तिः । न इन्वतु । इन्वतिर्तौन्वतु ॥ उप प्र । पाँगात् । अगाथ्सुमत् । सुमन्मैं । सुमदिति सु-मत् । मेऽधायि । अधायि मन्मं । मन्मं देवानाँ । देवानामाशाँः । आशा उपं । उपं वीतपृष्ठ । वीतपृष्ठः इति वीत-पृष्ठः ॥ अन्वेंनं । एनं विप्राँः । विप्रा ऋषंयः । ऋषंयो मदंति । मदंति देवानाँ । देवानाँ पुष्टे । पुष्टे चकृम । चकृमा सुबंधुँ । सुबंधुमिति सु-बंधुँ ॥ यद्वाजिनः । वाजिनो दामं । दामं संदानँ । संदानमर्वंतः । संदानमिति सं-दानँ । अर्वंतो या । या शीर्षण्याँ । शीर्षण्या रशना । रशना रज्जुः । रज्जुं रस्य । अस्येत्यस्य ॥ यद्वाँ । वाघ । घास्य । अस्य प्रभृतं । प्रभृतमास्यैं । पंभृतमिति प्र-भृतम् । आस्ये तृणँ । तृणꣳ सर्वाँ । सर्वा ता । ता तैँ । ते अपिं । अपिं देवेषुं । देवेष्वंस्तु । अस्त्वित्यंस्तु ॥ यदश्वस्य । अश्वस्य क्रविषः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। क्रविषो मक्षिका । मक्षिकाऽऽश । आश यत् । यद्वाँ । वा स्वरौँ । स्वरो स्वधिंतौ । स्वधिंतौ रिप्तं । स्वधिंताविति स्व-धिंतौ । रिप्तमस्तिं । अस्तीत्यस्तिं ॥ यद्धस्तंयोः । हस्तंयोः शमितुः । शमितुर्यत् । यन्नखेषुं । नखेषु सर्वाँ । सर्वाता । ता तैँ । ते अपिं । अपिं देवेषुं । देवेष्वंस्तु । अस्त्वित्यंस्तु ॥ यदूवंध्यं । ऊवंध्यमुदरंस्य । उदरंस्यापवातिं । अपवाति यः । अपवातीत्यंप-वातिं । य?आमस्यं । आमस्यं क्रविषः । क्रविषो गंधः । गंधो अस्तिं । अस्तीत्यस्तिं ॥ सुकृता तत् । सुकृतेतिं सु-कृता । तच्छंमितारः । शमितारः कृण्वन्तु । कृण्वन्तूत । उत मेधँ । मेधꣳ शृतपाकँ ।

शृ॒तपा॑कं पचंतु । शृ॒तपा॑कमिति॑ शृत-पाक॑म् । पच॑न्तिति॑ पचंतु ॥ यत्ते॑ । ते॒ गात्रा॑त् । गात्रा॑दग्नि॒ना॑ । अ॒ग्नि॒ना॑ प॒च्यमा॑नात् । प॒च्यमा॑नादभि । अ॒भि शूल॑म् । शूल॑ निहतस्य । निहतस्यावधाव॑ति । निहत॑स्येति॒ नि-हत॑स्य । अव॑धाव॒तीत्यव॑-धाव॑ति ॥ मा तत् । तद्भूम्या॑म् । भूम्या॒ मा । आ॒श्रि॒षत् । श्रि॒षन्मा । मा तृणे॑षु । तृणे॑षु दे॒वेभ्यः॑ । दे॒वेभ्य॒स्तत् । तदु॒शद्भ्यः॑ । उ॒शद्भ्यो॑ रा॒तम् । उ॒शद्भ्य॒ इत्यु॒शत्-भ्यः॑ । रा॒तम॑स्तु । अ॒स्वित्य॑स्तु () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

ये वा॒जिन॑म् । वा॒जिन॑ परि॒पश्य॑न्ति । प॒रि॒पश्य॑न्ति पक्व॑ । प॒रि॒पश्य॑न्तीति॑ परि-पश्य॑न्ति । पक्व॑ ये । य ईम्॑ । ई॒माहुः । आहुः॑ सु॒रभिः॑ । सु॒रभिर्निः॑ । निर्हर॑ । हरे॑ति॑ । इ॒तीति॑ ॥ ये च॑ । चार्व॑तः । अर्व॑तो मा॒ऽसमि॑क्षां । मा॒ऽसमि॑क्षामुपास॑ते । मा॒ऽसमि॑क्षामिति॑ मा॒ऽस-मि॑क्षां । उपास॑त उतो । उपास॑त॒ इत्यु॑प-आस॑ते । उ॒तो तेषा॑म् । उ॒तो इ॒त्यु॒तो । तेषा॑मभि- गू॑र्तिः । अ॒भि॒गू॑र्तिर्नः । अ॒भि॒गू॑र्ति॒रित्य॒भि-गू॑र्तिः । न॒ इ॒न्व॒तु । इ॒न्व॒तिति॑ न्वतु ॥ यन्नीक्ष॑णं । नीक्ष॑णं मा॒ऽस्पच॑न्याः । मा॒ऽस्पच॑न्या उ॒खाया॑म् । उ॒खाया॒ या । या पात्रा॑णि । पात्रा॑णि यू॒ष्णः । यू॒ष्ण आसे॑चनानि । आसे॑चनानीत्या॑-सेचनानि ॥ ऊ॒ष्म॒ण्या॑ऽपि॒धाना॑म् । अ॒पि॒धाना॑ चरू॒णां । अ॒पि॒धान्येत्य॑पि-धाना॑म् । च॒रू॒णाम॒ङ्काः । अ॒ङ्का॒ सू॒नाः । सू॒नाः परि॑ । परि॑ भूषति । भू॒ष॒न्त्य॒श्वम्॑ । अ॒श्वमित्य॒श्व॑म् ॥ नि॒क्रम॑णं नि॒षद॑नं । नि॒क्रम॑ण॒मिति॑ नि-क्रम॑णम् । नि॒षद॑नं वि॒वर्त॑नं । नि॒षद॑न॒मिति॑ नि-सद॑नम् । वि॒वर्त॑न॒ यत् । वि॒वर्त॑न॒मिति॑ वि-वर्त॑नम् । यच्छ॑ । च पङ्क्ती॑श॑ । पङ्क्ती॑श॒मर्व॑तः । अर्व॑त॒रित्यर्व॑तः ॥ यच्छ॑ । च॒ पपौ । पपौ यत् । यच्छ॑ । च॒ घासिं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। घासिं जघास । जघास सर्वा । सर्वा ता । ता तै । ते अपि । अपि देवेषु । देवेष्वस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ मा ब्बा । ब्बाग्निः । अग्निर्ध्वनयत् । ध्वनयद्धूमगंधिः । धूमगंधिर्मा । धूमगंधिरितिं धूम-गंधिः । मोखा । उखा भ्राजंति । भ्राजंत्यभि । अभिविक्त । विक्त जघ्रिः । जघ्रिरिति जघ्रिः ॥ इष्टं वीतं । वीतमभिगूर्तं । अभिगूर्तं वषट्कृतं । अभिगूर्तमित्यभि-गूर्तम् । वषट्कृतं तं । वषट्कृतमिति वषट्-कृतम् । तं देवासः । देवासः प्रति । प्रति गृभ्णंति । गृभ्णन्त्यश्वम् । अश्वमित्यश्वम् ॥ यदश्वाय । अश्वाय वासः । वासं उपस्तृणंति । उपस्तृणंन्त्यधीवासं । उपस्तृणन्तीत्युप-स्तृणन्ति । अधीवासं या । अधीवासमित्यधि-वासम् । या हिरण्यानि । हिरण्यान्यस्मै । अस्मा इत्यस्मै ॥ संदानमर्वंतं । संदानमिति सं-दान । अर्वंतं पड्वीशं । पड्वीशं प्रिया । प्रिया देवेषु । देवेष्वा । आ यामयंति । यामयंतीति यामयंति ॥ यत्ते । ते सादे । सादे महसा । महसा शूकृतस्य । शूकृतस्य पार्ष्णिया । शूकृतस्येति शू-कृतस्य । पार्ष्णिया वा । वा कशया ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। कशया वा । वा तूतोद । तुतोदेति तुतोद ॥ स्रुचेव । इव ता । ता हविषः । हविषो अध्वरेषु । अध्वरेषु सर्वा । सर्वा ता । ता तै । ते ब्रह्मणा । ब्रह्मणा सूदयामि । सूदयामीति सूदयामि ॥ चतुस्त्रिꣳशद्वाजिनः । चतुस्त्रिꣳशदिति चतुः-त्रिꣳशत् । वाजिनो देवबंधोः । देवबंधोर्वङ्क्रीः । देवबंधो रिति देव-बंधोः । वङ्क्रीरश्वस्य । अश्वस्य स्वधितिः । स्वधितिः सं । स्वधितिरिति स्व-धितिः । समेति । एतीत्येति ॥ अच्छिद्रा गात्रा । गात्रा वयुना । वयुना कृणोत । कृणोत परुष्परुः । परुष्परुरनुघुष्य । परुष्परु रिति परुः-परुः । अनुघुष्या वि । अनुघुष्येत्यनु-घुष्य । वि शस्त । शस्तेति शस्त ॥ एक स्त्वष्टुः । त्वष्टुरश्वस्य । अश्वस्या विशस्ता । विशस्ता द्वा । विशस्तेति वि-शस्ता । द्वा यन्तारा । यन्तारा भवतः । भवतस्तथा । तथर्तुः । ऋतुरित्यृतुः ॥ यात । ते गात्राणां । गात्राणामृतुधा । ऋतुधा कृणोमि । ऋतुतेत्यृतु-धा ।

कृणोमि तातौ । ताता पिंडानां । तातेति ता-ता । पिंडानां प्र । प्र जुहोमि । जुहोम्यग्नौ । अग्नावित्यग्नौ ॥ मा ब्बौ । ब्बा तपत् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -6, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। तपत्प्रियः । प्रिय आत्मा । आत्माऽपियंतौ । अपियंतं मा । अपियंतमित्यपि-यंतम् । मा स्वधितिः । स्वधिंति स्तनुवः । स्वधितिरिति स्व-दितिः । तनुव आ । आ तिष्ठिपत् । तिष्ठिपत्ते । त इतिं ते ॥ मा तौ । ते गृध्नुः । गृध्नुरविश्स्ता । अविश्स्ताऽतिहायं । अविश्स्तेत्यवि-श्स्ता । अतिहायं छिद्रा । अतिहायेत्यति-हायं । छिद्रा गात्राणि । गात्राण्यसिनौ । असिना मिथुं । मिथूं कः । कइतिं कः ॥ न वै । वा वुं । उवेतत् । एतन्म्रियसे । म्रियसेन । न रिष्यसि । रिष्यसि देवान् । देवाꣳ इत् । इदेंषि । एषि पथिभिः । पथिभिः सुगेभिः । पथिभिरितिं पथि-भिः । सुगेभिरितिं सु-गेभिः ॥ हरीं ते । हरी इति हरीौ । ते युंजौ । युंजा पृषंती । पृषंती अभूताम् । पृषंती इति पृषंती । अभूतामुपं । उपौस्थात् । अस्थाद्वाजी । वाजी धुरि । धुरि रासंभस्य । रासंभस्येति रासंभस्य ॥ सुगव्यं नः । सुगव्यमितिं सु-गव्यं । नो वाजी । वाजी स्वश्विंयं । स्वश्विंयं पुꣳसः । स्वश्विंयमितिं सु-अश्विंयं । पुꣳसः पुत्रान् । पुत्राꣳ उत । उत विश्वापुषं । विश्वापुषꣳ रयिम् । विश्वापुषमितिं विश्व-पुषं । रयिमितिं रयिम् ॥ अनागास्त्वंनः । अनागास्त्वमित्यनागाः-त्वम् । नो अदितिः । अदितिः कृणोतु । कृणोतु क्षत्रं । क्षत्रं नः । नो अश्वः । अश्वो वनतां । वनताꣳ हविष्मान् । हविष्मानितिं हविष्मान् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

॥ इति चतुर्थकांडे षष्ठप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः अग्नाविष्णू सजोषसा । अग्नाविष्णू इत्यग्नौ-विष्णू । सजोषसेमाः । सजोषसेति स-जोषसा । इमा वर्धंतु । वर्धंतु वां । वां गिरः । गिर इति गिरः ॥ द्युम्नेर्वाजेभिः । वाजेभिरा । आगंतम् । गतमिति गतम् ॥ वाजश्च । च मे । मे पसवः । प्रसवश्च । प्रसव इति प्र-सवः । च मे । मे प्रयतिः । प्रयतिश्च । प्रयतिरिति प्र-यतिः । च मे । मे प्रसितिः । प्रसिति श्च । प्रसितिरिति प्र- सितिः । च मे । मे धीतिः । धीति श्च । च मे । मे क्रतुः । क्रतुश्च । च मे । मे स्वरः । स्वरश्च । च मे । मे श्लोकः । श्लोकश्च । च मे । मे श्रावः । श्रावश्च । च मे । मे श्रुतिः । श्रुतिश्च । च मे । मे ज्योतिः । ज्योतिश्च । च मे । मे सुवः । सुवश्च । च मे । मे प्राणः । प्राणश्च । प्राण इति प्र-अनः । च मे । मेऽपानः । अपानश्च । अपान इत्यप अनः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च मे । मे व्यानः । व्यानश्च । व्यान इति वि-अनः । च मे । मेऽसुः । असुश्च । च मे । मे चित्तं । चित्तं च । च मे । म आधीतं । आधीतं च । आधीतमित्या-धीतम् । च मे । मे वाक् । वाक्च । च मे । मे मनः । मनश्च । च मे । मे चक्षुः । चक्षुश्च । च मे । मे श्रोत्रं । श्रोत्रं च । च मे । मे दक्षः । दक्षश्च । च मे । मे बलं । बलं च । च मे । म ओजः । ओजश्च । च मे । मे सहः । सहश्च । च मे । म आयुः । आयुश्च । च मे । मे जरा । जरा च । च मे । म आत्मा । आत्मा च । च मे । मे तनूः । तनूश्च । च मे । मे शर्म । शर्म च । च मे । मे वर्म । वर्म च । च मे । मेऽंगानि । अंगानि च । च मे । मेऽस्थानि । अस्थानि च । च मे । मे परूंश्षि । परूंश्षि च । च मे । मे शरीराणि । शरीराणि च । च मे । म इति मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ज्यैष्ठ्यं॑ च । च॒ मे॒ । म॒ आधि॑पत्यं । आधि॑पत्यं च । आधि॑पत्य॒मित्याधि॑- प॒त्य॒म् । च॒ मे॒ । मे॒ म॒न्युः । म॒न्युश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ भामः॑ । भाम॑श्च । च॒ मे॒ । मेऽमः॑ । अम॑श्च । च॒ मे॒ । मेऽभः॑ । अ॑भश्च । च॒ मे॒ । मे॒ जे॒मा । जे॒मा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ म॒हि॒मा । म॒हि॒मा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ व॒रि॒मा । व॒रि॒मा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ प्र॒थि॒मा । प्र॒थि॒मा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ वर्ष्मा । व॒र्ष्मा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ द्राघु॒या । द्राघु॒या च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ वृ॒द्धम् । वृ॒द्धं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ वृ॒द्धिः । वृ॒द्धिश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ स॒त्यं । स॒त्यं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ श्र॒द्धा । श्र॒द्धा च॑ । श्र॒द्धेति॑ श्रत्-धा । च॒ मे॒ । मे॒ जग॑त् । जग॑च्च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च॒ मे॒ । मे॒ धन॑म् । धन॑ं च । च॒ मे॒ । मे॒ वश॑ः । वश॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ ब्रि॒षि॑ः । ब्रि॒षि॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ क्रीडा । क्रीडा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ मोद॑ः । मोद॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ जा॒तम् । जा॒तं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ज॒नि॒ष्यमा॑णं । ज॒नि॒ष्यमा॑णं च । च॒ मे॒ । मे॒ सू॒क्तं । सू॒क्तं च॑ । सू॒क्तमिति॑ सु-उ॒क्तं । च॒ मे॒ । मे॒ सु॒कृ॒तं । सु॒कृ॒तं च॑ । सु॒कृ॒तमिति॑ सु-कृ॒तम् । च॒ मे॒ । मे॒ वि॒त्तम् । वि॒त्तं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ वेद्य॑म् । वेद्य॑ं च । च॒ मे॒ । मे॒ भूतं । भूतं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ भ॒वि॒ष्यत् । भ॒वि॒ष्यच्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सु॒गं । सु॒गं च॑ । सु॒गमिति॑ सु-गं । च॒ मे॒ । मे॒ सु॒प॒थ॑म् । सु॒प॒थं च । सु॒प॒थमिति॑ सु-प॒थ॑म् । च॒ मे॒ । म॒ ऋ॒द्धम् । ऋ॒द्धं च॑ । च॒ मे॒ । म॒ ऋ॒द्धिः । ऋ॒द्धिश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ क्लृ?प्तं । क्लृ?प्तं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ क्लिप्तः॑ । क्लिप्तः॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ म॒तिः । म॒तिश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सु॒म॒तिः । सु॒म॒तिश्च॑ । सु॒म॒तिरिति॑ सु-म॒तिः । च॒ मे॒ । म॒ इति॑ मे ()

॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

शं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ मय॑श्च । मय॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ प्रि॒यं । प्रि॒यं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽनु॒ का॒मः । अ॒नु॒ का॒मश्च॑ । अनुकाम इत्यनु-कामः । च॒ मे॒ । मे॒ कामः॑ । कामश्च । च॒ मे॒ । मे॒ सौ॒म॒न॒सः । सौ॒म॒न॒सश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ भ॒द्रं । भ॒द्रं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ श्रेयः॑ । श्रेय॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ वस्यः॑ । वस्य॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ यशः॑ । यश॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ भगः॑ । भग॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ द्रवि॑णं । द्रवि॑णं च । च॒ मे॒ । मे॒ यं॒ता । यं॒ता च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ध॒र्ता । ध॒र्ता च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ धृतिः॑ । धृति॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ विश्व॑म् । विश्व॑ च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च॒ मे॒ । मे॒ महः॑ । मह॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ सं॒वित् । सं॒वि॒च्च॑ । सं॒वि॒दिति॑ सं-वित् । च॒ मे॒ । मे॒ ज्ञात्र॑म् । ज्ञात्रं॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ सूः । सूश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ प्र॒सूः । प्र॒सूश्च॑ । प्र॒सूरिति॑ प्र-सूः । च॒ मे॒ । मे॒ सीर॑म् । सीरं॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ ल॒यः । ल॒यश्च॑ । च॒ मे॒ । म॒ ऋ॒तं । ऋ॒तं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽमृत॑म् । अ॒मृत॑ं च । च॒ मे॒ । मे॒ऽय॒क्ष्मं । अ॒य॒क्ष्मं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽना॑मयत् । अना॑मयच्च । च॒ मे॒ । मे॒ जी॒वातुः॑ । जी॒वातु॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ धी॒र्घायु॑त्वं । धी॒र्घायु॑त्वं च॑ । धी॒र्घायु॑त्व॒मिति॑ धीर्घायु-त्वम् । च॒ मे॒ । मे॒ऽन॒मि॒त्रं । अ॒न॒मि॒त्रं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽभ॑यं । अभ॑यं च । च॒ मे॒ । मे॒ सुगं । सुगं च॑ । सुग॒मिति॑ सु-गम् । च॒ मे॒ । मे॒ श॒यन॑ं । श॒यन॑ं च । च॒ मे॒ । मे॒ सू॒षा । सू॒षा च॑ । सू॒षेति॑ सु-उषा । च॒ मे॒ । मे॒ सुदि॑नं । सुदि॑नं च । सुदि॑न॒मिति॑ सु-दिन॑म् । च॒ मे॒ । म॒ इति॑ मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

ऊर्क्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सू॒नृता॑ । सू॒नृता॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ पयः॑ । पय॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ रसः॑ । रस॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ घृत॑ं । घृत॑ं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ मधु॑ । मधु॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ सग्धिः॑ । सग्धि॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ सपी॑तिः । सपी॑ति॒श्च ।

सपीतिरिति स-पीतिः । च मे । मे कृषिः । कृषिश्च । च मे । मे वृष्टिः । वृष्टिश्च । च मे । मे जैत्रँ । जैत्रं च । च मे । म ओद्भिद्यं । ओद्भिद्यं च । ओद्भिद्यमित्योत्-भिद्यम् । च मे । मे रयिः । रयिश्च । च मे । मे रायः । रायश्च । च मे । मे पुष्टं । पुष्टं च । च मे । मे पुष्टिः । पुष्टिश्च । च मे । मे विभु । विभु च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। विम्वितिवि-भु । च मे । मे प्रभु । प्रभु च । प्रम्वितिः प्र-भु । च मे । मे बहु । बहु च । च मे । मे भूयः । भूयश्च । च मे । मे पूर्णं । पूर्णं च । च मे । मे पूर्णतरं । पूर्णतरं च । पूर्णतरमितिः पूर्ण-तरम् । च मे । मेऽक्षितिः । अक्षितिश्च । च मे । मे कूयवाः । कूयवाश्च । च मे । मेऽन्नँ । अन्नं च । च मे । मे व्रीहयः । व्रीहयश्च । च मे । मे यवाः । यवाश्च । च मे । मे माषाः । माषाश्च । च मे । मे तिलाः । तिलाश्च । च मे । मे मुद्गाः । मुद्गाश्च । च मे । मे खल्वाः । खल्वाश्च । च मे । मे गोधूमाः । गोधूमाश्च । च मे । मे मसुराः । मसुराश्च । च मे । मे प्रियङ्गवः । प्रियङ्गवश्च । च मे । मेऽणव । अणवश्च । च मे । मे श्यामाकाः । श्यामाकाश्च । च मे । मे नीवाराः । नीवाराश्च । च मे । म इति मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अश्मा च । च मे । मे मृत्तिका । मृत्तिका च । च मे । मे गिरयः । गिरयश्च । च मे । मे पर्वताः । पर्वताश्च । च मे । मे सिकताः । सिकताश्च । च मे । मे वनस्पतयः । वनस्पतयश्च । च मे । मे हिरण्यम् । हिरण्यं च । च मे । मेऽयः । अयश्च । च मे । मे सीसँ । सीसं च । च मे । मे श्याममम् । श्यामं च । च मे । मे लोहं । लोहं

चं । च मे । मेऽग्निः । अग्निश्चं । च मे । म आपः । आपश्च । च मे । मे वीरुधः । वीरुधश्च । च मे । म ओषधयः । ओषधयश्च । च मे । मे कृष्टप च्यं । कृष्टपच्यं चं । कृष्टपच्यमितिं कृष्ट-पच्यं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च मे । मेऽकृष्टपच्यं । अकृष्टपच्यं चं । अकृष्टपच्यमित्यंकृष्ट-पच्यम् । च मे । मे ग्राम्याः । ग्राम्याश्चं । च मे । मे पशवः । पशवं आरण्याः । आरण्याश्चं । च यज्ञेनं । यज्ञेनं कल्पंतां । कल्पंतां वित्तम् । वित्तं चं । च मे । मे वित्तिः । वित्तिश्च । च मे । मे भूतं । भूतं चं । च मे । मे भूतिः । भूतिश्च । च मे । मे वसुं । वसुं च । च मे । मे वसतिः । वसतिश्चं । च मे । मे कर्म । कर्म च । च मे । मे शक्तिः । शक्तिश्च । च मे । मेऽर्थः । अर्थश्च । च मे । म एमः । एमश्च । च मे । म इतिं ः । इतिश्च । च मे । मे गतिः । गतिश्च । च मे । म इतिं मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्निश्चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे सोमः । सोमश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्र श्च । च मे । मे सविता । सविता चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे सरस्वती । सरस्वती च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे पूषा । पूषा चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे बृहस्पतिः । बृहस्पतिश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे मित्रः । मित्र श्चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे वरुणः । वरुणश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे ब्रष्टा" । ब्रष्टा च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे धाता । धाता चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे विष्णुः । विष्णुश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मेऽश्विनौ । अश्विनौ च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे मरुतः । मरुतश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे विश्वे । विश्वे च । च मे । मे देवाः । देवा इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे पृथिवी । पृथिवी चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मेऽंतरिक्षं । अंतरिक्षं च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे द्यौः । द्यौश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे दिशः । दिशश्च । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे मूर्धा । मूर्धा चं । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । मे प्रजापतिः । प्रजापतिश्च । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । च मे । म इंद्रः । इंद्रश्च । च मे । म इति मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अंशुश्च । च मे । मे रश्मिः । रश्मिश्च । च मे । मेऽदाभ्यः । अदाभ्यश्च । च मे । मेऽधिपतिः । अधिपतिश्च । अधिपतिरित्यधि-पतिः । च मे । म उपांशुः । उपांशुश्च । उपांशुरित्युप-अंशुः । च मे । मेऽंतर्यामः । अंतर्यामश्च । अंतर्याम इत्यंन्तः-यामः । च मे । म ऐंद्रवायवः । ऐंद्रवायवश्च । ऐंद्रवायव इत्यैंद्र-वायवः । च मे । मे मैत्रावरुणः । मैत्रावरुणश्च । मैत्रावरुण इति मैत्रा-वरुणः । च मे । म आश्विनः । आश्विनश्च । च मे । मे प्रतिप्रस्थानः । प्रतिप्रस्थानश्च । प्रतिप्रस्थान इति प्रति- प्रस्थानः । च मे । मे शुक्रः । शुक्रश्च । च मे । मे मंथी । मंथी चं । च मे । म आग्रयणः । आग्रयणश्च । च मे । मे वैश्वदेवः । वैश्वदेवश्च । वैश्वदेव इति वैश्व-देवः । च मे । मे ध्रुवः । ध्रुवश्च । च मे । मे वैश्वानरः । वैश्वानरश्च । च मे । म ऋतुग्रहाः । ऋतुग्रहाश्च । ऋतुग्रहा इत्यृतु-ग्रहाः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च॒ मे॒ । मे॒ऽति॒ग्राह्या॑ः । अति॑ ग्राह्या॑श्च । अति॑ ग्राह्या॑ इत्यति॑-ग्राह्या॑ः । च॒ मे॒ । म॒ ऐ॑न्द्राग्नः । ऐ॑न्द्राग्नश्च॑ । ऐ॑न्द्राग्न इत्यै॑न्द्र-अ॒ग्नः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ वै॒श्व॒दे॒वः॒ । वै॒श्व॒दे॒वश्च॑ । वै॒श्व॒दे॒व इति॑ वैश्व-दे॒वः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ म॒रु॒त्व॒ती॒या॑ः । म॒रु॒त्व॒ती॒या॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ मा॒हे॒न्द्रः॒ ॥ मा॒हे॒न्द॑श्च । मा॒हे॒न्द्र इति॑ माहा-इ॒न्द्र॒ । च॒ मे॒ । म॒ आ॒दि॒त्यः॒ । आ॒दि॒त्यश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सा॒वि॒त्रः॒ । सा॒वि॒त्रश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सा॒र॒स्व॒तः॒ । सा॒र॒स्व॒तश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पौ॒ष्णः॒ । पौ॒ष्णश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पा॒क्ती॒व॒तः॒ । पा॒क्ती॒व॒तश्च॑ । पा॒क्ती॒व॒त इति॑ पाक्ती-व॒तः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ हा॒रि॒यो॒ज॒नः॒ । हा॒रि॒यो॒ज॒नश्च॑ । हा॒रि॒यो॒ज॒न इति॑ हारि- यो॒ज॒नः॒ । च॒ मे॒ । म इति॑ मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

इ॒ध्मश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ब॒र्?हिः॒ । ब॒र्?हिश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ वेदिः॑ । वेदिश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ धि॒ष्णि॒याः॒ । धि॒ष्णि॒याश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ स्रुचः॑ । स्रुचश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ च॒मसाः॒ । च॒मसाश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ग्रावा॑णः॒ । ग्रावा॑णश्च । च॒ मे॒ । मे॒ स्व॒र॑वः॒ । स्व॒र॑वश्च । च॒ मे॒ । म॒ उ॒प॒र॒वाः॒ । उ॒प॒र॒वाश्च॑ । उ॒प॒र॒वा इत्यु॑प-र॒वाः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ऽधि॒ष॒व॒णे॒ । अ॒धि॒ष॒व॒णे च । अ॒धि॒ष॒व॒णे इत्य॑धि-सव॒णे॒ । च॒ मे॒ । मे॒ द्रो॒ण॒क॒ल॒शः॒ । द्रो॒ण॒क॒ल॒शश्च॑ । द्रो॒ण॒क॒ल॒श इति॑ द्रोण-क॒ल॒शः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ वा॒य॒व्या॑नि । वा॒य॒व्या॑नि च । च॒ मे॒ । मे॒ पू॒त॒भृत्॑ । पू॒त॒भृच्च॑ । पू॒त॒भृदिति॑ पूत-भृत्॑ । च॒ मे॒ । म॒ आ॒ध॒व॒नी॒यः॑ । आ॒ध॒व॒नी॒यश्च॑ । आ॒ध॒व॒नी॒य इत्या॑-ध॒व॒नी॒यः॑ । च॒ मे॒ । म॒ आग्नी॑ध्रं । आग्नी॑ध्रं च । आग्नी॑ध्रमित्याग्नि-इ॒ध्र॒म्॒ । च॒ मे॒ । मे॒ ह॒वि॒र्धा॒न॑म्॒ । ह॒वि॒र्धा॒न॑म्॒ च । ह॒वि॒र्धा॒न॒मिति॑ हविः-धा॒न॑म्॒ । च॒ मे॒ । मे॒ गृ॒हाः॒ । गृ॒हाश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पु॒रो॒डा॒शा॑ः । पु॒रो॒डा॒शा॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ प॒च॒ताः॒ । प॒च॒ताश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽव॒ भृ॒थः॑ । अ॒व॒भृ॒थश्च॑ । अ॒व॒भृ॒थ इत्य॑व- भृ॒थः॒ । च॒ मे॒ । मे॒ स्व॒गा॒का॒रः॒ । स्व॒गा॒का॒रश्च॑ । स्व॒गा॒का॒र इति॑ स्वगा-का॒रः॒ । च॒ मे॒ । म इति॑ मे () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्निश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ घर्मः॑ । घर्मश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽर्कः॑ । अ॒र्कश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ सूर्यः॑ । सूर्यश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ प्राणः॑ । प्राणश्च॑ । प्राण इति॑ प्र-अ॒नः॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽश्वमे॑धः । अ॒श्वमे॑धश्च॑ । अ॒श्वमे॑ध इत्य॑श्व-मे॒धः॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पृ॒थि॒वी । पृ॒थि॒वी च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽदि॑तिः । अदि॑तिश्च । च॒ मे॒ । मे॒ दि॑तिः॑ । दि॑तिश्च । च॒ मे॒ । मे॒ द्यौः । द्यौश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ शक्व॑रीः । शक्व॑रीरङ्गु॒ल॑यः । अ॒ङ्गु॒ल॑यो दिशः॑ । दिश॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ य॒ज्ञेन॑ । य॒ज्ञेन॑ कल्पन्ताम् । क॒ल्प॒न्ता॒मृक् । ऋक्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ साम॑ । साम॑ च । च॒ मे॒ । मे॒ स्तोमः॑ । स्तोम॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ यजुः॑ । यजु॑श्च । च॒ मे॒ । मे॒ दी॒क्षा । दी॒क्षा च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ तपः॑ । तप॑श्च । च॒ मे॒ । म॒ ऋ॒तुः । ऋ॒तुश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ व्र॒तम् । व्र॒तं च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽहो॒रा॒त्रयोः॑ । अ॒हो॒रा॒त्रयो॑र्वृ॒ष्टा । अ॒हो॒रा॒त्रयो॒ रित्य॑हः-रा॒त्रयोः॑ । वृ॒ष्टा बृ॑हद्र॒थं॒त॒रे । बृ॒हद्र॒थन्त॑रे च॑ । बृ॒हद्र॒थन्त॑रे इति॑ बृहत्-रथन्त॑रे । च॒ मे॒ । मे॒ य॒ज्ञेन॑ । य॒ज्ञेन॑ कल्पेताम् । क॒ल्पे॒ता॒मिति॑ कल्पेताम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

गर्भाश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ऽव॒थ्साः । व॒थ्साश्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ऽवि॑ः । ऽविश्च॑ । ऽविरिति॑ त्रि-अ॒विः॑ । च॒ मे॒ । मे॒ ऽवी । ऽवी च॑ । ऽविति त्रि-अ॒वी । च॒ मे॒ । मे॒ दि॒त्य॒वाट् । दि॒त्य॒वाट्च॑ । दि॒त्य॒वाडिति॑ दित्य-वाट् । च॒ मे॒ । मे॒ दि॒त्यौ॒ही । दि॒त्यौ॒ही च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पंचा॑विः । पंचा॑विश्च । पंचा॑विरिति॒ पंच॑-अ॒विः॑ । च॒ मे॒ । मे॒ पंचा॑वी । पंचा॑वी च॑ । पंचा॑वीति॑ पंच-अ॒वी । च॒ मे॒ । मे॒ त्रि॒व॒थ्सः । त्रि॒व॒थ्सश्च॑ । त्रि॒व॒थ्स इति॑ त्रि-व॒थ्सः । च॒ मे॒ । मे॒ ति॒व॒थ्सा । त्रि॒व॒थ्सा च॑ । त्रि॒व॒थ्सेति॑ त्रि-व॒थ्सा । च॒ मे॒ । मे॒ तु॒र्य॒वाट् । तु॒र्य॒वाट्च॑ । तु॒र्य॒वाडिति॑ तुर्य-वाट् । च॒ मे॒ । मे॒ तु॒र्यौ॒ही । तु॒र्यौ॒ही च॑ । च॒

मे । मे पष्ठवात् । पष्ठवाच्च । पष्ठवादिति पष्ठ-वात् । च मे । मे पष्ठौही । पष्ठौही च । च मे । म उक्षा । उक्षा च । च मे । मे वशा । वशा च । च मे । म ऋषभः । ऋषभश्च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। च मे । मे वेहत् । वेहच्च । च मे । मे ऽनड्वान् । अनड्वां च । च मे । मे धेनुः । धेनुश्च । च मे । म आयुः । आयुर्यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां प्राणः । प्राणो यज्ञेन । प्राण इति प्र-अनः । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतामपानः । अपानो यज्ञेन । अपान इत्यप-अनः । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां व्यानः । व्यानो यज्ञेन । व्यान इति वि-अनः । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां चक्षुः । चक्षुर्यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पताꣳ श्रोत्रँ । श्रोत्रं यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां मनः । मनो यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां वाक् । वाग्यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतामात्मा । आत्मा यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतां यज्ञः । यज्ञो यज्ञेन । यज्ञेन कल्पतां । कल्पतामिति कल्पताम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

एका च । च मे । मे तिस्रः । तिस्रश्च । च मे । मे पंच । पंच च । च मे । मे सप्त । सप्त च । च मे । मे नव । नव च । च मे । म एकादश । एकादश च । च मे । मे त्रयोदश । त्रयोदश च । त्रयोदशेति त्रयः-दश । च मे । मे पंचदश । पंचदश च । पंचदशेति पंच-दश । च मे । मे सप्तदश । सप्तदश च । सप्तदशेति सप्त-दश । च मे । मे नवदश । नवदश च । नवदशेति नव-दश । च मे । म एकविꣳशतिः । एकविꣳशतिश्च । एकविꣳशति रित्येक-विꣳशतिः । च मे । मे त्रयोविꣳशतिः । त्रयोविꣳशतिश्च । त्रयोविꣳशति रिति त्रयः-विꣳशतिः । च मे । मे पंचविꣳशतिः । पंचविꣳशतिश्च । पंचविꣳशति रिति पंच-विꣳशतिः । च मे । मे सप्तविꣳ- शतिः । सप्तविꣳशतिश्च । सप्तविꣳशति रिति

स॒प्त-वि॒ꣳ॒श॒तिः । च॒ मे॒ । मे॒ नव॑विꣳशतिः । नव॑विꣳशतिश्च । नव॑विꣳशति॒रिति॒ नव॑-विꣳशतिः । च॒ मे॒ । म॒ एक॑त्रिꣳशत् । एक॑त्रिꣳशच्च । एक॑त्रिꣳश॒दित्येक॑-त्रिꣳशत् । च॒ मे॒ । मे॒ त्रय॑स्त्रिꣳशत् । त्रय॑स्त्रिꣳशच्च ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। त्रय॑स्त्रिꣳश॒दिति॒ त्रय॑ः-त्रिꣳशत् । च॒ मे॒ । मे॒ चत॑स्रः । चत॑स्रश्च । च॒ मे॒ । मे॒ऽष्टौ । अ॒ष्टौ च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ द्वाद॑श । द्वाद॑श च । च॒ मे॒ । मे॒ षोड॑श । षोड॑श च । च॒ मे॒ । मे॒ वि॒ꣳश॒तिः । वि॒ꣳश॒ति श्च॑ । च॒ मे॒ । मे॒ चतु॑र्विꣳशतिः । चतु॑र्विꣳशतिश्च । चतु॑र्विꣳश॒तिरिति॒ चतु॑ः-वि॒ꣳश॒तिः । च॒ मे॒ । मे॒ऽष्टावि॑ꣳशतिः । अ॒ष्टावि॑ꣳशतिश्च । अ॒ष्टावि॑ꣳश॒तिरित्य॒ष्टा-वि॒ꣳश॒तिः । च॒ मे॒ । मे॒ द्वात्रि॑ꣳशत् । द्वात्रि॑ꣳशच्च । च॒ मे॒ । मे॒ षट्त्रि॑ꣳशत् । षट्त्रि॑ꣳशच्च । षट्त्रि॑ꣳश॒दिति॒ षट्-त्रि॒ꣳश॒त् । च॒ मे॒ । मे॒ चत्वा॑रिꣳशत् । चत्वा॑रिꣳशच्च । च॒ मे॒ । मे॒ चतु॑श्चत्वारिꣳशत् । चतु॑श्चत्वारिꣳशच्च । चतु॑श्चत्वारिꣳश॒दिति॒ चतु॑ः-चत्वा॑रिꣳशत् । च॒ मे॒ । मे॒ऽष्टाच॑त्वारिꣳशत् । अ॒ष्टाच॑त्वारिꣳशच्च । अ॒ष्टाच॑त्वारिꣳश॒दित्य॒ष्टा-चत्वा॑रिꣳशत् । च॒ मे॒ । मे॒ वाज॑ः । वाज॑श्च । च॒ प्र॒स॒वः॑ । प्र॒स॒वश्च॑ । प्र॒स॒व इति॑ प्र-स॒वः॑ । चा॒पि॒जः॑ । अ॒पि॒जश्च॑ । अ॒पि॒ज इत्य॑पि-जः॑ । च॒ क्रतु॑ः । क्रतु॑श्च । च॒ सु॒व॑ः । सु॒व॑श्च । च॒ मू॒र्धा । मू॒र्धा च॑ । च॒ व्य॑श्नियः । व्य॑श्नियश्च । व्य॑श्निय॒ इति॑ वि-अ॑श्नियः । चा॒ऽऽत्यायनः । आ॒त्यायन॑श्च । चा॒त्य॑ः । अ॒त्य॑श्च । च॒ भौव॑नः । भौव॑नश्च । च॒ भुव॑नः । भुव॑नश्च । चा॒धि॑पतिः । अधि॑पतिश्च । अधि॑पति॒रित्यधि॑-पतिः । चेति॑ च () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

वाजो॑ नः । नः॒ स॒प्त । स॒प्त प्र॒दिश॑ः । प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः । प्र॒दिश॒ इति॑ प्र-दिश॑ः । चत॑स्रो वा । वा॒ प॒रा॒व॒त॑ः । प॒रा॒व॒त इति॑ परा-व॒त॑ः ॥ वाजो॑ नः । नो॒ विश्वे॑ । विश्वै॑र्देवैः । दे॒वैर्ध॒नसा॒तौ । धन॑सावि॒ह । धन॑सा॒विति॒ धन॑-सा॒तौ । इ॒हा॒व॒तु॒ ।

अ॒व॒ब्धित्य॑वतु ॥ विश्वे॑ अ॒द्य । अ॒द्य म॒रुत॑ः । म॒रुतो॒ विश्वे॑ । विश्व॑ ऊ॒ती । ऊ॒ती विश्वे॑ । विश्वे॑ भवंतु । भ॒व॒द्ब॒ग्नय॑ः । अ॒ग्नय॒स्समि॑द्धाः । समि॑द्धा इति॒ सं-इ॒द्धाः ॥ विश्वे॑ नः । नो॒ देवाः । देवा अव॑सा । अव॒ सा । आग॑मन्तु । ग॒मं॒तु विश्वे॑ । विश्व॑मस्तु । अ॒स्तु द्रवि॑णं । द्रवि॑णं वाज॑ः । वाजो॑ अ॒स्मे । अ॒स्मे इत्य॒स्मे ॥ वाज॑स्य प्रस॒वं । प्र॒स॒वं दे॑वाः । प्र॒स॒वमिति॑ प्र-स॒वं । देवा॒ रथे॑ः । रथै॒र्यात । याता॒ हि॒र॒ण्ययै॑ः । हि॒र॒ण्ययै॒रिति॑ हि॒र॒ण्ययै॑ः ॥ अ॒ग्नि॒रिंद्र॑ः । इंद्रो॒ बृह॒स्पति॑ः । बृह॒स्पति॒र्म॒रुत॑ः । म॒रुत॒ः सोम॑पीतये । सोम॑पीत॒य इति॒ सोम॑-पी॒त॒ये ॥ वाजे॑वाजेऽवत । वाजे॑वाज॒ इति॒ वाजे॑-वा॒जे॒ । अ॒वता॒ वा॒जि॒न॒ः । वा॒जि॒नो॒ नः । नो॒ धने॑षु ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। धने॑षु विप्राः । वि॒प्रा॒ अ॒मृ॒ताः । अ॒मृ॒ता॒ ऋ॒त॒ज्ञाः । ऋ॒त॒ज्ञा इत्यृ॑त-ज्ञाः ॥ अ॒स्य मध्व॑ः । मध्व॑ः पिबत । पि॒ब॒त मा॒द॒य॒ध्वं । मा॒द॒य॒द्ध्वं तृ॒प्ताः । तृ॒प्ता या॑त । या॒त॒ प॒थिभि॑ः । प॒थिभि॑ र्देव॒याने॑ः । प॒थिभि॒रिति॑ प॒थि-भि॒ः । दे॒व॒याने॒रिति॑ देव-याने॑ः । वाज॑ः पु॒रस्ता॑त् । पु॒रस्ता॑दुत । उ॒त म॑ध्य॒तः । म॒ध्य॒तो न॑ः । नो॒ वाज॑ः । वाजो॑ दे॒वान् । दे॒वाꣳ ऋ॒तुभि॑ः । ऋ॒तुभि॑ः कल्पयाति । ऋ॒तुभि॒रित्यृ॒तु-भि॒ः । क॒ल्प॒या॒तीति॑ कल्पयाति ॥ वाज॑स्य हि । हि प्र॑सवः । प्र॒स॒वो नन्न॑मीति । प्र॒स॒व इति॑ प्र-स॒वः । नन्न॑मीति॒ विश्वा॑ । विश्वा॒ आशा॑ः । आशा॒ वाज॑पतिः । वाज॑पतिर्भवेयं । वाज॑पति॒रिति॒ वाज॑-प॒ति॒ः । भ॒वे॒य॒मिति॑ भवेयं ॥ पय॑ः पृथि॒व्यां । पृ॒थि॒व्यां पय॑ः । पय॒ ओष॑धीषु । ओष॑धीषु पय॑ः । पयो॑ दि॒वि । दि॒व्यंत॑रिक्षे । अं॒त॒रि॑क्षे पय॑ः । पयो॑ धाम् । धामिति॑ धाम् ॥ पय॑स्वतीः प्र॒दिश॑ः । प्र॒दिश॑ः संतु । प्र॒दिश॒ इति॑ प्र-दिश॑ः । स॒न्तु॒ मह्य॑ । मह्य॒मिति॒ मह्य॑ ॥ सं मा॑ । मा॒ सृ॒जा॒मि॒ । सृ॒जा॒मि॒ पय॑सा । पय॑सा घृ॒तेन॑ । घृ॒तेन॒ सं । सं मा॑ । मा॒सृ॒जा॒मि॒ । सृ॒जा॒म्यपः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -12, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अप ओषधीभिः । ओषधीभिरित्योषधि-भिः ॥ सोऽहं । अहं वाजँ । वाजꣳ सनेयं । सनेयमग्ने । अग्न इत्यग्ने ॥ नक्तोषासा समनसा । समनसा विरूपे । समनसेति स-मनसा । विरूपे धापयेते । विरूपे इति वि-रूपे । धापयेते शिशुँ । धापयेते इति धापयेते । शिशुमेकँ । एकꣳ समीची । समीची इति समीची ॥ द्यावाक्षामं । क्षामारुक्मः । रुक्मो अंतः । अंतर्वि । वि भाति । भाति देवाः । देवा अग्निं । अग्निं धारयन्न् । धारय-न्द्रविणोदाः । द्रविणोदा इति द्रविणः-दाः ॥ समुद्रोऽसि । असि नभस्वान् । नभस्वानार्द्रदानुः । आर्द्रदानुः शंभूः । आर्द्रदानुरित्यार्द्र-दानुः । शंभूर्मयोभूः । शंभूरिति शं-भूः । मयोभूरभि । मयो- भूरिति मयः-भूः । अभि माँ । मा वाहि । वाहि स्वाहाँ । स्वाहा मारुतः । मारुतोऽसि । असि मरुताँ । मरुताँ गणः । गणः शंभूः । शंभू-र्मयोभूः । शंभूरिति शं-भूः । मयोभूरभि । मयोभूरिति मयः- भूः । अभि माँ । मा वाहि । वाहि स्वाहाँ । स्वाहाऽवस्युः । अवस्युरसि । असि दुवस्वा । दुवस्वान्छंभूः । शंभूर्मयोभूः । शंभूरिति शं-भूः । मयोभूरभि । मयोभूरिति मयः-भूः । अभि माँ । मा वाहि । वाहि स्वाहाँ । स्वाहेति स्वाहाँ () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

अग्निं युनज्मि । युनज्मि शवसा । शवसा घृतेन । घृतेन दिव्यं । दिव्यꣳ सुपर्णं । सुपर्णं वयसा । सुपर्णमिति सु-पर्णम् । वयसा बृहन्तँम् । बृहन्तमिति बृहन्तँम् ॥ तेन वयं । वयं पतेम । पतेम ब्रध्नस्य । ब्रध्नस्य विष्टपम्ँ । विष्टपꣳ सुवः । सुवो रुहाणाः । रुहाणा अधि । अधि नाकँ । नाक उत्तमे । उत्तम इत्युत्-तमे ॥ इमौतौ । ते पक्षौ । पक्षावजरौ । अजरौ पतत्रिणः । पतत्रिणो याभ्याँ । याभ्याꣳ रक्षाꣳसि । रक्षाꣳस्यपहꣳसि । अपहꣳस्यग्ने । अपहꣳसीत्यप-हꣳसि । अग्न इत्यग्ने ॥ ताभ्याँ पतेम । पतेम सुकृताँ । सुकृतामु । सुकृतामिति सु-कृताँ । उलोकं । लोकं यत्र । यत्रर्षयः । ऋषयः प्रथमजाः । प्रथमजा ये । प्रथमजा इति प्रथम-जाः । ये पुराणाः । पुराणा इति

पुराणाः ॥ चिदसि । असि समुद्रयोनिः । समुद्रयोनिरिदुः । समुद्रयोनिरिति समुद्र-योनिः । इदुर्दक्षः । दक्षः श्येनः । श्येन ऋतावा । ऋतावेत्यृक-वा ॥ हिरण्यापक्षः शकुनः । हिरण्यपक्ष इति हिरण्य-पक्षः । शकुनो भुरण्युः । भुरण्युर्महान् । महान्त्सधस्थे । सधस्थे ध्रुवः । सधस्थ इति सध-स्थे । ध्रुव आ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। आ निषत्तः । निषत्त इति नि-सत्तः ॥ नमस्ते । ते अस्तु । अस्तु मा । मा मा । मा हिꣳसीः । हिꣳसीर्विश्वस्य । विश्वस्य मूर्धन् । मूर्धन्नधि । अधि तिष्ठसि । तिष्ठसि श्रितः । श्रित इति श्रितः ॥ समुद्रे ते । ते हृदयम् । हृदयमन्तः । अन्तरायुः । आयुर्द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी भुवनेषु । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । भुवनेष्वर्पिते । अर्पिते इत्यर्पिते ॥ उद्नो दत्त । दत्तो दधि । उदधिं भिन्त । उदधिमित्युद-धिम् । भिन्तदिवः । दिवःपर्जन्यात् । पर्जन्यादन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षात्पृथिव्याः । पृथिव्यास्ततः । ततो नः । नो वृष्टा । वृष्टा वत । अवतेत्यवत ॥ दिवो मूर्धा । मूर्धाऽसि । असि पृथिव्या । पृथिव्या नाभिः । नाभि रूक्न् । ऊर्गपाम् । अपामोषधीनां । ओषधीनामित्योषधीम् ॥ विश्वायुः शर्म । विश्वायुरिति विश्व-आयुः । शर्म सप्रथाः । सप्रथा नमः । सप्रथा इति स-प्रथाः । नमस्पथे । पथ इति पथे ॥ येनर्षयः । ऋषय स्तपसा । तपसा सत्रं ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। सत्रमासत । आसतेन्धानाः । इन्धाना अग्निं । अग्निꣳ सुवः । सुवरा भरतः । आभरन्त इत्या-भरतः ॥ तस्मिन्नहं । अहं नि । निदधे । दधे नाके । नाके अग्निं । अग्नि-मेतं । एतं यम् । य माहुः । आहुर्मनवः । मनवः स्तीर्णबर्हिषम् । स्तीर्णबर्हिषमिति स्तीर्ण-बर्हिषम् ॥ तं पत्नीभिः । पत्नीभिरनु । अनु गच्छेम । गच्छेम देवाः । देवाः पुत्रे ।

पुत्रेभ्रातृंभिः । भ्रातृंभिरुत । भ्रातृंभिरिति भ्रातृ-भिः । उत वाँ । वा हिरंण्येः । हिरंण्येरिति हिरँण्येः ॥ नाकं गृह्णानाः । गृह्णानाः सुंकृतस्यं । सुकृतस्यं लोके । सुकृतस्येतिं सु-कृतस्यं । लोके तृतीयेँ । तृतीयें पृष्ठे । पृष्ठे अधिं । अधिं रोचने । रोचने दिवः । दिव इतिं दिवः ॥ आवाचः । वाचो मध्यँ । मध्यमरुहत् । अरुहद्रुरण्युः । भुरण्यु-रयं । अयमग्निः । अग्निस्सत्पतिः । सत्पतिश्चेकितानः । सत्पतिरितिं सत्-पतिः । चेकितान इति चेकितानः ॥ पृष्ठे पृथिव्याः । पृथिव्या निहितः । निहितोदविंद्युतत् । निहितं इति नि-हितः । दविंद्युतदधस्पदं । अधस्पदं कृणुते ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अधस्पदमित्यधः-पदम् । कृणुते ये । ये पृतन्यवः । पृतन्यव इतिं पृतन्यव्यः ॥ अयमग्निः । अग्निर्वीर तमः । वीरतमो वयोधाः । वीरतम इतिं वीर-तमः । वयोधाः सहस्रियः । वयोधा इतिं वयः-धाः । सहस्रियो दीप्यतां । दीप्यतामप्रयुच्छन् । अप्रयुच्छन्नित्यप्र-युच्छन् ॥ विभ्राजमानः सरिरस्यं । विभ्राजमान इतिं वि-भ्राजमानः । सरिरस्यमध्यैं । मध्य उपं । उप प्र । प्रयात । यात दिव्यानिं । दिव्यानि धामं । धामेति धामं ॥ सं प्र । प्रयात । यातायैं । अग्नेः पथः । पथो देवयानान् । देवयानाँन्कृणुध्वम् । देवयानानितिं देव-यानान् । कृणुध्वमितिं कृणुध्वं ॥ अस्मिन्त्सधस्थैं । सधस्थे अधिं । सधस्थ इतिं सध-स्थे । अध्युत्तरस्मिन् । उत्तरस्मिन्विश्वैं । उत्तरस्मिन्नित्युत्-तरस्मिन् । विश्वे देवाः । देवा यजमानः । यजमानश्च । च सीदत । सीदतेतिं सीदत ॥ येना सहस्रँ । सहस्रं वहसि । वहसि येनं । येनाँग्ने । अग्ने सर्ववेदसम् । सर्ववेदसमितिं सर्व-वेदसं । तेनेमं । इमं यज्ञं । यज्ञं नः । नो वह । वह देवयानः । देवयानो यः । देवयान इतिं देव-यानः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -13, अनुवाक सूक्तम -5,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। य उ॑त्त॒मः । उ॒त्त॒म इत्यु॒त्-त॒मः । उद्बु॑ध्यस्व । बु॒ध्य॒स्वा॒ग्ने । अ॒ग्ने प्रति॑ । प्रति॑ जागृहि । जा॒गृ॒ह्येन॑ । ए॒न॒मि॒ष्टापू॑र्ते । इ॒ष्टा॒पू॒र्ते सं । इ॒ष्टा॒पू॒र्ते इ॒तीॗष्टा-पू॒र्ते । सꣳ सृ॑जेथाम् । सृ॒जे॒था॒म॒यं । अ॒यं च॑ । चेति॑ च ॥ पुनः॑ कृ॒ण्वन्न् । कृ॒ण्वꣳ स्त्वाँ॑ । त्वा॒ पि॒तर॑ँ । पि॒तर॑ युवा॑नं । युवा॑नम॒न्वाता॑ꣳ सीत् । अ॒न्वाता॑ꣳसी॒-त्त्वयि॑ । अ॒न्वाता॑ꣳसी॒दित्य॑नु-आता॑ꣳसीत् । त्वयि॑ तं॑तुं । तं॑तु॒मे॒तम् । ए॒तमित्ये॒तम् ॥ अ॒यं तै॑ । ते॒ योनिः॑ । योनि॑र्ऋ॒त्वियः॑ । ऋ॒त्वियो॒ यतः॑ । यतो॑ जा॒तः । जा॒तो अरो॑चथाः । अरो॑चथा॒ इत्यरो॑चथाः ॥ तं जा॒नन्न् । जा॒नन्न॑ग्ने । अ॒ग्न॒ आ । आरो॑ह । रो॒हा॒थ॑ । अथा॑नः । नो॒ व॒र्धय । व॒र्ध॒या॒र॒ यिम् । र॒यिमिति॑ र॒यिम् () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -14, अनुवाक सूक्तम -1,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

मम॑ाग्ने । अ॒ग्ने॒ वर्चः॑ । वर्चो॑ विह॒वेषु॑ । वि॒ह॒वेष्व॑स्तु । वि॒ह॒वेष्वि॑ति॑ वि-ह॒वेषु॑ । अ॒स्तु॒ व॒यं । व॒यं त्वा॑ँ । त्वे॒न्धा॑नाः । इ॒न्दा॑ना स्त॒नुव॑ँ । त॒नुव॑ं पुषेम । पु॒षे॒मेति॑ पुषेम ॥ मह्य॑ं नमंतां । न॒मं॒तां॒ प्र॒दिशः॑ । प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः । प्र॒दिश॒ इति॑ प्र-दिशः॑ । चत॑स्रस्त्वया॑ । त्वया॒ऽध्य॑क्षेण । अध्य॑क्षेण पृत॑नाः । अध्य॑क्षेणे॒त्यधि॑-अक्षेण । पृत॑ना जयेम । ज॒येमे॑ति॑ जयेम ॥ मम॑ देवाः । दे॒वा वि॑ह॒वे । वि॒ह॒वे स॑ंतु । वि॒ह॒व इति॑ वि-ह॒वे । स॒ंतु॒ सर्वे॑ । सर्व॑ इंद्रा॒वंतः । इं॒द्रा॒वंतो म॒रुतः॑ । इं॒द्रा॒वं॒त इ॒तीं॑द्र-वं॒तः॑ । म॒रुतो॒ विष्णुः॑ । विष्णु॑र॒ग्निः । अ॒ग्निरि॒त्य॒ग्निः । मम॑ा॒तरि॑क्षं । अं॒तरि॑क्षमुरु । उरु गो॒पम् । गो॒पम॑स्तु । अ॒स्तु॒ मह्य॑ँ । मह्य॑ं वातः॑ । वातः॑ पवतां । प॒व॒तां॒ कामे॑ँ । कामे॑ अ॒स्मिन्न् । अ॒स्मिन्नि॒त्य॒स्मिन्न् ॥ मयि॑ देवाः । दे॒वा द्रवि॑णं । द्रवि॑ण॒मा । आ य॑जंतां । य॒जं॒तां॒ मयि॑ । मय्या॒शीः । आ॒शीर॑स्तु । आ॒शीरि॒त्या॑- शीः । अ॒स्तु॒ मयि॑ । मयि॑ देवहू॑तिः । दे॒वहू॑ति॒रिति॑ दे॒व-हू॑तिः ॥ दैव्या॒ होता॑रा । होता॑रा वनिषंत ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -14, अनुवाक सूक्तम -2,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। वनिषंत पूर्वे । पूर्वेऽरिंष्टाः । अरिंष्टाः स्याम । स्याम तनुवाँ । तनुवा सुवीराँः । सुवीरा इतिं सु-वीराँः ॥ मह्यं यजंतु । यजंतु ममं । मम यानिं । यानिं हव्या । हव्याऽऽकूंतिः । आकूंति-स्सत्या । आकूंतिरित्या-कूतिः । सत्या मनंसः । मनंसो मे । मे अस्तु । अस्त्वित्यंस्तु ॥ एनो मा । मा नि । निगाँ । गां कतमत् । कतमच्चन । चनाहं । अहं विश्वें । विश्वे देवासः । देवासो अधिः । अधिं वोचत । वोचता मे । म इतिं मे ॥ देवींष्षड्वीः । षड्वींरुरु । षड्वींरितिं षट्-उर्वीः । उरुणः । नः कृणोत । कृणोत विश्वें । विश्वे देवासः । देवास इह । इह वींरयध्वम् । वीरयध्वमितिं वीरयध्वम् ॥ माहाँस्महि । हास्महि प्रजयाँ । प्रजया मा । प्रजयेतिं प्र-जयाँ । मा तनूभिः । तनूभिर्मा । मा रंधाम । रधामद्विषते । द्विषते सोंम । सोम राजन्न् । राजन्नितिं राजन् ॥ अग्निर्मन्युं । मन्युं प्रंतिनुदन् । प्रतिनुदन्पुरस्ताँत् । प्रतिनुदन्नितिं प्रति-नुदन्न् । पुरस्ताददंब्धः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -14, अनुवाक सूक्तम -3,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। अदंब्धो गोपाः । गोपाः परिं । गोपा इतिं गो-पाः । परिं पाहि । पाहि नः । नस्त्वम् । त्वमिति त्वं ॥ प्रत्यंचो यंतु । यंतु निगुतः । निगुतः पुनः । निगुत इतिं नि-गुतः । पुनस्ते । तेंऽमा । अमैषाँ । एषां चित्तं । चित्तं प्रबुधाँ । प्रबुधा वि । प्रबुधेतिं प्र-बुधाँ । विनेंशत् । नेशदितिं नेशत् ॥ धाता धांतृणां । धातृणां भुवंनस्य । भुवंनस्य यः । यस्पतिः । पतिर्दैवं । देवꣳ सवितारँ । सवितारंमभिमातिषाहँ । अभिमातिषाहमित्यंभिमाति-साहँ ॥ इमं यज्ञं । यज्ञ मश्विनाँ । अश्विनो भा । उभा बृहस्पतिः । बृहस्पतिं र्देवाः । देवाः पाँतु । पांतु यजंमानं । यजंमानं न्यर्थात् । न्यर्थादितिं नि-अर्थात् ॥ उरु व्यचंनः । उरुव्यचा इत्युरु-व्यचाँः । नो महिषः । महिषः शर्म । शर्म यꣳसत् । यꣳसदस्मिन् । अस्मिन् हवें । हवें पुरुहूतः । पुरुहूतः पुंरुक्षु । पुरुहूत इतिं पुरु-हूतः । पुरुक्षवितिं पुरुक्षु ॥ स नंः । नः प्रजायैं । प्रजायै हर्यश्व । प्रजाया इतिं प्र-जाये । हर्यश्वमृडय । हर्यश्वेतिं हरि-अश्व । मृडयेंद्र । इंद्र मा । मा नंः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -14, अनुवाक सूक्तम -4,

आग्नेय-काण्डम् -विषयः -अग्निचयनम्,

। नो रीरिषः । रीरिषो मा । मा परा$ । परा दाः । दा इति दाः ॥ ये नः । नः सपत्ना$ः । सपत्ना अप । अप ते । ते भवन्तु । भवन्त्विंद्राग्निभ्या$ । इंद्राग्निभ्यामवं । इंद्राग्निभ्यामितीं$द्राग्नि-भ्यां । अवबाधामहे । बाधामहे तान् । तानिति तान् ॥ वसवो रुद्राः । रुद्रा आदित्याः । आदित्या उपरिस्पृश$ । उपरिस्पृश मा । उपरिस्पृशमित्युपरि-स्पृश$ । मोग्रं । उग्रं चेत्तारं । चेत्तारमदिराजं । अधिराजमक्रन्न् । अधिराजमित्यधि-राजम् । अक्रन्नित्यक्रन्न् ॥ अर्वाचमिंद्र$ । इंद्रममुतः । अमुतो हवामहे । हवामहे यः । यो गोजित् । गोजिद्धनजित् । गोजिदितिं गो-जित् । धनजिदश्वजित् । धनजिदितिं धन-जित् । अश्वजिद्यः । अश्वजिदित्यश्व-जित् । य इति यः ॥ इमं नः । नो यज्ञं । यज्ञं विहवे । विहवे जुषस्व । विहव इतिं वि-हवे । जुषस्वास्य । अस्य कुर्मः । कुर्मो हरिवः । हरिवो मेदिन$ । हरिव इतिं हरि-वः । मेदिन ब्रा । ब्रेतिं ब्रा () ॥॥

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

अग्नेर्मन्वे । मन्वे प्रथमस्य । प्रथमस्य प्रचेतसः । प्रचेतसो यं । प्रचेतस इति प्र-चेतसः । यं पांचजन्यं । पांचजन्यं बहवः । पांचजन्यमिति पांच-जन्यम् । बहवः समिंधते । समिंधत इतिं सं-इंदते ॥ विश्वस्यां विशि । विशि प्रविविशिवा$सं । प्रविविशिवा$ संमीमहे । प्रविविशिवा$स मितिं प्र-विविशिवा$सं । ईमहे सः । स नः । नो मुंचतु । मुंचब्व$हसः । अ$हस इत्य$हसः ॥ यस्येदं । इदं प्राणत् । प्राणन्निमिषत् । प्राणदितिं प्र-अनत् । निमिषद्यत् । निमिषदितिं नि-मिषत् । यदेजति । एजति यस्य । यस्य जातं । जातं जनमानं । जनं मानं च । च केवलम् । केवलमिति केवलं ॥ स्तौम्यग्निं । अग्निं नाथितः । नाथितो जोहवीमि । जोहवीमि सः । स नः । नो मुंचतु । मुंचब्व$हसः । अ$हस इत्य$हसः ॥ इंद्रस्य मन्ये । मन्ये प्रथमस्य । प्रथमस्य प्रचेतसः । प्रचेतसो वृत्रघ्नः । प्रचेतस

इति प्र-चेतसः । वृत्रघ्नः स्तोमाँः । वृत्रघ्न इति वृत्र-घ्नः । स्तोमा उप । उप माम् । मामुपागुः । उपागुरित्युप-आगुः । यो दाशुषः । दाशुषः सुकृतः । सुकृतो हवँ । सुकृत इति सु-कृतः । हवमुप । उप गंताँ ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। गंता सः । स नः । नो मुंचतु । मुंचत्वꣳहसः । अꣳहस इत्यꣳहसः ॥ यः संग्रामं । संग्रामं नयति । संग्राममिति सं-ग्रामम् । नयति सं । सं वशी । वशी युधे । युधे यः । यः पुष्टानि । पुष्टानि सꣳसृजति । सꣳसृजति त्रयाणि । सꣳसृजतीति सं-सृजति । त्रयाणीति त्रयाणि ॥ स्तौमींद्रँ । इंद्रं नाथितः । नाथितो जोहवीमि । जोहवीमि सः । स नः । नो मुंचतु । मुंच त्वꣳहसः । अꣳहस इत्यꣳहसः ॥ मन्वे वाँ । वां मित्रावरुणा । मित्रावरुणा तस्य । मित्रा-वरुणेति मित्रा-वरुणा । तस्य वित्तं । वित्तꣳ सत्यौजसा । सत्यौजसा दृꣳहणा । सत्यौजसेति सत्य-ओजसा । दृꣳहणा यं । यं नुदेथेँ । नुदेथे इति नुदेथेँ । या राजानं । राजानꣳ सरथँ । सरथं याथः । सरथमिति स- रथँ । याथ उग्रा । उग्रा ता । ता नः । नो मुंचतम् । मुंचतमागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ यो वाँ । वाꣳ रथः । रथ ऋजुरंश्मिः । ऋजुरंश्मिः सत्यधर्मा । ऋजुरंश्मिरित्यृजु-रश्मिः । सत्यधर्मामिथु । सत्यधर्मेति सत्य-धर्मा । मिथुश्चरंतम् । चरंतमुपयाति । उपयाति दूषयन्न् । उपयातीत्युप-याति । दूषयन्निति दूषयन्न् ॥ स्तौमि मित्रावरुणा ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। मित्रावरुणा नाथितः । मित्रावरुणेति मित्रा-वरुणा । नाथितो जोहवीमि । जोहवीमि तौ । तौ नः । नो मुंचतम् । मुंचतमागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ वायोः सवितुः । सवितुर्विदथानि । विदथानि मन्महे । मन्महे यो । यावाँत्मन्वत् । आत्मन्वद्बिभृतः । आत्मन्वदित्याँत्मन्न्-वत् । बिभृतो यो । यो चं । च रक्षंतः । रक्षंत इति रक्षंतः ॥ यो विश्वस्य ।

विश्वस्य परिभू । परिभू बभूवतुः । परिभू इति परि-भू । बभूवतु स्तौ । तौ नः । नो मुंचतम् । मुंचतमागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ उप श्रेष्ठाँ । श्रेष्ठा नः । न आशिषः । आशिषो देवयोः । आशिष इत्याँ-शिषः । देवयोर्धर्मै । धर्मे अस्थिरन् । अस्थिरन्नित्यंस्थिरन् ॥ स्तौमि वायुं । वायुꣳ सवितारँ । सवितारं नाथितः । नाथितो जोंहवीमि । जोहवीमि तौ । तौ नः । नो मुंचतम् । मुंचत मागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ रथीतमो रथीनां । रथीतमाविति रथि-तमौ । रथिनामंह्वे । अह्व ऊतयँ । ऊतये शुभँ । शुभं गमिंष्टौ । गमिंष्टौ सुयमेंभिः । सुयमेंभिरश्वैः । सुयमेंभिरिति सु-यमेंभिः । अश्वैरित्यश्वैः ॥ ययौर्वां ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। वां देवौ । देवौ देवेषुं । देवेष्वनिंशितं । अनिंशित मोजः । अनिंशितमित्यनिं-शितम् । ओजस्तौ । तौनः । नो मुंचतं । मुंचत-मागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ यदयातं । अयातं वहतुं । वहतुꣳ सूर्यायाः । सूर्यायास्त्रिचक्रेणं । त्रिचक्रेण सꣳसदँ । त्रिचक्रेणेति त्रि-चक्रेणं । सꣳसदंमिच्छमानो । सꣳसदमिति सं-सदँ । इच्छमानावितीच्छमानौ ॥ स्तौमि देवौ । देवावश्विनौं । अश्विनौं नाथितः । नाथितो जोंहवीमि । जोहवीमि तौ । तौ नः । नो मुंचतं । मुंचतमागंसः । आगंस इत्यागंसः ॥ मरुताँ मन्वे । मन्वे अधिं । अधिं नः । ंनो ब्रुवंतु । ब्रुवंतु प्र । प्रेमां । इमाम् वाचँ । वाचं विश्वाँ । विश्वांमवंतु । अवन्तु विश्वैं । विश्व इति विश्वैं । आशून्, हुंवे । हुवे सूयमान्ं । सुयमानूतयँ । सुयमानितिं सु-यमान्ं । ऊतये ते । ते नः । नो मुंचंतु । मुंचब्बेनं सः । एनंस इत्येनंसः ॥ तिग्म मायुधं । आयुधं वीडितं । वीडितꣳ सहस्वत् । सहस्वद्दिव्यं । दिव्यꣳ शर्धः ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। शर्धः पृतनासु । पृतनासु जिष्णु । जिष्णवितिं जिष्णु ॥ स्तौमिं देवान् । देवान्मरुतः । मरुतो नाथितः । नाथितो जोंहवीमि । जोहवीमी ते । ते नः । नो मुंचन्तु । मुंचन्त्वेनंसः । एनंस इत्येनंसः । देवानाँ मन्वे । मन्वे अधिं । अधिंनः । नो ब्रुवंतु । ब्रुवंतु प्र । प्रेमां । इमां वाचँ । वाचं विश्वाँ । विश्वांमवंतु । अवंतु विश्वैँ । विश्व इति विश्वैँ ॥ आशून् हुंवे । हुवे सुयमान् । सुयमांनूतयैँ । सुयमानितिं सु-यमान् । ऊतये ते । ते नः । नो मुंचन्तु । मुंचन्त्वेनंसः । एनंस इत्येनंसः ॥ यदिदं । इदं माँ । माऽभिशोचंति । अभिशोचंति पौरुंषेयेण । अभिशोचतीत्यंभि-शोचंति । पौरुंषेयेण दैव्येंन । दैव्येनेति दैव्येंन ॥ स्तौमि विश्वान् । विश्वाँन्देवान् । देवान्नाथितः । नाथितो जोंहवीमि । जोहवीमि ते । ते नः । नो मुंचन्तु । मुंचन्त्वेनंसः । एनंस इत्येनंसः । अनुं नः । नोऽद्य । अद्यानुंमतिः । अनुंमति रनुं । अनुंमतिरित्यनुं-मतिः । अन्वित् ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। इदंनुमते । अनुमते ब्रं । अनुमत इत्यनु-मते । ब्रं वैँश्वानरः । वैश्वानरो नः । न ऊत्या । ऊत्या पृष्टः । पृष्टो दिवि । दिवीतिं दिवि ॥ ये अप्रंथेताम् । ये इति ये । अप्रंथेताममिंतेभिः । अमिंतेभि रोजोंभिः । ओजोंभिर्ये । ओजोंभिरित्योजः-भिः । ये प्रंतिष्ठे । ये इति ये । प्रतिष्ठे अभंवतां । प्रतिष्ठे इतिं प्रति-स्थे । अभंवतां वसूंनाम् । वसूंनामिति वसूंनाम् ॥ स्तौमि द्यावा-पृथिवी । द्यावांपृथिवी नांथितः । द्यावांपृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । नाथितो जोंहविमी । जोहवीमि ते । ते नः । ते इति ते । नो मुंचतम् । मुंचत मꣳहंसः । अꣳहंस इत्यꣳहंसः ॥ उर्वी रोदसी । उर्वी इत्युर्वीँ । रोदसी वरिंवः । रोदसी इतिं रोदसी । वरिंवः कृणोतं । कृणोतं क्षेत्रंस्य । क्षेत्रंस्य पत्नी । पत्नी अधिं । पत्नी इति पत्नीँ । अधिं नः । नो ब्रूयातम् । ब्रूयातमितिं ब्रूयातम् ॥ स्तौमि द्यावांपृथिवी । द्यावांपृथिवी नांथितः । द्यावांपृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । नाथितो जोंहवीमि । जोहवीमि ते । ते नः । ते इति ते । नो मुंचतम् ।

मुंचतमग्ंहसः । अश्ंहस इत्यश्ंहसः ॥ यत्तै । ते वयं । वयं पुंरुषत्रा । पुरुषत्रा यंविष्ठ । पुरुषत्रेतिं पुरुष-त्रा । यविष्ठा विंद्वाश्सः । अविंद्वाश्सश्च कृम । चकृ- माकत् । कद्यन ()

काण्ड -4, प्रपाठक -7, अनुवाक -15, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -अश्वमेधः,

। चनाऽऽगंः । आग इत्यागंः । कृधींसु । स्वंस्मान् । अस्माश् अदितेंः । अदितेरनांगाः । अनांगा वि । व्येनांश्सि । एनांश्सि शिश्रथः । शिश्रथो विष्वंक् । विष्वंगग्ने । अग्न इत्यंग्ने ॥ यथां ह । हतत् । तद्वंसवः । वसवो गौर्यं । गौर्यं चित् । चित्पदि । पदिषिताम् । सिता-ममुंचत । अमुंचता यजत्राः । यजत्रा इतिं यजत्राः । एवाब्रम् । ब्रमस्मत् । अस्मत्र । प्रमुंच । मुंचा वि । व्यश्ंहः । अश्ंहः प्र । प्रातांरि । अतार्यग्ने । अग्ने प्रतरां । प्रतरां नः । प्रतरामितिं प्र-तराम् । न आयुः । आयुरित्यायुः () ॥॥

॥ इति चतुर्थकांडे सप्तमप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ चतुर्थकांडः समाप्तः क्रमपाठः ||